

శ్రీకృష్ణాయపరబ్రహ్మణేనమః.

హరిః ఓమ్.

శ్రీమద్దశోపనిషత్.

శ్రీకృష్ణస్వేపాయనవిరచితం
బ్రహ్మసూత్రమ్.

శ్రీమహాభారతే - భీష్మపర్వణి

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మసాంస్వరమాంతరంగ
భక్తాయార్జునాయోపదేశితానిఖిలోపనిషత్ప్రతిపాద్య
పరమతత్త్వబోధకేయం

భగవద్గీతోపనిషత్తివ్యవహారముః మోక్షగ్రంథః.

యనమదల - వేంకటాచార్యేణ

వివేకకళాసిధిముద్రాక్షరశాలాయాం

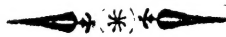
ముద్రాక్షరరైఖితస్థాన - విజయతేతరామ్.

౧౮౭౬ సంవత్సరం.

ఉపనిషద్విషయసూచికా.

పత్రసంఖ్యా.

- ౧ ఈశావాసికీపనిషత్.
 ౨ కేనోపనిషత్.
 ౫ కఠోపనిషత్.
 ౧౪ ప్రశ్నోపనిషత్.
 ౨౦ ముండకోపనిషత్.
 ౨౬ మాండూక్యోపనిషత్.
 ౨౯ —*గోడపాదకారికా.*—
 ౪౧ తైత్తిరీయోపనిషత్.
 ౬౩ బృహదారణ్యకోపనిషత్.
 ౧౪౭ ఖాన్దోగ్యోపనిషత్.
 ౨౧౯ ఐతరేయోపనిషత్.

బ్రహ్మసూత్రాధ్యాయానుక్రమణికా.

- ౧ ప్రథమాధ్యాయః.
 ౬ ద్వితీయాధ్యాయః.
 ౧౧ తృతీయాధ్యాయః.
 ౧౯ చతుర్థాధ్యాయః.

శ్రీ గీతోపనిషద్వివరణసూచికా.

పత్రసంఖ్య.

- ౨౩ " గీతామాహాత్మ్యం.
౨౬ " గీతారసంగ్రహం.

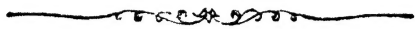
అధ్యాయః.

- ౨౯ ౧ అర్జునవిషాదయోగః.
౩౨ ౨ సాంఖ్యయోగః.
౩౬ ౩ కర్మయోగః.
౩౮ ౪ జ్ఞానయోగః.
౪౦ ౫ కర్మసన్న్యాసయోగః.
౪౨ ౬ అభ్యాసయోగః.
౪౫ ౭ సర్వసంసారవిజ్ఞానయోగః.
౪౭ ౮ అవిగతవిద్యయోగః.
౪౯ ౯ రాజవిద్యా రాజగుహ్యయోగః.
౫౧ ౧౦ విభూతివిస్తరయోగః.
౫౩ ౧౧ విశ్వరూపసందర్శనయోగః.
౫౭ ౧౨ భక్తియోగః.
౫౮ ౧౩ క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగః.
౬౦ ౧౪ గుణత్రయవిభాగయోగః.
౬౨ ౧౫ ఘోషోత్తమయోగః.
౬౪ ౧౬ శైవాసురసంపర్శవిభాగయోగః.
౬౫ ౧౭ శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగః.
౬౭ ౧౮ మోక్షోపదేశయోగః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

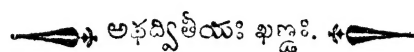
॥

ఈ శావాస్య పని పత్.

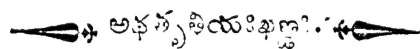
హరిఃఓం || ఈశావాస్యమిదం సర్వంయత్కించజగత్యాంజగత్ | తేన
 త్యక్తేనభుజ్జీతా మాగ్న ధిఃకస్యస్విధనమ్ || ౧ || కుర్వన్నేవేహకమాణి
 జిజీవిషేచ్ఛతగ్ సమాః ఏవంత్యయినాస్య థేతో ౨ స్తినకమలిప్యతేనరే ||
 ౨ || అసుర్యానామతేలోకాలన్దేనతమసావృతాః | తాగ్స్తేప్రేత్యాభిగ
 చ్ఛన్తియేకేచాస్తహనోజనాః || ౩ || అనేజదేకంమన సోజవీయోనైనదే
 వాఅభువన్ పూర్వమపి || తద్ధావతో ౨ న్యానత్యే తిహిష్త్వ తస్మిన్నసో
 మాతరిశ్వానధాతి || ౪ || తకేజహితన్వైజహితద్దూరేతద్వచంతికే | తదంత
 రస్యసర్వస్యతదుసర్వస్యాస్యచాహ్వాతః || ౫ || యస్తుసర్వాణిభూతానిఆ
 త్మస్యేవానుపశ్యతి | సర్వభూతేషు చాత్మానంతతోనవిజగుఃస్సతే || ౬ || య
 స్త్వికసర్వాణిభూతాని ఆత్మైవాభూత్విజానతః | తత్రకోమోహఃకశ్చేక
 ఏకస్యచనుపశ్యతః || ౭ || సపర్యగాచ్ఛక్రమకాయమవ్రణమస్మావిరంశు
 ధనుపాపవిధం | కవిమన్సిషీపరిభూస్సర్వయంభూఃర్యా థాతభ్యతోర్థా
 న్యరథాచ్ఛాత్వోభ్యస్సమాభ్యః || ౮ || అన్ధంతమః ప్రవిశంతియే ౨ విద్యా
 ముపాసతే | తతోభూయథవతేతమోయఉవిద్యాయాగ్ రతాః || ౯ || అ
 న్యదేవాహుర్విద్యయా అన్య దేవాహురవిద్యయా | ఇతిశుశ్రుమధీరాణాం
 యేనస్తద్వ్యచచక్షిరే || ౧౦ || విద్యాంచావిద్యాంచ యస్తద్వేదోభయగ్
 సహ | అవిద్యయామృత్యుంతీర్త్వా విద్యయామృతమన్నతే || ౧౧ || అన్ధం
 తమః ప్రవిశంతియే ౨ సంఘాతిముపాసతే | తతోభూయథవతేతమోయ
 ఉసంఘాత్యాగ్ రతాః || ౧౨ || అన్యదేవాహుస్సంఘవాదస్యదాహురసం
 భవాత్ | ఇతిశుశ్రుమధీరాణాం | యేనస్తద్వ్యచచక్షిరే || ౧౩ || సంఘా
 తించవినాశంచయస్తద్వేదోభయగ్ సహ | వినాశేనమృత్యుంతీర్త్వా సం

శ్లో॥ తదేవ బ్రహ్మత్వంవిద్ధి నేదంయదిదముపాసతే ॥ ౭ ॥ యచ్ఛ్రీతే
 ణస శ్రుణోతియేన శ్రోత్రమిదం శ్రుతం తదేవ బ్రహ్మత్వంవిద్ధి నేదంయది
 దముపాసతే ॥ ౮ ॥ యత్ప్రణేన ప్రాణితియేన ప్రాణిప్రణీయతే ।
 తదేవ బ్రహ్మత్వంవిద్ధి నేదంయదిదముపాసతే ॥ ౯ ॥ ... *

అథద్వితీయః ఖండః.

హరిః ఓం ॥ యదిమస్య సేసువేదేతిదభ్రమేవాపినూనంత్యంవేత్త బ్ర
 హ్మణోరూపం । యదస్యస్వంయదస్యదేవేష్వథనుమిమాంస్య మేవ తేమన్యే
 విదితం ॥ ౧ ॥ నాహంమన్యేసువేదేతి నోనవేదేతివేదచ । యోనస్తద్వేదత
 ద్వేద నోనవేదేతివేదచ ॥ ౨ ॥ యస్యామతంతస్యమతం మతంయస్యనవేద
 సః । అవిజ్ఞాతంవిజానతాం విజ్ఞాతమవిజానతాం ॥ ౩ ॥ ప్రతిబోధవిదితం
 మతమమృతత్వంహివిస్తతే । అత్త నావిస్తతేవీశ్వం విద్యయావిస్తతేమృతమ్ ॥
 ౪ ॥ ఇహచేదవేదీదథనత్యమస్తి నచేదిహవేదీన్తహతీవినస్త్వి । భూతేషుభూ
 తేషు విచింత్యధీరాః ప్రేత్యాస్త్యాల్లోకాదమృతాభవన్ ॥ ౫ ॥ *

అథతృతీయః ఖండః.

హరిః ఓం ॥ బ్రహ్మచేవేభ్యోవిజిగ్యే తస్యహ బ్రహ్మణోవిజయేదేవా
 అమహీయంత । తవిక్షంతాస్తాకమేవాయం విజయోస్తాకమేవాయం మహి
 మేతి ॥ ౧ ॥ తస్మైపాంవిజ్ఞాతేభ్యోహప్రాదుర్భుభూవ తన్నవ్యజానస్తకి
 మిదంయక్షమితి ॥ ౨ ॥ తే ౨ గ్నిమబ్రువజాతవేదవతద్విజాగీహికిమేత
 ద్యక్షమితితథేతి ॥ ౩ ॥ తదభ్యర్తవత్తనుభ్యవదతోగ్రసీతి అగ్నిర్వాఅహమ
 స్తీత్యబ్రవీజ్ఞాతవేదావాఅహమస్త్వీత ॥ ౪ ॥ తస్మింస్తవ్యికింవీర్యమిత్యపీ
 దగ్గనర్వందహేయంయదిదంపృథివ్యామితి ॥ ౫ ॥ తస్మైశృణంనిదధావేతద్ద
 హేతి తదుప ప్రేయానుసర్వజవేనతన్నశశాకదగ్ధం సతతమపనివృత్యతేనై
 తదశకంవిజ్ఞాతుం యదేతద్యక్షమితి ॥ ౬ ॥ అథవాయుమబ్రువవావాయవే
 తద్విజాగీహికిమేతద్యక్షమితితథేతి ॥ ౭ ॥ తదభ్యర్తవత్తనుభ్యవదతోగ్రసీ

తి వాయుర్వా అహమస్తీత్య బ్రవీన్నాశరిశ్వావాఅహమస్తీతి || ౮ || తస్మిం
 స్త్వయికింవీర్యమిత్యపీదగ్ సర్వమాదదీయంయదిదం పృథివ్యామితి || ౯ || త
 స్తైత్యణిదధావేతదాదస్త్వేతి తదుప ప్రేయాయసర్వజవేన తన్నశశా
 కాదాతుంసతత ఏవనివప్యతే | నై తదశకంవిజ్ఞాతుంయదేతద్యత్తుమితి || ౧౦ ||
 అథేన్ద్రమబ్రువన్ మఘవన్నే తద్వి జానీహికిమేతద్య త్తుమితి తథేతితదభ్య
 ప్రవ త్తస్మాత్తిరోచథే || ౧౧ || సతస్మిన్నేవాకాశేస్త్రియమాజగామబహు
 శోభమానాముమాం హైమవతీం తాగ్ హూవాచకిమేతద్యత్తుమితి || ౧౨ ||

❖ అథ చతుర్థః ఖండః. ❖

హరిః ఓం || సాబ్ర హ్మేతిహూవాచ బ్రహ్మణోవావీతద్విజయే మ
 హేయధ్వమితి తతోహైవవిదాఞ్చకార బ్రహ్మేతి || ౧ || తస్మాద్వాపతేదే
 వా అతితరామివాన్యాః దేవాః యదగ్ని ర్వాయురింద్రస్తే హ్యే నన్నేది
 ష్టంపస్పృశుస్తేహ్యేనత్ప్రగ్రమోవిదాంచకార బ్రహ్మేతి || ౨ || తస్మాద్వా
 ఇంద్రో ౨ తితరామివాన్యాః దేవాః సహ్యేనన్నేదిష్టంపస్పృశు సహ్యేన
 త్ప్రగ్రమోవిదాంచకార బ్రహ్మేతి || ౩ || తస్యైషఅదేశోయదేతద్విద్యతో
 వ్యద్యతదాఇతీన్న గ్మీమిషదాఇత్యధిదై వతమ్ || ౪ || అథాధ్యాత్మంయ
 దే తద్గచ్ఛతీవచమనోనేనచైతదుపస్సరత్యభీష్టంసంకల్పః || ౫ || తద్ధతద్వనం
 నామతద్వనమిత్యు పానితవ్యంస యవీతదేవం వేదాభిహైసంసర్వాణి భూ
 తాని సంవాఞ్చన్తి || ౬ || ఉపనిషదంభోబ్రూహీత్యుక్తాత ఉపనిషద్బ్రూ
 హీన్ద్రంవావత ఉపనిషదమ బ్రూమేతి || ౭ || తస్యైశ్రవోదమః కర్తేతి ప్రతిష్ఠా
 వేదాస్సర్వాఞ్గానిసత్యమాయతనం || ౮ || యోనావీతామేవం వేదా పహ
 త్యపాప్సానమసంతేస్వరేల్లోకేజ్యేయే ప్రతితిష్ఠతి ప్రతితిష్ఠతి || ౯ || *

కే నో ప ని ష త్య మాప్తా.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

క లో వ ని ష త్.

అథ ప్రథమ పల్లీ.

హరిః ఓం॥ఉశక్ హవై వాజశ్రవసఃసర్వవేదసందదౌతస్యహసచికే
తానామపుత్రాస ॥ ౧ ॥ తగ్ హకుమారగ్ సశ్చంద్రాక్షిణాసునీయమానాసు
శ్రద్ధావివేకసోమస్యత ॥ ౨ ॥ ఫీతోదకాజగత్పాదగ్ధదోహనిరింద్రియాః
అనన్దానామతేలోకాస్తాన్ సగచ్ఛతితాదదత్ ॥ ౩ ॥ సహజావాచ పితరంత
తకస్తైమాందాస్యసీత ॥ ద్వితీయంతృతీయంతగ్ హజావాచ మృత్యువేత్త్యాద
దామీతి ॥ ౪ ॥ బహునామేమిప్రథమోబహునామేమిమధ్యమః ॥ కిగ్ స్వీ
ద్యమస్యక ర్తవ్యంయన్త యాద్యకరిష్యతి ॥ ౫ ॥ అనువశ్యయథాపూర్వేప్రతి
వశ్యతథావరే ॥ సస్యమివమత్యః పచ్యతేసస్యమివాజాయతేపునః ॥ ౬ ॥
వైశ్వానరఃప్రవిశశ్యతిధిర్బ్రాహ్మణోగృహం ॥ తస్యై తాగ్ శాన్తింకు
ర్వన్తిహరవైవస్వతోదకమ్ ॥ ౭ ॥ ఆశాప్రతీక్షేనజ్గతగ్ సూసృతాం చేష్టా
పూర్వేభుత్రవహుగ్ శ్చసర్వాన్ ॥ ఏతద్వృజ్జేభుషస్యాల్పమేధసోయస్యా
సశ్చవసతి బ్రాహ్మణోగృహే ॥ ౮ ॥ తిస్రోరాత్రీర్యదవాత్సీగృహే
మేనశ్చబ్రహ్మన్నతిధిర్నమస్యః సమస్తేనస్త్రుబ్రహ్మన్ స్వస్తిమేనస్త్రుత
స్తాత్ప్రతిత్రీవరావృణీష్వ ॥ ౯ ॥ శాన్తసంకల్పస్సమనాయథాస్యాదీత
మన్యుర్గౌతమోమాభిమృత్యో ॥ త్వత్ప్రసృష్టమాభివచ్ఛేత్ప్రతీత ఏతత్ప్ర
యాణాంప్రథమంవరంవృణే ॥ ౧౦ ॥ యథాపురస్తాద్భవితాప్రతీతశ్చాద్దా
లకిరారుణిర్నత్ప్రసృష్టః ॥ సుఖగ్ రాత్రీఃశయితావీతమన్యుస్తాన్దద్యశ్చి
వాన్మృత్యుముఖాత్ప్రముక్తమ్ ॥ ౧౧ ॥ స్వగ్నేలోకేనభయంకించనాస్తిసత
త్రత్వంసజరయాబిభేతి ॥ ఉభేతీర్ద్వాఅశనాయాపిపాసే శోకాతిగోమోద

తేస్వగ్గలోకే || ౧౨ || సత్వమగ్నిగ్ స్వగ్మధ్యేషిమృత్యో ప్రబ్రూహితగ్
 శ్రద్ధధానాయమహ్యం | స్వగ్గలోకాతమృతత్వంభజంతపతద్వితియేననృణే
 వరేణ || ౧౩ || ప్రతేబ్రవీమితదుమేనిబోధస్వగ్గమగ్నింనచికేతః ప్రజా
 నన్ | అనంతలోకాప్తిమథోప్రతిస్థాం విధిత్వమేనగ్నిహితంగుహాయామ్ ||
 ౧౪ || లోకాదిమగ్నింతమువాచతస్మైయాఇష్టకాయావతీర్వాయథావా |
 సచాపితప్రత్యవదద్యథోక్తమథాస్యమృత్యుఃపునరేవాహతుష్టిః || ౧౫ || సమ
 బ్రవీత్ప్రియమాణోమహాత్మాచరంతవేహద్యదదామిభూయః | తవైవనా
 మ్నాభవితాయమగ్నిః సృజ్మాంచేమామనేకరూపాంగుహాణ || ౧౬ || త్రి
 ణాచికేతస్త్రిభిరేత్యనన్ధిం త్రికర్మకృతరజేజన్మమృత్యుః | బ్రహ్మజన్మంచేవ
 మీశ్యంవిదిత్వానిచాయ్యేమాగ్ శాంతిమశ్యస్తమేతి || ౧౭ || త్రిణాచికేత
 స్త్రియమేతద్విదిత్వా యపవంవిద్వాగ్భిసుతేనాచికేతం | సమృత్యపా
 శాన్ పురతః ప్రణోద్యతోకాతిగోమోదతేస్వగ్గలోకే || ౧౮ || యోవాక్యే
 తాంబ్రహ్మజన్మాత్మాభూతాంచితంవిదిత్వాచిసుతేనాచికేతం | సవీవభూ
 తాబ్రహ్మజన్మాత్మాభూతః | కరోతితస్యేనపునర్నటాయతే || ౧౯ || ఏషతే
 గ్నిర్మచికేతస్సవ్యగ్గోయమమృణీధాన్వితియేనవరేణ | ఏతమగ్నింతవైవ
 ప్రవత్యంతి | జనానస్తృతియంవరస్మచికేతోవృణీష్య || ౨౦ || యేయం
 ప్రేతేవిచికిత్సానునుష్యేఅస్తీత్యేకేనాయమస్తీశ్చినైకే | ఏతద్విద్యామను
 శిష్టస్తవ్యూహంవరాణామేషవరస్తృతియః || ౨౧ || దేవైరత్రాపివిచి
 కిన్శితంపురానహినువిజ్ఞేయమణురేషధర్మః | అన్యంవరంనచికేతోవృణీష్య
 మామోషరోత్సీరతిమాస్మజైనమ్ || ౨౨ || దేవైరత్రాపివిచికిన్శితంకిలత్వ
 ఇచ్ఛమృత్యోయస్మసువిజ్ఞేయమాత్మ | వక్తాచాస్య త్వాదృగన్యోసలభ్యోనా
 న్యోవరస్తల్యఏతస్యకచ్ఛిత్ || ౨౩ || శతాయుషఃపుత్రపౌత్రావృణీష్య
 బహూన్ పశూన్ హస్తీహిరణ్యమశ్వాన్ | భూమేర్మహదాయతనంవృణీష్య
 స్వయంచజీవశరదోయావదిచ్ఛసి || ౨౪ || ఏతత్తుల్యంయదిమన్యసేవరంవృ
 ణీష్య విత్తంచిరజీవికాఇచ్ఛ | మహాభూమానచికేతస్తవమేధి కామానాం
 త్వాకామథాజంకరోమి || ౨౫ || యేయేకామాదుర్లభామర్త్యలోకేస

ర్వాకామాగ్ శస్తతః ప్రార్థయస్వ ఇమాకామాస్సు రథాస్సతూర్యాన
హీవ్య శాలంభసీయావనుష్యైః అభిర్వృత్తాభిః పరిచారయస్వ నచికే
తోమరణంమాను ప్రాక్షీః || ౨౫ || శోభావామ ర్త్యస్యయద నైకైతల స
ద్వేన్ద్రియాణాంజరయ నితేజః | అపినగ్వంజీవితమృషేవ తవైవవాహ
స్తవస్మయగీతే || ౨౬ || నవిత్తేనతగ్వణీయోమనుష్యోలఘ్నస్యమహేవిదమ
ద్రాక్ష్య చేత్వా | జీవిష్యా మోయావదీశివ్య సిత్యం వరస్తు మేవరణీయస్స
ఏవ || ౨౭ || అతీర్య తామమృతా నాముపేత్య జీర్యస్తర్క్యః క్వధస్థః ప్రజాన౯ |
అభిధ్యాయ౯ వర్గరతి ప్ర మోదా ననతిష్ఠి జీవితేకోరమేత || ౨౮ || యస్మి
న్నిదంపిచిత్సంతిమృత్యోయతాస్స రామేషహతిబ్రూహి నస్తత్ | యో
యంవరోగూఢమను ప్రవిష్టోనాన్యంతస్తాన్మచికేతావృణీతే || ౨౯ ||

—* అపద్వితీయ పల్లీ. *

హరిః ఓం || అన్యచ్ఛ్రేయోన్యదుతైవ ప్రేయస్తే ఉభేనానార్థేపురు
షగ్ సినీతః | తయోశ్చేయతదదానస్యసాధుభవతీహీయతేర్థాద్య ఉప్రే
యోవృణీతే || ౧ || శ్రేయశ్చప్రేయశ్చమనుష్యమేతస్తానంపరీత్యవివినక్తి
ధీరః | శ్రేయోహిధీరోభి ప్రేయసోవృణీతే ప్రేయోమదోయోగజ్జేమా
ద్యవృణీతే || ౨ || సన్వంప్రియా౯ ప్రియరూపాగ్ శ్చకామా౯ సభిధ్యాయ
న్నచికేతృప్ర ప్రాక్షీః | నైతాగ్ సృజ్మాంవిదమయీమవాప్తోయస్యాం
మజ్జన్తిబహవోమనుష్యాః || ౩ || దూరమేతేవిపరీతేవిషూచీ అవిద్యాయాచ
విద్యేతిజ్ఞాతా | విద్యాభీష్ఠి నంసచికేతసంమన్యే నత్వాకామాబహవోలో
లుపస్త || ౪ || అవిద్యాయామస్తరేవర్తమానాః స్వయంధీరాః పండితంమ
న్యమానాః | దంద్రమ్యమాణాః పరియంతిమూఢా అన్ధేనై వసీయమానా
యథాన్ధాః || ౫ || ససాంపరాణంప్రతిభాతిబాలం ప్రమాద్యస్తంవిత్తమో
మేనమూఢం | అయంలోకోనాస్తివరతిమానీపునః పునర్వశమావద్యతే
మే || ౬ || శ్రవణాయాపిబహుభిర్యోనలభ్యః శృంగ్వంతోపిబహవోయంనవి
ద్యః | ఆశ్చర్యోవక్తాకుశలోన్యలభ్యా ఆశ్చర్యోజ్ఞాతాకుశలానుశిష్టః || ౭ ||

ననరేణావరేణప్రోక్త ఏషసు విజ్ఞేయో బహుధాచింత్య మానః । అనన్య
 ప్రోక్తేగతిరత్ర నాస్తి అజీయాహ్యతర్క్యమణు ప్రమాణాత్ ॥ ౫ ॥ నై
 షాతర్కేణమతిరావసేయాప్రోక్తాన్యేనైవమజ్ఞానాయ ప్రేష్టాయంత్య
 మాపః సత్యధృతిర్చతాసిత్వాద్యభోభూయాన్నచికతఃప్రప్తా ॥ ౬ ॥ జా
 నామ్యహగ్ శేవధితిన్యనిత్యం నహ్యధువైఃప్రాప్యతేహిధృవంతత్ । త
 తోమయానాచికతశ్చ తోగ్ని రనిత్యైర్ద్రవైశ్చిప్రాప్తవానస్త్నినిత్యమ్ ॥
 ౧౦ ॥ కామస్యాప్తింజగతఃప్రతిష్ఠాం క్రతోరానన్త్యమభయస్య పారం ।
 స్తోమమహదురుగాయంప్రతిష్ఠాం పృష్ట్యైర్భూత్యాధీరోనచికతోత్యసాక్షీః
 ౧౧ ॥ తందుర్దర్శంగూఢమను ప్రవిష్టంగుహహితంగహ్వ రేష్ఠంపురాణం ।
 అధ్యాత్మయోగాధిగమనదేవంమత్వాధీరో హమశోకౌజహతి ॥ ౧౨ ॥ ఏ
 తచ్ఛ్చగ్రిత్వాసంపరిగృహ్యమర్త్యః ప్రశుహ్యధర్మ్యమణుమేతమాప్య । స
 మోదతేమోదనీయగ్ హిలభ్యా విపృతగ్ సద్వనచికతసంమన్యే ॥ ౧౩ ॥ అ
 న్యత్రధర్మాదన్యత్రాధర్మాదన్యత్రాస్తాశ్చైతాకృతాత్ ॥ అన్యత్ర
 భూతాచ్చభవ్యాచ్చయత్తప్తశ్యతితద్వద ॥ ౧౪ ॥ సర్వేవేదాయత్పదమామ
 నస్తితపాగ్ సిసర్వాణిచయద్వదంతి । యదిచ్చన్తోబ్రహ్మచర్యంపరస్తితత్తేవ
 దగ్ సంగ్రహేణబ్రవీమ్యామిత్యేనత్ ॥ ౧౫ ॥ ఏతథ్ధ్యేవాక్షరంబ్రహ్మఏ
 తథ్ధ్యేవాక్షరంపరం । ఏతథ్ధ్యేవాక్షరంజ్ఞాత్వాయోయదిచ్చతితస్య తత్ ॥
 ౧౬ ॥ ఏతదాలంబనగ్ శ్రేష్ఠమేతదాలంబనంపరం । ఏతదాలంబనంజ్ఞాత్వా
 బ్రహ్మలోకేమహీయతే ॥ ౧౭ ॥ నజాయతేమ్రయతేవావిపశ్చిన్నాయంకు
 తశ్చిన్నబభూవకశ్చిత్ । అజోనిత్యశ్చాశ్వతోయంపురాణోనహస్యతేహ
 న్యమానేశరీరే ॥ ౧౮ ॥ హంతాచేన్తన్యతేహంతుగ్ హతశ్చేన్తన్యతేహ
 తమ్ । ఉభౌతౌనవిజానీతోనాయగ్ హంతినహన్యతే ॥ ౧౯ ॥ అణోరణీయాన్త
 హతోమహీయానాత్తాన్యజంతోర్ని హితోగుహయాం । తమక్రతుఃపశ్యతి
 వీతశోకోధాతుః ప్రసాదాన్తహిమానమాత్మనః ॥ ౨౦ ॥ అసీనోదూరంప్ర
 జతిశయానోయాతినర్వతః । కస్తంమదామదందేవంమదన్యోజ్ఞాతుమ్స్తతి ॥
 ౨౧ ॥ అశరీరగ్ శరీరేష్వనవస్థేష్వవస్థితం । మహాన్తంవిభుమాత్మానం ।

మత్వాధీరోనశోచతి || ౨౨ || నాయమాత్మాప్రదహనేనలభ్యోనమేధయాన
 బహునాశ్రుతేన | యమేవైషవృణుతేతేనలభ్యస్తస్యైష ఆత్మావివృణు
 తేతనూగ్ స్యామ్ || ౨౩ || నావింతోదుశ్చరితాన్నాశాంతోనాసమాహితః |
 నాశాస్తమానసోవాపిప్రజ్ఞానేనైవమాప్నుయాత్ || ౨౪ || యస్యబ్రహ్మ
 చక్షుత్రంచఉభేధవతఃపదనః | మృత్యుర్యసోవసేచనంకంకశ్చావేదయత్రనః ||

—* అథ తృతీయః పర్వః *—

హరిః ఓం || ఋషంపిబహ్మైశుకృతస్యలోకే గుహంప్రవిష్టేవరమే
 వరాధ్యే | ఛాయాతపాబ్రహ్మవిదోవదంతి వజ్రాచ్ఛగ్నయోచత్రితా
 చికేతాః || ౧ || యస్యేశురీజానానామక్షరంబ్రహ్మయత్పరం | అథయంతితీ
 ర్షతాంపారంనాచికతగ్ శకేమహి || ౨ || ఆత్మానగ్ రథినంవిధిశరీరగ్ రథ
 మేవతు | బుద్ధిస్తుసాధువిధిమనఃప్రగ్రహమేవచ || ౩ || ఇంద్రియాణిహ
 యానాహుర్విషయాగ్ స్తేషుగోచరాః | ఆత్మేంద్రియమనోయక్తంభో
 క్తేత్యానుర్తనీషిణః || ౪ || యస్తస్త్విజ్ఞానవాఙ్మవత్యయక్తేనమనసా
 సదా | తస్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యానిదుష్టాశ్వా ఇవసారథేః || ౫ || యస్తువిజ్ఞా
 నవాఙ్మవతియక్తేనమనసాసదా | తస్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యానిదశ్వా ఇవసార
 థేః || ౬ || యస్తస్త్విజ్ఞానవాక్ భవత్యమనస్కస్సదా శుచిః | ననతత్పద
 మాప్నోతిసగ్ సారంచాధిగచ్ఛతి || ౭ || యస్తువిజ్ఞానవాఙ్మవతిమనస్కస్స
 దాశుచిః | సతుతత్పదమాప్నోతియస్తాదుభయోనజాయతే || ౮ || విజ్ఞాన
 సారధిర్యస్తుమనఃప్రగ్రహవాక్ సరః | సోఽధ్వనఃపారమాప్నోతితద్విష్టోః
 వరమంపదం || ఇంద్రియేభ్యః పరాహ్యర్థాలగ్ధేభ్యశ్చసరంమనః | మనసశ్చప
 రాబుద్ధిర్భుధేరాత్మామహాస్వరః || మహితంపరమవ్యక్తమన్యక్తాత్పురుషంప
 రః | పురుషాన్నపరంకించిత్సాకాష్టాసావరాగతిః | ఏషసర్వేషుభూతేషు
 గూఢోత్తానప్రకాశతే | మృత్యుతేజస్విగ్నగ్రియాబుద్ధ్యా సూక్ష్మయాసూక్ష్మ
 చర్మిభిః || ౧౦ || యస్యేదావ్విజ్ఞానసీమాజ్ఞప్త్యభేద్యానఆత్మని | జ్ఞానమాత్మ

నిమహంతినియచ్చేత్తద్యచ్చేచ్ఛానైతత్సని || ౧౩ || ఉత్తిష్ఠతజాగ్రతప్రాప్య
 జరాన్నిబోధత | యురస్యధారానిశితాదురత్యయాదుర్గంపథస్తతః-వయో
 జదన్తి || ౧౪ || అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయంతథారసంనిత్యమగన్ధవచ్ఛ
 యత్ | అనాద్యనన్తమహతఃపరంధ్రివం నిచాయ్యతంమృత్యుముఖాప్సృ
 ముచ్యతే || ౧౫ || నాచికేతముపాఖ్యానంమృత్యుప్రోక్తగోసనాతసమ్ | ఉ
 క్తాప్రత్య త్వాచమేధావీబ్రహ్మలోకేమహీయతే || ౧౬ || యథిమంపర
 మంగువ్యం ప్రావయేద్భ్రహ్మ సంసది | ప్రయతశ్శాస్త్రధికాలేవాతదానం
 త్యాయకల్పతే తదానంత్యాయకల్పతథితి || ౧౭ || ... *

ఇతి ప్రథమోధ్యాయస్సమాప్తః.

—* క ఠో ప ని ష ద్ది వ్రీ యీ ధ్యా యే చ తర్థ వల్లీ. *—

హరిః ఓం || పరాశ్చిఖానివ్యత్యుత్సవ్యంభూస్తస్మాత్పరాజు
 శ్యతినాంతరాత్మక | కశ్చిద్ధీరః ప్రత్యగాత్మానమైతదావృతచక్షురమృత
 త్వమిచ్ఛ || ౧ || పరాచఃకామాననుయైచాలాస్తేమృత్యోర్యన్దివితతస్య
 పాశం | అశిధీరామృతత్వంవిదిత్వాధ్రివమధ్రివేషిహన ప్రార్థయన్తే |
 ౨ || యేనరూపంరస్యంగన్ధశబ్దాస్సర్వాగ్ శ్చమైధునాత్ | ఏతేనైవవిజా
 నాతికిమత్ర పరిశిష్యతే || ఏతదైవతత్ || ౩ || స్వప్నాన్తంజాగరితాంతం
 చోభాయేనానువశ్యతి | మహాన్తంవిభుమాత్మానం మత్వాధీరోనశోచతి ||
 ౪ || యథిమంమధ్వదంవేద ఆత్మానంజీవమన్తికాత్ | ఈశానంభూతభవ్య
 స్య సతతోవిజుగుప్సతే || ఏతదైవతత్ || ౫ || యేషూర్వంతపసోజాతమద్భ్యః
 పూర్వమజాయత | గుహం ప్రవిశ్యతిప్రన్తంయోభూతేభిర్వ్యవశ్యత || ఏత
 దైవతత్ || ౬ || యాప్రాణేనసంభవత్యదితిర్దేవతామయీ | గుహం ప్రవిశ్య
 తిష్ఠంతీయాభూతేభిర్వ్యజాయత || ఏతదైవతత్ || ౭ || అరణ్యోర్నిహితోజాత
 వేదాగర్భ ఇవసుభృతోగర్భిణీభిః | దివేదీవ ఈడ్యజాగృవద్భిర్హవిష్కర్భిర్హ
 నుష్యేభిరగ్నిః || ఏతదైవతత్ || ౮ || యతశ్చోదేతిసూర్యో అన్తర్యమత్రచగచ్ఛ

తి । తందేవాస్స శ్వేద్వి తాస్తదునా త్యేతికశ్చన ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౯ ॥ యదేవ
హతదముత్ర యదముత్ర తదస్విహ । మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతి య ఇహ
నానేవపశ్యతి ॥ ౧౦ ॥ మనసైవేదమాప్తవ్యం నేహనానాస్తికించన । మృత్యో
స్సమృత్యుంగచ్ఛతి య ఇహనానేవపశ్యతి ॥ ౧౧ ॥ అజ్ఞుష్ఠమాత్రః పురుషో
మధ్యతత్త్వనిలిష్ఠతి । ఈశానోభూతభవ్యస్య నతతోవిజగుఘ్నతే । ఏతదై వ్వి
తత్ ॥ ౧౨ ॥ అజ్ఞుష్ఠమాత్రః పురుషోజ్యోతిరివాధూమకః । ఈశానోభూత
భవ్యస్య నఏవాద్యనడేశ్వః ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౧౩ ॥ యథోదకందుగ్లేవృష్టం
పర్వతేషువిధావతి । ఏవంధర్మకృత్పథక్పశ్యం స్తానెవానువిధావతి ॥ ౧౪ ॥
యథోదకంశుద్ధేశుద్ధమాస్తి క్తంతాద్యగేవభవతి । ఏవంమునేర్విజానతతత్త్వా
భవతిగౌతమ ॥ ౧౫ ॥

—* అథ ద్వితీయాధ్యాయేపంచమవల్లీ. *

హరిః ఓం ॥ పురమేకాదశద్వార మజస్యావక్ర చేతనః । అనుష్ఠా
యనశోచతి విముక్తశ్చవిముచ్యతే ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౧ ॥ హగ్ సశ్శుచిషద్వ
సుర స్తరిక్షసద్ధోతావేదిషదతిథిర్దురోణసత్ । సృషద్వరసదృతసద్వ్యవసద
జ్ఞాగోజాఘృతజాఅర్చిజాఘృతంబృహత్ ॥ ౨ ॥ ఊర్ధ్వం ప్రాణమున్న
యత్యపానంప్రత్యగస్యతి । మధ్యే వామనమాసీనం విశ్వేదేవాడపాసతే ॥
౩ ॥ అస్యవిస్రంసమానస్య శరీరస్థస్యదేహినః - దేహేద్విముచ్యమానస్యకిమ
త్రపరిశిష్యతే ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౪ ॥ నప్రాణేననాపానేన మర్త్యజీవతి
కశ్చన । ఇతరేణతుజీవన్తియస్మిన్నేతాపుపాశ్రితా ॥ ౫ ॥ హస్తతదండప్ర
శ్శత్యౌమి గుహ్యంబ్రహ్మసనాతనమ్ । యథాచమరణంప్రాప్య ఆత్మాభ
వతిగౌతమ ॥ ౬ ॥ యోనిమన్యేప్రపద్యంతే శరీరత్వాదేహినః । స్థాణుమ
న్యేనుసంయన్తియథాకర్మయథాశ్రుతం ॥ ౭ ॥ యఏషసుప్తేషుజాగర్తికా
మం కామం పురుషోన్యిమాణః । తదేవశుక్రంతద్భగ్నా తదేవామృత
ముచ్యతేతస్మిల్లోకాశ్రితాస్స శ్వేతదునా త్యేతికశ్చన ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౮ ॥

అగ్నిర్యథైకోభవనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం ప్రతిరూపోబభూవ । ఏకస్త
 థానర్వభూతాంతరాత్మా రూపం రూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ ॥ ౯ ॥
 వాయుర్యథైకోభవనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం ప్రతిరూపోబభూవ । ఏకస్త
 థానర్వభూతాంతరాత్మా రూపం రూపం ప్రతిరూపోబహిశ్చ ॥ ౧౦ ॥ సూ
 ర్యోయథానర్వలోకస్య చక్షుర్మలిప్యతే చాక్షుషైర్బాహ్యోష్టైః । ఏకస్త
 థానర్వభూతాంతరాత్మా నలిప్యతే లోకదుఃఖేన చాహ్యైః ॥ ౧౧ ॥ ఏకోవ
 శీనర్వభూతాంతరాత్మా ఏకంబిజంబహుధాయః కరోతి । తమాత్మస్థం యే
 నువశ్యన్తిధీరాస్తేషాంసుఖంశాశ్వతం నేతరేషామ్ ॥ ౧౨ ॥ నిత్యోనిత్యానాం
 జేతనశ్చేతనానామేకోబహూనాం యోవిధధాతికామాః । తమాత్మస్థం
 యేనువశ్యన్తిధీరాస్తేషాంశాన్తిశ్శాశ్వతీనేతరేషామ్ ॥ ౧౩ ॥ తదేతదిమస్య
 స్తేనిర్దేశ్యం పరమంసుఖం । కథన్న తద్విజానీయాంకిముభాతివిభాతివా ॥
 ౧౪ ॥ సతత్రసూర్యోభాతినచంద్రతారకం నేమావిద్యతోభాన్తికుతోయ
 మగ్నిః । తమేవథాన్తమనుభాతినర్వం తస్యభాసానర్వమిదంవిభాతి ॥ ౧౫ ॥

—* అథ ద్వితీయాధ్యాయే షష్ఠినల్లి. *

హరిః ఓం ॥ ఊర్ధ్వమూలోఅవాక్ శాఖ ఏషోష్ఠస్థస్సనాతనః
 తదేవశుక్రంతద్భ్రహ్మతదేవామృతమచ్యతే । తస్మిల్లోకాశ్రితాస్సర్వే
 తదునాత్యేతికశ్చన ॥ ఏతదైవతత్ ॥ ౧ ॥ యదిదంకించజగత్సర్వం ప్రాణ
 జతినిస్సృతం । మహర్షయంవజ్రముద్యతం యఏతద్విదుగమృతాస్తేభవన్తి ॥
 భయాదస్యాగ్నిస్తవతిభయాత్తపశిసూర్యః । భయాదీంద్రశ్చ వాయుశ్చ
 మృత్యుర్ధావతిపంచమః ॥ ౩ ॥ ఇనాచేదశకదృబ్ధం ప్రాకృరీరస్యవిస్రవః ।
 తతస్సగ్రేఘ్నలోకేఘశరీరత్వాయకల్పతే ॥ ౪ ॥ యథాదర్శేతథాత్మనియ
 థాస్వప్నైతథాపితృలోకే । యథాపువరీవదదృశేతథాగస్త్యలోకేచ్ఛా
 యాతపయోవిపబ్రహ్మలోకే ॥ ౫ ॥ ఇన్ద్రియాణాంపృథగ్భావముదయాన్త
 మయాచక్షుఃపృథగ్దృశ్యమానానాం మత్పాదీరోనశోచతి ॥ ౬ ॥ ఇన్ద్రియే
 భ్యః పరంమనోమనసస్సత్వముత్తమం । సత్త్వాదధిమహానాత్మామహతో

వ్యక్తము త్రమం || ౭ || అవ్యక్తాత్మపరః పురుషోవ్యావకోలింగవచః | యద్వా
త్వాముచ్యతేజన్తు రమృతత్వంచగచ్ఛతి || ౮ || నసందృశేత్వతిరూపమస్య
నచక్షుషాపశ్యతికశ్చనై నం | హృదామసిమామనసాభిక్లిప్తోయఏతద్విదుర
మృతాస్తేభవన్తి || ౯ || యదాపంచావతిష్ఠన్తేజ్ఞానానిమనసాసహ | బుద్ధిశ్చన
విచేష్టేతతామాహుః పరమాంగతిమ్ || ౧౦ || తాంయోగమితిమన్యస్తేస్థిరా
మిన్ద్రియధారణామ్ | అప్రమత్తస్తథాభవతియోగోహి ప్రభావాప్యయా ||
౧౧ || నైవవాచానమనసా ప్రాప్తుంశక్యోనచక్షుషా అస్తీతి బ్రువతోన్య
త్రకథంతదుపలభ్యతే || ౧౨ || అస్తీత్యేవోపలభ్యన్తత్వభావేనచోభయోః |
అస్తీత్యేవోపలభ్యన్తత్వభావః ప్రసీదతి || ౧౩ || యదాసర్వేప్రముచ్యన్తే
కామాయేస్యహృదిశ్రితాః | అథమర్త్యోఽమృతోభవత్యత్ర బ్రహ్మనమశ్ను
తే || ౧౪ || యదాసర్వేప్రభిద్యన్తే హృదయస్యేహగ్రన్థయః | అథమర్త్యోఽ
మృతోభవత్యేతావదనుశాసనమ్ || ౧౫ || శతంచైకాచహృదయస్యనాన్య
స్తాసాంమూర్ధానమభిస్సృతైకా | తయోర్ధ్వమాయన్నమృతత్వమేతివిష్వ
జ్ఞ్యాడత్క్రమణేభవన్తి || ౧౬ || అజుష్టమాత్రః పురుషోస్తరాత్వానదాజ
నానాంహృదయేసన్నివిష్టః | తంస్వాచ్ఛరీరాత్సృపృహేన్తుజ్ఞాదివేషీకాం
ధైర్యేణ | తంవిద్యాచ్ఛక్రమమృతం తంవిద్యాచ్ఛక్రమమృతమితి || ౧౭ ||
మృత్యుప్రోక్తాంనచికేతోథలభ్యావిద్యామేతాంయోగవిధిః | కృత్స్నం |
బ్రహ్మ ప్రాప్తోవిరజోభూద్విమృత్యు రన్యోజ్యే వంయోవిదధ్యాత్మమేవ ||
౧౮ || సహనావవతుసహశాభునక్తుసహవీర్యంకరవావహై | తేజస్వి నా
వధీతమస్తుమావిద్విషావహైః ఓంశా నిశ్శానిశ్శానిః || ౧౯ ||

ఇతి క తో వ ని ష త్ సమాప్తా.

జననమునకును మరణమునకును మధ్యనున్న సమయమునకును

శ్రీగురుభ్యోనమః,

ప్రశ్నోపనిషత్ - ప్రథమః ప్రశ్నః.

హరిః ఓం || సుకేశాచభారద్వాజః శ్రై బృహస్పత్యకామః సౌర్యా
యణిచగర్గ్యః కౌసల్యశ్చాప్యలాయనో భాగవోవైదర్భిః కబన్ధికాత్యాయ
నస్తేహైతే బ్రహ్మవరాః బ్రహ్మనిష్ఠాః పరంబ్రహ్మ స్వేషమాణా ఏషహ
వైతత్వ ర్వంవత్స తీతి తేహసమిత్వా యో భగవ న్తంపిష్ట లాద ముపస
న్నాః || ౧ || తాన్ హసముషిరువాచ భూయఏవతవసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్ర
ద్ధయా సంవత్సరం సంవత్స ర్థయథా కామం ప్ర శ్నాన్ పృచ్ఛ థ యదివిజ్ఞా
స్యామః సర్వం హవో వయ్యోనుభం || ౨ || అథ కబన్ధికా త్యాయన ఉపేత్య ప ప్ర
చ్ఛ భగవత్ కుతోహవా ఇమాః ప్ర జాః ప్ర జాయంత ఇతి || ౩ || తస్మై సహో
వాచ ప్ర జాకామో వై ప్ర జావతిః సతపోతప్య త సతవస్తప్త్వా సమిధున
ముత్పదయతే | రయించ ప్రాణంచేత్యేతా మే బహుధా ప్ర జాః కరిష్యత
ఇతి || ౪ || ఆదిత్యోహవై ప్రాణో రయి రేవ చన్ద్రమాః రయిర్వా వీతత్స
ర్వం యన్మూర్తంచామూ ర్జఞ్చ తస్మా న్మూర్తి రేవ రయిః || ౫ || అథాదిత్యః
ఉదయన్య త్పాచీంచ శం ప్రవిశతి తేన ప్రాచ్యాన్ ప్రాణాన్ రక్షి యన
న్నిధతే | యద్దక్షిణాయత్ప రీతీచీ యదుదీచీయదధో యదూర్ధ్వం య
దస్తరాదిశోయత్సర్వం ప్ర కాశయతి తేన సర్వాన్ ప్రాణాన్ రక్షి య సన్ని
ధతే || ౬ || సఏవ వై శ్వాసరో విశ్వరూపః ప్రాణోగ్ని రుదయతే తదేతద్వ
చాభ్యుక్తమ్ || ౭ || విశ్వరూపం హరిణ్ద్రజాత వేద సంపరాయణం జ్యోతిరేకం
తవ న్తం సహస్ర రక్షి శ్చ తథావ ర్తమానః ప్రాణః ప్ర జానామదయత్యేష
సూర్యః || ౮ || సంవత్సరో వై ప్ర జావతిస్తస్యాయనే దక్షిణంచోత్తరంచత
ర్యేహవై తదిష్టాపూ రైశ్చ తమిష్యపాసతే తేచాన్ద్ర మసమేవ లోక మభిజ
యన్తే తఏవపునరావ ర్తన్తే తస్మాదేతే ఋషయః ప్ర జాకామూ దక్షిణం ప్ర

తివద్యస్తే ! ఏషహవై రయిర్యః పితృయాణః ॥ ౯ ॥ అథోత్తరేణతపసాబ్ర
హ్మచర్యేణ శ్రద్ధయావిద్యయాత్మానమస్విష్యాదిత్యమభిజయస్తే ఏతదైవి
ప్రాణానామాయతనమేతదమృతమథయమేతత్పరాయణమేతస్మాన్నశు
నరావర్తంతఇత్యేషనిగోధః ॥ తదేషశ్లోకః ॥ ౧౦ ॥ వచ్చపాదంపితరంద్వా
దశాకృతిందివఅహః పరేఅర్థేపురీషిణం । అథేమేఅన్యఉపరే విచక్షణంస
ప్తచ క్రేషడర ఆహురర్పితమితి ॥ ౧౧ ॥ మాసోవైప్రజాపతిస్తస్యకృష్ణవ
త్సృష్టవరయః శుక్లఃప్రాణస్తస్మాదే తేఋషయశ్శుక్లఃఇష్టింకుర్వస్తీతర ఇత
రస్త్రి ॥ ౧౨ ॥ అహారాత్ప్రవైప్రజాపతిస్తస్యాహరేవప్రాణోరా
త్రిరేవరయః ప్రాణంవావీతేప్రసుందన్తియేదివారత్యాసంయుజ్యస్తే
బ్రహ్మచర్యమేవతద్యద్రాత్రాత్యాసంయుజ్యస్తే ॥ ౧౩ ॥ అన్నంవై
ప్రజాపతిస్తతోహవైతద్రేతస్తస్మాదిమాః ప్రజాఃప్రజాయనైతి ॥ త
ద్యేహతత్ప్రజాపతిప్రతచ్ఛరన్తితేమిధునముత్పాదయస్తే । తేషామేవై
షబ్రహ్మలోకోఏషాంతపోబ్రహ్మచర్యంయేషసత్యంప్రతిష్ఠితం ॥ ౧౪ ॥ తే
షామసౌవిరజోబ్రహ్మలోకోనయేషజిహ్వామసృతంసమాయాదేతి ॥ ౧౫ ॥

— అథ ద్వితీయ ప్రశ్నః. —

హరిః ఓం ॥ అథహైనంధాగ్రవోవైదచ్చిఃపప్రచ్ఛ । భగవత్కత్యేవ
దేవాః ప్రజాంవిధారయస్తేకతర ఏతత్ప్రకాశయస్తేకః పునరేషాంపరిష్ఠ
తితి ॥ ౧ ॥ తస్మైసహూవాచా కాశోహవా ఏషదేవోవాయురగ్నిరాపః
పృథివీవాజ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రంచతేప్రకాశ్యాభివదన్తివయమేతద్భాణమ
వష్టభ్యవిధారయామః ॥ ౨ ॥ తావరిష్ఠః ప్రాణఉవాచ । మామోహనూ
పద్యథాహమేవైతత్ పంచధాత్వానంప్రవిభజ్యైతద్భాణమవష్టభ్యవిధా
రయామితి ॥ ౩ ॥ తే ౧ శ్రద్ధధానాబహుః సోభిమానాదూర్ధ్వముత్తా
మతఇవతస్త్రిన్ముత్కామత్యథేతదేసర్వఏవోత్కామస్తేతస్త్రిగ్శ్చప్ర
తిష్ఠమానేసర్వఏవప్రతిష్ఠస్తే । తద్యథామక్షికామధుకరరాజానముత్కా
మస్తంసర్వాఏవోత్కామస్తేతస్త్రిగ్శ్చప్రతిష్ఠమానేసర్వాఏవప్రతిష్ఠ
స్తవీవంవాజ్మనశ్చక్షుఃశ్రోత్రంచతేస్తీతాఃప్రాణంస్తుస్వన్తి ॥ ౪ ॥ ఏషో

గ్నిస్తవత్యేష సూర్యఏషపర్జన్యోమఘవానేషవాయుః | ఏషపృథివీరయిద్దేవః
 నదసచ్చామృతఞ్చయత్ || ౫ || అరాధ్యవరథనాభాప్రాణేనర్వంప్రతిష్ఠితం |
 ఋచోయజుగోపిసామానియజ్ఞః | ఉత్రంబ్రహ్మచ || ౬ || ప్రజాపతిశ్చరసిగ
 భ్యేత్వమేవప్రతిజాయసే | తుభ్యంప్రాణప్రజాన్ద్విమాబలింహరన్తియః
 ప్రాణైఃప్రతిష్ఠసి || ౭ || దేవానామసివహ్నితమః | పితౄణాంప్రథమా
 స్వధా | ఋషీణాంవరితః | సత్యమధర్వాంగిరసామసి || ౮ || ఇన్ద్రీస్తవం
 ప్రాణతేజసారుద్రోసివరిక్షితా | త్వమన్దరిక్షేచరసిసూర్యస్తవంజ్యో
 తిహంవతిః || ౯ || యదాత్వమభివర్జస్యధేమాః | ప్రాణతేప్రజాః | ఆనందరూ
 పాస్తీష్ఠన్తికామాయాన్నంభవిస్యతీతి || ౧౦ || బ్రాత్యస్తవంప్రాణైకఋ
 షిరత్రావిశ్వస్యసత్వతిః | వయమాద్యస్యదాతారః | పితాత్వంమాతరిశ్వనః ||
 ౧౧ || యాతేతనూర్వాచిప్రతిష్ఠితాయాశ్రోత్రే | యాచచక్షుషి | యాచ
 మనసిసన్తతా | శివాంతాంకురుమోక్షక్రీమిః || ౧౨ || ప్రాణస్యేదంవశేన
 ర్వంత్రిదీవేయస్పృశిస్థితం | మాతేవపుత్రాః | రక్షస్వశ్రీశ్చప్రజ్ఞాంచథే
 హినతి || ౧౩ ||

అథ తృతీయః ప్రశ్నః

హరిః ఓం || అథ హైనంకౌసల్యశ్చాశ్వలానసంపప్రచ్ఛ | భగవన్కృ
 తపషప్రాణోజాయతే | కథమాయాత్యన్తిః | చ్చరీరే ఆత్మానంవాప్రవిభ
 జ్యకథంప్రాతిష్ఠతే | కేనోత్క్రమతే | కథంచాహ్యమభిధత్తే | కథమధ్యాత్మ
 మితి || ౧ || తస్మైసమోవాచాచిప్రశ్నాత్పృచ్ఛసి | బ్రహ్మస్థోసీతితస్మాత్తే
 హంబ్రవీమి || ౨ || ఆత్మనఏషప్రాణోజాయతే | అనైవేషాపురుషేచ్ఛాన్యై
 తస్మిన్నేతదాతతం | మనోక్యతేనాయాత్యన్తించ్చరీరే || ౩ || యథాసప్రా
 ణేవాధిక్యతాన్వినియుజ్జే | ఏతాన్ద్రామానేతాన్ గ్రామానధిష్ఠస్వే
 త్యేవమేవైవప్రాణినితరాన్ప్రాణాన్ సృజన్వ్యసగేవసన్నిధతే || ౪ ||
 పాయూవస్థే | పానం చక్షుశ్రోత్రముఖనాసికాధ్యం | ప్రాణస్సవ్య
 యంప్రాతిష్ఠతే | మధ్యేకసమానః | ఏషమ్యోగ్యతామన్నంసమంసయతిత
 స్మాదేతాన్సప్రాన్విదోభవన్తి || ౫ || హృదిహ్యేవఆత్మా | అత్తైగ్రిహదేశతం

నాడీనాంతాసాంశతం శతమేకై కస్యాంద్యాసప్రతిద్వైసప్రతిః ప్రతిశాఖా
 నాడీసహస్రాణిభవన్త్యాసువ్యానశ్చరతి || ౬ || అదై కయోర్ధ్వఉదానః
 పుణ్యేనపుణ్యం లోకం నయతి పాపేనపాపముభాభ్యామేవమనుష్యలోకం ||
 ౭ || ఆదిత్యోహవై బాహ్యః ప్రాణ ఉదయత్యేష హ్యేనంచాత్మనం ప్రా
 ణమనుగృహ్లానః | పృథివ్యాంయాదేవతాసైమాపురుషస్యా పాసమపష్టభాః
 స్తరాయదాకాశస్ససమానోవాయుర్వ్యానః || ౮ || తేజోహవై ఉదానస్త
 స్నాదువశాస్తతేజాః | పునర్భవమింద్రియైర్గునసేనంపద్యమానైః || ౯ || య
 చ్చిత్తస్తేనైష ప్రాణమాయాతి ప్రాణస్తేజసాయక్తః | సహత్సనాయ
 థాసంకల్పితం లోకం నయతి || ౧౦ || యఏవంవిద్వాక్ ప్రాణంవేద | సహ
 స్యప్రజాహీయతే ౨ మృతోభవతితదేవశ్లోకః || ౧౧ || ఉష్మైమాయతిం
 స్థానంవిభుత్వంవైవషణ్చథా | అధ్యాత్మ్యంవైష ప్రాణస్యవిజ్ఞాయామృత
 మశ్నుతే విజ్ఞాయామృతమశ్నుతశ్చతి || ౧౨ || ... *

—* అథ చతుర్థః ప్రశ్నః. *

హరిః ఓం || అథ హైనంసౌర్యాణిగాగ్ర్యః పప్రచ్ఛ | భగవన్నే
 తస్మిన్పురుషేకానిస్త్వ పస్తికాస్యస్మిన్జాగ్రతి కతరవిషదేవస్వ ప్నావ
 శ్యతికన్యైతత్సుఖంభవతి కన్తిష్మ సర్వేసంప్రత్యి తాభవ న్తితి || ౧ || తస్మై
 సహూవాచయథాగాగ్ర్యమరీచయోర్గుస్యాస్తంగచ్ఛతః సర్వా ఏకస్మిన్
 స్తేజోమణ్డలవీధివ స్తితాః పునఃపునరుదయతః ప్రచరన్త్యేవంహవై తత్స
 ర్వంపరేదేవేమసన్యేధీభవతి | తేనత్వన్తే యపురుషోన శ్రుణోతినపశ్యతిన
 జిఘ్రోనగసరుతేనస్పృశతేనాభివదతేనాదన్తేనానన్దయతేనవిస్మజతేన
 యాయతేస్వపితీత్యాచక్షతే || ౨ || ప్రాణాగ్నయఏవైతస్మిన్పురేజా
 గ్రతి | గార్వాచత్యోహవావిషో పానోవ్యానోన్వాసోగ్య పచనోయద్రాక్ష
 పత్యాస్పృణీయతే ప్రణయనాబాహవనీయః ప్రాణః || ౩ || యదుచ్ఛ్వా
 సనిశ్వాసావేతావాహుతీనమంనయతీనసమానః | మనోహవావయజమా
 న ఇష్టఫలమేనోదానః సఏనం యజమానమహరహర్మగ్నిహుగమయతి || ౪ ||

అత్రైవదేవస్స ఏషోమహిమా నమనుభవతి । యద్వృష్టం దృష్టమనువశ్యతి
 శ్రుతం శ్రుతమేవార్థమనుశృణోతి దేశదిగ్ ప్రత్యేక ప్రత్యనుభూతంపునః
 శ్రుతే ప్రత్యనుభవతి దృష్టంచాదృష్టంచ శ్రుతాన్ శ్రుతాన్ నుభూతాన్ శ్రుతాన్
 ననుభూతాన్ శ్రుతం వశ్యతినగ్వః వశ్యతి ॥ ౫ ॥ సయదా తేజసాభిభూతోభవ
 తి । అత్రైవదేవస్స ఏషోమహిమా నమనుభవతి ॥
 ౬ ॥ సయథాసోమ్యవయాంసివాసోవృక్షం సంప్రతిష్ఠతే । ఏవంహవై తస్య
 ర్వంపరతత్త్వనిసంప్రతిష్ఠతే ॥ ౭ ॥ పృథివీచపృథివీమాత్రా చాపశ్చాపోమా
 త్రాచతేజశ్చ తేజోమాత్రాచవాయుశ్చ వాయుమాత్రాచాకాశశ్చాకాశ
 మాత్రాచచక్షుశ్చ ద్రష్టవ్యంచ శ్రోత్రంచ శ్రోతవ్యంచ ఘ్రాణంచ ఘ్రాతవ్యం
 చ రసశ్చ గంధితవ్యంచ త్వష్టశ్చ స్పృశ్యతవ్యంచ వాక్య వక్తవ్యంచ హస్తా
 చాదాతవ్యంచోపస్థశ్చా నస్తయితవ్యశ్చ పాయశ్చ విసర్జ ఇతవ్యశ్చ పాదా
 చగ్రస్తవ్యంచ మనశ్చ మస్తవ్యంచ బుద్ధిశ్చ బోధవ్యంచాహంకారశ్చ హంకర
 వ్యశ్చ చిత్తశ్చ చేతయితవ్యశ్చ తేజశ్చ విద్యోతయితవ్యంచ ప్రాణశ్చ విధా
 రయితవ్యంచ ॥ ౮ ॥ ఏషహిద్రష్టాస్పృష్టా శ్రోత్రాఘ్రాతారసయితా
 మస్తాబోధాకర్తావిజ్ఞానాత్మాపురుషః సపరే ౬ ఊరీతత్త్వనిసంప్రతిష్ఠతే ॥
 ౯ ॥ సయోహవై తదచ్ఛాయమశరీరమలోహితం శుభ్రమక్షరం వేదయతే
 యస్తుసోమ్య । ససర్వజ్ఞస్సర్వీభవతి తదేవశ్లోకః ॥ ౧౦ ॥ విజ్ఞానాత్మాసహ
 దేవైశ్చ సర్వైః ప్రాణాభూతాని సంప్రతిష్ఠంత్యయత్ర । తదక్షరం వేదయ
 తేయస్తుసోమ్య ససర్వజ్ఞస్సర్వమేవావివేశతి ॥ ౧౧ ॥

*

అథ పంచమః ప్రశ్నః ॥

హరిః ఓం ॥ అథ హౌనంతైబ్యస్సత్యకామః పప్రచ్ఛ । సయోహవై
 తద్భగవన్తనుష్యేషు ప్రాయణాస్తమోంకారమభిధ్యాయిత । కతమంవా
 వసతేనలోకంజయతీతి ॥ ౧ ॥ తస్మై సహవాచ । ఏతదైవసత్యకామపర
 శ్చోపరశ్చ బ్రహ్మయదోంకారస్తస్మాద్విద్వానేతేనైవాచయతనేనైకతర

మన్వేతి || సయద్యేకమాత్రమభిధ్యాయాతసతేనై వసంవేదితస్తూర్ణమేవజగ
త్యామభిసంపద్యతేతమృచోమనుష్యలోకముపనయ నైసతత్ర తపసాబ్రహ్మ
చర్యేణ శ్రద్ధయా సంపన్నోమహిమా నమనుభవతి || అథయదిద్విమాత్రేణమ
నసి సంపద్యతే సోస్తరిక్షంయజుర్భిరున్నీయతే । ససోమలోకం ససోమలో
కేవిభూతిమనుభూయపునరావర్తతే || ౪ || యఃపునరేతన్ద్రిమాత్రేణై
వామిత్యేతేనైవాక్షరేణపరంపురుషమభిధ్యా యాతసతేజసిసూర్యే సంప
న్నః । యథాపాదోదరస్త్యచావినిర్ముచ్యతఏవంహవై సపాప్తనావినిర్ము
క్తః ససామభిరున్నీయతే బ్రహ్మలోక్తం సపతస్తాజ్జీవఘనాత్పరాత్పరంపురి
శయంపురుషమీక్షతేతత్సోకాభవతః || ౫ || తిస్రోమాత్రామృత్యుమ
త్యఃప్రయుక్తా అశ్యాన్యసక్తా అనవిప్రయుక్తాః । క్రియానుబాహ్య భ్యస్తర
మభ్యమానుసమ్యక్ప్రియుక్తాసునకంపతేజ్ఞః || ౬ || ఋస్థిరేతంయజుర్భిర
స్తరిక్షంససామభిర్యత్త్యేవయోవేదయ నైతమోజ్ఞా రేణైవాయతనేనా
న్వేతివిద్వాన్యత్తచ్ఛాస్తమజరమమృతమభయంపరంచేతి || ౭ || ... *

అథ షష్ఠః ప్రశ్నః.

హరిః ఓం || అథహైనంసుకేశాభారద్వాజఃపత్రచ్చ భగవత్పర
ణ్యనాభః కౌసల్యో రాజపుత్రో మాముషేత్యైతం ప్రశ్నమప్యచ్ఛత । షో
డశకలంభారద్వాజపురుషంవేత్థశమహంకుమారమబ్రువం నాహమిమంచే
దయద్యహమిమమవేదిషంకథం తేనావత్యమితి సమూలోవా ఏషపరిశుష్య
తియో ౨ సృత మభివదతి తస్మాత్సాన్తూమ్యచృతంవక్తుంసత్కాష్ఠీంరథమారు
హ్యప్రవవ్రాజ । తంత్యాప్యచ్ఛామిక్వాసౌపురుషశతి || ౧ || తస్మైసహూ
వాచ । ఇహైవాస్తశ్వరీకేసోమ్యసపురుషో యస్మిన్నేతాః షోడశకలాఃప్ర
భవన్తి || ౨ || సచక్షాంచ క్రే । కస్త్విన్నహముత్కాగ్నిస్తఉత్కాగ్నివోభవి
ష్యామి కస్త్విన్వాప్రస్థితే ప్రస్థితాస్యామితి || ౩ || సప్రాణమశుభతపా
ణాచ్ఛ్రిధాంఖంచాయద్యోహరావః పృథివీన్ద్రియం । మనో ౨ న్నమన్నా
న్వీగ్యంతపోమన్తాగ్నిః కర్షలోకాలోకేషుచనామచ || ౪ || సయథేమానద్య

నివరానై వావరాచ || తత్రా పరాముగ్నోదోయజుర్వేదస్సామవేదో ౨
 ధర్వ వేదశ్చిక్షాకల్పో వ్యాకరణంనిరుక్తంఛందోజ్యోతిషమితి అథవరాయ
 యాతదక్షరమధిగమ్యతే || ౫ || యత్తదజ్ఞేశ్యమగ్రాహ్యమగోత్రమవ
 గ్నమచక్షుశ్చోత్తంతదపాణిపాదంనిత్యంవిభుంసర్వగతంసుసూక్ష్మంతద
 వ్యయంయద్భూతయోనింపరివశ్యన్తిధీరాః || ౬ || యస్మాత్పరంనాపరమస్తి
 కించిద్యస్మాన్నాణీయోనజ్యా యోస్తికశ్చిత్ | వృక్ష ఇవస్తబ్ధోదివితిష్ఠత్యేక
 స్తేనేదంపూగ్లంపురుషేణసర్వమ్ || ౭ || యథోర్జనాభిఃసృజతేగృహ్లాతేచయ
 థాపృథివ్యామోషధయఃసంభవన్తియథాసతఃపురుషాత్కేశలోమాని త
 థాక్షరాత్సంభవతీహవిశ్వం || ౮ || తపసాచీయతే బ్రహ్మతతో ౨ న్నమభిజా
 యతే | అన్నాత్ప్రాణోమనః సత్యంలోకాః కర్మసుచామృతం || ౯ || యస్య
 రవ్యజ్ఞఃసర్వవిద్యస్యజ్ఞాసమయంతపః | తస్మాదేతద్బ్రహ్మనామరూపమన్న
 ఇచ్చజాయతే || ౧౦ || ... *
 ...

—* అథ ప్రథమముండకే- ద్వితీయఃఖండః. *

హరిః ఓం || తదేతత్సత్యంమస్తేషుకర్తాణికవయోయాన్యపశ్యం
 స్తానిత్రేతాయాంబహుధానస్తతాని | తాన్యాచరథనియతంసత్యకామా
 విషవః వన్ధాస్సుకృతస్యలోకే || ౧ || యవాలేలాయతేహ్యచ్చిస్సమిధేహవ్య
 వాహనే | తదాజ్య థాగావస్తరేణాపలతీః ప్రతిపాదయేచ్ఛ్చిధయాహు
 తం || ౨ || యస్యాగ్నిహోత్రమదగ్నమపార్ణమాసమచాతుర్తాస్యమనాగ్ర
 యణమతిధివర్జితంచఅహుతమవైశ్వదేవమవిధినాహుతమాసవైమాంస్తస్య
 లోకాహీనస్తి || ౩ || కాళీకరాళీచమనోజవాచ సులోహితాయాచసుధూ
 మ్రవన్తా | స్ఫులింగినీవిశ్వరూపీచదేవీలేలాయమానాఇతిసవైజిహ్వః || ౪ ||
 ఏతేషుయశ్చరతేభాజమానేషుయథాకాలంచాహుతయోహ్యదదాయ || ౫ ||
 తంసయస్త్రేతాస్సూర్యస్యరక్షయోయత్రదేవానాంపతిరేకో ౨ ధివాసః ||
 ఏహ్యేహీతితమాహుతయస్సువర్చసఃసూర్యస్యరక్షిభిర్యజమానంవహన్తి
 ప్రియాంవాచమభివదన్త్యో ౨ చ్చగుర్వ్యఏషవఃపుణ్యస్సుకృతోబ్రహ్మలో

కః॥౬॥ ప్లవాహ్యేతే అదృథాయజ్ఞరూపా అష్టాదశోక్తమవరంయేషుకర్త॥
 ఏతచ్ఛ్రేయోయేభిసందన్తిమూఢాః జరామృత్యుస్తేషునరేవాపియన్తి॥ ౭॥
 అవిద్యాయామస్తరేవర్తమానాః స్వయంధీరాః పండితంమస్యమానాః॥
 జంఘస్యమానాః పరియన్తిమూఢా అన్తేనైవసీయమానాయథాన్ధాః॥ ౮॥
 అవిద్యాయాంబహుధావర్తమానా వయంకృతార్థాభివ్యభిమన్యన్తిబాలాః॥
 యత్కర్త్రిణోనప్రవేదయన్తిరాగాత్రేనాతురాః క్షీణలోకాశ్చ్యవస్తే॥
 ౯॥ ఇష్టాపూర్తంమస్యమానావరిష్టం నాన్యచ్ఛ్రేయోవేదయస్తేప్రహూ
 ఢాః॥ నాకస్యపృష్టేతేనుకృతేనుభూత్వాఇమంలొకంహీనతరఞ్చాచిశం
 తి॥ ౧౦॥ తపశ్శ్రద్ధేయేహ్యుపపసన్త్య్రణ్యే శాస్త్రావిద్వాంసోభైత్యచ
 ర్యాంచరన్తః॥ సూర్యద్వా రేణతేవిరజాః ప్రయాన్తియత్రామృతస్సపు
 రుషోహ్యవ్యయాత్మా॥ పరీత్యలోకాన్కుర్వచితాః॥ బ్రాహ్మణోనిర్వేద
 మాయాన్నాస్త్యకృతఃకృతేన॥ తద్విజ్ఞానార్థంసగురుమేవాభిశ్చేత్సమిత్య
 ణిశ్శ్రోత్రియంబ్రహ్మనిష్ఠం॥ ౧౧॥ తస్మైసవిద్వానుపసన్నాయసమ్యక్ప్ర
 శాస్తచిత్తాయశమాన్వితాయ॥ యేనాక్షరంపురుషంవేదసత్యం ప్రోవాచ
 తాంతత్త్వతోబ్రహ్మవిద్యాం॥ ౧౩॥

ఇతి ప్రథమముండకోపనిషత్సమాప్తా.

—* అథ ద్వితీయముండకో - ప్రథమఃఖండః. *

హరిః ఓం॥ తదేతత్సత్యం॥ యథాసుదీప్తాత్పవకాద్విస్ఫులిక్లాః
 సహస్రశః ప్రభవస్తేసరూపాః॥ తథాక్షరాద్వివిధాస్సోమ్యభావాః॥ ప్ర
 జాయస్తేతత్రచైవాపియన్తి॥ ౧॥ దివ్యోహ్యమూర్తిఃపురుషఃసచాహ్యభ్య
 స్తరోహ్యజః॥ అప్రాణోహ్యమనాశ్శుభోగ్రహ్యక్షరాశ్చరతఃపరః॥ ౨॥
 ఏతస్మాజ్జాయతేప్రాణోమనస్సర్వేన్ద్రియాణిభిః॥ ఖంబాయుర్ద్యోతిరాపః
 పృథివీవిశ్వస్యధారిణీ॥ ౩॥ అగ్నిర్ముగ్ధాచక్షుషీచన్ద్రీసూర్యోదిశశ్శ్రో

త్రేవాగ్నివృతాశ్చ వేదాః । వాయుః ప్రాణోహ్యదయంవిశ్వమస్య ప
 ద్భ్యంపృథివీహ్యేషసర్వభూతాస్తరాత్పా ॥ ౪ ॥ తస్మాదగ్నిస్సమిధోయ
 స్యసూర్యః సోమాత్పర్జన్యఃపథయఃపృథివ్యాం । పుమాన్ రేతస్సించతియో
 షితాయాంబహ్వోఃప్రజాఃపురుషాత్సంప్రసూతాః ॥ ౫ ॥ తస్మాద్వచస్సా
 మయజాంషిదీక్షాయజ్ఞాశ్చ సర్వేక్రతవోదక్షిణాశ్చ । సంవత్సరంచయజ
 మానశ్చలోకాః ఘోమోయత్రపవతేయత్రసూర్యః ॥ ౬ ॥ తస్మాచ్ఛదేవా
 బహుధాసంప్రసూతాః సాధ్యామనుష్యాఃపశవోవయోంసి । ప్రాణా
 పానాప్రీహియవాతవశ్చత్రద్ధానత్యంబ్రహ్మచర్యంవిధిశ్చ ॥ ౭ ॥ సప్తప్రా
 ణాఃప్రభవంతితస్మాత్సప్తార్చిషస్సమిధస్సప్తహోమాః । సప్తథిమేలోకా
 యేషుచరంతిప్రాణాగుహశయానిహితాస్సప్తసప్త ॥ ౮ ॥ అతస్సము
 ద్రాగిరయశ్చసర్వే అస్మాత్సన్ధ్యందనేసిద్ధవస్సర్వరూపాః । అతశ్చసర్వా
 ఓషధయోరనశ్చ । యేనైషభూతైస్తిష్ఠతేహ్యస్తరాత్పా ॥ ౯ ॥ పురుషఏవేదం
 విశ్వంకర్తుతపోబ్రహ్మవరామృతం । ఏతద్యోవేదనిహితం గుహయాంసోవి
 ద్యాగ్రస్థింవికించితహసోవ్య ॥ ౧౦ ॥ *

—* అథ ద్వితీయముండకే - ద్వితీయఃఖండః. —*

హరిః ఓం ॥ ఆవిస్సన్నిహితంగుహచరంగామమహత్పదమతైత్రితస్స
 మన్వితం । ఏజత్ప్రీణన్నిమిషచ్ఛయశేతజ్ఞానభసదసద్వరేణ్యంపరంవిజ్ఞా
 నాద్యద్వరిష్ఠంప్రజానాం ॥ ౧ ॥ యదన్విమద్యదణుభ్యోణుయస్త్రిలోకాని
 హితాలోకినశ్చ । తదేతదక్షరంబ్రహ్మసప్రాణస్తమవాక్షిణః । తదేతత్స
 త్యంతదమృతంతద్దేధవ్యంసోవ్యవిధి ॥ ౨ ॥ ధనుర్మహీతోవ్యపనిషదంమహా
 స్త్రీంశరంహ్యపాసానిశితంసద్ధియత । ఆయమృతద్భావః తేనచేతసాల
 త్యంతదేవాక్షరంసోవ్యవిధి ॥ ౩ ॥ ప్రణవోధనుశ్శరోహ్యత్సాబ్రహ్మతల్లి
 త్యముచ్యతే । అప్రమత్తేనవేధవ్యంశరవత్తన్మయోభవేత్ ॥ ౪ ॥ యస్త్రి
 ద్యాఃపృథివీచాస్తరిక్షమోతంమనస్సహప్రాణైశ్చసర్వైః । తమేవైకం
 జానథాత్సానమన్యవాచోవిముంచథ అమృతస్యైషసేతుః ॥ ౫ ॥ అరా

ఇవరథనాభాసంహతాయత్రనాద్యః సవిహితశ్చరతేబహుధాజాయమా
నః । ఓమిత్యేవంధ్యాయథాత్మానంస్వస్తివఃపారాయతమసఃపరస్తాత్ ॥ ౬ ॥
యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిద్యనైర్వమహిమాభువి । దివ్యే బ్రహ్మపురేహ్యేషవ్యో
మన్నాన్యత్ప్రతిష్ఠితః ॥ ౭ ॥ మనోమయః ప్రాణశరీరనేతాప్రతిష్ఠితో
న్నేహృదయంసన్నిధాయ । తద్విజ్ఞానేనపరివశ్యైర్ధీరా ఆనందరూపమమృ
తంయద్విభాతి ॥ ౮ ॥ భిద్యతేహృదయగ్రస్థిభిద్యతేసర్వశుశయాః । క్షీయ
స్తేచాస్యకర్తృణి । తస్మిన్దృష్టేపరావరే ॥ ౯ ॥ హిరన్యయేవరేకోశేవిర
జంబ్రహ్మనిష్కలం । తచ్చ భ్రంజ్యోతిషాంజ్యోతిస్తద్యదాత్మవిదోవిదుః ॥
నతత్రసూర్యోభాతినచంద్రతారకం నేమావిద్యతోభాన్దికతోయమగ్నిః ।
తమేవభాన్తమనుభాతినర్వంతస్యభాసాసర్వమిదంవిభాతి ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మై
వేదమమృతంపురస్తాత్ బ్రహ్మవశ్చార్ద్రగ్రహ్మదక్షిణతశ్చోత్తరేణ । అథ
శ్చోర్ధ్వం చ ప్రసృతంబ్రహ్మైవేదంవిశ్వమిదంపరిష్ఠం ॥ ౧౧ ॥ ... *

ఇతి త్వీయముండుకోవనిషత్సమాప్తా.

—* అథ త్వీయముండుకే - ప్రథమఃఖండః. *

హరిః ఓం ॥ ద్వాసుపర్ణాసయజ్ఞాసఖాయాసమానంవృత్తంపరివస్వ
జాతే । తయోరస్యఃపిపులంసావద్వత్త్యనశ్చన్నన్యోఅభిచాకశీతి ॥ ౧ ॥ స
మానేవ్యక్షేపురుషోనిషగ్నోఅనిశయాశోచతిముహ్యమానః । జుష్టంయదా
వశ్యత్యస్యమీశమస్యమహిమానమితి పీతశోకః ॥ ౨ ॥ యదావశ్యఃవశ్యతే
రుక్తవర్ణంకర్తారమీశంపురుషంబ్రహ్మయోనిం । తదావిద్వాత్పుణ్యపా
పేవిధూయనిరంజనః పరమంసామ్యమువైతి ॥ ౩ ॥ ప్రాణోహ్యేషయస్స
ర్వభూతైర్విభాతివిజానన్విద్వాత్భవతేనాతివాదీ । ఆత్మకీడలత్తరతిః
క్రియావానేషబ్రహ్మవిదాంపరిష్ఠః ॥ ౪ ॥ సత్యేనలభ్యస్తపసాహ్యేషఅత్తా
సమ్యజ్ఞానేనబ్రహ్మచర్యేణనిత్యం । అస్తశ్శరీరేజ్యోతిర్మయోహిశుభ్రోయం

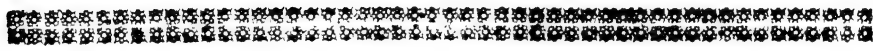
పశ్యంతియతయఃక్షీణదోమాః ॥ ౫ ॥ సత్యమేవజయతేనాన్యతంసత్యేనపం
థావితతోదేవయానః । యేనాక్రమస్త్యైషయోహ్యైష్టకామాయత్రత
త్సత్యస్యపరమంనిధానం ॥ ౬ ॥ బృహచ్చతద్విషమచింత్యరూపంసూక్ష్మ
చ్చతత్సూక్ష్మతరంవిభాతి । దూరాత్సదూరేతదిహంనికేచ । పశ్యన్స్విహౌ
వనిహితంగుహయాం ॥ ౭ ॥ సచక్షుషాగృహ్యతేనాపివాచానాన్యేదేవై
స్తవసాకర్షణావా । జ్ఞానప్రసాదేనవిశుద్ధసత్వస్తతస్తుతంపశ్యతేనిష-
లంధ్యానుమానః ॥ ౮ ॥ ఏషోణరాత్వాచేతసావేదితవ్యోయస్మిక్ప్రా
ణఃపంచధాసంవివేక । ప్రాణైస్త్రితంసర్వమోతంప్రజానాంయస్మిక్వి
శుద్ధేవిభవత్యేషఽత్యా ॥ ౯ ॥ యంయంలోకంమనసాసంవిభాతివిశుద్ధసత్త్వః
కామయతేయాంశ్చకామాత్ । తంతంలోకంజయతేతాంశ్చకామాంస్త
స్మాదాత్తజ్ఞంహ్యర్చయేద్భూతికామః ॥ ౧౦ ॥ ... *

—* అథ తృతీయముండకే - ద్వితీయఃఖండః. *

హరిః ఓం ॥ సవేదైతత్పరమంబ్రహ్మధామయత్రవిశ్వంనిహితంభా
తిశుభ్రం । ఉపాసతేపురుషంయేష్యకామాస్తేషక్రమేతదవిదగ్ధస్థిరః ॥
౧ ॥ కామాన్యః కామయతేమశ్యమానః సకామభిజ్ఞాయతేతత్రతత్ర । ప
ర్యాప్తకామస్యకృతాస్తనస్తుభిహౌవసద్వేప్రపిత్యైన్దికామాః ॥ ౨ ॥ నా
యమాత్ప్రావచనేనలభ్యోనమేధయానబహునాశ్రుతేన । యమేవైష
వృణుతేతేనలభ్యస్తస్యైషఽత్యావివృణుతేహనూంస్వాం ॥ ౩ ॥ నాయమా
త్ప్రాబలహీనేనలభ్యోనవప్రమాదాత్తవసోవావ్యలింగాత్ । ఏతైరుపాయై
ర్యతతేయస్తువిద్వాంస్తస్యైషఽత్యావిశతేబ్రహ్మధామ ॥ ౪ ॥ సంప్రా
ప్త్యైనమృషయోజ్ఞానశృప్తాః కృతాత్వానోవితరాగాఃప్రశాంతాః । తేసర్వ
గంసర్వతఃప్రాప్యథీరాయక్తాత్వానస్సర్వమేనావిశన్తి ॥ ౫ ॥ వేదాస్త
విజ్ఞానసునిశ్చితార్థాస్సన్నాస్యసయోగాద్యతయశ్శుద్ధసత్త్వాః । తేబ్రహ్మలో
కేషుపరాస్తకాలేవరామృతాఃపరిమవ్యన్తిసర్వే ॥ ౬ ॥ గతాః కలాఃపం
చదశప్రతిపాదేవాశ్చసర్వేప్రతిదేవతాసు । కర్తాణివిజ్ఞానమయశ్చఽత్యా

వ.రే॥ వ్యయేనర్వవీకీభవన్తి॥ ౭॥ యథానద్యస్సన్దమానాస్సముద్రేఅస్తం
గచ్ఛన్తినామరూపేవిహాయ॥ తథావిద్యాన్నామరూపాద్విముక్తఃపరాత్ప
రంపురుషముపైతిదివ్యం॥ ౮॥ సయోహవైతత్పరమంబ్రహ్మవేదబ్రహ్మై
వభవతినాస్యాబ్రహ్మవిత్కులేభవతి॥ తరతిశోకంతరతిపాష్టానంగుహాగ్ర
స్థిభ్యోవిముక్తో౭మృతోభవతి॥ ౯॥ తదేతదృచాభ్యుక్తంక్రియావంతశ్శో
క్రియాబ్రహ్మనిష్ఠాస్సవ్యయంజుహ్వతేషకషికంశ్రద్ధయన్తః॥ తేషామేవై
తాంబ్రహ్మవిద్యాంవదేతశిరోవ్రతంవిధివద్యైస్తుచీర్ణమ్॥ ౧౦॥ తదేతత్స
త్యమృషిరంగిరాఃపురోవాచనైతదచీర్ణవ్రతో౭ధీతే॥ నమఃపరమస్థిభ్యోన
మఃపరమస్థిభ్యః॥ ౧౧॥ *

ముండకోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

మాండాక్యోపనిషత్ - ప్రథమఃఖండః.

హరిః ఓం॥ ఓమిత్యేతదక్షరమిదగ్ సర్వంతస్యోపవ్యాఖ్యాసంఘా
తంభవద్భవిష్యదితి॥ సర్వమోంకారపవయచ్చాస్యత్రికాలాతీతంతదప్యోంకా
రపవ॥ ౧॥ సర్వగ్మేతత్సప్రీహ్మయమాత్మాబ్రహ్మసోయమాత్మాచతు
ష్పాత్॥ ౨॥ *

అథ ద్వితీయఃఖండః.

హరిః ఓం॥ జాగరితస్థానోబహిఃప్రజ్ఞస్సప్తాంగవకోనవింశతిముఖః
స్థూలభూతైవ్విశ్వానరఃప్రథమఃపాదః॥ ౧॥ స్వప్నస్థానో౭క్షఃప్రజ్ఞస్సప్తాం

గవికోనవింశతిముఖః । ప్రవివితైభు కైజసోద్వి తీయఃపాదః ॥ ౨ ॥ యత్ర
 సుప్తానకంచనకామంకామయతేనకంచనస్వప్నంవశ్య తితత్సు ఘృతం । సు
 ఘృతస్థాన పకీభూతః ప్రజ్ఞానఘన ఏవానందమయోహ్యనస్థభుక్చే తోముఖః
 ప్రాజ్ఞస్తృతీయఃపాదః ॥ ౩ ॥ ఏషనర్వేశ్వరఏషనర్వజ్ఞఏషో న్త్రాయోమ్యేష
 యోనిస్సర్వస్య ప్రభవాప్యయాహిభూతానాం ॥ ౪ ॥ ఆత్మేత్రేణోకాభవ
 ని ॥ బహిఃప్రజ్ఞోవిభుర్విశ్వో హ్యంతః ప్రజ్ఞస్తుతైజసః । ఘనప్రజ్ఞస్తథా
 ప్రాజ్ఞఏకఏవ త్రిధాస్తృతః ॥ ౫ ॥ దక్షిణాక్షిముఖేవిశ్వోమనస్యస్తత్ప్రతై
 జసః । ఆకాశేచహృది ప్రాజ్ఞస్త్రిధాదేహేవ్యవస్థితః ॥ ౬ ॥ విశ్వోహిస్థూ
 లభుక్షిత్వంతైజసః ప్రవివిక్తభుక్ । అనన్దభుక్తధా ప్రాజ్ఞస్త్రిధాభోగంని
 బోధత ॥ ౭ ॥ స్థూలంతర్మయతేవిశ్వం ప్రవివిక్తంతుతైజసం । ఆనన్దస్త్వత
 థా ప్రాజ్ఞం త్రిధాత్వప్రినిబోధత ॥ ౮ ॥ త్రిషుథామసుయద్యోజ్యంభో
 క్తాయశ్చ ప్రకీర్తితః । వేదైతదుభయంయస్తుసఘంజ్యోనలిప్యతే ॥ ౯ ॥
 ప్రభవస్సర్వభావానాంసతామితివినిశ్చయః । సర్వంజనయతి ప్రాణశ్చే
 తో ॥ ౧౦ ॥ పురుషఃపృథక్ ॥ ౧౦ ॥ విభూతిం ప్రసవంత్యస్యేషస్య నైస్సప్తి
 చిస్తకాః । స్వప్నమాయాస్వరూపేతిపృష్టిరన్యైర్వికల్పితా ॥ ౧౧ ॥ ఇ
 ఛామాత్రం ప్రభోస్సృష్టిః తిస్సృష్టే విశ్చితాః । కాలాత్ప్రసూతింభూ
 తానాంమస్య నైకాలచింతకాః ॥ ౧౨ ॥ భోగార్థంసృష్టిరిత్యస్యేక్రీడాధమితి
 చావరే । దేవనైస్సర్వభావోయమాప్తకామస్యకాస్తృహేతి ॥ ౧౩ ॥ నా
 న్తః ప్రజ్ఞంనబహిఃప్రజ్ఞంనో భయతః । ప్రజ్ఞంన ప్రజ్ఞానఘనంన ప్రజ్ఞంనా ప్ర
 జ్ఞం । అదృష్టమవ్యవహర్యమబ్రాహ్మ్యమలక్షణమచింత్యమవ్యవదేశ్యమైకా
 త్వ్యప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమంతాంతంశివమన్వైతం చక్షుర్థమస్య
 నైస ఆత్మై నవిజ్ఞేయః ॥ ౧౪ ॥ నివృత్తేస్సర్వదుఃఖానామీశానః ప్రభురవ్య
 యః । అదైవతస్సర్వభావానాందేవస్తుగోవిభుస్తృతః ॥ ౧౫ ॥ కార్య
 కారణబద్ధతావిష్యే తేవిశ్వతైజసా । ప్రాజ్ఞః కారణబద్ధస్తుద్వా తామక్యే

నసిద్ధ్యతః || ౧౬ || నాత్మానంనావరాంతైచ్ఛననత్యంనాపిచాన్యతం | ప్రా
జ్ఞఃకించనసంవేత్తితుర్యంతత్సర్వదృక్సదా || ౧౭ || దైవతస్యాగ్రహణంతు
ల్యముభయోఃప్రాజ్ఞతుర్యయోః | బీజనిద్రాయతఃప్రాజ్ఞఃసాచతుర్దేన
విద్యతే || ౧౮ || స్వప్ననిద్రాయతావాద్యోప్రాజ్ఞస్తవస్వప్ననిద్రయా |
ననిద్రాంతైవచస్వప్నంతుర్దేవశ్యన్నిశ్చితాః || ౧౯ || అన్యథాగృహ్లాత
స్సప్తోనిద్రాతత్త్వమజానతః | విపర్యాసేతయోఃక్షీణేతురీయంపదమ
శ్నుతే || ౨౦ || అనాదిమాయయాసుప్తీయాదాజీవఃప్రబుధ్యతే | అజమనిద్ర
మస్వప్నమదైవతంబుధ్యతేతదా || ౨౧ || ప్రపంచోయదివిద్యేతనివర్తేతన
సంశయః | మాయామాత్రమిదందైవతమదైవతంపరమార్థతః || ౨౨ ||
వికల్పోవినివర్తేతకల్పితోయదికేనచిత్ | ఉపదేశాదయంవాదోజ్ఞాతేదైవ
తంనవిద్యతే || ౨౩ || *

❖ అథ తృతీయః ఖండః. ❖

హరిః ఓం | సోయమాత్మాస్యక్షగమోంకారోఽధిమాత్రంపాదామా
త్రామాత్రాశ్చపాదాఅకాంఠికారోమకారః || ౧ || జాగరితస్థానోవై
త్వానరోఽకారః ప్రథమామాత్రాత్రప్తేరాదిమత్వాద్వా ఆప్తోతిహవై
సర్వాకామానాదిశ్చభవతియఏవంవేద || ౨ || స్వప్నస్థానస్వైజనఉకారో
ద్వితియామాత్రోత్కర్షాదుభయత్వాద్వా ఉత్కర్షతిహవైజ్ఞానసంతింస
మానశ్చభవతి నాస్యాబ్రహ్మవితులేభవతియఏవంవేద || ౩ || సుషుప్తస్థా
నః ప్రాజ్ఞోమకారస్తృతీయామాత్రామితేరపీతేర్వామిహోతిహవాత్తద
గ్ సర్వమపీతిశ్చభవతియఏవంవేద || ౪ || అత్రైతేజ్లోకాభవన్తి | విశ్వస్యా
త్వవివక్షాయామాదిసామాన్యముత్కటం | మాత్రాసంప్రతిపత్తాస్యాదా
ప్తిసామాన్యమేవచ || ౫ || తైజసస్యోశ్వవిజ్ఞానేఉత్కర్షోద్భవ్యతేస్సుటం | మా
త్రాసంప్రతిపత్తాస్యాదుభయత్వంతథావిధం || ౬ || మకారభావే ప్రా
జ్ఞస్యమానసామాన్యముత్కటం | మాత్రాసంప్రతిపత్తేతులయసామాన్య
మేవచ || ౭ || త్రిషుధామసుయత్తల్యం సామాన్యంవేత్తినిశ్చితః | సపూజ్య

స్వర్వభూతానాం వంద్యత్వైషమహమునిః ॥ ౮ ॥ అకారోనయతే విశ్వము
కారశ్చ పితైజసం । మకారశ్చ పునఃప్రాజ్ఞం నామా త్రేవిద్యతే గతిః ॥ ౯ ॥

—* అథ చతుర్థఃఖండః. *

హరిః ఓం॥ అమాత్రశ్చ తుర్థో ౨ వ్యవహాగ్యః ప్రపంచోపశమశ్చివో ౨
ద్వైతఏవమోంకారఆత్మైవసంవిశత్యాత్మనాత్మనంయఏవంవేదయఏవం
వేద ॥ ౧ ॥ ఓంకారంపాదశోవిద్యాత్పదామాత్రానసంశయః । ఓంకా
రంపాదశోజ్ఞాత్వానకించిదపిచింతయేత్ ॥ ౨॥ యుంజీత ప్రణవేచేతః ప్ర
ణవోబ్రహ్మనిర్భయం । ప్రణవేనిత్యయక్తస్యనభయంవిద్యతే క్వచిత్ ॥ ౩ ॥
ప్రణవోహ్యపరం బ్రహ్మప్రణవశ్చ పరస్తస్మిన్ తః । అఘోరో ౨ న
స్తరోబాహ్యోనపరః ప్రణవో ౨ వ్యయః ॥ ౪ ॥ సర్వస్య ప్రణవోహ్యచిత్త
భ్యమస్తస్తైవచ । ఏవంహిప్రణవంజ్ఞాత్వావ్యక్షతేతదనస్తరం ॥ ౫॥ ప్ర
ణవంహీశ్వరంవిద్యాస్వస్యహృదిసంస్థితం । సర్వవ్యాపినమోంకారం మ
త్వాధీరోనశోచతి ॥ ౬॥ అమాత్రానైమాత్రశ్చద్వైతస్యోపశమశ్చివః
ఓంకారోవిచితోయేన సమునిర్వైతరోజనస్సమునిర్వైతరోజనభిః ॥ ౭ ॥

మాండుకోవనిపత్సమాప్తా.

ॐ నమః శ్రీగురుభ్యోనమః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

—*—

గౌడపాదీయకారికాయాం ద్వితీయం

వైతత్య ప్రకరణమ్.

—*—

వైతత్యం సర్వభావానాం స్వప్న ఆహుర్వసిణిః । అస్తస్థాని
నాత్తుభావానాం సంపృతతేషాం న హేతునా ॥ ౧ ॥ అదీర్ఘత్వాచ్చకాలస్య

గత్వా దేశాన్నవశ్యతి | ప్రతిబుద్ధశ్చైవ సర్వస్తస్మిన్ దేశేనవిద్యతే || ౨ || అ
 భావశ్చ రథాదీనాం శ్రుయతేన్యాయభూర్వకం | వైతథ్యంతేనవై ప్రా
 వృత్తం | అహం స్ర కాశితం || ౩ || అ న్నస్థానాత్తుభేదానాం తస్మాజ్జగరితే
 స్త్యుతం | యథాతత్రతథాస్వప్నో సంవృతత్వేనభిద్యతే || ౪ || స్వప్నజాగ
 రితేస్థానేహ్యే కమాహుర్మనీషిణః | భేదానాంహిసమత్వేనప్రసిద్ధేనైవ
 హేతునా || ౫ || ఆదావస్తేచయన్నాస్తివర్తమానేపితత్తథా | వితథైస్సదృ
 శాస్సత్త్వో వితథాభవలక్షితాః || ౬ || సప్రయోజనతా తేషాం స్వప్నో వి
 ప్రతివద్యతే | తస్మాదాద్యైవవత్తేన్విసమైశ్చైవభివృద్ధితేస్త్యుతాః || ౭ || అపూ
 ర్వంప్రాసిధర్మోహియథాస్వర్గనాసినాం | తానయం ప్రేక్షతేగత్వా య
 త్తేవేహసుశీటతః || ౮ || స్వప్నవృత్తావపిత్వస్తశ్చేతసాకల్పితంత్యసత్ | బ
 హిశ్చేతోగృహీతం సద్వృత్తం వైతథ్యమేతయోః || ౯ || జాగ్రద్వృత్తావపిత్వ
 స్తశ్చేతసాకల్పితంత్యసత్ | బహిశ్చేతోగృహీతం సద్వృత్తం వైతథ్యమేత
 యోః || ౧౦ || ఉభయోరపివైతథ్యం భేదానాంస్థానయోర్యది | కవితాబు
 ధ్యతేభేదాన్ కోవైతేషాంవికల్పకః || ౧౧ || కల్పయత్వాస్తనాత్త్వానమా
 త్త్వానేకస్వప్నమాయయా | సవవబుధ్యతేభేదానంతేదా న్నసశ్చయః || ౧౨ ||
 వికరోత్యపరాభావానన్తస్తి తేవ్యవస్థితాన్ | నియతాంశ్చ బహిశ్చిత్తప
 వంకల్పయతే ప్రభుః || ౧౩ || చిత్తకాలాహియైస్తస్త్వయకాలాశ్చయేబ
 హిః | కల్పితాపవతేనర్వేవిశేషోనాన్యహేతుకః || ౧౪ || అవ్యక్తాపవయైస్త
 స్త్వస్థూపవచయేబహిః | కల్పితాపవతేనర్వేవిశేషస్త్విద్విగ్రియాన్తరే ||
 ౧౫ || జీవంకల్పయతేభూర్వంతతోభావాన్ సృజన్విధాన్ | బాహ్యనాధ్యా
 త్మికాంతైశ్చవయథావిద్యస్తథాస్త్యుతః || ౧౬ || అనిశ్చితాయథారజ్జురన్త
 కారేవికల్పితా | సర్వధారాదిభిర్భవైస్తస్త్వదాత్మావికల్పితః || ౧౭ || నిశ్చి
 తాయాంయథారజ్జ్వాంవికల్పాన్వినివర్తతే | రజ్జురేవేతిచాద్యైవతంతద్వదా
 త్త్వనిశ్చయః || ౧౮ || ప్రాణాదిభిరన్తైశ్చభావైరేతైర్వికల్పితః | మాయై
 హేతస్యదేవస్యయయా సర్వాహితస్వప్నయం || ౧౯ || ప్రాణభిప్రాణ

విదోభూతానీతిచతద్విదః । గుణాభిగుణవిదస్తత్త్వానీతిచతద్విదః ॥ ౨౦ ॥
 పాదాభిపాదవిదోవిషయాభిపాదద్విదః । లోకాభిలోకవిదోదేవాభిపాద
 ద్విదః ॥ ౨౧ ॥ వేదాభిపాదవిదోయజ్ఞాభిపాదద్విదః । భోక్తేభిభోక్తృ
 విదోభోజ్యమితిచతద్విదః ॥ ౨౨ ॥ సూక్ష్మాభిసూక్ష్మవిదఃస్థూలభిచతద్వి
 దః । మూర్త్యాభిమూర్తవిదోఅమూర్తాభిచతద్విదః ॥ ౨౩ ॥ కాలాభికాల
 విదోదిశాభిచతద్విదః । వాదాభివాదవిదో భువనానీతి తద్విదః ॥ ౨౪ ॥ మ
 న ఇతిమనోవిదోబుద్ధిరితిచతద్వి దః । చిత్తమితిచిత్త విదోధర్మాధర్మాచతద్వి
 దః ॥ ౨౫ ॥ పంచవింశకభిశ్చైకపక్షింశభిచాపరే । ఏకమింశకభిశ్చాప
 రనస్తభిచాపరే ॥ ౨౬ ॥ లోకా లోకవిదః ప్రాచురాత్రమాభి
 ద్విదః । స్త్రీపున్నపుంసకంవై జ్ఞాః పరాపరమథాపరే ॥ ౨౭ ॥ సృష్టిరితిసృ
 ష్టివిదోలయభిపాదద్విదః । స్థితిరితిస్థితివిదః సర్వే చేహతుసర్వదా ॥ ౨౮ ॥
 యంభావందర్శయేద్యస్య తంభావంసతుపశ్యతి । తంచావతసభూత్వాసా
 తద్గ్రహస్సముపైతితమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏతైరేవోపపద్యావైఃపృథగేవేతిలక్షితః ।
 వీవంయోవేదతత్త్వేనకల్పయేత్సోవిశజ్జితః ॥ ౩౦ ॥ స్వప్నమాయేయథా
 దృష్టేగర్భస్యనగరంయథా । తథావిశ్వ మిదందృష్టంవేదాస్తేషువిచక్షతైః ॥
 ౩౧ ॥ ననిరోధోనచోష్ణైర్న బద్ధోనచసాధకః । నముముక్షుర్నవై ముక్త
 భిశ్చైషాపరమార్థతా ॥ ౩౨ ॥ భావైరసద్భిరేవాయమద్వయేనచక్షితః ।
 భావాఅప్యద్వయేనై వతస్తాదద్వయతాశివా ॥ ౩౩ ॥ నాత్మభావేననానే
 దంనస్వేనాపికథంచన । నపృథక్త్వాసృథక్కించితత్త్వవిదోవిదుః ॥ ౩౪ ॥
 వీతరాగభయక్రోధైర్మునిభిర్వేదపారైః । నిర్వికల్పో హ్యయందృష్టః ప్ర
 పంచోపశమోద్వయః ॥ ౩౫ ॥ తస్తాదేవంవిద్యతైస్సమత్వై తేయోజయే
 త్సన్మతిం । అదైవతంసమను ప్రాప్యజడవల్లోకమాచరేత్ ॥ ౩౬ ॥ నిస్తు
 తిర్నిర్మమసాగ్రోనిస్స వధాకారవీచచ । చలాచలనికేతశ్చయతిర్యాచృచ్ఛి
 కోభవేత్ ॥ ౩౭ ॥ తత్త్వమాధ్యాత్మికందృష్టావత్త్వందృష్టా తుభాహ్య
 తః । తత్త్వీభూతస్తదారామస్తత్త్వానప్రచ్యుతోభవేత్ ॥ ౩౮ ॥

అథ తృతీయమధ్యైత ప్రకరణమ్.

ఉపాసనాశ్రితోధమోజాతే బ్రహ్మణివ తతే । ప్రాగుత్పతే
 రజంసర్వం తేనాసౌక్యవణస్సతః ॥ ౧ ॥ అతోవత్యోమ్యకార్పణ్యమ
 జాతినమతాంగతమ్ । యథానజాయతేకించిజ్ఞాయమానంసమస్తతః ॥ ౨ ॥
 ఆత్మాహ్యకాశవజ్జీవైర్ఘటాకాశైరివోదితః । ఘటాదివచ్ఛసంఘాతైర్జ్ఞాతా
 వేతన్నిదర్శనమ్ ॥ ౩ ॥ ఘటాదిషుప్రలీనేషుఘటాకాశాదయోయథా । ఆకా
 శేసంప్రలీయస్తేతద్వజ్జీవఇహత్సనీ ॥ ౪ ॥ యధైకస్త్రిఘటాకాశే రజోధూ
 మాదిభిర్యతే । ననర్వేసంప్రయుజ్యస్తేతద్వజ్జీవాస్సుఖాదిభిః ॥ ౫ ॥ రూపక్య
 ర్యసమాఖ్యాశ్చభిద్యస్తేతత్రతత్రవై । ఆకాశస్యనభేదోస్తేతద్వజ్జీవేషునిర్గ
 యః ॥ ౬ ॥ నాకాశస్యఘటాకాశోవికారావయవాయథా । నైవాత్మనస్స
 దాజీవోవికారావయవాయథా ॥ ౭ ॥ యథాభవతిబాలానాంగనంమలినం
 మలైః । తథాభవత్యబుద్ధానామాత్మాపిమలినోమలైః ॥ ౮ ॥ మరణేసంభ
 వేదైవగత్యాగమనయోరపి । స్థితౌసర్వశరీరేషుఆకాశేనావిలక్షణః ॥ ౯ ॥
 సజ్ఞాతాస్స ఏషు వశ్యర్వే ఆత్మమాయావిసర్జితాః । ఆధిక్యేసర్వసామ్యేవా
 నోవపత్తిర్విద్యతే ॥ ౧౦ ॥ రసాదయోహియోకోశావ్యాఖ్యాతాస్తైరీయ
 కై । తేషామాత్మావరోచీపఃఖంయథాసంప్రకాశితః ॥ ౧౧ ॥ ద్వయోర్ద్వ
 యోర్మధుజ్ఞానేపరంబ్రహ్మప్రకాశితం । పృథివ్యాముదరేచైవయథాకా
 శఃప్రకాశితః ॥ ౧౨ ॥ జీవాత్మనోగనస్యత్వమభేదేనప్రశస్యతే । నానా
 త్వంనిన్ద్యతేయచ్చతదేవం హిసమంజసం ॥ ౧౩ ॥ జీవాత్మనోఃపృథ
 క్త్వంయత్ప్రాగుత్పత్యైప్రకీర్తితమ్ । భవిష్యద్వృత్త్యాగౌణతన్తుఖ్యత్వం
 హిసయజ్యతే ॥ ౧౪ ॥ మృల్లోహవిస్ఫులిగ్నాదైఃసృష్టిర్యాచోదితాన్యథా ।
 ఉపాయస్సోపతారాయనాస్తీభేదఃకథంచన ॥ ౧౫ ॥ ఆశ్రమాస్త్రివిధా
 హీనమధ్యమోత్కృష్టదృష్టయః । ఉపాసనోపదిష్టేయంతదగ్ధమనుకమ్ప
 యా ॥ ౧౬ ॥ స్వసిద్ధానవ్యవస్థాసుదైవతినోనిశ్చితదృఢమ్ । పరస్పరంవి
 రుధ్యస్తేతైరయంసవిరుధ్యతే ॥ ౧౭ ॥ అదైవతంపరమార్థోహిదైవతంతర్భేద

ఉచ్యతే । తేషాముభయధాదైవ్యతంతేనాయంసవిరుద్ధతే ॥ ౧౮ ॥ మాయ
యాభిద్యతే హ్యేతన్నాస్యథాజంకథంచన । తత్త్వతోభిద్యమానేహిమర్త్య
తామమృతం ప్రజేత్ ॥ ౧౯ ॥ అజాతస్యైవభావస్యజాతిమిచ్ఛన్తివాదినః ।
అజాతోహ్యమృతోభావోమర్త్యతాంకథమేష్యతి ॥ ౨౦ ॥ సభవత్యమృతంమ
ర్త్యంసమర్త్యమమృతంతథా । ప్రకృతేరస్యథాభావోనకథంచిద్భవిష్యతి ॥
౨౧ ॥ స్వభావేనామృతోయస్యభావోగచ్ఛతిమర్త్యతాం । కృతకేనామృత
స్తస్యకథంస్థాస్యతనిశ్చలః ॥ ౨౨ ॥ భూతతోభూతతోవాపిసృజ్యమానేస
మాశ్రుతిః । నిశ్చితంయత్తీయక్తంచయత్తద్భవతినేతరత్ ॥ ౨౩ ॥ నేహనా
నేతిచామ్నాయాద్ద్రిమాయాభిదిత్యపి । అజాయమానోబహుధామాయ
యాజాయతేతునః ॥ ౨౪ ॥ సమూహతేరపవాదాచ్చసంభవః ప్రతిషిధ్యతేకో
న్వేనంజనయేదితికారణం ప్రతిషిధ్యతే ॥ సఏషనేతినేతీతివ్యాఖ్యాతంసమ్ము
తేయతః । సర్వపరావ్యాభావేనహేతునాజంప్రకాశతే ॥ సతోహిమా
యయాజన్తయజ్యతేనతుతత్త్వతః । తత్త్వతోజాయతేయస్యజాతంతస్య
హిజాయతే ॥ అసతోమాయయాజన్తతత్త్వతోనైవయజ్యతే । వన్ధ్యాపు
త్రోనతత్త్వేనమాయయావాపిజాయతే ॥ యథాస్వప్నోన్వయాభాసంస్ప
న్దతేమాయయామనః । తథాజాగ్రద్దవ్యాభాసంస్పన్దతేమాయయామనః ॥
అద్వయంచద్వయాభాసంమనస్సప్నోనసంశయః । అద్వయంచద్వయాభా
సంతథాజాగ్రన్మసంశయః ॥ మనోదృశ్యమిదందైవతం యత్యేచిత్తచరాచ
రం । మనసోహ్యమనీభావేదైవతంనైవోపలభ్యతే ॥ ౩౧ ॥ ఆత్మసత్యానుబోధేన
నసంకల్పయతేయదా । అమనస్తాంతదాయాతిగ్రాహ్యభావేతదగ్రహం ॥
౩౨ ॥ అకల్పకమజంజ్ఞానంజ్ఞేయాభిన్నం ప్రచక్షతే । బ్రహ్మజ్ఞేయమజనిత్య
మజేనాజంవిబుధ్యతే ॥ ౩౩ ॥ నిగృహీతస్యమనసోనిర్వికల్పస్యధీమతః । ప్ర
చారస్సతువిజ్ఞేయః సుషుప్తేన్యోనతత్సమః ॥ ౩౪ ॥ లీయతేహిసుషుప్తేత
న్నిగృహీతంసలీయతే । తదేవనిర్భయం బ్రహ్మజ్ఞానాలోకం సమన్తతః ॥
౩౫ ॥ అజమనిర్దమస్వప్నమసామకమనూపకమ్ । సకృద్విభాతంసన్వజ్ఞం
నోపచారకథంచన ॥ ౩౬ ॥ సర్వానిలావనిగతస్సర్వచిన్తానముద్ధితః । సు

ప్రశాస్తస్సకృజ్జ్యోతిస్సమాధిరచలోభయః ॥ ౩౭ ॥ గ్రహానతత్రనోత్స
 గ్గభివ్రాయత్రనవిద్యతే । ఆత్మసంస్థంతదాజ్ఞానమజాతినమతాంగతం ॥ ౩౮ ॥
 అస్పర్శయోగోవైనామదుర్దర్శస్సర్వయోగిభిః । యోగినోబిభ్యతిహ్యాస్తాద
 భయేభయదస్మినః ॥ ౩౯ ॥ మనసోనిగ్రహాయత్రమభయంసర్వయోగినాం ।
 దుఃఖతయః ప్రబోధశ్చప్యత్యయాశాస్తైరేవచ ॥ ౪౦ ॥ ఉత్సేకఉదధేర్యద్వ
 త్కుశాగ్రేణైకవిన్దునా । మనసోనిగ్రహస్తద్వద్భవేదపరిభేదతః ॥ ౪౧ ॥ ఉ
 పాయేననిగృహ్ణీయాద్విక్షిప్తంకామభోగయోః । సుప్రసన్నంలయేనైవ
 యథాకామాలయస్తథా ॥ ౪౨ ॥ దుఃఖంసర్వమనుస్త్యైత్యకామభోగాన్ని
 వర్తయేత్ । అజంసర్వమనుస్త్యైవజాతంనైవతుపశ్యతి ॥ ౪౩ ॥ లయేసం
 భోధయేచ్ఛిత్తంవిక్షిప్తంశమయేత్పునః । సకషాయంవిజానీయాత్సమప్రా
 ప్తంసచాలయేత్ ॥ ౪౪ ॥ నాస్వాదయేత్సుఖంతత్రనిస్సజ్గప్రజ్ఞయాభవేత్ ।
 నిశ్చలంనిశ్చరచ్ఛిత్తమేకీకుర్యాత్ప్రియత్నతః ॥ ౪౫ ॥ యదానలీయతేచిత్తం
 నచవిక్షిప్యతేపునః । అగ్జనమనాథాసంనిష్పన్నంబ్రహ్మతత్త్వదా ॥ ౪౬ ॥
 స్వస్థంకాంతంసనిర్వాణమకథ్యంసుఖముత్తమం । అజమజేనజ్ఞేయేనసర్వజ్ఞం
 పరిచక్షుతే ॥ ౪౭ ॥ నకచ్ఛిజ్ఞాయతేదేవస్సంభవోస్యనవిద్యతే । ఏతత్తదుత్త
 మంసత్యంయత్రకించిన్నజాయతే ॥ ౪౮ ॥ ... *
 —————

అథ చతుర్థమలాతశాన్తిప్రకరణమ్.

జ్ఞానేనాకాశతప్తేనధర్మాః యోగగనోపమాః । జ్ఞేయాభిన్నేనసం
 బుద్ధస్తంవందేద్వివదాంవరమ్ ॥ ౧ ॥ అస్పర్శయోగోవైనామసర్వసత్త్వసుఖో
 హితః । అవివాదో ౨ విరుద్ధశ్చదేశితస్తంసమామృహమ్ ॥ ౨ ॥ భూతస్యజా
 తిమిచ్ఛన్తివాదినః కేచిదేవహి । అభూతస్యావరేధీరావివదన్తఃపరస్పరం ॥
 ౩ ॥ భూతంసజాయతేకించిదభూతంనైవజాయతే । వివదన్తో ౨ ద్వయా
 హ్యేవమజాతంఖ్యాపయన్తితే ॥ ౪ ॥ ఖ్యాప్యమానామజాతంతైరనుమోదా
 మహేవయం । వివదామోనతైస్సార్థమవివాదనిబోధత ॥ ౫ ॥ అజాతస్యై
 వధర్మస్యజాతిమిచ్ఛన్తివాదినః । అజాతోహ్యమృతోధగ్ధోమర్త్యతాంకథ

మేష్యతి || ౬ || నభవత్యమృతం మర్త్యం సమర్త్యమమృతంతథా | ప్రకృతేర
 న్యథాభావోనకథంచిధ్యవిష్యతి || ౭ || స్వభావేనామృతోయస్యధర్మోగచ్ఛ
 తిమర్త్యతాం | కృతకేనామృతస్తస్యకథంస్థాస్యతినిశ్చలః || ౮ || సాంసిద్ధికీసాప
 థావికీసహజాఅకృతాచయా | ప్రకృతిస్సేతివిజ్ఞేయాస్వభావంసజహాతియా ||
 ౯ || జరామరణనిర్ముక్తాఃసర్వేధర్మాస్సృభావతః | జరామరణమిచ్ఛంత
 శ్చ్యవస్తేతస్తసీషయా || ౧౦ || కారణంయస్యవైకార్యంకారణంతస్యజాయ
 తే | జాయమానంకథమజంభిన్నంనిత్యంకథంచతత్ || ౧౧ || కారణాద్యద్య
 నస్యత్వమతఃకార్యమజంయది | జాయమానాద్ధివైకార్యాత్కారణంతేకథం
 ధృవమ్ || ౧౨ || అజాద్వైజాయతేయస్యదృష్టాస్తస్తస్యనాస్తివై | జాతాచ్ఛ
 జాయమానస్యనవ్యవస్థాప్రసజ్యతే || ౧౩ || హేతోరాదిఃఫలంయేషామాది
 హేతుఃఫలస్యచ | హేతోఃఫలస్యచానాదిఃకథంతైరుపవర్ణ్యతే || ౧౪ || హే
 తోరాదిఃఫలంయేషామాదిహేతుఃఫలస్యచ | తథాజన్మభవేత్రేషాంపుత్రా
 జన్మేతుర్యథా || ౧౫ || సంభవేహేతుఫలయోరేషితవ్యఃక్రమస్తవ్యయా |
 యుగవత్సమ్యవేయస్తాదసమృద్ధోవిషాణవత్ || ౧౬ || ఫలాదుత్పద్యమాన
 సన్నతేహేతుఃప్రసిద్ధతి | అప్రసిద్ధఃకథంహేతుఃఫలముత్పాదయిష్యతి ||
 ౧౭ || యదిహేతోఃఫలాత్సిద్ధిఃఫలసిద్ధిశ్చహేతుతః | కతరత్పుష్పేషున్నం
 యస్యసిద్ధిరపేక్షయా || ౧౮ || అశక్తిరపరిజ్ఞానంక్రమకోపోధవాపునః | ఏ
 వంహిసగ్వథాబుద్ధైరజాతిఃపరిదీపితా || ౧౯ || బీజాఙ్కురాభ్యోదృష్టాస్తే
 సదాసాధ్యసమోహిసః | సహిసాధ్యసమోహేతుఃసిద్ధాసాధ్యస్యయుజ్య
 తే || ౨౦ || పూర్వాపరాపరిజ్ఞానమజాతేఃపరిదీపకం | జాయమానాద్ధివైధ
 ర్మాత్కథంపూర్వంసగ్వహ్యతే || ౨౧ || స్వతోవాపరతోవాపినకించిద్వస్తు
 జాయతే | సదసత్సదసద్వాపినకించిద్వస్తుజాయతే || ౨౨ || హేతుర్నజాయ
 తే | నాదేఃఫలంచాపిస్వభావతః | ఆదిర్నవిద్యతేయస్యతస్యహ్యదిర్నవిద్య
 తే || ౨౩ || ప్రజ్ఞప్తేస్సనిమిత్తత్వమన్యథాద్వయనాశతః | సంక్షేపస్యోపలభ్యే
 శ్చపరతన్త్రాస్తితామతా || ౨౪ || ప్రజ్ఞప్తేస్సనిమిత్తత్వమిష్యతేయక్తిదగ్ధ

నాత్ । నిమిత్తస్యానిమిత్తత్వమిష్యతేభూతదర్శనాత్ ॥ ౨౫ ॥ చిత్తంసం
 స్పృశత్యథంనార్థాభాసంతథైవచ । అభూతోహియతశ్చార్థోనార్థాభాస
 తతఃపృథక్ ॥ ౨౬ ॥ నిమిత్తంసదాచిత్తంసంస్పృశత్యధ్వసుత్రిషు । అనిమి
 త్రోవివర్యాసఃకథంతస్యభవిష్యతి ॥ ౨౭ ॥ తస్మాన్నజాయతేచిత్తంచిత్రదృ
 శ్యంసజాయతే । తస్యవశ్యన్తియేజాతింభేవైవశ్యన్తితేషదం ॥ ౨౮ ॥ అజా
 తంజాయతేయస్మాదజాతిఃప్రకృతిస్తతః । ప్రకృతేరస్యథాభావోనకథంచి
 ద్భవిష్యతి ॥ ౨౯ ॥ అనాదేరస్తవత్త్వంచసంసారస్యనసేత్సృతి । అనస్తతా
 చాదిమతోమోక్షస్యనభవిష్యతి ॥ ౩౦ ॥ ఆదావస్తేచయన్నాస్తివర్తమానేపి
 తత్తథా । వితథైస్సృశాస్సన్తో ౨ వితథాఇవలక్ష్మితాః ॥ ౩౧ ॥ సప్రయోజ
 నతాతేసాంస్వప్నేవిప్రతిపద్యతే । తస్మాదాద్యస్తవత్త్వేనమిత్రైశ్చవఖలు
 తేస్త్పృతాః ॥ ౩౨ ॥ సర్వేథర్మామృషాస్వప్నేకాయస్యాన్తర్నిదర్శనాత్ ।
 సమృతేస్త్విప్రజేతేభూతానాందర్శనంకుతః ॥ ౩౩ ॥ నయక్తందర్శనం
 త్వాకాలస్యానియమాగతౌ । ప్రతిబుద్ధశ్చైవసర్వస్తస్త్విదేశేనవిద్యతే ॥
 ౩౪ ॥ మిత్రాద్యైస్సహసన్తుస్త్రిసమ్బుద్ధోనప్రవద్యతే । గృహీతంచా
 పియత్కించితప్రతిబుద్ధోనవశ్యతి ॥ ౩౫ ॥ స్వప్నేచావస్తుకఃకాయఃపృథగ్
 న్యన్యదర్శనాత్ । యథాకాయస్తథాసర్వంచిత్రదృశ్యమవస్తుకం ॥ ౩౬ ॥ గ్ర
 హణాజ్ఞాగరితవత్తద్దేతుస్సవన్నభవ్యతే । తద్దేతుత్వాత్తుతస్త్వైవసజ్ఞా
 గరితమిష్యతే ॥ ౩౭ ॥ ఉత్పాదస్యాప్రసిద్ధత్వాదజంసర్వముదాహృతం । సచ
 భూతాదభూతస్యసమ్మవోస్తికథంచన ॥ ౩౮ ॥ అసజ్ఞాగరితేదృష్టేస్వప్నే
 వశ్యతితత్త్వయః । అసత్స్వప్నేపిదృష్టేచప్రతిబుద్ధోనవశ్యతి ॥ ౩౯ ॥ నా
 స్త్రిసద్దేతుకమనత్సదసద్దేతుకంతథా । సచ్చసద్దేతుకంనాస్తిసద్దేతుకమన
 త్కుతః ॥ ౪౦ ॥ వివర్యాసాద్యథాజాగ్రదచిన్త్యాగ్భూతవత్స్వప్నేశేత్ । త
 థాస్వప్నేవివర్యాసాధర్మాన్స్తతైవవశ్యతి ॥ ౪౧ ॥ ఉపలమ్భాత్సమాచా
 రాదస్తివస్తుత్వవాదినాం । జాతిస్తుజేశితాబుద్ధైరజాతేస్త్రీసతాంసదా ॥
 ౪౨ ॥ అజాతేస్త్రీసతాంతేషాముపలమ్భాద్వియద్రయే । జాతిదోషానసే

తస్యస్తిదోషోఽప్యల్పస్థభవిష్యతి॥ ౪౩ ॥ ఉపలమ్భాత్సమాచారాన్తాయాహ
 స్తీయథోఽచ్యతే॥ ఉపలమ్భాత్సమాచారాదస్తివస్తుతథోఽచ్యతే॥ ౪౪ ॥ జా
 త్యాభాసంచలాభాసంపస్తావభాసంతధైవచ॥ అజాచలమవస్తుత్వంవిజ్ఞా
 నంశాస్తమద్వయం॥ ౪౫॥ ఏవంసజాయతేచిత్తమేవంధర్మరాజాన్యతాః॥
 ఏవమేవవిజానంతోనవతస్త్రివివర్యయే॥ ౪౬॥ ఋజువక్త్రాదికాభాసమలా
 తస్పస్థితంయథా॥ గ్రహణగ్రాహకాభాసంవిజ్ఞానస్పస్థితంతథా॥ ౪౭॥ అ
 స్పస్థమానమలాతమనాభాసమజంయథా॥ అస్పస్థమానంవిజ్ఞానమనాభాస
 మజంతథా॥ ౪౮॥ అలాతేస్పస్థమానేనైనాభాసాఅస్యతోభువః॥ సతతో
 న్యత్రనిస్సపదాన్నాలతంప్రవిశన్తితే॥ ౪౯॥ సనిగతాలలాతాత్రైద్రవ్య
 త్యాభావయోగతః॥ విజ్ఞానేపితధైవస్యరాభాసస్యావిశేషతః॥ ౫౦॥ వి
 జ్ఞానేస్పస్థమానేనైనాభాసాఅస్యతోభువః॥ సతతో ౨ న్యత్రనిస్సపదాన్నవి
 జ్ఞానంవిశన్తితే॥ ౫౧॥ సనిగతావిజ్ఞానాత్రైద్రవ్యత్వాభావయోగతః॥ కా
 ర్యకారణతాభావాద్యతోఽన్త్యాన్యస్సదైవతే॥ ౫౨॥ ద్రవ్యంద్రవ్యస్యహే
 తుస్సాన్యదన్యదన్యస్యదైవహి॥ ద్రవ్యత్వమన్యభావోవాధర్మణాంకావప
 ద్యతే॥ ౫౩॥ ఏవంసచిత్తజాన్యస్పస్థితంవాపినధర్మజం॥ ఏవంహేతుఫలా
 జాతంప్రవిశన్తిమనీషిణః॥ ౫౪॥ యావద్దేతుఫలావేశస్తావద్దేతుఫలోద్భవః॥
 క్షీణేహేతుఫలావేశేనాస్తిహేతుఫలోద్భవః॥ ౫౫॥ యావద్దేతుఫలావేశః
 సంసారస్తావదాయతః॥ క్షీణేహేతుఫలావేశేసంసారంసప్రవద్యతే॥ ౫౬॥
 సంసృత్యాజాయతేసర్వంశాశ్వతంనాస్తితేనవై॥ సద్భావేనహ్యజంసర్వము
 ఛేదస్తేననాస్తివై॥ ౫౭॥ ధర్మాయథిజాయతేజాయనైతేనతత్త్వతః॥
 జన్తమామోషమంతేషాంసాచమాయానవిద్యతే॥ ౫౮॥ యథామాయా
 మయాన్చిజాజ్ఞాయతేతన్తయోజ్కురః॥ నాసానిత్యోనచోఛేదీతద్వద్ధర్మే
 షుయోజనా॥ ౫౯॥ నాజేషుసర్వధర్మేషుశాశ్వతాశాశ్వతాభిధా॥ యత్ర
 వగ్తానవగ్తైవివేకస్తత్రనోఽచ్యతే॥ ౬౦॥ యథాస్వప్నేద్వయాభాసంచ
 త్తంచలతిమాయయా॥ తథాజాగ్రద్వయాభాసంచిత్రాచలతిమాయయా॥

౬౧ || అద్వయంచద్వయాభాసంచిత్రంస్వప్నేనసంశయః | అద్వయంచద్వయాభాసంతథాజాగ్రన్నసంశయః || ౬౨ || స్వప్నదృశ్యచరణస్వప్నేదిక్షువైదశసుస్థితాః | అద్వజాన్స్వేదజాన్వాపిజీవాన్పశ్యతియాన్సదా || ౬౩ || స్వప్నదృశ్యేతదృశ్యాస్తేనవిద్యవైతతఃపృథక్ | తథాతద్దృశ్యమేవేదంస్వప్నదృశ్యేత్రమివ్యతే || ౬౪ || చరణజాగరితేజాగ్రదిక్షువైదశసుస్థితాః | అద్వజాన్స్వేదజాన్వాపిజీవాన్పశ్యతియాన్సదా || ౬౫ || జాగ్రచ్చిత్రేక్షణీయాస్తేనవిద్యవైతతఃపృథక్ | తథాతద్దృశ్యమేవేదంజాగ్రతస్మిత్త్రమివ్యతే || ౬౬ || ఉభేహ్యన్యోన్యదృశ్యేతేకింతదస్తీతిహోచ్యతే | లక్షణాశూన్యముభయంతస్తతేనైవగృహ్యతే || ౬౭ || యథాస్వప్నమయోజీవోజాయతేమియతేపిచ | తథాజీవామిసర్వేభవనైనభవనైచ || ౬౮ || యథామాయామయోజీవోజాయతేమియతేపిచ | తథాజీవామిసర్వేభవనైనభవనైచ || ౬౯ || యథానిర్మితకోజీవోజాయతేమియతేపిచ | తథాజీవామిసర్వేభవనైనభవనైచ || ౭౦ || సకశ్చిజ్ఞాయతేజీవంసమృతోన్యనవిద్యతే | ఏతత్తమత్తమంసత్యంయత్రకించిన్నజాయతే || ౭౧ || చిత్రస్పందితమేవేదంబ్రాహ్మబ్రాహ్మకవద్ద్వయం | చిత్రంస్పందితమయనిత్యమసజ్జంతేనకీర్తితం || ౭౨ || యోస్తికల్పితసంపృత్యావరమార్థేననాస్త్యసా | వరతన్త్రాభిసంపృత్యాస్యాన్నాస్తివరమార్థతః || ౭౩ || అజంకల్పితసంపృత్యావరమార్థేననావ్యజః | వరతన్త్రాభిసంపృత్యాసంపృత్యాజాయతేతునః || ౭౪ || అభూతాభివేశోస్తిద్యయంతత్రనవిద్యతే | ద్వయాభావంసబుద్ధేవనిర్మిమిత్రోనజాయతే || ౭౫ || యదాసలభతేహేతూనుత్తమాధమమధ్యమాః | తదానజాయతేచిత్రంహేత్వభావేఫలంకుతః || ౭౬ || అనిమిత్తస్యచిత్రప్రయానుత్పత్తిస్సమాద్వయా | అజాతస్యైవసర్వస్యచిత్రదృశ్యంహితద్వతః || ౭౭ || బుద్ధానిమిత్తతాంసత్యాంహేతుంప్రథగనాత్పువత్ | వీతకోకంతథాకామమభయంపదమశ్నుతే || ౭౮ || అభూతాభివేశాద్ధిసదృశ్యేతత్ప్రవర్తతే , వస్తవభావంసబుద్ధేవనిస్సజ్గంవినివర్తతే || ౭౯ || నివృత్తస్యాప్రదృశ్య

నిశ్చలాహితదాస్థితిః విషయస్సహిబుద్ధానాంతత్సామ్యమజమద్వయం॥౮౦॥
 అజమనిద్రమస్వప్నం ప్రభాతంభవతిస్వయం । సకృద్విభాతోహ్యేవైవధ
 ర్క్తోధాతుస్వభావతః॥ ౮౧ ॥ సుఖమావ్రియతేనిత్యందుఃఖంవివ్రియతేస
 దా । యస్యకస్యచధర్మస్యగ్రహేణభగవానసా ॥ ౮౨ ॥ అస్తినాశ్రయస్తి
 నాస్తీతినాస్తీనాస్తీతివాపునః । చలన్ధిరోభయాభావైరావృణోత్యేవచాలిశః॥
 ౮౩॥ కోట్యశ్శతస్రపతాస్తుగ్రహైర్యాసాంసదావృతః । భగవానాభిరస్పృ
 ష్టోయేనదృష్టస్ససర్వదృక్ ॥ ౮౪ ॥ ప్రాప్యసర్వజ్ఞతాంకృత్యానంత్రా
 హ్మణ్యంపదమద్వయం । అనావన్నాదిమధ్యాంతకిమతః పరమీహతే॥౮౫॥
 విప్రాణాంవినయోహ్యోషశమః ప్రాకృతఉచ్యతే । దమః ప్రకృతిదాన్త
 త్వాదేవంవిద్వాంఘమం ప్రజేత్ ॥ ౮౬॥ సవస్తుసోపలమృంచద్వయంతాకి
 కమిష్యతే । అవస్తుసోపలమృంచశుద్ధంతాకికమిష్యతే॥ ౮౭॥ అవస్తస్వసుప
 లమృంచలోకోత్తరమిత్స్యతం । జ్ఞానంజ్ఞేయంచవిజ్ఞేయంసదాబుద్ధైః ప్రకీ
 ర్తితమ్॥ ౮౮ ॥ జ్ఞానేచ త్రివిధేజ్ఞేయే క్రమేణవిదితేస్వయం । సర్వజ్ఞతాహి
 సర్వత్రభవతీహమహాధియః॥ ౮౯॥ హేయజ్ఞేయావ్యపాక్యానివిజ్ఞేయాస్య
 గ్రయాణతః । తేహమస్యత్రవిజ్ఞేయాదుపలమృన్ద్రిగ్మస్త్వతః॥ ౯౦॥ ప్ర
 కృత్యాకాశవజ్ఞేయాస్సర్వేధర్మైరనాదయః । విద్యతేనహినానాత్వంతే
 జ్ఞాంకృత్యచనకించన॥ ౯౧॥ ఆదిబుద్ధాః ప్రకృత్యైవసర్వేధర్మైస్సునిశ్చితాః ।
 యసైవ్యవంభవతితాస్తిసోమృతత్వాయకల్పతే॥ ౯౨॥ ఆదిశాస్త్రాహ్యసు
 త్పన్నాః ప్రకృత్యైవసునిర్వృతాః । సర్వేధర్మైస్సమాభిన్నా అజంసామ్యం
 విశారదం॥ ౯౩॥ వైశారద్యంతువైనాస్తిభేదేవిచరతాంసదాభేదనిమ్నాః
 పృథగ్వాదాస్తస్మాదైకృతణాంస్త్వతాః॥ ౯౪॥ అశేసామ్యేతుయేకచిద్భ
 విష్యన్తిసునిశ్చితాః । తేహిలోకేమహాజ్ఞానాస్తచ్చలోకోనగాహతే॥ ౯౫ ॥
 అశేష్వజమసంజాగ్రస్తంధర్మేషుజ్ఞానమిష్యతే । యతోనక్రమతేజ్ఞానమన
 జ్ఞంతేసకీర్తితం॥౯౬॥ అణుమాత్రేపివైధర్మ్యేజాయమానే విపశ్చితః ।
 అసంకతాసదానాస్తికిముతావరణచ్యుతః॥౯౭॥ అబుద్ధావకణాస్సర్వేధర్మైః
 ప్రకృతినిర్మలాః । ఆదౌబుద్ధాస్తథామక్తాబుద్ధ్యైర్నభిజ్ఞానాయకాః ॥ ౯౮ ॥

క్రమతేనహిబుద్ధస్య జ్ఞానంధర్మేషుతాపినః । సర్వేధరాస్తథాజ్ఞానంనై
తద్బుద్ధేనభాషితమ్ ॥ ౯౯ ॥ దుర్లభమతిగమ్భీరమజంసామ్యంవిశారదం ।
బుద్ధ్యావదమనానాత్వంసమస్కుర్తోయథాబలమ్ ॥ ... ౧౦౦

ఇతిగౌడపాదాచార్యకృతా మాణ్డూక్యోపనిష

దర్ధావిష్కరణకారికా సముద్భావః

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యకృతమంగళశ్లోకాః

అజమపిజనియోగంప్రాపదైశ్వర్యయోగాదగతిచగతిమత్తాంప్రా
పదేకంహ్యసేకం । వివిధవిషయధర్మగ్రాహిమగ్ధేక్షణానాం ప్రణతభయ
విహస్తబ్రహ్మయతస్మతోస్తి ॥ ... ౧

ప్రజ్ఞావైశాఖవేధతుభితజలనిధేర్వేదనామ్నోస్తరథంభూతాన్య
లోక్యమగ్నాస్యవిరతజననగ్రాహఘోరైసముద్రైకారుణ్యోదుద్దధా
రామృతమిదమమరైద్దుల్లభంభూతహేతోర్యస్తంపూజ్యాభిపూజ్యంపరమ
గురుమమంపాదపాతైర్నతోస్తి ॥ ... ౨

యత్ప్రజ్ఞాలోకభాసాప్రతిహతిమగమత్స్వస్తమోహాన్ధకారోమ
జ్జోస్తజ్జచ్చఘోరైహ్యసకృదుపజనోదస్వతిత్రాసనేమే । యత్పాదావా
శ్రితానాం శ్రుతిశమవినయప్రాప్తిరగ్రాహ్యమోఘాతత్పదోపావ
నీయాభవభయవినుదానర్వభావైర్నమతోస్తి ॥ ... ౩

శ్రీగురుభ్యోనమః.

శ్రీమతేనారాయణపరబ్రహ్మణేనమః..

వై. పి. రి. యో. పనిపత్ - శీతావర్తి

— ప్రథమః ధ్యాయే . ప్రథమో ౨ నువాకః . —

హరిః ఓమ్ ॥ శంనామిత్ర శ్శంకరుణః । శంనాభవత్సృమా । శంన
త్తద్భావ హస్తః । శంనావిష్ణురురుక్రమః । నమోబ్రహ్మణే । నమస్తేవా
యో । శ్శవేవప్రశ్యతుంబ్రహ్మసి । త్వామేవప్రశ్యతుంబ్రహ్మచరిష్యామి ।
ఋతంవదిష్యామి । సత్యంవదిష్యామి ॥ ౧ ॥ తస్మాద్దేవతా శద్వక్తారమహతే । అవ
తునాం । అవతావక్తాః । ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః ॥ సత్య - చరిష్యామి వచ్చుచు ॥

అథ ద్వితీయోఽనువాకః.

శీఘ్రవ్యాఖ్యానాస్యః । వక్షస్పర్శః । మఃత్రాబలం । సావనం
తానః । ఇత్యుక్తస్యైతాద్యః ॥ శీఘ్రంపశ్య ॥ ... *

అథ శృతీయో ౨ నువాకః.

సహనాయకః । సహనౌ బ్రహ్మవర్చసం । అథాతస్సగ్ హితాయా
ఉపనిషదంవ్యాఖ్యాన్య మః । ఇహస్పధికం జేషు । అధిలోకమధిజ్యోతిష
మధివిద్యుదిప్రజుర్ధ్యాత్సం । తామహానగ్ హితాఽత్యచక్షుతే । అథాది
లోకం । స్పధినిపూర్వరూపం । జ్యోరుత్తరూపం । ఆకాశస్సంధిః ॥ వా
యస్సంధానం । ఇశ్యేణలోకం । అథాధిజ్యోతిషం । అగ్నిఃపూర్వరూపం ।
ఆదిత్యఉత్తరరూపం । ఆవస్సంధిః । వైద్యోఽస్సంధానం । ఇశ్యేధిజ్యోతిషం ।
అథాధివిద్యం । ఆచార్యోపూర్వరూపం ॥ ౨ ॥ అస్తేవాస్యత్తరరూపం । వి
ద్యాసంధిః । ప్రవచన్గ్సంధానం । ఇశ్యేధివిద్యం । అథాధిప్రజం । మాతా
పూర్వరూపం । పితృత్తరరూపం । ప్రజాసంధిః । ప్రజనన్గ్సంధానం । ఇ
త్యధిప్రజః ॥ ౩ ॥ అథాధ్యాత్సం । అనరాహణఃపూర్వరూపం । ఉత్తరాహ
నురుత్తరరూపం । వాక్సంధిః । జిహ్వసంధానం । ఇశ్యేధ్యాత్సం । ఇతీమామ

హాసగ్ హితాః। యవీవమేతామహాసగ్ హితావ్యాఖ్యాతావేదః। సంధీయ
తే ప్రజయావశుభిర్భుక్తివర్చసేనాన్నాద్యేనసువగ్గేణలోకే॥ ౪॥ సంధి
రాచార్యః పూర్వరూపమిత్యధి ప్రజం లోకేన॥ ... *
 —* అథవత్సర్వో ౨ సువాకః. *

యశ్చష్టసామ్యపథోవిశ్వరూపః। ఛన్దోభ్యోన్యమృతాత్సంబభూవ।
సమేన్దోమేధయాస్పృశోతు। అమృతస్యదేవధారణోభూయాసం। శరీరం
మేఽచక్షణం। జహ్వమేమధుమత్తమా। కర్ణాభ్యాంఘారివిశ్రవం। బ్రహ్మ
ణఃకోశోసిమేధయాపిహితః। శ్రుతంమేగోపాయ। ఆవహన్తీవితన్వానా॥
౧॥ కుర్వాణాచీరమాన్తనః। వాసాగ్ సమమగావశ్చ। అన్నపానేచసవదా।
తతోమేత్రియమావహ। లోమశాంపశుభిస్సహస్వాహః। ఆమాయస్తుబ్ర
హ్మచారిణస్వాహః। యశోజనేసానిస్వాహః। శ్రేయాస్వస్యో ౨ సానిస్వ
హః। తంత్యాభగ ప్రవిశానిస్వాహః। సమాభగ ప్రవిశస్వాహః॥ ౨॥ తస్మిం
త్సహస్రశాఖే। నిభగాహంత్యయిమృజేస్వాహః। యథాపః ప్రవతాయం
తి। యథామాసాఅహర్లగం। ఏవంమాంబ్రహ్మచారిణః। ధాతగాయంతు
సర్వశస్సస్వాహః। ప్రతివేశోసి ప్రమా* పాహి ప్రమావద్యస్వ॥ ౩॥ వితన్వా
నా ప్రవిశస్వాహసప్రచ॥ *

—* అథవచ్ఛమో ౨ సువాకః. *

భూర్భువస్సువరితివావీతాస్తీస్త్రోన్యాయృతయః। తాసామహస్తై
తాంచతుర్థిం। మాహాచమస్యః ప్రవేదయతే। మహాఞ్జితద్భుక్తిహ। సఆ
త్తాఅగ్నేస్యన్యాదేవతాః। భూరితివాఅయం లోకః। భువభిశ్శంతరిక్షం। సు
వరిత్యసాలోకః॥ ౧॥ మహాఞ్జిత్యాచిత్యః। ఆదిత్యేనవావసర్వేలోకామహీ
యంతే। భూరితివాఅగ్నిః। భువభితివాయుః। సువరిత్యాదిత్యః। మహాఞ్జ
తిచర్దవ్రమాః। చంద్రమసానావసర్వాణిజ్యోతిగ్ పిమహీయంతే। భూరితి
వాఋషభః। భువభితిసామాని। సువరితియజుగ్ సి॥ ౨॥ మహాఞ్జిబ్రహ్మ।
బ్రహ్మణావావసర్వేవేదామహీయంతే। భూరితివైప్రాణః। భువభిశ్శివా

సః । సువరితివ్యాసః । మహాభివృద్ధిః । అన్నేనవావసర్వేప్రాణామహీ
యంతే । తావాపతాశ్చతస్రశ్చతుర్థాచతస్రశ్చతస్రప్రవ్యాహతయః । తా
యోవేదః । సవేదబ్రహ్మ । సర్వేస్త్వేదేవాబలిమావహంతి ॥ ౩ ॥ అసౌలోకో
యజాగ్షివేదశ్చ ॥ ... *
 —* అథపప్రొనువాకః. *

సయపిదోంతహృదయఆకాశః । తస్మిన్నయంపురుషోమనోమయః ।
అమృతోహిరణ్మయః । అంతరేణతాటకే । యపిషస్తనకవావలంబతే । సే
ద్ద్రయోనిః । యత్ర సౌకేశాంతోవివర్తతే । వ్యపోహ్యశీర్షకపాలే । ధూ
రిత్యగ్నాప్రతిపత్తిః । భువభితివాయా ॥ ౧ ॥ సువరిత్యాచిత్యే । మహాభి
ప్రహ్లాణి । ఆప్సోతిన్వారాజ్యం । ఆప్సోతిమనసస్పృశిం । వాక్పతిశ్చక్షుష్పతిః ।
శ్రోత్రపతిర్విజ్ఞానపతిః । ఏతత్తతోభవతి । ఆకాశశరీరంబ్రహ్మ । సత్యా
త్వప్రాణారామంమనఆనందం । శాంతిసమృద్ధమమృతం ॥ ౨ ॥ ఇతిప్రాచీన
యోగ్యోపాస్వ ॥ వాయవమృతమేకంచ ॥ ... *
 —* అథసప్తమోనువాకః. *

పృథివ్యంతరిక్షంద్యౌరిశోవాంతరదిశః । అగ్నిర్వాయురాదిత్యశ్చ
ద్రమానుశ్చత్రాణి । ఆపఃపథయోవసస్పతయఆకాశఆత్మా । ఇత్యధిభూ
తం । అథాధ్యాత్మం । ప్రాణోవ్యానోపానఉదానస్సమానః । చక్షుశ్శ్రో
త్రంమనోవాక్త్వక్ । చర్మమాగ్నగ్గ్స్థాస్థిమజ్జా । ఏతదధివిధాయము
షిరవోచత్ । పాశ్చుంవాచదగ్గ్సర్వం ॥ ౧ ॥ పాక్షేనైవపాశ్చగ్గ్స్థ
ణోతీతి ॥ సర్వమేకంచ ॥ ... *
 —* అథఅష్టమోనువాకః. *

ఓమితిబ్రహ్మ । ఓమితీదగ్గ్సర్వం । ఓమిత్యేతదనుకృతిర్నస్తవాలప్యో
శ్రావయేత్యాశ్రావయంతి । ఓమితీసామానిగాయంతి । ఓగ్గోమితశస్త్రా
ణిశగ్గ్సంతి । ఓమిత్యధ్వర్యుఃప్రతిగరంప్రతిగృణాతిఓమితిబ్రహ్మప్రసౌతి ।
ఓమిత్యగ్నిహోత్రమనుజానాతి । ఓమితీబ్రాహ్మణఃప్రవత్యన్నాహ । బ్ర
హ్మపాశ్చువానీతి । బ్రహ్మవోపాప్సోతి ॥ ౧ ॥ ఓందశః ॥ ... *

—* అథ నవమో ౨ నువాకః. *

ఋశంచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । సత్యంచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । తపశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । దమశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । శమశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । అగ్నయశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । అగ్నిమోత్రంచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । అఽథయశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । మానుషంచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । ప్రజాచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ ॥ ౧ ॥ ప్రజనశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । ప్రజాతశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ । సత్యమితినశ్యవచారాధీతరః । తపశ్చితపోనిత్యః పారుశిష్టిః । స్వాధ్యాయప్రవచనేవేతినాకోమాద్యల్యః । తద్ధితపస్తద్ధితపః ॥ ప్రజాచస్వాధ్యాయప్రవచనేచషట్ప ॥ *

—* అథ దశమోనువాకః. *

అహంవృక్షస్యరేవ । కీర్తిఃపృష్ఠంగరేవ । ఊర్ధ్వపవిత్రోవాచినీవ స్వమృతమస్తి । ద్రవిణగ్ సువచ్ఛసం । సుమేధాఅమృతోక్షితః । శ్రుతశ్రుతంకోర్వేదానువచనం ॥ అహగ్షట్ ॥ *

—* అథ ఏకాదశోనువాకః. *

వేదమనూచ్యాచార్యోంతేవాసినవనుశాస్తి । సత్యంచదా । ధర్మంచరస్వాధ్యాయాన్తాప్రవిదః । ఆచార్యాయప్రియంధనమాహృత్యప్రజాతస్తుంమావ్యవచ్ఛేసీ । సత్యాన్నప్రమదితవ్యం । ధర్మాన్నప్రమదితవ్యం । కుశలాన్నప్రమదితవ్యం । భూత్యైన్నప్రమదితవ్యం । స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాన్నప్రమదితవ్యం ॥ ౧ ॥ దేవపితౄకార్యాభ్యాన్నప్రమదితవ్యం । మత్పుత్రదేవోభవ । పితౄదేవోభవ । ఆచార్యదేవోభవ । అతధిదేవోభవ । యాన్యనవద్యానికర్తాణి । తానిసేషితవ్యాని । నోకృతరాణి । యాన్యస్తాకగ్ సుచరితాని । తానిత్వయోపాస్యాని ॥ ౨ ॥ నోకృతరాణి । యేకేచాస్తచ్చేక్రియగ్ సోబ్రాహ్మణాః । తేషాంత్యయాసనేనప్రశ్వసితవ్యం । శ్రద్ధయాదేయం । అశ్రద్ధయాదేయం । శ్రీయాదేయం । ప్రీయాదేయం । భియాదేయం । సంవిదాదేయం । అథయదితేకర్తువిచికిత్సావాన్యర్తువిచికిత్సావాన్యత్ ॥ ౩ ॥ యేత

శ్రాష్ట్రాన్మృత్యుస్సంస్కారాః | యక్తాయక్తాః | అలూతౌధర్మకామాస్యః |
యథాతేతస్రవరేరత్ || తథాత్రవరేథాః | అథాభ్యాభ్యాతేషు | యేత
శ్రాష్ట్రాన్మృత్యుస్సంస్కారాః | యక్తాయక్తాః | అలూతౌధర్మకామాస్యః |
యథాతేతేషువరేరత్ || ౪ || తథాతేషువరేథాః | ఏకాదశః | ఏకాదశదే
శః | ఏషావేదోపనిషత్ | ఏతదనుశాసనం | ఏకముపాసితవ్యం | ఏవమచై
తదుపాస్యం || స్వాధ్యాయప్రచనాభ్యాం నప్రమదితవ్యంతానిత్వయో
పాస్యానివిచికిత్సావాస్యాత్తేషువరేరత్ || సప్తచ || ...

—*— అథద్వాదశోనువాకః. —*

శంసోమిత్రశ్శంవరుణః | శంసోభవత్స్వర్గమా | శంసఞ్చోబ్రహ్మ
స్పతిః | శంసోవిష్ణురురుక్రమః | నమోబ్రహ్మణే | నమస్తేవాయో | త్వమేవ
ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి | త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మవాదిష్టం | ఋతమవాదిష్టం |
సత్యమవాదిష్టం || ౧ || తన్మామావీత్ | తద్వక్తారమావీత్ | ఆవీన్మాం ఆవీద్య
క్తారం | ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః | సశ్యంవదిష్యామి వచ్చచ || ... *

ఇతిశీతోపనిషత్ ప్రథమాధ్యాయస్సమాప్తః.

శంసశ్శీతోగ్ సహనాయశ్చందసాంభూః | సయఃపృథివ్యామిత్యుశం
చాహంవేదమనూచ్యశంసోద్వాదిత | శంసోమహాత్యాదిత్యోనా ఇతరాణి
త్రయోవిగ్ శతః || శంసోవక్తారం || *

హరిః ఓం || శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

—*—

—* ఆనందవల్లీ—ద్వితీయాధ్యాయే - ప్రథమోనువాకః. *

హరిః ఓం॥ సహనావవతుః సహనాభునక్తుః సహవీర్యంకరవావహై
తేజస్వి నావధీతమస్తు॥ మావిద్విసావహై॥ ఓం శాన్తిశాన్తిశాన్తిః॥ బ్రహ్మ
విదాప్నోతివరం॥ తదేషాభ్యుక్తా॥ సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ॥ యోవేద
నిహితం గుహాయాం పరమేవ్యోమన్॥ ౧॥ శోశ్ను తే సర్వాః కామాః సహ
బ్రహ్మణావిపశ్చితేతి॥ తస్మాద్వాపితస్మాద్వాప్త సతకాశస్సంఘాతః॥ ఆకా
శాద్వాయః॥ వాయోరగ్నిః॥ అగ్నేరాపః॥ ఆద్భ్యః పృథివీ॥ పృథివ్యాః ఓష
ధయః ఓషధీభ్యోన్నం॥ అన్నాత్పురుషః॥ ౨॥ సవాపవపురుషోన్న రగవయః
తస్యేదమేవశిః॥ అయందక్షిణః పక్షుః॥ అయమత్తరః పక్షుః॥ అయమత్తా॥ ఇ
మంపుచ్చం ప్రతిష్ఠా॥ తదప్యేషగ్లోకోభవతి॥ *

—* అథద్వితీయోనువాకః. *

అన్నాద్వైత్రజాః ప్రజాయంతే॥ యః కాశ్చపృథివీగృతాః॥ ఆ
థోఅన్నేనైవజీవంతి॥ అధైనదపియంతః॥ అన్నగ్ హిభూతానాం జ్యే
ష్ఠం॥ తస్మాత్సర్వాషధముచ్యతే॥ సర్వంవైతేన్నమాప్నవంతి॥ యేన్నం
బ్రహ్మపాసతే॥ అన్నగ్ హిభూతానాం జ్యేష్ఠం॥ తస్మాత్సర్వాషధము
చ్యతే॥ ౧॥ అన్నాద్భూతానిజాయంతే॥ జాతాస్యేన్నేనవర్ధన్తే॥ అద్యతేతి
చభూతాని॥ తస్మాదన్నంతదుచ్యతేతి॥ తస్మాద్వాపితస్మాదన్న రసమయా
త్॥ అన్యోంతరతత్త్వాప్రాణమయః॥ తేనైవపూర్ణః॥ సవాపవపురుషవిధవి
వ॥ తస్యపురుషవిధతాం॥ అన్వయంపురుషవిధం॥ ౨॥ తస్యప్రాణవివశిరః
వ్యాసోదక్షిణః పక్షుః॥ అపానడత్తరః పక్షుః॥ ఆకాశతత్త్వా॥ పృథివీపుచ్చం
ప్రతిష్ఠా॥ తదప్యేషగ్లోకోభవతి॥ *

—* అథతృతీయోనువాకః. *

ప్రాణందేవాలసుప్రాణంతి॥ మనుష్యాః పశవశ్చయే॥ ప్రాణోహి
భూతానామాయః॥ తస్మాత్సర్వాయుషముచ్యతే॥ సర్వమేవతతాయుషం
తి॥ యేప్రాణంబ్రహ్మపాసతే॥ ప్రాణోహిభూతానామాయః॥ తస్మా
త్సర్వాయుషముచ్యతేతి॥ తస్మైషపవశారీరతత్త్వా॥ యః పూర్వస్య॥ ౧॥

తస్మాద్వాపితస్మాత్ప్రాణమయాత్ । అన్యోంతరఆత్మామనోమయః । తేనై
షపూర్ణః । సవాపిషపురుషవిధవః । తస్యపురుషవిధతాం । అన్వయంపురుష
విధః । తస్యయజురేవశిరః । ఋతందక్షిణఃపతుః । సామోత్తరఃపతుః । ఆదేశ
ఆత్మా ॥ ౨ ॥ అధర్వాణ్నిరసఃపుచ్చం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ *

❧ అధవతుర్థోనువాకః. ❧

యతోవాచోనివర్తంతే । అప్రాప్యమనసాసహ । ఆనందంబ్రహ్మ
ణోవిద్వాత్ । నభిభృతదాచనేతి । తస్యైషపిషశారీరఆత్మా । యఃపూర్వ
స్య । తస్మాద్వాపితస్మాత్ప్రాణమయాత్ । అన్యోంతరఆత్మావిజ్ఞానమయః । తే
నైషపూర్ణః । సవాపిషపురుషవిధవః ॥ ౧ ॥ తస్యపురుషవిధతాం । అన్వయం
పురుషవిధః । తస్యశ్రద్ధేవశిరః । ఋతందక్షిణఃపతుః । సత్యముత్తరఃపతుః
యోగఆత్మా । మహాపుచ్చం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ *

❧ అథపంచమోనువాకః. ❧

విజ్ఞానంయజ్ఞంతనుతే । కర్తాణితనుతేవచ । విజ్ఞానందేవాస్సర్వే ।
బ్రహ్మజ్యేషమపాసతే । విజ్ఞానంబ్రహ్మచేద్యేదా । తస్మాచ్ఛేన్నప్రమాద్య
తి । శరీరేపాప్యనోహిత్యా । సర్వాకామాకామశ్చ తథతి । తస్యైషపి
షశారీరఆత్మా । యఃపూర్వస్య ॥ ౧ ॥ తస్మాద్వాపితస్మాద్విజ్ఞానమయాత్ । ఆ
న్యోంతరఆత్మానందమయః । తేనైషపూర్ణః । సవాపిషపురుషవిధవః । తస్య
పురుషవిధతాం । అన్వయంపురుషవిధః । తస్యప్రియమేవశిరః । మోదోద
క్షిణఃపతుః । ప్రమోదఉత్తరఃపతుః । ఆనందఆత్మా ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మపుచ్చం ప్ర
తిష్ఠా । తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ *

❧ అథషష్ఠోనువాకః. ❧

అసన్నేవసభవతి । అసద్బ్రహ్మేతివేదచేత్ । అస్తిబ్రహ్మేతిచేద్యే
దా । సంతమేనంతతోవిదురితి । తస్యైషపిషశారీరఆత్మా । యఃపూర్వస్య । ఆ
థాతోనుప్రశ్నాః । ఉతావిద్వానముంలాకంప్రేత్య । కశ్చనగచ్ఛతి । ఆ
హూవిద్వానముంలాకంప్రేత్య ॥ ౧ ॥ కశ్చిత్సమశ్నుతా ౩ ఉ సోకామయ
త । బహుస్యాం ప్రభామేయేతి । సరిసోతవ్యత । సతపస్తప్త్వా । బహుస

ర్వచుస్సజతః యదిదంకించ। తత్సృష్టాఽ। తదేవాను ప్రావిశత్ । తదను
ప్రవిశ్య॥ ౨॥ సచ్చశ్యచ్ఛాభవత్ । నిరుక్తంచానిరుక్తంచ। నిలయనంచానిల
యనంచ। విజ్ఞానంచావిజ్ఞానంచ। సత్యంచాసృతంచసత్యమభవత్ । యది
దంకించ। తత్సత్యమిత్యాచక్షుతే। తదప్యేషశ్లోకోభవతి॥ ... *

—* అథసప్తమోనువాకః. *

అసద్వాఇతమగ్రాసీత్ । తతోవైసదజాయత । తదాహ్వానగోస్వ
యమకురుతః। తస్మాత్తత్సృశ్యతముచ్యతేఇతి । యదైవతత్సృశ్యశంకసోపైసః।
ఽనగోహ్యేవాయంబద్ధావందీభవతి । కోహ్యేవాన్యాశ్శక్తిఃప్రాణ్యాత్ ।
యదేవఅకాశఆనందోనస్యాత్ । ఏషహ్యేవానందయాతి॥ ౧॥ యదాహ్యే
వైషవస్త్రిష్టదృశ్యేనాత్మేనిరుక్తేనిలయసేభయంప్రతిష్ఠాంబిందతే । అథ
సోభయంగతోభవతి । యదాహ్యేవైషవస్త్రిష్టదృశ్యమంతరంకురుతే । అథ
తస్యభయంభవతి । తత్త్వేవభయంబిదుషోమన్వానశ్య । తదప్యేషశ్లోకో
భవతి॥ *

—* అథఅష్టమోనువాకః. *

భీషాస్తాద్వాతఃపవతే । ధీమోదేహూన్యః । ధీమాస్తాదగ్నిశ్చేంద్ర
శ్చ । హృత్యధావతిపంచమణిఃసైమానందస్యమీమాగ్ సాభవతి । యవాస్యా
త్సాధుయువాధ్యాయకః । ఆశీష్టోద్రధిష్టోబలిష్ఠః । తస్యేయంపృథివీసర్వా
విత్తస్యపూర్ణాస్యాత్ । సఏకోమానుషఆనందః । శ్రోత్రియస్యచాకామహ
తస్య॥ ౧ ॥ తేయేశతంమానుషాఆనందాః । సఏకోమనుష్యగంధర్వాణా
మానందః । శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య । తేయేశతంమనుష్యగంధర్వా
ణామానందాః । సఏకోదేవగంధర్వాణామానందః । శ్రోత్రియస్యచాకా
మహతస్య । తేయేశతందేవగంధర్వాణామానందాః । సఏకఃపితృణాంచి
రలోకలోకానామానందః । శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య । తేయేశతంపి
తృణాంచిరలోకలోకానామానందాః॥ ౨॥ సఏకఃఆజానజానాండేవానా
మానందః । శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య । తేయేశతంమోజానజానాండేవా
నామానందాః । సఏకఃకర్తృదేవానాండేవానామానందః । యేకర్తృణాదేవా

నపియంతి శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య తేయేశతంకర్తదేవానాందేవా
నామానందాః సఏకోదేవానామానందః శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య
తేయేశతందేవానామానందాః॥౩॥ సఏకఇంద్రస్యానందః శ్రోత్రియస్య
చాకామహతస్య తేయేశతమింద్రస్యానందాః సఏకోబృహస్పతేరానందః
శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య తేయేశతంబృహస్పతేరానందాః సఏకః
వ్రజావతేరానందః శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య తేయేశతంవ్రజావ
తేరానందాః సఏకోబ్రహ్మణానందః॥౪॥ శ్రోత్రియస్యచాకామహత
స్య సయశ్చాయంపురుషే యశ్చాసావాదిత్యే సఏకః సయఏవంఽతీ అ
స్తాల్లోకాష్టేత్యే ఏతమన్నమయమాత్మానమువసంక్రామతి ఏతం
ప్రాణమయమాత్మానమువసంక్రామతి ఏతంమనోమయమాత్మానము
వసంక్రామతి ఏతంవిజ్ఞానమయమాత్మానమువసంక్రామతి ॥ ౫ ॥ ఏత
మానస్తమయమాత్మానమువసంక్రామతి తదప్యేవస్థాకోభవతి ॥ *

❖ అథనవమోసువాకః. ❖

యతోవాచోనివర్తంతే అప్రాప్యమనసాసహ ఆనందంబ్రహ్మ
ణోవిద్వాత్ సదిధేభిరుతశ్చనేత్రి ఏకగ్ హవావనశవతికిమహగ్ సాధునా
కరవం కిమహంపాపమకరవమితి సయఏవంవిద్వానేతేతత్తానగ్ స్పృణు
తే ఉభేప్యేవై పపితేతత్తానగ్ స్పృణు తే యఏవంవెద్యగ్ ఇత్యుపనిషత్.

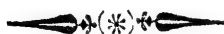
ఇత్యానందవల్లియో ౨ ధ్యాయశ్శుమాస్తా.

❖ శ్లో(*)*(*)*(*)❖

బ్రహ్మవిదిదమయమిదమేకవిగ్ శతిరన్నాదన్నరసమయాదన్నాత్పా
ణోవ్యానోపానతకాశః పృథివీపుచ్ఛగ్ షడ్విగ్ శతిః ప్రాణంయజుఃకుక్కు
మాదేశో ౨ ధర్వాంగిరసః పుచ్ఛంద్వాగ్ శత్యతశ్చ ధర్మగ్ సత్యంయో
గోమహోష్ఠాదశవిజ్ఞానంప్రియంమోదః ప్రమోద ఆనందో బ్రహ్మ పుచ్ఛం
ద్వావిగ్ శతరసస్నేవాథాష్టావిగ్ శతిరసత్ పోదశభిషాస్తాన్తానుపోమను
ష్యగ్ స్థావిగ్ తాందేవగ్ స్థావిగ్ తాంపితృతాం చిరలోకలోకానా మాజాన

జానాంకర్షదేవానాంయేకర్షణాదేవానామిన్ద్రస్యబృహస్పతేఃప్రణావ
తేన్ద్రస్యహ్మణః సయశ్చ సహ్కాస్యత్యేకపంచాశద్యతఃకుతశ్చ నైతమే
కాదశనవ || *

హరిఃఓం || శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

తైత్తిరీయోపనిషత్ - భృగువల్లీ.

అథ ప్రథమో నువాకః.

హరిఃఓం || సహనావవతు | సహనాభునక్తు | సహవీర్యంకరవావహై |
తేజస్వినావధీతమస్తుమావిద్విషావహై ఓం శాన్తిశాన్తిశాన్తిః || భృగుర్వై
వారుణిః | వరుణంపితరముపససార | అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి | తస్మాదీత
త్పోవాచ | అన్నంప్రాణంచక్షుశ్రోత్రంమనోవాచమితి | తగ్ సూవా
చ | యతోవాచమాసిభూతానిజాయంతే | యేనజాతానిబీవంతి | యత్ప్రియ
స్యభిసంవిశంతి | తద్విజ్ఞానస్వతర్భుహ్మేతి | సతపోతవ్యత | సతవస్తప్తా ||

అథ ద్వితీయోనువాకః.

అన్నంబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ | అన్నాధ్యేవఖిత్విమాసిభూతానిజాయ
ంతే | అన్నేనజాతానిబీవంతి | అన్నంప్రయంత్యభిసంవిశంతి | తద్విజ్ఞాయ | పు
నరేవవరుణంపితరముపససార | అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి | తగ్ సూవాచ |
తవసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ | తపోబ్రహ్మేతి | సతపోతవ్యత | సతవస్తప్తా ||

అథ తృతీయోనువాకః.

ప్రాణోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ | ప్రాణాధ్యేవఖిత్విమాసిభూ
తానిజాయంతే | ప్రాణేనజాతానిబీవంతి | ప్రాణంప్రయంత్యభిసంవి

శంతితి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవవరుణంపితరముపససార । అధీహిభగవో
బ్రహ్మేతి । తగ్గోమూవాచ । తవసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ । తపోబ్రహ్మేతి ।
సతపోతవ్యత । సతవస్తప్తా ॥ ... *
*

—* అథ చతుర్థోనువాకః. *

మనోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ । మనసోహ్యే వఖిల్విమానిభూతానిజా
యంతే । మనసాజాతానిజీవంతి । మనఃప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి । తద్వి
జ్ఞాయ । పునరేవవరుణం పితరముపససార । అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి । త
గ్గోమూవాచ । తవసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ । తపోబ్రహ్మేతి । సతపోతవ్య
త । సతవస్తప్తా ॥ ... *

—* అథ పంచమోనువాకః. *

విజ్ఞానంబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ । విజ్ఞానాధ్యేవఖిల్విమానిభూతా
నిజాయంతే । విజ్ఞానేనజాతానిజీవంతి । విజ్ఞానంప్రయంత్యభిసంవిశంతీ
తి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవవరుణంపితరముపససార । అధీహిభగవోబ్ర
హ్మేతి । తగ్గోమూవాచ । తవసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ । తపోబ్రహ్మేతి । స
తపోతవ్యత । సతవస్తప్తా ॥ ... *

—* అథ షష్ఠోనువాకః. *

ఆనందోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్ । ఆనందాధ్యేవఖిల్విమానిభూతాని
జాయంతే । ఆనందేనజాతానిజీవంతి । ఆనందంప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి ।
సైమాభార్గవీవారుణేవిద్యా పరమేవ్యోమకప్రతిష్ఠితా । సయ ఏవంవేద
ప్రతిష్ఠితతి । అన్నవాసన్నాదోభవతి । మహాభవతి ప్రజయావశుభిర్భ
వ్నావర్చసేన । మహాస్మిత్తా ॥ ... *

—* అథ సప్తమోనువాకః. *

అన్నంసంసద్యాత్ । తద్వృతం । ప్రాణోవాఅన్నం । శరీరమ
న్నదం । ప్రాణేశరీరంప్రతిష్ఠితం । శరీరేప్రాణప్రతిష్ఠితః । తదేత

దన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం । సయ ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేదప్రతిష్ఠితం ।
 న్నవానన్నాదోభవతి । మహాస్థవతి ప్రజయాపశుభిర్భుక్తిహ్వవర్చసేన ।
 మహాస్మిర్యై ॥ ... *

❖ అథ అష్టమోనువాకః. ❖

అన్నంనపరిచక్షీత । తద్వృతం । ఆపోవాఅన్నం । జ్యోతిరన్నా
 దం । అభు న్జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితం । జ్యోతిష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః । తదేతదన్న
 మన్నే ప్రతిష్ఠితం । సయ ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేదప్రతిష్ఠితం । అ
 న్నవానన్నాదోభవతి । మహాస్థవతి ప్రజయాపశుభిర్భుక్తిహ్వవర్చసేన । మ
 హాస్మిర్యై ॥ ... *

❖ అథ నవమోనువాకః. ❖

అన్నంబహుకున్వీత । తద్వృతం । పృథివీవాన్నం । ఆకాశోన్నా
 దః । పృథివ్యా మాకాశః ప్రతిష్ఠితః । ఆకాశేపృథివీ ప్రతిష్ఠితా । తదేతద
 న్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం । సయ ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేదప్రతిష్ఠితం । అ
 న్నవానన్నాదోభవతి । మహాస్థవతి ప్రజయాపశుభిర్భుక్తిహ్వవర్చసేన ।
 మహాస్మిర్యై ॥ ... *

❖ అథ దశమోనువాకః. ❖

నకంచనవసతౌ ప్రత్యాచక్షీత । తద్వృతం । తస్మాద్భయకయాచ
 విధయాబహ్వన్నం ప్రాప్నుయత్ । అరాధ్యస్త్వా అన్నమిత్యాచక్షుతే ।
 ఏతద్వైముఖతోన్నగ్ రాధం । ముఖతోన్నా అన్నగ్ రాధ్యతే । ఏతద్వైము
 ధ్యతోన్నగ్ రాధం । ముఖ్యతోన్నా అన్నగ్ రాధ్యతే । ఏతద్వా అంతతోన్నగ్
 రాధం । అంతతోన్నా అన్నగ్ రాధ్యతే ॥ ౧॥ య ఏవం వేద । క్షేమ ఇతివా
 చి । యోగక్షేమ ఇతి ప్రాణాపానయోః కర్తేతిహస్తయోః । గతిరితిపాద
 యోః । విముక్తిరితిపాయా ఇతిమానషీస్సమాజ్ఞాః । అథదైవిః । తృప్తిరితిపృ
 థ్వా । బలమితివిద్యతి ॥ ౨॥ యశ ఇతివశుషు । జ్యోతిరితినక్షత్రేషు ప్రజా
 ఇరమృతమానందఇత్యుపస్థే । సర్వమిత్యాకాశే । తత్ప్రతిష్ఠేత్యుపాసీత

ప్రతిష్ఠావాక్ భవతి | తన్నహ ఇత్యు పాసీత | మహావాక్ భవతి | తన్నన ఇత్యు
పాసీతమానవాక్ భవతి || ౩ || తన్నమ ఇత్యు పాసీత | నమ్యంతేస్తైకా
మా | తద్భగ్రీవేత్త్యు పాసీత | బ్రహ్మ వాక్ భవతి | తద్భగ్రీహ్మణఃపరిమ
ర ఇత్యు పాసీత | పర్యేణం మ్రియంతేద్విషంతస్స పత్నాః | పర్యేప్రియా
భాగ్యవ్యాః | సయశ్చాయంపురుషే | యశ్చాసావాదిత్యే | స ఏకః || ౪ ||

సయ ఏవం విత్ | అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య | ఏతమన్న మయమాత్మానము
పసంక్రమ్య | ఏతం ప్రాణమయమాత్మానము పసంక్రమ్య | ఏతం మనోమ
యమాత్మానము పసంక్రమ్య | ఏతం విజ్ఞానమయమాత్మానము పసంక్రమ్య |
ఏతమానందమయమాత్మానము పసంక్రమ్య | ఇమాల్లోకాన్కామాన్మీకా
మరూప్యసు సంచరత్ | ఏతత్సామగాయన్నాస్తే | హో ౩ పూ హో ౩ పూ హో ౩
పు || ౫ || అహమన్న మహమన్న మహమన్నం | అహమన్నాదోహమన్నా
దోహమన్నాదః | అహగ్న్యోక కృదహగ్న్యోక కృదహగ్న్యోక కృత్ | అహమ
స్తే ప్రథమజాబ్జుతా ౩ స్య | పూర్వం దేవోభ్యో అమృతస్య నా ౩ భా ౩ ఇయో
మాదదాతి స ఇదేవ మా ౩ వా ౩ః | అహమన్న మన్న మదంతమా ౩ ద్వి | అహం
విశ్వం భువనమభ్యభవా ౩ం | సువగ్గజ్యోతిః | య ఏవం చెద | ఇత్యుపనిషత్ ||
౬ || గాఢ్యతే విద్యుతీమానవాక్ భవత్యేకో హో ౩ పు య ఏవం వేదైకంచ || *

భృగు స్తస్మై యతో విశంతి తద్విజ్ఞానస్వతత్త్రియో దశాన్నం ప్రా
ణం మనో విజ్ఞానమితి విజ్ఞాయతంతపసా ద్వాదశ ద్వాదశానంద ఇతి సైషాద
శాన్నం ననింద్యాత్పాణిశ్శరీరమన్నం నపరిచక్షీతాపోజ్యోతిరన్నం బహు
కుర్యీత పృథివ్యామాకాశ ఏకాదశైకాదశనకంచదైకపప్తిరెకాన్నసిగ్ శతి
రెకాన్నవిగ్ శతిః | సహనావవతు | సహనాభునక్తు | సహవీర్యంకరవావ
హై | తేజస్వినావధీతమస్తుమావిద్విషావహై | ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః || *

ఓంతస్సత్ హరిః ఓం శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ఇతి భృగువల్లీసమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యానమః.

తైత్తిరీయోపనిషత్ - షష్ఠః ప్రశ్నః - నారాయణమ్.

— షష్ఠః ప్రశ్నో ప్రథమోనువాకః —

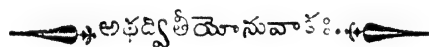
అంభస్యపాశేభువనస్యమధ్యేనాకస్య పృష్ఠేమహతోమహీయామ్ |
శుక్రేణజ్యోతిగ్పినమనుప్రవిప్తః ప్రజాపతిశ్చరతిగర్భేఅంతః || ... *

యస్మిన్నిదగ్ సంచవిచైతనస్వయస్మిన్ దేవాఅధివిశ్వేనిషేదుః | తదే
వభూతంతదుభయకూఢదంతదక్షరేపరమేవ్యోమమ్ || ౧ || యేనావృతంఖం
చదివంమహీంచయేనాదిత్యస్తపతితేజసాభ్రాజసాచ | యమంతస్సముద్రే
కవయోవయంతితదక్షరేపరమేప్రజాః || ౨ || యతః ప్రసూతాజగతః ప్రసూ
తీతోయేనజీవాన్వ్యసనజః భూమ్యామ్ | యతోవక్త్రభిః పురుషాస్సహగ్ శ్చ
వివేశభూతానిచరాచరాణి || ౩ || అతః పరంనాస్యదణీయసగ్ హివరాత్ప్
రంయన్తహతోమహంతం | యదేకమవ్యక్తమసంతరూపంవిశ్వంపురాణంత
మనః పరస్తాత్ || ౪ || తదేవర్తంతదుసత్యమాహుస్తదేవబ్రహ్మవరమంకవీ
నామ్ | ఇస్థాపూతమ్ ౭ హుధాజాతంజాయమానమ్ | విశ్వంబిభర్తృభువనస్య
నాభిః || ౫ || తదేవాగ్నిస్తద్వాయుస్తక్షుగ్యస్తమచంద్రమాః | తదేషుక్ర
మమృతంతద్భ్రస్మాతదావస్సప్రజాపతిః || ౬ || సర్వేనమేషాభిజ్ఞేరేదిద్యుతః
పురుషాదధి | కలామహూర్తాః కాస్థాశ్చాహూరాత్రాశ్చసవ్యశః | అగ్ధ
మాసామాసాబ్దుశవస్సంవత్సరశ్చల్పతామ్ || ౭ || సజివః ప్రదుఃకుండభేజ
మేఅంతరిక్షమధోనువః | నైసమూర్ధ్వంనతిర్యచ్చింసమధ్యేపరిజగ్రథత్ | న
తస్యేశేకశ్చసతస్యనామమహద్యశః || ౮ || నసంద్యశేతిప్రతిరూపమస్యనచ
క్షుషావశ్యతీకశ్చనైసమ్ | హృదామనీషామనసాఙ్గిప్రోయవసంవిదురమృతా
స్తేభవంతి | అద్భ్యస్సంభూతోహిరణ్యగర్భశ్చత్యష్టా | షష్టహిదేవః ప్రదిశోను
సర్వాః పూర్వోహిజాతస్సంజగర్భేఅంతః | సవిజాయమానస్సజనివ్యమాణః
ప్రత్యజ్జుఖాన్దివ్యతోముఖః || విశ్వతశ్చక్షురుతవిశ్వతోముఖోవిశ్వతో
హస్తాకరవిశ్వతస్సాత్ | సంబాహుభ్యాంనమతీసంపతత్రైద్వ్యావాపృధివీ

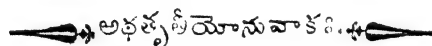
జనయంచేవపకః॥ వెనస్తప్తశ్శన్విశ్వాభువనానివిద్వాత్॥ యత్ర విశ్వంభవ
త్యేకనీడం॥ యస్మిన్నిదంసజ్చవిచైఃసర్వం॥ సదతఃప్రోతశ్చవిభుఃప్రజాను॥ ప్ర
తద్యోచేఅమృతన్నవిద్వాన్సంధర్వోనామసిహితంగుహం॥ త్రీణిపదానిహి
తంగుహంసుయస్తప్తేదసపితుఃపితాసత్॥ ౧౪॥ సనోబంధుజానితాసవిధా
తాధామానివేదభువనానివిశ్వా॥ యత్ర దేవాఅమృతమానశానాస్తృతీయే
ధామాస్యభైరయంత॥ ౧౫॥ పరిద్యావాపృథివీయంతిసద్యఃపరిలోకాస్పరి
చిశఃపరిసువః॥ ఋతస్యతంతుంపితతంవిచృత్యతదవశ్యత్తదభవత్ప్రజాను॥
పరీత్యలోకాస్పరీత్యభూతానిపరీత్యసర్వాఃప్రదిశోదిశశ్చ॥ ప్రజావతీఃప్ర
థమజాఋతస్యాశ్చనాత్మానమభిసంబభూః॥ ౧౬॥ సదసస్సోమద్భుతంప్రి
యమింద్రస్యకామ్యం॥ సనింమేధామయాసిషం॥ ౧౭॥ ఉద్గీప్యస్వజాతవే
దోపఘ్నం॥ ఋఋతంమమ॥ వశూగ్ శ్చమహ్యమావహజీవనంచదిశోద
శ॥ ౧౮॥ మానోహిగ్ సీర్జితవేదోగామశ్వంపురుషంజగత్॥ అదిభ్య
దగ్న ఆగహిశ్రియామాపరిపాతయ॥ ౧౯॥ పురుషస్యవిద్యసహస్రా
క్షస్యమహాదేవస్యధీమహి॥ తన్నోరుద్రఃప్రచోదయాత్॥ ౨౦॥ తత్పు
రుషాయవిద్యహేమహాదేవాదధీమహి॥ తన్నోరుద్రఃప్రచోదయాత్॥
౨౧॥ తత్పురుషాయవిద్యహేవక్రతుందాయధీమహి॥ తన్నోరుద్రఃప్రచో
దయాత్॥ ౨౨॥ తత్పురుషాయవిద్యహేసువణాపఠాయధీమహి॥ తన్నో
రుద్రఃప్రచోదయాత్॥ ౨౩॥ కాత్యాయనాయవిద్యహేకస్యకుమారిధీమ
హి॥ తన్నోరుద్రఃప్రచోదయాత్॥ ౨౪॥ నారాయణాయవిద్యహేవాసు
దేవాయధీమహి॥ తన్నోరుద్రఃప్రచోదయాత్॥ ౨౫॥ సహస్రవరమాదే
వీశతమూలాశతాబ్జురా॥ సర్వగ్ హృతమేపాపంయార్యదుష్పన్నా
శసీ॥ ౨౬॥ అశ్వక్రాంతేరథక్రాంతేవిష్ణుక్రాంతేవసుంధరా॥ శిరిసా
ధారితాదేవిరక్షస్వమాంపదేవదే॥ ఉద్ధృతానిపరాహేంకృష్ణేనశతబా
హునా॥ ౨౭॥ భూమిశ్చైన్దుగ్ధరణీలోకిధారిణీ॥ వృత్తికేహనమేపాపంయ
న్తయాదుష్కృతంకృతం॥ త్వయాహతేనపాపేనవేదామిశరదశ్శతం॥ మృ
త్తికేదేహిమేపుష్పింత్యయిసర్వంప్రతిష్ఠితం॥ ౨౮॥ గంధద్వారాంబురాధ

ద్వాంశిత్యపుష్టాంకరీషిణీం । ఈశ్వరీగ్ సర్వభూతానాంత్యామిహావహ్వ
యే శ్రియం॥ ౩౦॥ హిరణ్యశృంగంవరుణం ప్రవక్ష్యే తీర్థం ఘోషేదేహియాచ
తః । యన్తయాభుక్తమసాధూనాంపాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః । యన్తేమన
సావాచాకర్తృణావాదుష్కృతంకృతం । తత్సన్మయం ద్రో వరుణోబృహస్ప
తిస్సవితాచపునంతుపునఃపునః॥ ౩౧॥ సుమిత్రా నతపఃపథాయస్సంతుదు
ర్నిత్రాస్తస్యైభూయాసుర్యోస్తాక్షోద్వేష్టియంచవయంద్విష్టః॥ ౩౨॥ సమో
గ్నయేపునుతేనమఇంద్రాయ నమోవరుణాయనమోవారుణ్యై నమో
భ్యః॥ ౩౩॥ యవపాంశూరంయదమేధ్యంయదశాంతంతదవగచ్ఛతాత్
అత్యాశనాదతీపానాద్యచ్ఛఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహత్ । తన్తేవరుణోరాజాపా
ణినాహ్యవమర్శతు॥ ౩౪॥ సోహమపాపోఽరణ్యోన్మర్శ్యక్తోముక్తకిల్బిషః । నా
కస్యపృష్టమారుహ్యఃచ్ఛేద్యప్రహసలోకతాం॥ ౩౫॥ ఇమంమేగంకేయము
నేనరసస్పృశుతున్రిస్తోమగ్ సచ తావరుష్టియా । అసిక్నియామరుద్వృధేవి
తస్తయాజీకేయేశ్శుణుహ్యసుషోమయా॥ ౩౬॥ ఋతంచసత్యంచాభీధా
త్తవసోధ్యజాయతతతోరాత్రిరజాయత । తతస్సముద్రో అగ్లవః । సము
ద్రావణవాదధిసంవత్సరోఅజాయత॥ ౩౭॥ అహోరాత్రాణివిదధద్వి
శ్వస్యమితోవశే । సూర్యాచంద్రమసౌధాతాయథాపూర్వమకల్పయత్ ।
దివంచస్పృధివీంచాంతరిక్షమథోసువః॥ ౩౮॥ యశ్చృధివ్యాంరజస్వమాం
తరిక్షేవిరోదన్తీ । ఇమాగ్స్తదాహోవరుణంపునాత్వేషుమవణః॥ ౩౯॥
ఏషభూతస్యభవ్యే భువనస్యగోపా । ఏషపుణ్యకృతాల్లంకానేషమృత్యో
హిరణ్మయం । ద్యావాపృథివ్యోహిరణ్మయగ్ సగ్గ్రితంసువః । సన
స్సువస్సగ్గశిశాధి॥ ౪౦॥ అగ్గ్రింజ్వలతేజ్యోతిరహమస్మి । జ్యోతిర్జ్వలతి
బ్రహ్మహమస్మి । యోహమస్మిబ్రహ్మహమస్మి । అహమేవాహంమాంజు
హేమిస్సాహం॥ ౪౧॥ అకార్యకార్యవకీణీస్తేసోధూగ్ హగరుత
ల్పగః । వరుణోపావభు మవణస్తస్మాత్పాపాశ్చక్రిముచ్యతే॥ ౪౨॥
రజోధూమిస్తస్వమాంరోదయస్వప్రవదంతధీరాః । పునఃసంఘ్నయంపు
నంతువనవఃపునాతువరుణః పునాత్వేషుమవణః॥ ౪౩॥ ఆక్రాస్సముద్రః
ప్రథమేవిధర్షక్షజనయస్క్రిడాభువనస్యరాజా । వృషాఽపిశ్రేఅధినాసో

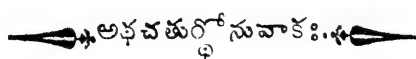
అవ్యేబృహతోస్య మోవావృధేసువానభిందుః॥ ౪౪॥ జాతవేదసేసునవామసో
మమరాతీయతోనిజహతివేదః॥ సనఃపర్షదతిదుగ్గాణివిశ్వానావేవసింధుందురి
తాత్యగ్నిః॥ ౪౫॥ తామగ్నివర్ణాంతపసాజ్వలంతీంవైరోచసింకమఽఫలేషు
జుష్టాం॥ దుగ్గాంచేవీంశరణమహం ప్రపద్యేసుతరసితరసేనమః॥ ౪౬॥ అ
గ్నేత్వంపారయానవ్యో అస్మాస్సప్తిభిరతిదుగ్గాణివిశ్వా॥ పూశ్చపృథ్వీ
బహులానఙ్కర్వీభవాతోకాయతనయాయశంయోః॥ ౪౭॥ విశ్వానినోదుగ్గ
హజాతవేదసింధుంసనావాదురితాతిష్ఠి॥ అగ్నేఅత్రివత్సనసాగృణానో
స్తాకంభూత్వవితాతనూనాం॥ ౪౮॥ పృతనాజితగ్నహమానముగ్రమ
గ్నిగ్హవేమపరమాత్సధస్థాత్॥ సనఃపర్షదతిదుగ్గాణివిశ్వాత్తామగ్దేవోతి
దురితాత్యగ్నిః॥ ౪౯॥ ప్రతోషికమీడ్యోఅభ్యరేషుసనాచ్చమోతానవ్య
శ్చసత్సి॥ స్వాంచాగ్నేతసువంపిప్రియస్వాస్త్యశ్యంచసాభగమాయజన్వ॥*

అథద్వితీయోనువాకః॥
భూరగ్నయేపృథివ్యైస్వాహ॥ భువోవాయవేంతరితా
యస్వాహ॥ సువరాదిత్యాయచివేస్వాహ॥ భూర్భువస్సువత్సం
ద్రమసేద్భ్యస్సాస్త్విహ॥ సమోదేవేభ్యస్సద్ధాపితృభ్యోభూర్భువస్సువ
రో॥ ... *

అథతృతీయోనువాకః॥
భూరగ్నమగ్నయేపృథివ్యైస్వాహ॥ భువోగ్నంవాయవేంతరితా
యస్వాహ॥ సువరగ్నమాదిత్యాయచివేస్వాహ॥ భూర్భువస్సువరగ్నంచం
ద్రమసేద్భ్యస్సాస్త్విహ॥ సమోదేవేభ్యస్సద్ధాపితృభ్యోభూర్భువస్సువ
రో॥ ... *

అథచతుర్థోనువాకః॥
భూరగ్నయేచపృథివ్యైచమహతేచస్వాహ॥ భువోవాయవేచాం
తరితాయచమహతేచస్వాహ॥ సువరాదిత్యాయచివేచమహతేచస్వా
హ॥ భూర్భువస్సువత్సంద్రమసేచనక్షత్రేభ్యశ్చభ్యశ్చమహతేచస్వాహ॥
సమోదేవేభ్యస్సద్ధాపితృభ్యోభూర్భువస్సువమహరో॥ ... *

—*అథ పంచ మోనువాకః.*—

పాహినో అగ్నవనసే స్వాహా | పాహినో విశ్వవేదసే స్వాహా | య
జ్ఞం పాహి విభావసో స్వాహా | సర్వం పాహి శత క్రతో స్వాహా || *

—*అథ షష్ఠో మోనువాకః.*—

యశ్చందసా మృషభో విశ్వరూపశ్చందోభ్యశ్చందాన్ స్యా వివేక | స
తాంశిక్యః ప్రోవాచోపనిషదండ్రోజ్యేష్ఠ ఇంద్రియా య ఋషిభ్యో న మో
దేవేభ్యస్స వృధా పితృభ్యో భూర్భువస్సువరో || ... *

—*అథ సప్త మోనువాకః.*—

న మో బ్రహ్మణే ధారణం మే అస్తన్విరాకరణం ధారయితా భూయా
నంకణయోశ్చ శ్రీతమాచ్యోధ్వం మమా మువ్యహి || ... *

—*అథ అష్ట మోనువాకః.*—

ఋతంతపస్స త్యంతపశ్చ శ్రీతంతపశ్చాస్తంతపోదానంతపోయజ్ఞస్త
పో భూర్భువస్సువ బ్రహ్మైతదుపాస్యైతత్తవః || ... *

—*అథ నవ మోనువాకః.*—

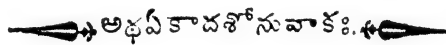
యథా వృక్షస్య సంప్రప్నితస్య దూరాగ్గంధో వా త్యేవం ప్రణ్యస్య కమ
ణో దూరాగ్గంధో వాతి | యథా సింధారాంకరేవ హితా మపక్రామేత | య
ద్యువేయవేహ వా విహవిష్యామి కర్తవదిష్యామి త్యేవ మన్యతాదాత్తానం
జగుష్సేత్ || ... *

—*అథ దశ మోనువాకః.*—

అణోరణీయాన్తహతోమహీయా నాత్తా గుహయాం నిహితోస్య జం
తోః | తమక్రతుంపశ్యత్పితరోకోధాతుః ప్రసాదాన్తహిమానమిశం || ౧ ||
సప్తప్రాణాః ప్రభవంతి తస్మాత్సప్తార్చిషస్స మిధస్స పైబిహ్వః | సప్త ఇహే
లోకాయేషు వరంతి ప్రాణా గుహశయాన్నిహితాస్స ప్తసప్త || ౨ || అతస్స
ముద్రాగిరయశ్చ సర్వేస్తాత్సగ్ధ్యందంతే సింధవస్స గ్వరూపాః | అతశ్చ వి

శ్వాపిషధయోరసాశ్చయే నైషభూతస్తిష్ఠత్యంతరాత్మా॥ ౩॥ బ్రహ్మదేవా
సాంపదవీకవీనామృషిర్వి ప్రాణాంమహిషోమృగాణాం । శ్చేనోగృథౌ
ణాంస్వధితిర్వనానాంసోమఃపవిత్రమత్యేతిరేభ౯ ॥ ౪ ॥ అజామేకాంఠా
హితశుక్లకృష్ణాంబవీప్వంప్రజాంజనయన్తీంసరూపాం । అజోహ్యేకోజుష
మాణోసు శేతేజఃత్యేనాంభుక్తభోగామజోన్యః॥ ౫ ॥ మాగ్ సశ్శుచిషద్వ
సురస్తాత్సన్ధోతావేదిషదతిథిదుర్లోణసత్ । నృషద్వరసద్భరసద్వ్యోమ
సదజ్జాగోజాబుతజాఅద్రిజాబుతంబృహత్ ॥ ౬॥ యస్తాజ్జాతానపరా
నైవకించనానయఅవివేశభువనానివిశ్వా । ప్రజాపతిఃప్రజయాసంవిదాన
స్త్రీణిజ్యోతీగ్పిసచతేనపోడశీ॥ ౭॥ విధర్తారంహవామహే । వసోఃకువి
ద్వనాతినః । సవితారంనృచక్షుసం॥ ౮ ॥ అద్యానోదేవసవితఃప్రజావత్సా
వీస్సాభగంవరాదుష్వప్నియంసుప॥ ౯ ॥ విశ్వానిదేవసవితదుర్రితానిప
రాసుప । యద్భద్రంతస్తాసుప॥ ౧౦॥ మధువాతాబుతాయతేమధుక్షర
స్తిసింధవః । మాధ్వీగ్నస్సంత్రోవ్షధీః॥ ౧౧॥ మధునక్తముతోషసిమధుమ
త్పాథివగ్ రజః । మధుద్యౌరస్తునఃపితా॥ ౧౨॥ మధుమానోవసస్పతిర్మ
ధుమాగ్ అస్తుసూర్యః । మాధ్వీగ్నావోభవంతునః॥ ౧౩॥ ఘృతంమిమిక్షేఘృ
తమస్యయోనిఘృతేశృతోఘృతమువస్యధామ । అసుష్వధమావహమాద
యస్వస్వాహాకృతంవృషభవక్షిహవ్యం॥ ౧౪ ॥ సముద్రాదూర్తిమధు
మాండదానతదుపాగ్ శునాసమమృతత్వమానత్ । ఘృతస్యనామగుహ్యం
యదస్తీజిహ్వదేవానామమృతస్యనాభిః॥ ౧౫ ॥ వయంనామప్రబ్రవామా
ఘృతేనాస్తిస్యజ్ఞేధారయామానమోభిః । ఉపబ్రహ్మశృణవచ్చస్యమానంచ
తుశ్యంగోవమిద్గారవితత్ ॥ ౧౬ ॥ చత్వారిశ్యంగాత్రయోఅస్యపాదాద్వే
శీషేనప్రహస్తాసోఽస్య । త్రిధాబద్ధోవృషభోరోరవీతిమహేషాదేవోమ
త్యాంఽవివేశ॥ ౧౭ ॥ త్రిధాహితంపణిభిర్దుహ్యమానంఽవిదేవాసోఘృ
తమన్వవింద౯ । ఇంద్రఏకంసూర్యఏకంజజానవేనాదేకంస్వధయానిష్ఠత
తుః॥ ౧౮ ॥ యోదేవానాంప్రథమంపురస్తాద్విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః ।
హిరణ్యగర్భంపశ్యతజాయమానంసనోదేవశ్శుభయాస్తృత్యాసంయునక్తు॥

౧౯॥ యస్మాత్పరం నావరమస్తికించిద్యస్మాన్నాణీయోనజ్యాయోఽస్తికశ్చిత్
 వృక్షణవస్త్రభోదివితిష్ఠత్యేకస్తేనేదంపూణఃపురుషేణసర్వం॥ ౨౦॥ నకర్త
 తానప్రజయాధనేనత్యాగేనైకేఅమృతత్వమానశః । పరేణాకంనిహి
 తంగుహాయాం । విభ్రాజతేయద్యతయోవిశంతి॥ ౨౧॥ వేదాంతవిజ్ఞానసు
 విశ్చితార్థాస్సన్యాసయోగాద్యతయశ్శుద్ధసత్త్వాః । తేబ్రహ్మలోకేతుపరా
 న్తకాలేపరావృతాత్పరిముచ్యంతిసర్వే॥ ౨౨॥ దహరంవిపాప్తంవరవేత్సభూ
 తంయత్పుండరీకంపురమధ్యసంస్థం । తత్రాపిదహరంగగనంవిశోకస్తస్మిన్
 స్యదంతస్తదుపాసితవ్యం॥ ౨౩॥ యద్యేదాదాస్వరఃప్రాక్రోపేదాంతేచ
 ప్రతిష్ఠితః । తస్యప్రకృతిలీనస్యయఃపరస్సమహేశ్వరః॥ ... ౨౪

సహస్రశీషఃచేవంవిశ్వాత్సంవిశ్వశంభువం । విశ్వంనారాయణం
 చేవమక్షరంపరమంప్రభుం । విశ్వతఃపరమంస్యంవిశ్వంనారాయణంహ
 రిం । విశ్వమేవేదంపురుషస్తద్విశ్వముపజీవతి । వతింవిశ్వస్యత్వేశ్వరంశా
 శ్వతగ్ శివమచ్యుతం । నారాయణంమహాజ్ఞేయంవిశ్వాత్సానంపరాదయణం ।
 నారాయణపరంబ్రహ్మతత్వంనారాయణఃపరః । నారాయణపరోజ్యోతి
 రాత్సానారాయణఃపరః । యచ్చకించిజ్జగత్సస్మిన్దృశ్యతేన్రాయతేపి
 వా । అంతర్బహిశ్చతస్సర్వంవ్యాప్యనారాయణస్థితః । అనన్తమవ్యయంక
 వింసముద్రేంతంశ్వశంభువం । పద్మకోశప్రతీకాశం హృదయంచావ్య
 ధోముఖం । అథోనస్ట్యావితస్త్యాంతునాభ్యాముపరితిష్ఠతి । హృదయంతద్వి
 జానీయాద్విశ్వస్యాయతనంమహత్ । సంతతంసిరాభిస్తులంబత్యాకోశసన్ని
 భం । తస్యాస్తేనుషిరంసూక్ష్మంతస్మిన్సర్వంప్రతిష్ఠితం । తస్యమధ్యేమహా
 నగ్నిర్విశ్వాచ్చిచ్ఛిశ్చతోముఖః । సోగ్రభుగ్విభజ్జతీవృత్తాహరమజరఃక
 విః । సంతాపయతిస్వంచేహమాపాదతలమస్తకం । తస్యమధ్యేవహ్నిశిఖా
 అణీయోధ్వావ్యవస్థితః । నీలతోయదమధ్యస్థావిద్యుల్లేఖేవభాస్వరా । నీ
 వారశూకవత్తస్మిన్పీతాభాస్యాత్రనూవమా । తస్యాశ్శిఖాయామధ్యేవర
 మాత్సావ్యవస్థితః । సబ్రహ్మసశివస్సేంద్రసోమక్షరఃపరమస్సర్వరాట్॥ *

—*అథ ద్వాదశోనువాకః*—

ఋతంసత్యంవరంబ్రహ్మపురుషంకృష్ణపింగళంఊర్ధ్వఃరేతంవిరూపాక్షంవిశ్వరూపాయవైనమః॥ ... *

—*అథ త్రయోదశోనువాకః*—

అదిత్యోవాఏషవతన్తండలంతపతితత్రతాఋచస్తదృచామండలంసఋచాంలోకోథయ ఏషవతస్త్రిన్తండలేర్చిదీఃప్యతేతాని సామానితత్సామ్నామండలంససామ్నాంలోకోథయ ఏషవతస్త్రిన్తండలేర్చిషిపురుషస్తానియజాంషిసయజుషామండలంసయజుషాం లోకస్సైసాత్రయ్యేవవిద్యాతపతియఏషోంతరాదిత్యేహిరణ్మయఃపురుషః॥ ... *

—*అథ చతుర్దశోనువాకః*—

అదిత్యోవైతేఽగ్నిజోబలంయశశ్చక్షుశ్రోత్రమాత్మామన్యోమన్యుమనుర్మృత్యుస్సత్యోమిత్రో వాయురాకాశఃప్రాణోలోకపాలఃకఃకింకంతత్సత్యమన్నమాయరమృతోజీవోవిశ్వఃకతమస్త్వయంభుః ప్రజాపతిస్సంవత్సరఃతినంవత్సగోసావాదిత్యోయఏషపురుషఏషభూతానామధిపతిర్భ్రహ్మణాస్సాయుజ్యంసలోకతామూర్షీత్యేతాసామేవదేవతానాం సాయుజ్యంసాష్టితాంసమానలోకతామూర్షీతియఏషంవేదేత్యుపనిషత్॥ *

—*అథ పంచదశోనువాకః*—

ఘృణిస్సుర్యఃఅదిత్యోమర్షయంతితవస్సత్యంవధురంతి । తద్భ్రహ్మతదావలపోజ్యోతీరసోమృతంబ్రహ్మభూర్భువస్సవరోం॥ ... *

—*అథ షోడశోనువాకః*—

సర్వోవైరుద్రస్తస్తైరుద్రాయసమోఅస్తు । పురుషోవైరుద్రస్సస్తమోనమోనమః । విశ్వంభూతంభువనంచిత్రంబహుధాజాతంజాయమానంచయత్ । సర్వోహ్యేషురుద్రస్తస్తైరుద్రాయసమోఅస్తు॥ *

42 తైత్తిరీయోపనిషత్ - షష్ఠః ప్రశ్నః - నారాయణమ్.

—*అథ సప్తదశోనువాకః.*—

కర్తృద్రావ్యప్రచేతసేమీధుష్టమాయతవ్యసే! వోచేమశంతమం
శృణ్వే! ఘోషోఽహ్యోశురద్రస్తస్తైరు ద్రావ్యనమోతిస్తు॥ ... *

—*అథ అష్టదశోనువాకః.*—

నమోహిరణ్యబాహవేహిరణ్యవతయేంచికావతయ ఉమావతయే
నమోనమః॥ *

—*అథ ఏకోనవింశోనువాకః.*—

యస్యచైకజ్జ-త్యగ్నిహూత్రహవణీభవతిప్రతిష్ఠితాప్రత్యేవాస్యా
హుతయస్తిష్ఠంత్యథోప్రతిష్ఠితైః॥ *

—*అథ వింశోనువాకః.*—

కృణుష్వపాదతివంచ॥ *

—*అథ ఏకవింశోనువాకః.*—

అదితిర్దేవాగంధర్వామనుష్యాఃపితరోసురాస్తేషాంసర్వభూతానాం
మాతామేదిసిమహతీమహీసావిశ్రీగాయత్రీజగత్కర్తృవృద్ధీబహులావిశ్వా
భూతాకతమాకాయాసాసత్యేత్యమృతేతివసిష్ఠః॥ *

—*అథ ద్వావింశోనువాకః.*—

ఆపోవాఇదంసర్వంవిశ్వాభూతాన్యపః ప్రాణావా ఆపఃపశవఆ
పోమృతమాపోన్నమావస్సమ్రాడాపోవిరాడావస్సవీరాడావశ్శందాగ్
స్యాపోజ్యోతీగ్మ్యావస్సత్యమావస్సర్వాదేవతా ఆపోభూభువస్సు వ
రావదీం॥ *

—*అథ త్రయోవింశానువాకః.*—

ఆపఃపునస్తుపృథివీంపృథివీపూతాపునాతుమాం! పునస్తుబ్రహ్మణఃస్పతిః
బ్రహ్మపూతాపునాతుమాం! యదుచ్చిష్టమభోజ్యంయద్వాదుశ్చరీతంమమ
శర్వంపునస్తుమామాపోఽసతాంచప్రతిగ్రహంస్సాహా॥ ... *

—*అథ చతుర్వింశానువాకః.*—

అగ్నిశ్చమామన్యశ్చమన్య పతయశ్చమన్యకృతేభ్యః । పాపేభ్యో
రక్షంతాం । యదహస్తి పాపమకాషణం మనసావాచాహస్తాభ్యాం । ప
ద్భ్యాముదరేణిశ్చా । అహస్తదవటుంపతు యత్కించదురితం మయి । ఇ
దమహం నామమృతయోనా । సత్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా॥ ... *

—*అథ పంచవింశానువాకః.*—

సూర్యశ్చమామన్యశ్చమన్య పతయశ్చమన్యకృతేభ్యః । పాపేభ్యో
రక్షంతాయ ద్రాత్యై పాపమకాషణం । మనసావాచాహస్తాభ్యాం ప
ద్భ్యాముదరేణిశ్చా రాత్రిస్తదవటుంపతు యత్కించదురితం మయి ఇదమ
హం నామమృతయోనా । సూర్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా॥ ... *

—*అథ షడ్వింశానువాకః.*—

అయాతువరదాదేవీ । అక్షరంబ్రహ్మ సమ్యితం । గాయత్రీంశం ద
సాం మాతేదంబ్రహ్మజుషస్వనః । ఓజోసిసహాసిబలమసిభ్రాజోసిదేవా
నాంధామనామాసి । విశ్వమసివిశ్వా యస్సర్వమసిసర్వా యరభిభూరోం
గాయత్రీమావాహయామి॥ ... *

—*అథ సప్తవింశానువాకః.*—

ఓంభూః । ఓంభువః । ఓంసువః । ఓంమహః । ఓంజనః । ఓంతవః । ఓం
సత్యం । ఓంతత్సవితుర్వరేణియం । భగ్గోదేవస్యధీమహి । ధియోయోనః ప్ర
చోదయాత్॥ ... *

—*అథ అష్టవింశానువాకః.*—

ఓమాపోజ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం॥ ... *

—*అథ ఏకోనత్రింశానువాకః.*—

ఓంభూర్భువస్సు వర్తమాజానస్తవస్సత్యంతద్భ్రహ్మతదావ ఆపో
జ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం । ఓంతద్భ్రహ్మ । ఓంతద్వా
యుః । ఓంతదాత్మా । ఓంతత్సర్వం । ఓంతత్సర్వోర్మనుః॥ ... *

—*అథ త్రింశోనువాకః—

ఉత్తమేశిభిరేదేవీభూమ్యాంపర్వతమూఢాని | బ్రహ్మణేభ్యోహ్య
నుజానంగచ్ఛదేవియథానుఖం || ... *

—*అథ పంచత్రింశానువాకః*—

ఓమంతశ్చరతిభూతేషుగుహయాంవిశ్వమూర్తిషు | త్వంయజ్ఞస్తవం
విష్ణుస్తవంవవట్కారస్తవంరుద్రస్తవంబ్రహ్మత్వంప్రజాపతిః || *

—*అథ ద్వాత్రింశోనువాకః*—

అమృతోపస్తరణమసి | ప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహోమి | ప్రాణాయ
స్వాహాఅపానేనివిష్టోమృతంజుహోమి | అపానాయస్వాహా | వ్యానేనివి
ష్టోమృతంజుహోమి | వ్యానాయస్వాహా | ఉదానేనివిష్టోమృతంజుహోమి |
ఉదానాయస్వాహా | సమానేనివిష్టోమృతంజుహోమి | సమానాయస్వాహా
బ్రహ్మణిమతిత్తామృతత్వాయ || ... *

—*అథ త్రయస్త్రీంశోనువాకః*—

ప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహోమి శివోమావిశాప్రదాహయ | ప్రా
ణాయస్వాహా | అపానేనివిష్టోమృతంజుహోమి శివోమావిశాప్రదాహ
యాపానాయస్వాహా | వ్యానేనివిష్టోమృతంజుహోమి శివోమావిశాప్ర
దాహయ | వ్యానాయస్వాహా | ఉదానేనివిష్టోమృతంజుహోమి శివోమావిశా
ప్రదాహయ | ఉదానాయస్వాహా | సమానేనివిష్టోమృతంజుహోమి శివో
మావిశాప్రదాహయ | సమానాయస్వాహా | బ్రహ్మణిమతిత్తామృతత్వా
య | అమృతాపిధానమసి || ... *

—*అథ చతుస్త్రీంశోనువాకః*—

శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిశ్వామృతం హుతంప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ |
అపానేనివిశ్వామృతంహుతంఅపాసమన్నేనాప్యాయస్వ | వ్యానే
నివిశ్వామృతంహుతం వ్యాసమన్నేనాప్యాయస్వ | ఉదానేనివిశ్వామృతం
హుతముదాసమన్నేనాప్యాయస్వ | సమానేనివిశ్వామృతంహుతంసమాస
మన్నేనాప్యాయస్వ | బ్రహ్మణిమతిత్తామృతత్వాయ || ... *

— అథ వచ్చత్రింశోనునాకః. —

ప్రాణానాం గ్రంథిరసి రుద్రోమావిశాంత కస్తేనాన్నేనా
ప్రాయస్వ॥ ... *
...

— అథ పట్త్రింశోనునాకః. —

అజ్ఞుస్థమాత్రః పురుషోజ్ఞుస్థంచనమాశ్రితః । ఈశస్సర్వస్యజగతః
ప్రభుఃప్రీతాతివిశ్వభుక్॥ ... *
...

— అథ సప్తత్రింశోనునాకః. —

మేధాదేవీబుషమాణానతగాద్విత్వాచీభద్రాసుమనస్యమానాత్వ
యాబుష్టాబుషమాణాదురుక్తాస్సృహవ్యదేమవిదధేసువీరాః । త్వయాబు
ష్టయుషిర్భవతిదేవిత్వయాబ్రహ్మగతశ్రీరుతత్వయా । త్వయాబుష్టచ్చిత్రం
విందతేవసుసానోబుషస్వద్రవిణెనమేధే॥ ... *
...

— అథ అష్టత్రింశోనునాకః. —

మేధాంషుణ్డంద్రోదదాతుమేధాందేవీసరస్వతీమేధాంమే అష్టినా
దేవావాధత్తాంప్రమృరస్తజౌ, అప్సరాసుయామేధాగంధర్వేషుచయస్త
సః । ధైవీమేధామనుష్యజాసామాంమేధాసురభిషాపలాం॥ ... *
...

— అథ ఏకోనచ త్వాత్రింశోనునాకః. —

సహ్యజాతంప్రవద్యామిసహ్యజాతాయవైనమః॥ ... *
...

— అథ చ త్వాత్రింశోనునాకః. —

ధవేభవేనాతిభవేభజస్వమాంభవోద్భవాయనమః॥ ... *
...

— అథ ఏకచ త్వాత్రింశోనునాకః. —

నానుదేవాయనమోన్యోస్థాయనమోరుద్రాయనమః । కాలాయన
నుకలవికరణాయనమోబలవికరణాయనమోబలస్తమతనాయనమస్సర్వ
భూతదమనాయనమోమనోస్తనాయనమః॥ ... *
...

౬౬ త్రైవిదియోపనిషత్ - షష్ఠః ప్రశ్నః - నారాయణమ్.

—*అథద్విచత్వారింశోనువాకః.*—

అఘోరేభ్యోఽథఘోరేభ్యోఘోరఘోరతరేభ్యస్సర్వతస్సర్వశర్వేభ్యోనమస్తేఅస్తురుద్రరూపేభ్యః॥ ... *
 తత్పురుషాయవిద్మహేమహాదేవాయధీమహితన్నోరుద్రః ప్రచోదయాత్॥ ... *

—*అథత్రిచత్వారింశోనువాకః.*—

అథచతుశ్చత్వారింశోనువాకః॥ ... *

—*అథపంచశ్చత్వారింశోనువాకః.*—

అథచతుశ్చత్వారింశోనువాకః॥ ... *

—*అథషట్పంచత్వారింశోనువాకః.*—

అథషట్పంచత్వారింశోనువాకః॥ ... *

—*అథఏకాదశత్వారింశోనువాకః.*—

అథఏకాదశత్వారింశోనువాకః॥ ... *

—*అథసప్తచత్వారింశోనువాకః.*—

అథసప్తచత్వారింశోనువాకః॥ ... *

ఘ్నంతి యే బ్రాహ్మణాస్త్రీసువణాంవతన్తి । తేసోమం ప్రాశ్నువన్తి ।
ఆసహస్రాత్పక్ష్యంపునన్తిఽపి॥ ... *

—*అథ అష్టచత్వారింశోనువాకః.*—

ప్రాణోపాసవ్యానోదానసమానామే శుభ్యంతాంజ్యోతిరహంవిరజా
విపాష్టాభూయాసగ్గ్ స్వాహా । వాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వఘ్రాణరేతో
బుద్ధ్యాకూతిసక్కుల్పమేశుభ్యంతాం జ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయా
సగ్గ్ స్వాహా । శిరఃపాణిపాదపాశ్వపృష్ఠోదరజంఘశిశ్నోపథపాయవో
మేశుభ్యంతాంజ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయాసగ్గ్ స్వాహా । త్వక్చమ
మాంసరుధిరమేదోస్థిమజ్జామేశుభ్యంతాం జ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూ
యాసగ్గ్ స్వాహా । శబ్దస్పృశరూపరసగన్ధామేశుభ్యంతాంజ్యోతిరహంవిరజా
విపాష్టాభూయాసగ్గ్ స్వాహా । పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశామేశుభ్యంతాం
జ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయాసగ్గ్ స్వాహా । అన్నమయప్రాణమ
యమనోమయ విజ్ఞానమయానందమయామేశుభ్యంతాంజ్యోతిరహం విరజావి
పాష్టాభూయాసగ్గ్ స్వాహా ! వివిట్టిస్సాహాహా । ఘోషోత్కాయస్వాహా ।
ఊర్జిత్యుపురుషాహరిలోహితపింగళాక్షిదేహి దేహిదదావయితామేశుభ్య
ంతాంజ్యోతిరహంవిరజావిపాష్టాభూయాసగ్గ్ స్వాహా । ఓంస్వాహా॥ *

—*అథ షకోనపంచాశోనువాకః.*—

సత్యంవరంవరంసత్యంసత్యేనససువర్గాల్లోకాచ్ఛ్యవ నైకదాచనస
తాంహిసత్యంతస్తాత్సత్యేరమన్తే । తవఇతితపోనానశనాత్పరంయద్ధివరం
తవస్తద్ధుధావంతద్దురాధావంతస్తాత్తవసిరమన్తే । దమఇతినియతంబ్ర
హ్మచారిణస్తస్తాద్ధమేరమన్తే । శమఇత్యురణ్యేమునయస్తస్తాచ్ఛమేరమన్తే ।
దానమితిసర్వాణిభూతానిప్రశంసంతిదానాన్నాతిదుష్కరంతస్తాద్దానే
రమన్తే । ధమేతిధర్మేణసర్వమిదంపరిగృహీతంధర్మాన్నాతిదుష్కరంత
స్తాద్ధర్మేరమన్తే । ప్రజనఇతిభూయాంసస్తస్తాద్భూయిస్థాఃప్రజాయంతే ।
తస్తాద్భూయిస్థాఃప్రజననేరమన్తే । అగ్నయఇత్యాహతస్తాదగ్నయః
ధాతవ్యాఅగ్నిహోత్రమిత్యాహతస్తాదగ్నిహోత్రేరమన్తే । యజ్ఞఇతి

౬౫ తైత్తిరీయోపనిషత్ - పద్యః ప్రశ్నః నారాయణమ్.

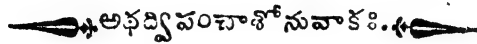
యజ్ఞోహిదేవానాం యజ్ఞేనహిదేవాదివంగతాస్తస్మాద్భజేరమంతే । మాన
సమితివిద్వాంసస్తస్మాద్విద్వాంస ఏవమానసేరమంతే । న్యాసఇతి బ్రహ్మహి
వరః పరోహి బ్రహ్మతానివా ఏతాన్యవరాణితపాంసీన్యాస ఏవాత్యరేచ
యద్యఏవంవేదేత్యుపనిషత్ ॥ *

—*అథవంచాశోనువాకః*—

ప్రాజాపత్యోహరుణిస్సునర్ణేయః ప్రజాపతిం పితరముపససార
కింభగవంతః పరమంవదంతితి । తస్మైప్రవ్రాచ । సత్యేనవాయురావాతిన
త్యేనాదిత్యోరోచతేదివిసత్యంవాచః । ప్రతిష్ఠాసత్యేనర్వం ప్రతిష్ఠితంతస్మా
త్సత్యంపరమంవదంతి । తపసాదేవాదేవతామగ్రాయై తపసర్షయస్సు
వరస్వవిందకతపసా నవత్వాప్రణదామారాణిం స్తపసిసర్వం ప్రతిష్ఠి
తంతస్మాత్తపః పరమంవదంతిదమేనదాంతాః కిల్బిషమవధూన్వంతి దమేన
బ్రహ్మచారిణస్సువరగచ్ఛకదమోఘాతానాం దురాధవణందమేనర్వం
ప్రతిష్ఠితంతస్మాద్దమః పరమంవదంతి । శమేనశాంతాశ్శివమాచరంతిశమేన
నాకంమునయోస్వపిన్దకశమోఘాతానాం దురాధవణశమేనర్వం ప్రతిష్ఠి
తంతస్మాచ్ఛమః పరమంవదంతి । దానంయజ్ఞానాం వహూఘం దక్షిణాలోకే
దాతారంసర్వభూతాన్యవజీవంతి దానేనారాతీరపానుదంతదానేనద్వి
షంతోమిత్రాభవంతిదానే సర్వం ప్రతిష్ఠితంతస్మాద్దానంపరమంవదంతి
ధర్మోవిశ్వస్యజగతః ప్రతిష్ఠాలోకేధర్మిన్వం ప్రజాపతసర్వంతిధర్మేణపాపమ
వనుదతిధర్మే సర్వం ప్రతిష్ఠితంతస్మాద్ధమణం పరమంవదంతి ప్రజననంవై
ప్రతిష్ఠాసాధుప్రజాయాస్తంతుంతన్వాసః పితృణామనృణోభవతి । తదేవ
తస్యాన్యణం । తస్మాత్ప్రజననంపరమంవదంతి । అగ్నయోవైత్రయీవిద్యా
దేవయానః పంథాగాహణవత్యబుష్పృథివీరథస్తరమన్వాహర్యవచనోయ
జురంతరితంవామదేవ్యమాహవనీయస్సామసువగ్గోలోకోబృహత్తస్మాద
గ్నీస్వరమంవదంతి అగ్నిహోత్రంసాయంపాతగ్రహణాంసహస్రతిస్సీ
ష్టం సుహూతంయజ్ఞక్రతూనాంప్రాయణం సువగ్గోస్యలోకస్య జ్యోతిస్త
స్మాదగ్నిహోత్రంపరమంవదంతి । యజ్ఞఇతి యజ్ఞోహిదేవానాం యజ్ఞేన

హిదేవాదివంగతాయజ్ఞేనానురానసానుదన్తయజ్ఞేనద్విషన్తోమిత్రాభవ
న్దియజ్ఞేనర్వంప్రతిష్ఠితంతస్మాద్యజ్ఞంపరమంవదన్తి మానసంవైప్రాజా
వత్యంపవిత్రంమానసేనమనసాసాధుపశ్యతి మానసాఋషయః ప్రజా
అస్యజన్తమానసేనర్వంప్రతిష్ఠితంతస్మాన్మానసంపరమంవదన్తి । న్యాస
ఇత్యాహుర్నసీషితోబ్రహ్మణంబ్రహ్మవిశ్వః కతమస్సవ్యయంభుః ప్రజావ
తిస్సంవత్సరఇతి సంవత్సరోసావాదిత్యోయష ఆదిత్యేపురుషస్స పరమేష్ఠీ
బ్రహ్మత్కాయాభిరాదిత్యస్తవతిరన్తిభిస్తాభిః పర్జన్యోవషణ్తివజన్త్యేనా
వధివనస్పతయః ప్రజాయన్తడవధివనస్పతిభిరన్తింభవత్యన్తేనప్రాణాః
ప్రాణైర్బలంబలేనతపస్తపసాశ్రద్ధాశ్రద్ధయామేధామేధయామనీషా
మనీషయామనోమనసాశాంతిశ్శాన్త్యాచిత్తంచిత్రేనస్త్పశింస్త్పత్య
స్త్వగంస్త్వరేణవిజ్ఞానంవిజ్ఞానేనాత్మానంవేదయతితస్మాదన్నందవస్సర్వా
జ్యేతానిదదాత్యన్నాత్ప్రజాభవన్తిభూతానాంప్రాణైర్మనోమనస
శ్చవిజ్ఞానంవిజ్ఞానాదానంవోబ్రహ్మయోనిస్సవా ఏషపురుషః పంచధాపం
చాత్మాయేనసర్వమిదంప్రోతం పృథివీనాంతరిక్షంచద్యాశ్చదిశశ్చావాస్త
రదిశాశ్చసవైసర్వమిదంజగత్ సచభూతంసచభవ్యం । విజ్ఞానుక్ష్మప్రముత
జారయిస్తాశ్రద్ధానత్యోమహస్వాక్ । తపసోవరిస్తాన్జ్ఞాత్వా । తమవంమ
నసాహృదాచ । భూయోనమృత్యుమవయాహివిదవాక్ । తస్మాన్నాన్య
సమేషాంతపసామతిరిక్తమాహుః॥ ... *
అధవకపంచాశోనునాకః॥

వసురణ్యోవిభూరసిప్రాణేత్వమసి సంధాతాబ్రహ్మకత్వమసివి
శ్వస్యక్ । తేజోహస్త్యమస్యగ్నేర్వోచీదాస్త్యమసిసూర్యస్యద్యమోదా
స్త్యమసిచంద్రమసఃపయామగృహీతోసి । బ్రహ్మణేత్వాచుహసడమిత్యా
త్తానంయుంజీతైతదైవమహిపనిషదంచేవానాంగుహ్యాయఏవంవేదబ్ర
హ్మణోమహిమానమాహ్నోతితస్మాద్భ్రహ్మణోమహిమానమిత్యుపనిషత్ ।

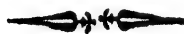

తస్యైవంవిదుషోయజ్ఞస్యాత్తాయజమానః శ్రద్ధావత్తీ శరీరమిద్ధ మురోవెదిర్లోమాని బహిర్వేదశ్శిఖాహృదయంయూపఃకామ ఆజ్యంమ స్యుఃవశు ప్రపోగ్నిఃశమయితాదక్షిణా వాగ్ఘోతాప్రాణఉద్ధాతాచక్షుర ధ్వర్యమన్వోబ్రహ్మశ్రోత్రమగ్నిస్యా వధ్రియతేసాదీతాయదత్నాతియ త్పిబతితదస్యసోమపానంయద్రమతేతదుపసదఃయత్సంచరత్యవవిశత్యత్తి త్థతేచసప్రవగ్గ్యఃయన్ముఖం తదాహవనీయఃయదస్యవిజ్ఞానంతజ్ఞుహూతి యత్సాయం ప్రాతరత్తితత్సమిధోయత్సాయం ప్రాతర్వధ్యందినంచతా నిసవసానియే అహూరాత్రేతేదర్శపూర్ణమాసాయే అర్థమాసాశ్చమా సాశ్చతేచాతుర్మాస్యానియే ఋతవస్తేవశుబంధాయేసంవత్సరాశ్చ పరి వత్సరాశ్చతేహగణాఃసర్వవేదసంవా ఏతత్సత్రంయన్తరణంతదవభృథ వీతద్యైజరామర్యమగ్ని హూత్రంయ ఏవంవిద్వాసుదగయనేప్రమీయతే! జేవానామేవమహిమానంగత్వాదిత్యస్య సాయజ్యంగచ్ఛత్యథయోదక్షిణో ప్రమీయతేపితృణామేవమహిమానం గత్వాచంద్రమసస్సాయజ్యంగచ్ఛ త్యేతావైసూర్యాచంద్రమసోమహిమానా బ్రాహ్మణోవిద్వానభిజయ తితస్మాద్భ్రహ్మణోమహిమానమాప్నోతి తస్మాద్భ్రహ్మణోమహిమాన మిత్యుపనిషత్ || ... *

షష్ఠ ప్రశ్నః సమాప్తః.

హరిః ఓమ్.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

తైత్తిరీయోపనిషత్.

పురుషసూక్తమ్.

హరిః ఓమ్ తచ్చం యో రావ్యణీమహే । గాతుం యజ్ఞాయ ॥ గాతుం
యజ్ఞవతయే ॥ దైవీస్సస్త్రిరస్తునఃస్వస్తిర్గాసుషేభ్యః । ఊర్ధ్వంజగాతుభేష
జం ॥ శంసోఅస్తుద్వివదే ॥ శంచతుష్పదే ॥ ఓంశాన్తిశాన్తిశాన్తిః ॥ *

సహస్రశీర్షాపురుషః । సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ ॥ సభూమింవి
శ్వతోవృతాన్ ॥ అశ్వశిష్టద్దశాంగులం ॥ ౧ ॥ పురుష ఏవేదగ్ంసర్వం ॥ యద్భూ
తం యచ్చభవ్యం ॥ ఉతామృతశ్వస్యేశానః ॥ యదన్నేనాతిరోహతి ॥ ౨ ॥ ఏ
తావానస్యమహిమా ॥ అతోజ్యాయాగ్ంశ్చపురుషః ॥ పాదోస్యవిశ్వాభూ
తాని ॥ త్రిపాదస్యామృతందివీ ॥ ౩ ॥ త్రిపాదూర్ధ్వఉదైత్పురుషః ॥ పా
దోస్యేహాభవాత్పునః ॥ తతోవిష్వజ్వక్రామత్ ॥ సాశనానశేనేఅభి ॥ ౪ ॥
తస్మాద్విరాడజాయత ॥ విరాజోఅధిపూరూషః ॥ సజాతోఽత్యరిచ్యత ॥ వ
శ్చాద్భూమిమథోపురః ॥ ౫ ॥ యత్పురుషేణహవిషా ॥ దేవాయజ్ఞమతస్వత ॥
వసంతోఽస్యాసీదాజ్యం ॥ గ్రీష్మశిష్టశ్శరద్ధవిషి ॥ ౬ ॥ సప్తాస్యాస౯పరిధయః ॥
త్రిస్సప్తసమిధఃకృతాః ॥ దేవాయద్యజ్ఞంతన్వానాః ॥ అబధ్న౯పురుషంప
శుం ॥ ౭ ॥ తంయజ్ఞంబహి౯షిప్రోక్ష౯ ॥ పురుషంజాతమగ్రతః ॥ తేనదే
వాలయజంత ॥ సాధ్యాముషయశ్చయే ॥ ౮ ॥ తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః ॥ సం
భృతంప్రపదాజ్యం ॥ పశూగ్ంస్తాగ్ంశ్చక్రేవాయవ్యా౯ ॥ ఆరణ్యా౯గ్రా
మ్యాశ్చయే ॥ ౯ ॥ తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః ॥ ఋచస్సామానిజజ్ఞరే ॥ ఘం
దాగ్ంసిజజ్ఞరేతస్మాత్ ॥ యజుస్తస్మాదజాయత ॥ ౧౦ ॥ తస్మాదశ్వాఅజా
యన్త ॥ ఏకేచోభయాదతః ॥ గావోహజజ్ఞరేతస్మాత్ ॥ తస్మాజ్జాతాలజావ
యః ॥ ౧౧ ॥ యత్పురుషంవ్యదధుః ॥ కతిధావ్యకల్పయ౯ ॥ ముఖంమస్యకౌ
బాహూ ॥ కానూరూపాదాపుచ్యేతే ॥ ౧౨ ॥ బ్రాహ్మణోఽస్యముఖమాసీత్
బాహూరాజస్యఃకృతః ॥ ఊరూతదస్యయద్యైశ్యః ॥ పద్భ్యగ్ంశూద్రో

అజాయత॥ ౧౩ ॥ చంద్రమామనసోజాతః । చక్షోస్సూర్యోఅజాయత॥
ముఖాపింద్రశ్చాగ్నిశ్చ॥ ప్రాణాద్వాయరజాయత॥ ౧౪॥ నాభ్యాఅసీ
దంతరిక్షం॥ శీర్ష్ణోద్ద్యాస్సమవర్తత॥ పద్భ్యాంభూమిదిశశ్శోగ్రత్రాత్
తథాలోకాగ్ంఅతల్పయన్॥ ౧౫॥ వేదాహమేతంపురుషంమహస్తం॥ ఆ
దిత్యవణంతమసస్తుపారే॥ సర్వాణిరూపాణివిచిత్యధీరః॥ నామానిక్య
త్వాభివదన్యదాస్తే॥ ౧౬॥ ధాతాపురస్తాద్యముదాజహర॥ శక్రఃప్రవి
ద్వాన్సప్రవిశశ్చతస్రః॥ తమేవంవిద్వానమృతభహభవతి॥ నాన్యోపంథా
అయనాయవిద్యతే॥ ౧౭॥ యజ్ఞేనయజ్ఞమయజన్తవేవాః॥ తానిధర్మాణిప్ర
థమాన్యాసన్॥ తేహనాకంమహిమానస్సచంతే॥ యత్రపూర్వేసాధ్యా
స్సంతిదేవాః॥ ౧౮॥ అభ్యస్సంభూతఃస్వధివైర్విరసాచ్చ॥ విశ్వకమణస్స
మవర్తతాధి॥ తస్యత్వష్టావిదధద్రూపమేతి॥ తత్పురుషస్యవిశ్వమాజానమ
గ్రే॥ ౧౯॥ వేదాహమేతంపురుషంమహస్తం॥ ఆదిత్యవణంతమసఃవరస్తాత్॥
తమేవంవిద్వానమృతభహభవతి॥ నాన్యోపంథావిద్యతేయనాయ॥ ౨౦॥ ప్ర
జాపతిశ్శరత్తగ్ధేఅంతః॥ అజాయమానోబహుధావిజాయతే॥ తస్యధీరాఃప
రిజానన్తియోనిం॥ మరీచీనాంపదమిచ్ఛన్తివేధసః॥ ౨౧॥ యోదేవేభ్యఆతవతి॥
యోదేవానాంపురోహితః॥ పూర్వోయోదేవేభ్యోజాతః॥ నమోరుచాయ
బ్రాహ్మయే॥ ౨౨॥ రుచంబ్రాహ్మంజనయన్తః॥ దేవాఅగ్రేతదబ్రువన్॥ యస్త్యై
వంబ్రాహ్మణోవిద్యాత్ తస్యదేవాఅసన్వశే॥ ౨౩॥ ప్రీశ్చతేఅత్త్యేశ్చప
త్నో॥ అహూరాత్రేపాశ్వే॥ సకృత్రాణిరూపం॥ అభిసాన్యాత్తం॥
౨౪॥ ఇష్టంమసిషాణ॥ అమంషసిషాణ॥ నన్వంషసిషాణ॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తి
శాన్తిః॥ ౨౫॥

హరిః॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు॥

బృహదారణ్యకోపనిషత్ - తృతీయాధ్యాయః.

అథ ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్॥ ఉపావాలశ్వస్యమేధ్యస్యశిరః । సూర్యశ్చక్షుర్వాతః
 ప్రాణోవ్యాస్తమగ్నిరైవిత్యానరఃసంవత్సర ఆత్మాశ్వస్యమేధ్యస్యద్యౌః
 వృష్టమస్తరిక్షముదరంవృధిపీపాజస్యన్దిశః పార్శ్వమవాస్తరదిశఃపర్శవః
 తవాఙ్గానిమాసాశ్చార్థమాసాశ్చ పర్వాణ్యహూరాశ్చాణిప్రతిష్ఠానక్ష
 త్రాణ్యస్తీలినభోమాంసాని । ఉపధ్యంసికతాఃసిన్ధవాగుదాయ కృచ్ఛక్నో
 మానశ్శవస్వతా ఓషధయశ్చవనస్వతయశ్చలామాని ఉద్యన్పర్వార్థాని
 క్షౌద్రావకజఘనాన్ధోలుద్విజృంభతేతద్విద్యోతతేయద్విధూనుతేతత్స్తవయతి
 యస్త్యేహతితద్వర్గతివాగైవాస్యవాక్॥౧॥ అహర్వాఅశ్వంపురస్తాన్తహిమా
 న్వజాయతతస్యపూర్వై సముద్రేయోనీరాత్రిరేనంవశ్చాస్తహిమాన్వ జా
 యతతస్యావరేసముద్రేయోనిరేతౌవాలశ్వంమహిమానావభితస్సంబభూ
 వతుఃహయోఘూత్వా దేవానవహద్యాజేగన్ధర్వానర్వా సురానశ్వోమను
 ష్యాక్సముద్రవహస్యబస్థుఃసముద్రోయోనిః॥ ... *

అథ ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్॥ నైవేహకించనాగ్ర ఆసీత్సృశ్యనైవేదమావృతామాసీద
 శనాయయాఅశనాయాహిమృత్యుస్తప్తవాతురతాత్పక్షిస్యామితిసోచ్ఛన్న
 చరత్స్యాచ్చత ఆపోజాయస్తాచ్చతేవైమేకమభూదితి తదేవార్కస్యార్క
 త్వం । కగ్ హవాఅస్తైభవతియఏవమేతదర్కస్యార్కత్వంవేద॥ ౧ ॥ ఆ
 పోవాఅర్కస్తప్తదపాగ్ శర ఆసీత్తత్సమహస్యతసావృధివృభవత్స్యామ
 త్రామ్యుత్తస్యత్రాస్త్యుత్తస్యతేజోరసోనిరవర్తతాగ్నిః॥ ౨ ॥ సత్రే

ధాత్వానంవ్యకురుతాదిత్యం తృతీయంవాయంతృతీయగ్ స ఏషపాణస్తే |
 ధావిహితఃతస్య ప్రాచీదిక్ష్విరోసాచాసాచేర్క్వా అథాస్యప్రతీచీదిక్పుచ్చ
 మసాచాసాచసక్త్యా దక్షిణాచోదీచీచపార్శ్వే ద్యౌః పృథమస్తరిక్షముద
 రమియమురస్స ఏషోపున్నప్రతిష్ఠితోయత్ర క్వచైతతదేవ ప్రతిష్ఠిత్యేవంవి
 ద్వాన్ || ౩ || సోకామయతద్వితీయోమహిత్వాజాయేతేతిసమనసావాచంమి
 థునగ్ సమభవత్ అతనాయామృత్యుస్తద్యద్రేత ఆసీత్ససంవత్సరోభవత్ స
 మాపురాతతస్సంవత్సరఆసతమేతావస్తంకాలమభిభః || యావాన్ సంవత్స
 రస్తమేతావతఃకాలస్యవరస్తాదస్యజత | తంజాతమభివ్యాదదాత్ సభాణ
 కరోత్సైవవాగభవత్ || ౪ || సవిత్తతయదివాఇమమభిమగ్ స్వేకనీయోన్నం
 కరిష్యేఇతిసతయావాచాతేనాత్మనేదగ్ సర్వమస్యజతయదిదం కిచ్చిర్చోయ
 యాగ్షిసామాసిఛస్తాగ్ సీయజ్ఞాన్ ప్రజాఃపశూన్ | సయద్యదేవాస్యజత
 తత్తదత్తుమధ్రియతసర్వంవా అత్రితదదితేరదితిత్వగ్ సర్వస్యైతస్యాత్తా
 భవతినర్వమస్యాన్నంభవతియఏవమేతదదితేరదితిత్వంవేద || ౫ || సోకామ
 యతఃపూయసాయజ్ఞేన పూయోయజేయేతిసో శ్రావ్యత్యతపోతవ్యతత
 స్యశ్రాస్తస్యతప్తస్యయశోవీర్యముదక్రామత్ | ప్రాణావైయశోవీర్యం
 తత్ప్రాణేమాత్కాగ్రినైఘశరీరగ్ శ్వయితమధ్రియతతస్యశరీరపఃమన
 ఆసీత్ || ౬ || సోకామయతమేఘంమ ఇదగ్ స్వాదాత్స్వస్వినేనస్యామితి |
 తతోశ్వస్యమభవద్య దశ్వత్తస్తేఢ్యమభూదితతదేవా శ్వమేధస్యాశ్వ మేధ
 త్వం | ఏషహవాఅశ్వమేధంవేదయఏనమేవంవేద | తమసవరుద్ధైవామ
 న్యతతగ్ సంవత్సరస్యవరస్తాదాత్మనఅలభత | పశూన్దేవతాభ్యఃప్రత్యో
 మాత్ | తస్మాత్స్వదైవత్యంప్రాక్షితం ప్రాజాపత్యమాలభస్తే | ఏషవా
 అశ్వమేఘోయ ఏషతపతతస్యసంవత్సరఆత్మాయమగ్నిరగ్నస్తస్యే మేలా
 కాఆత్మానస్తావేతావర్కాశ్వమేధాసోపునరై కైవదేవతాభవతిమృత్యురే
 వావపునర్మృత్యుంజయతినైసం మృత్యురాప్నోతిమృత్యురస్యాత్తాభవతి ఏ
 తాసాందేవతానామేకోభవతి || ౭

*

౭. యదశ్వయదిక్గర్భరాసానుబీయపాఠః.

అథత్యతీయం బ్రాహ్మణమ్.

ద్వయాహ ప్రాజాపత్యాదేవాశ్చసురాశ్చ । తతఃకాసీయసావీవ
దేవాజ్యాయసాఅనురాఃతపశులోకేష్వస్పర్ధస్తతేహాదేవా ఊచుహః॥
రాస్యజ్ఞఉద్గీర్ణేనాత్యయామేతి॥ ౧ ॥ తేహావాచమూచుస్తస్మిన్ఉద్గాయేతి
తథేతితేభ్యోవాగుదగాయత్ యోవాచిభోగస్తందేవేభ్యఆగాయత్ య
త్కుల్యాణంవదతి తదాత్మనేతేవిదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభి
ద్రుత్యపాప్తనావిధ్య౯ సయస్సపాప్తాయదేవేదమప్రతిరూపంవదతినప
వసపాప్తా॥ ౨ ॥ అథహ ప్రాణమూచుస్తస్మిన్ఉద్గాయేతితథేతితేభ్యః
ప్రాణఉదగాయద్యఃప్రాణేభోగస్తందేవేభ్యఆగాయత్ యత్కుల్యాణం
జిఘ్రితదాత్మనేతే విదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభిద్రుత్యపా
ప్తనావిధ్య౯ సయస్సపాప్తాయదేవే దమప్రతిరూపంజిఘ్రిత సపవసపా
ప్తా॥ ౩ ॥ అథహచక్షురూచుస్తస్మిన్ ఉద్గాయేతితథేతితేభ్యశ్చక్షురుదగా
యత్ యశ్చక్షుషి భోగస్తందేవేభ్య ఆగాయద్యత్కుల్యాణంవశ్యతీతదాత్మ
నేతేవిదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభిద్రుత్య పాప్తనావిధ్య౯
సయస్సపాప్తాయదేవేదమప్రతిరూపంవశ్యతీనపవసపాప్తా ॥ ౪ ॥ అథ
హశ్రోత్రమూచుస్తస్మిన్ఉద్గాయేతితథేతితేభ్యఃశ్రోత్రముదగాయత్ య
త్స్మిన్త్రేభోగస్తస్మిన్ఉద్గాయద్యత్కుల్యాణంశృణోతితదాత్మనేతే
విదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభిద్రుత్యపాప్తనావిధ్య౯ సయ
స్సపాప్తాయదేవేదమప్రతిరూపం శృణోతినపవసపాప్తా॥ ౫ ॥ అథహ
మనఃమూచుస్తస్మిన్ ఉద్గాయేతితథేతితేభ్యోమనఃఉదగాయత్ యోమనసిభో
గస్తందేవేభ్యఆగాయద్యత్కుల్యాణంసంకల్పయతితదాత్మనేతేవిదురనేన
వైనఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభిద్రుత్య పాప్తనావిధ్య౯ సయస్స పాప్తా
యదేవేదమప్రతిరూపం సంకల్పయతినపవసపాప్తేనముఖిత్వే తాదేవ
తాఃపాప్తభిరుపాస్పృశన్నేవమేనాఃపాప్తనావిధ్య౯॥ ౬ ॥ అథహేమమా
సన్యం ప్రాణమూచుస్తస్మిన్ఉద్గాయేతితథేతితేభ్యపష ప్రాణఉదగాయ
త్తేవిదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభిద్రుత్యపాప్తనావిధ్య౯ సయ

థాక్ష్వానమృత్యాలోష్టోవిధ్వగ్ సేతైవగ్ హైవవిధ్వగ్ సమానావిష్వజ్ఞోఽవి
 సేతుస్తతోదేవాఅభవత్ పరాసురాభవత్యాత్మనాపరాస్యద్విషత్ పాప్తా
 భ్రాతృభ్యోభవతియఏవంవేదః॥ ౭ ॥ తేహేవాచుఃక్వసుసోభూద్యోనభిత్తమ
 సక్తైత్యయమాగ్నేస్తరితిసోయాస్య ఆగ్నిరసోఙ్గానాగ్ హిరణః॥ ౮॥ సావా
 ఏషాదేవతాదూర్వామదూరగ్ హ్యస్యాస్యామృత్యుర్దూరగ్ హవాఅస్మాన్త్యు
 త్యుభక్తవతియఏవంవేదః॥ ౯॥ సావాఏషాదేవతైతాసాం దేవతానాంపా
 ప్తానంమృత్యుమపహత్యయత్రా సాందిశామస్తస్తద్గమయాఞ్చకారతదా
 సాంపాప్తనోవిస్యదధాత్తస్మాన్మజనమియాన్నాస్తమియాన్నేత్వాప్తానం
 మృత్యుమన్యవానసీతి॥ ౧౦ ॥ సావాఏషాదేవతైతాసాందేవతానాంపా
 ప్తానంమృత్యుమపహత్యాధైనామృత్యుమత్యవహత్॥ ౧౧॥ సవైవాచమేవ
 ప్రథమామత్యవహత్యా యదామృత్యుమత్యముచ్యతసోగ్నిరభవతోస్యయమ
 గ్నిఃపరేణమృత్యుమతిక్రాంతోదీప్యతే॥ ౧౨॥ అథప్రాణమత్యవహత్యయ
 దామృత్యుమత్యముచ్యతసవాయురభవతోస్యయంవాయుః పరేణమృత్యుమతి
 క్రాంతఃపవతే॥ ౧౩॥ అథచక్షురత్యవహత్తద్యదామృత్యుమత్యముచ్యతస
 ఆఽఞ్ఞోభవతోస్సావాదీత్యఃపరేణమృత్యుమతిక్రాంతస్తపతి॥ ౧౪ ॥ అథ
 శ్రోత్రమత్యవహత్తద్యదామృత్యుమత్యముచ్యతతాదిశోభవగ్స్తా ఇమాది
 శఃపరేణమృత్యుమతిక్రాంతాః॥ ౧౫ ॥ అథమనోత్యవహత్తద్యదామృత్యుమ
 త్యముచ్యతసచన్ద్రమాఅభవతోస్సౌచన్ద్రః పరేణమృత్యుమతిక్రాంతోభా
 త్యేవగ్ హవాఏషమేషాదేవతామృత్యుమతిపహతియఏవంవేదః॥ ౧౬ ॥ అ
 థాత్మనేన్నాద్య మాగాయద్యద్వికించాన్ననద్యతే ౨ నేనైవతదభ్యుత ఇహ
 ప్రతిష్ఠతి॥ ౧౭ ॥ తదేవాఅబ్రువన్నేతావద్వా ఇదగ్ సర్వంయదన్నంత
 దాత్త స ఆగాసీరనువోస్త్రిన్నన్న ఆభజగ్నేతితేవై మాభిసంవిశతేతి తథేతి
 తగ్ సుస్తంపరిణ్య విశస్తతస్సాద్యదనేనాన్న మతితేనైతాస్తృప్యవైశ్రి
 వగ్ హవాఏషగ్ స్వా అభిసంవిశద్విభర్తాస్వానాగ్ శ్రేష్ఠఃపుర ఏతాభవ
 త్యన్నాదోఽధిపతిర్యఏవంవేదయ ఉహైవంవిదగ్ స్వేషు ప్రతిపత్తిర్బుధూ
 షతి సహైవా లంభార్యేభ్యోభవత్యథయ ఏవై తమసుభవతి యోవైతమ
 నుభార్యాత్ బుధూషత్సహైవా లంభార్యేభ్యోభవతి॥ ౧౮ ॥ సోయా

స్య ఆక్షీరసోక్తానాగ్గహిరసః । ప్రాణోవా అక్తానాగ్గరసః । ప్రాణో
హివా అక్తానాగ్గరసస్తస్మాద్య స్మాతగ్నస్మాచ్చాక్షాత్ప్రాణ ఉత్పాత్తి
మతితదేవతచ్ఛువ్యత్యేవహివా అక్తానాగ్గరసః ॥ ౧౯ ॥ ఏషఉఏవబృహస్ప
తిర్వాగై ఏబృహతీతస్యాఏషవతి సస్మాదుబృహస్పతిః ॥ ౨౦ ॥ ఏషఉఏవ బ్ర
హ్మణస్పతిర్వాగై ఏబ్రహ్మతస్యా ఏషవతిస్తస్మాదుబ్రహ్మణస్పతిః ॥ ౨౧ ॥
ఏషఉఏవసామవాగై ఏసామఏషసాచామశ్చేతితత్సామ్నస్సామత్వం । య
దైవవసమఃస్తు పితౄనమోమత కేనసమోనాగేనసమ ఏభిస్త్రీభిర్లోకైస్స
మోనైసర్వేతత్సాదైవసామాశ్చుతేసామ్నస్సాయజ్యగ్ సహకతాం
జయతియ ఏవమేతత్సామచేద ॥ ౨౨ ॥ ఏషఉవాఉద్గీఢః ప్రాణోవాఉత్పాదో
నహీదగ్గ్ సర్వముత్తభంవాగేవగీఢోచ్చగీఢాచేతినఉద్గీఢః ॥ ౨౩ ॥ తద్ధాపి
బ్రహ్మదత్తేచ్చేతితానయోరాజానం భక్షయన్మువాచాయంతస్య రాజా
మూర్ధానంవిపాతయ తాద్యదితోయాస్యాక్షీరసోన్యేహోదగాయదితి వాచా
చహ్యేదసప్రాణేనచోదగాయదితి ॥ ౨౪ ॥ తస్యహైతస్యసామ్నాయఃస్వం
వేదభవతిహాస్యస్వంతస్యవై స్వరవీవస్వంతస్మాదా ర్దివ్యజ్యంకరివ్యన్వాచిస్వ
రమిచ్ఛేతతయావాచాస్వరసంపన్నయా ర్దివ్యజ్యంకుర్యాత్తస్మాద్యజ్ఞేస్వర
వస్తందిదృక్షస్తవీవ । అథోయస్యస్వంభవతిభవతిహాస్యస్వంయ ఏవమేతత్సా
మ్నఃస్వంచేద ॥ ౨౫ ॥ తస్యహైతస్యసామ్నాయస్సువర్ణంవేదభవతిహాస్య
సువర్ణంతస్యవై స్వరవీవసువర్ణంభవతిహాస్యసువర్ణంయ ఏవమేతత్సామ్నసు
వర్ణంచేద ॥ ౨౬ ॥ * తస్యహైతస్యసామ్నాయః ప్రతిష్ఠాంచేదప్రతిహ
తివ్యతితస్యవై వాగేవప్రతిష్ఠావాచిహిఖల్వేవవీతత్ప్రాణః ప్రతిష్ఠితోగీయ
తే ॥ ౨౭ ॥ తద్ధాత్యహైకతవళః ॥ ౨౮ ॥ అథాతఃపవమానానామేవాభ్యారో
హః సవైఖలుప్రస్తోతాసామప్రస్తాతిసయత్రప్రస్తుయాత్తదేతానిజపేత్
అసతోమాసద్గమయతమసోమాజ్యోగ్గమయమృతోర్మామృతంగమయేతి
సయదాహాసతోమాసద్గమయేతిమృత్యుర్వాసత్సదమృతంమృతోర్మామృ

౨ చైకితాయనేయశ్చిరగ్గరామానుజీయపాతః.

* ప్రతిష్ఠితోగీయతేఇత్యహైకశ్చిరగ్గరామానుజీయపాతః.

తంగమయామ్య తంమాకుర్వి త్యేవై తదాహతమసోమాజ్యోతిర్గమయతిమ్య
త్యురై వీతమోజ్యోతిరమ్య తమ్మ త్యోర్కామ్యతంగమయామ్య తంమాకుర్వి
త్యేవై తదాహమ్య త్యోర్కామ్య తంగమయేతినాత్ర తిరోహితమివాన్తి అథ
యానీతరాణిస్తోత్రాణితేష్యాత్మనేన్నాద్యమాగాయేత్రస్తాదుతేషువరం
వృణీతయంకామంకామయేతతగ్ స ఏషపవంవిదుర్ధాతాత్మనేవాయజమా
నాయవాయంకామంకామయతేతమాగాయతితద్దేతల్లోకజీవనశ్చైవా
లోక్యతాయాఅశాన్తియపవతేతత్సామవేద॥ ... *
 — అథవత్సరం వ్రాహ్మణమ్. —

హరిః ఓం॥ ఆత్మైవేదమగ్ర ఆసీత్ పురుషవిధఃసోనువీశ్యనాస్యదా
త్మనోపశ్యత్ సోహమస్తీత్యగ్రేవ్యాహరత్తతోహన్నామాభవత్ తస్మాద
శ్చేతన్ద్యామన్త్రితో హమయమిత్యేవాగ్రఉక్త్వాథాస్యన్నామప్ర
బ్రూతేయదస్యభవతిసయత్పురోవస్తాత్సర్వస్తాత్సర్వాకపాష్టసభా
వత్తస్మాత్పురుషభాషతిహవైసతంయోస్తాత్పురోవధుభూషతియవీవం
వేద॥ ౧॥సో హిభేత్తస్మాదేకాకీభిఃసహయమితౌఞ్చక్రేయస్తదస్య
న్నాస్తికస్తాన్ను బిభేమితితవవాస్యభయంవీయాయకస్తాధ్యభేష్యత్
ద్వితీయాద్వైభయంభవతి॥ ౨॥* సవైవైవరేమేతస్మాదేకాకీసరమతేన
ద్వితీయమైచ్ఛత్ సహైతావానాసయథాస్తీప్రమాగ్ సాసప్పరిష్వక్తా
సఇమమేవాన్తానంచ్యేధాపాతయత్తతఃపతిశ్చపన్నీచాభవతాతస్మాదిద
మర్థబృగలమివస్వఇతిహస్తాహయజ్ఞవల్క్యస్తస్మాదయమాకాశః॥ స్తి
యాపూర్యత ఏవతాగ్ సమభవత్తతోమనుష్యాఅజాయన్॥ ౩॥ సోహే
యమితౌఞ్చక్రేకథంసుమాత్మనవీవజనఇత్వాసమ్భవతిహస్తతిరోసానీతి
సాగారభవద్యవభతరస్తాగ్ సమేవాభవత్తతోగావో జాయన్తబడదే
తరాభవదశ్వవృషతరోగర్ధభీతరాగర్ధభ ఇతరస్తాగ్ సమేవాభవత్తసవీకశ
ఫమజాయతా జేతరాభవద్యస్తఇతరో విరితరామేషఇతరస్తాగ్ సమే

* తస్మాదయమేకాంశస్త్రియేతిర్జరామానుజీయపాతః.

మేషఇతరస్తాంతాగ్ సమేవాభవదితిర్జరామానుజీయపాతః.

వాభవత్తతోజావయోజాయనైవమేవ యదిదంకించమిథున మాపిపీలికాభ్య
స్తత్సర్వమసృజత॥౪॥ సోవైదహంవావసృష్టిరస్త్యహగ్గోహీదగ్గోసర్వమసృ
క్షీతితతఃసృష్టిరభవత్సృష్ట్యాగ్గోహస్యైతస్యాంభవతియఏవంచెద॥ ౫॥ అ
థేత్యభ్యవస్తత్సముఖాచ్చయోనేర్హస్తాభ్యాంచాగ్నిమసృజతతస్మాదేతదుభ
యమలోమకమస్తరతో ౨ లోమకాహియోనిరస్తరతఃతద్యదిదమాహుర
ముంయజాముంయజేత్యేకైకంచేవమేతస్యైవసావిసృష్టిరేవ ఉహ్యోవస
ర్వేదేవాః । అథయతి-ంచేదమార్గంత్రేతసో ౨ సృజతతదుసోమః ఏ
తావద్వాచిదగ్గోసర్వమస్తంచైవాన్నాదత్స సోమ ఏవాన్నమగ్నిరన్నాదః
సైషాబ్రహ్మణోతిసృష్టిః । యచ్ఛ్రేయసోదేవానసృజతాథయస్తర్వస్య
న్నమృతానసృజతతస్మాదతిసృష్టిరతిసృష్ట్యాగ్గోహస్యైతస్యాంభవతియఏ
వంచెద॥ ౬॥* తద్దేదంతర్హ్యవ్యాకృతమాసీత్తన్నామరూపాభ్యామే
వవ్యాక్రియతాసౌనామాయమిదగ్గోరూపశ్చితదిదమప్యేత్త్తినామరూపా
భ్యామేవవ్యాక్రియతే ౨ సౌనామాయమిదగ్గోరూపశ్చితసమశ్చాప్రవిష్టః
అనఖాగ్రోభ్యోయథాక్షురఃక్షురథానేవహితఃస్యాద్విశ్వంభరోవావిశ్వ
మృరకలాయేతన్న పశ్యంత్యకృతోస్సౌహిసప్రాణన్నేవప్రాణోనామ
భవతివదన్వాకృత్యగ్గోశ్చక్షుఃశృణ్వక్శ్రోత్రంమన్వానోమనస్తాన్యస్యైవ
తానికర్తనామాన్యేవసయోతయేకైకముపాస్తేనసవేదాకృతోస్సౌహ్యే
షోతపైకైకనభవత్యాత్మేత్యేవోపాసితాత్రహ్యేతేసర్వఏకంభవంతితదే
తత్పదనీయమస్యసర్వస్యయదయమాత్మానేనహ్యేతత్సర్వంచెద । యథా
హవైవదేనానువిన్దేదేవంకిర్తింక్లోకంవిన్దతేయఏవంచెద॥ ౭॥ ౮ తదేతత్ప్రే
యంత్రాప్రేయోవిత్ప్రేయోన్యస్తాత్సర్వస్తాదస్తరతరంయద
యమాత్మాసయోన్యమాత్మనఃప్రియంబ్రవాణంబ్రాయాత్ప్రియగ్
గోత్యత్యతీశ్వరోహతదైవస్యాదాత్మానమేవప్రియముపాసీతసయతత్మా
నమేవప్రియముపాస్తేనహస్యప్రియంప్రమాయకంభవతి॥౮॥ తదాహు

* తంనపశ్యత్యకృత్సౌశ్చిరగ్గరామానుజీయపాఠః.

౧ ప్రేయంత్రాప్రేయోవిత్ప్రేయోన్యస్తాత్సర్వస్తాదస్తరతరంయదయమితి

రజ్జగ్రామనుజీయపాఠః

ర్యచ్చృహ్నా విద్యయా సర్వంభవిష్యన్తోమనుష్యామస్యన్తే । కిముతద్భృహ్నావై
 ద్యస్సాత్తత్సర్వమభవదితి ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మనాథదమగ్ర ఆసీత్తదాత్మానమేవా
 వైత్ । అహం బ్రహ్మస్మీతి తస్మాత్తత్సర్వమభవత్ తద్యో యోదేవానాం ప్ర
 త్యబుధ్యత స ఏవ తదభవత్తథా ఋషీణాంతథా మనుష్యాణాంతద్వై తత్స
 శ్యస్మృషిర్వామదేవః । పతిపేదేహం మనురభవగ్ సూర్యశ్చేతతదిదమప్యేత
 ద్వియ ఏవం వేదాహం బ్రహ్మస్మీతి స ఇదగ్ సర్వంభవతి తస్య హసదేవాశ్చ నా
 భూత్యా ఈశ తే ఆత్మా హ్యేషాగ్ సభవతి అథ యోన్యాం దేవతాముపాస్తే
 న్యోసావన్యోహమస్మీతి నవేదయథా వశురేషగ్ సదేవానాం యథాహవై
 బహవః పశవో మనుష్యంభుజ్జ్యృ రేవమేకైకః పురుషోదేవాభునక్త్యేక
 స్మిన్నేవ పశావాదీయమానే ॥ ౧౦ ॥ ప్రియంభవతి కిము బహుభుతస్మాదేహాంత
 న్నప్రియం యదేతన్మనుష్యా విద్యః ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మనాథదమగ్ర ఆసీదేకమే
 వ తదేకగ్ సన్నవ్యభవత్ తచ్చృయోరూపమత్యస్సజతత్త్రయం యన్యేతా
 నిదేవత్రాత్మత్రాణీన్ద్రో వరుణః సోమోరుద్రః పరశ్శన్యో యమోమృత్యు
 రీశాన ఇతి తస్మాత్త్రాత్మరంనాస్తి తస్మాద్భాస్త్వణః త్మత్రియమధస్తా
 దుపాస్తే రాజసూయే త్త్రపవతద్యశోదధాతీనైషాత్మత్రస్య యోని ర్యచ్చృ
 హ్నా తస్మాద్యద్యపి రాజా పరమతాంగచ్చ తి బ్రహ్మైవా న్నరణవనిత్రయతి
 స్వాంయోనిం య ఉష్ణగ్ హి న స్తి స్వాగ్ సయోనిమృచ్ఛ తి స పాపీయాభవ
 తి యథా శ్రేయాగ్ సగ్ హిగ్ సితా ॥ ౧౧ ॥ సనై వవ్యభవత్ సవిశమస్సజ
 తయన్యేతానిదేవజాతాని గణశతాభ్యాం నైవ సహృద్రా ఆదిత్యా విశ్వే
 దేవా మరుత ఇతి ॥ ౧౨ ॥ సనై వవ్యభవత్ సశౌద్రం వర్ణమస్సజత పూషణమి
 యంవైశ్నావే యగ్ హేదగ్ సర్వంపుష్యతి యదిదంకించ ॥ ౧౩ ॥ సనై వవ్య
 భవత్తచ్చృయోరూపమత్యస్సజతధర్మంతదేతత్త్రస్య త్మత్రియధర్మస్త
 స్మాద్ధర్మాశ్చరంనాస్త్యథో అబలీయాగ్ బలీయాగ్ సమాశగ్ సతేధర్మేణ
 యథారాజైవంయోవై సధర్మస్స శ్యంవై తత్తస్మాత్సశ్యంవద న్నమాహుధ
 ర్మంవదతీతి ధర్మంవా వదన్తగ్ సత్యంవదతీత్యేతద్ధ్యైవై తదుభయంభవతి ॥
 ౧౪ ॥ తదేతద్భృహ్మత్త్రం విటూచద్రస్తదగ్నివై వదేవేషు బ్రహ్మభవ

ద్బ్రహ్మణోమనుష్యేషు తు త్రియేణ తు త్రియోవై శ్యేన వై శ్యః శూద్రేణ శూద్రస్తస్మాదగ్నావేవ దేవేషు లోకమిచ్ఛన్తైబ్రాహ్మణే మనుష్యేష్యై తాభ్యాగ్ హిరూపాభ్యాం బ్రహ్మభవత్ అథయోహవా అస్మాల్లోకాత్సం లోకమదృష్ట్వా పైత్రితం ఏనమవిదితోనభున్క్తియథావేదోవా ౨ ననూక్తాన్యద్వాకర్తాకృతంయదిహవా అప్యనేవంవిన్తహాత్పుణ్యం కర్తకరోతీతద్ధాన్యాన్తతఃక్షీయత ఏవాత్మానమేవలోకముపాసీతేనయ ఆత్మానమేవలోకముపాస్తేనహాన్యకర్తక్షీయతే అస్మాద్ధ్యేవాత్మనో యద్యత్కామయతేతత్తత్సృజతే॥౧౫॥ ఆలథోఅయంవాఆత్మానర్వేషాం భూతానాంలోకఃనయజ్ఞహోతియద్యజతేతేనదేవానాం లోకోథయదన్యబ్రూతేతేన ఋషీణామథయత్ప్రభృత్యోనిప్యణాతియత్ప్రజామిచ్ఛతేతేనపితౄణామథయన్తనుష్యాన్వానయతేయదేభ్యో ౨ శనందదాతితేనషనుష్యాణాం అథయత్సశున్యస్తృణోవకంవిన్దతితేన వశూనాయదన్యగృహేషు శ్వాపదావయాగ్స్యాపిపీలికాభ్య ఉపజీవన్తితేనతేషాంలోకో యథాహవైస్థాయ లోకాయారిష్టిమిచ్ఛేదేవగ్ హైవంవిదేనర్వాణిభూతాన్య రిష్టిమిచ్ఛన్తిదవాఏతద్విదితంమీమాగ్ సితమ్॥౧౬॥ * ఆత్మైవేదమ్రాసీదేకపవసోకామయతజాయామేస్యాదథవ్రజాయే యాథవిత్తంమేస్యాదథ కర్మకుర్వీయేత్యేతావాక్ వైకామోనెచ్చగ్ శ్వనాతోభూయోవిన్దేత్తస్మాదభ్యేహర్ష్యే కాకీకామయతే జాయామేస్యాదథవ్రజాయే యాథవిత్తంమేస్యాదథకర్మకుర్వీయేతిసయావదప్యే తేషామేకైకంన ప్రాప్తోత్త్యకృత్స ౨ ఏవతావన్తస్యతేతస్యోకృత్స ౨ తామసఏవాస్యాత్మవాన్జాయా । ప్రాణఃప్రజాచక్షుర్ననువంవిత్తం చక్షుషాహితద్విన్దతేశ్రోత్రందైవగ్ శ్రోత్రేణహితచ్ఛ్రోణోత్త్యాత్మైవాన్యకర్తాన్తనాహి కర్తకరోతీనఏషపాక్షోగజ్ఞఃపా

అరిష్టమిచ్ఛేదతి, అరిష్టమిచ్ఛన్తిచరణ్గరామానుజీయపాతః.

* తస్మాత్తాసినక్షీయన్తఇతిరణ్గరామానుజీయపాతః.

జ్ఞఃపతుఃపాజ్ఞః పురుషఃపాజ్ఞఃమిదగ్నర్వం యదిదంకించతదగ్న
సర్వమాప్నోతియవివంచేద॥ ౧౩

—అథపచ్చమంబ్రాహ్మణమ్.—

యత్సప్తాన్నానిమేధయాతపసాజనయన్ప్రతా ఏకమస్యసాధారణం
ద్వైదేవానభాజయత్రీణ్యత్తనేకురుతపశుభ్య ఏకంప్రాయచ్ఛత్సస్మిన్
ర్వంప్రతిష్ఠితంయచ్ఛప్రాణితి యచ్ఛనకస్తాత్తానిసక్షీయనైద్యమానాని
సర్వదాయోవైతా మక్షీతింవేదసోన్న మత్తిప్రతీకేనసదేవానపి గచ్ఛతీన
ఊర్జమువజీవతీతిశ్లోకాః॥౧॥* యత్సప్తాన్నానిమేధయాతపసాజనయన్ప్రతే
తిమేధయాహి తపసాజనయన్ప్రతేకమస్యసాధారణమితదమేవాస్య తత్సా
ధారణమన్నంయదిదమద్యతే । సయవతదుపాస్తేనసపాష్టశోవ్యావర్తతే
మిశ్రగ్గ్ హ్యేతత్ । ద్వైదేవానభాజయదితిహుతంచప్రహుతంచతస్మాద్దే
వేభ్యోజుహ్వతిప్రచజుహ్వత్యథో అహుర్దగ్ధపార్థమాసావితితస్మాద్దేవీ
యాజకస్సాన్యత్పశుభ్య ఏకంప్రాయచ్ఛదితితత్పయః । పయోహ్యేవా
గ్రామనుష్యాశ్చ పశవశ్చోపజీవన్తి తస్మాత్కుమారంజాతం ఘృతంచైవా
గ్రేప్రతిలెహయన్తిప్రసంవానుధావయన్త్యథవత్సంజాతమూహురత్యణా
దతితిత్సస్మిన్వంప్రతిష్ఠితం । యచ్ఛప్రాణితియచ్ఛనేతి పయసిహీదగ్న
ర్వంప్రతిష్ఠితంయచ్ఛప్రాణితియచ్ఛన । తద్యదిదమాహుఃసంవత్సరంప
యసాజుహ్వదపశునర్కృత్యంజయతీతిన తథావిద్యాద్యదహారే వజుశ్చా
తితదహాః పునర్కృత్యమపజయత్యేవం విద్యాస్వగ్గ్ హిదేవేభ్యోన్నా
ద్యంప్రాయచ్ఛతికస్తాత్తానిసక్షీయనై ౨ ద్యమానానిసర్వదేతిపురుషోవాఅ
క్షీతిఃసహీదమన్నంపునఃపునర్జనయతే । యోవైతామక్షీతింవేదెతిపురుషో
వాఅక్షీతిః సహీదమన్నంధియాధియాజనయతే కర్తృభిర్గద్యైతన్నకుర్యా
న్నీయేతహసోన్న మత్తిప్రతీకేనతిముఖం ప్రతీకంముఖేనత్యే తత్సదేవాన

* ప్రతిలెహయన్తి, తస్మాత్తానిసక్షీయన్త ఇతిచరణ్ణరామానుజా
యపాఠః.

విగచ్ఛతినః షడ్జముపజీవతి తిప్ర శగ్ సా॥౨॥ త్రిణ్యాత్మనేకురు తేతి మనోవాచం
 ప్రాణంతాన్యాత్మనేకురు తాన్యత్ర మనా అభూవం నాదర్శమన్యత్ర మనా
 అభూవం నాశ్రేషమితి మనసా హ్యేవ వశ్యతి మనసా శృణోతి । కామస్సం
 కల్పో విచికిత్సా శ్రద్ధా ౨ శ్రద్ధాధృతిరధృతిర్హీర్ధీర్ధీరిత్యేతత్సన్యం మనఏవ
 తస్మాదపివృత్తత ఉపస్పృష్టోమనసా విజానాతియః కశ్యశబ్దోవాగేవసా ।
 ఏషాహ్యస్తమా యత్రైషాహిన ప్రాణో ౨ పానోవ్యానఉదానస్సమానో
 ౨నభిత్యేతత్సన్యం ప్రాణ ఏవైతన్నయోవా ఆయమాత్మావాఙ్మయోమనో
 మయః ప్రాణమయః ॥ ౩ ॥ త్రయోలోకాపతపవవాగేవాయం లోకో
 మనో ౨ సరిక్షులోకః ప్రాణో ౨ సౌలూకః ॥ ౪ ॥ త్రయోవేదాపతపవవా
 గేవర్వైదోమ నోయజుర్వేదః ప్రాణస్సామవేదః ॥ ౫ ॥ దేవాః పితరోమ
 నుష్యాపతపవవాగేవదేవామనః పితరః ప్రాణోమనుష్యాః ॥ ౬ ॥ పితామహ
 తాప్రజైత ఏవమనఏవపితావాహ్మతా ప్రాణః ప్రజా ॥ ౭ ॥ విజ్ఞాతంవి
 జిజ్ఞాస్యమవిజ్ఞాతమేత ఏవయత్కించవిజ్ఞాతం వాచస్తద్రూపం వాగ్విజ్ఞా
 తావాగేనంతద్భూత్వా ౨వతి ॥ ౮ ॥ యత్కించవిజ్ఞాస్యం మనస్తద్రూ
 పం మనోహివిజ్ఞాస్యం మనఏనంతద్భూత్వా ౨వతి ॥ ౯ ॥ యత్కించవిజ్ఞా
 తం ప్రాణస్య తద్రూపం ప్రాణోహ్యవిజ్ఞాతః ప్రాణఏనంతద్భూత్వా
 ౨వతి ॥ ౧౦ ॥ తస్యైవాచఃపృథివీశరీరంజ్యోతీరూప మయమగ్నిస్తద్యావ
 త్యేకవాక్తావతీపృథివీతావానయమగ్నిః ॥ ౧౧ ॥ అధైతస్యమనసోద్యాశ్చ
 రీరంజ్యోతీరూపమసా వాదిత్యస్తద్యావదేవమనస్తావతీద్యాస్తా వానసా
 వాదిత్యస్తామిథునగ్ సమైతాంతతః ప్రాణో ౨ జాయతన ఇంద్రః సపహ్నో
 సపతో ౨ ద్వితీయో వైసపతో ౨ నాస్యసపతో ౨ భవతియఏవంవేద ॥ ౧౨ ॥ అధై
 తస్య ప్రాణస్యావశ్యరీరం జ్యోతిరూపమసాచన్ద్రస్తద్యావానేవ ప్రాణ
 స్తావత్య ఆపస్తావానసాచన్ద్రస్త ఏతేనర్వఏవసమాస్సర్వై ౨నస్తాః సయో
 హౌతానస్తవత ఉపాస్తే ౨స్తవస్తగ్ సలోకంజయత్య థయోహౌతానసనా
 స్తాసుపాస్తే ౨నస్తగ్ సలోకంజయతి ॥ ౧౩ ॥ సపవసంవత్సరః ప్రజాపతిః పోష

శకలస్తస్యరాత్రయ ఏవవచ్ఛిదశకలాధువైవాస్య షోడశీకలాసరాత్రిభి
 రేవావపూర్యతే ౨ పచక్షీయతేసో ౨ మావాస్యాగ్ రాత్రిమేతయా షోడ
 శ్యాకలయాసర్వఖదం ప్రాణభృదను ప్రవిశ్యతతః ప్రాతర్దాయతే తస్మా
 దేతాగ్ రాత్రిం ప్రాణభృతః ప్రాణంసవిచ్ఛిన్నాన్యదపిక్యకలాసస్యైతస్యా
 ఏవదేవతాయాఅవచిత్యై ॥ ౧౪ ॥ యోవైససంవత్సరః ప్రజావతిః షోడశ
 కలో ౨ యమేవసయో ౨ యమేవంవిత్పురుషస్తస్య విత్తమేవవచ్ఛిదశకలా
 ఆత్మైవాస్య షోడశీ కలాసవిత్తేనైవావపూర్యతే ౨ పచక్షీయతేతదేతన్న
 భ్యంయదయమాత్మాప్రధిర్విత్తంతస్మాద్యద్యపి సర్వజ్యానింజీయతఆత్మనా
 దైజ్జీవతిప్రధినాగాదిత్యేవాహుః ॥ ౧౫ ॥ అథత్రయోవావలోకామనుష్య
 లోకః పితృలోకోదేవలోకఇతిసో ౨ యంమనుష్యలోకః పుత్రేణైవజయ్యో
 నాన్యేనకర్మణాకర్మణాపితృలోకో విద్యయాదేవలోకోదేవలోకో వైలో
 కానాగ్ శ్రేష్ఠస్తస్మాద్విద్యాంప్రశగ్నస్తి ॥ ౧౬ ॥ అథాతఃసమ్ప్రీతిర్య
 దాప్రేష్యత్తస్యతే ౨ ధనుత్రమాహత్వంబ్రహ్మత్వం యజ్ఞస్త్వం లోక
 ఇతినపుత్రః ప్రత్యాహంబ్రహ్మహంయజ్ఞో ౨ హం లోక ఇతియదైవకిం
 చామాక్తంతస్యసర్వస్య బ్రహ్మేత్యేకతా । యేవైకేచయజ్ఞాస్తేషాగ్ స
 ర్వేషాంయజ్ఞ ఇత్యేకతాయేవైకేచలోకాస్తేషాగ్ సర్వేషాంలోక ఇత్యే
 కతైతావద్వాఇదగ్ సర్వమేతన్నాసర్వగ్ సన్నయమితో ౨ ఘనజదితస్తా
 త్పుత్రమనుశిష్టం లోక్యమాహుస్తస్మాదేనమనుశాసతినయైవంవిదస్తా
 ల్లోకాతైవ్రిత్యధైభిరేవ ప్రాణైస్సహపుత్రమావిశతి । సయద్యనేనకిం
 చిదత్క్యాయాకృతంభవతి తస్మాదేనగ్ సర్వస్తాత్పుత్రోమన్యత్రితస్తాత్పు
 త్రోనామసపుత్రేణైవాస్తిల్లోకప్రతివృత్త్యధైసమేతేదైవాః ప్రాణా ఆ
 మృతాఆవిశన్తి ॥ ౧౭ ॥ పృథివ్యైదైనమగ్నోద్భవీవాగావిశతి సావైదైవీ
 వాగ్యాయాయద్యదేవవదతితత్తద్భవతి ॥ ౧౮ ॥ దివశ్చైవసమాదిత్యాచ్ఛదైవం
 మనఆవిశతితద్వైదైవంమనోయేనానద్వైవభవత్యధోనశోచతి ॥ ౧౯ ॥ ఆ
 ద్యుశ్చైవనంచన్ద్రమసశ్చ దైవః ప్రాణఆవిశతిసవైదైవః ప్రాణోయస్స
 ఛర్చగ్ శ్చసన్చర్చగ్ శ్చసవ్యథతే ౨ ధోనరిష్యణిసఏవంవిత్సర్వేషాంభూ

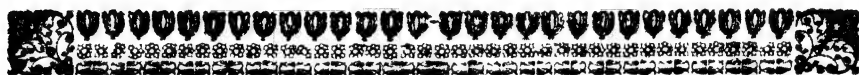
తానామాత్మాభవతి యథైవాదేవతైవగ్ సయథైతాం దేవతాగ్ సర్వా
 జీభూతాన్యవస్త్యేవగ్ హైవంవిదగ్ సర్వాజీభూతాన్యవన్తి । యదుకిం
 జేమాః ప్రజాః శోచన్త్యమై వాసాంతభవతిపుణ్యమేవాముంగచ్ఛతి సహ
 వైదేవాన్సావంగచ్ఛతి॥ ౨౦ ॥ అథాతోవ్రతమీమాగ్ సావ్రజాపతిహా
 కర్తాజీనస్సజేతాని సృష్టాన్యహ్యోన్యేనాస్పర్థస్తవదిష్యామ్యే వాహమితివా
 గ్ధధ్రేకుక్షామ్యహమితిచక్షుః శ్రోష్యామ్యహమితిశ్రోత్రమేవ మన్యానికే
 ర్తాజీయథాకర్తతాని పృత్యుః శ్రమోభూత్వోపయే మేతాన్యాప్నోతా
 న్యాప్తావృత్యురవారుణతస్తాచ్చామ్యత్యేవవాక్ శ్రామ్యుతిచక్షుః శ్రా
 మ్యుతిశ్రోత్రమధేమమేవనాప్నోద్యోయంపథ్యమః ప్రాణస్తానిజ్ఞాతుండధి
 రేలయంచైనః శ్రేష్ఠోయస్సంచరగ్ శ్చాసంచరగ్ శ్చనవ్యభతేనరివ్యతిహస్తా
 నైవసర్వేరూపమసామేతిత ఏతస్యైవసర్వేరూపవభవగ్ స్తస్మాదేతఏ
 తేనాఖ్యాయై ప్రాణా ఇతితేనహవావతత్కులమాచక్షుతే యస్మిన్కు
 లభవతియ ఏవంచేదయఉహైవంవిదాస్పర్థతే నుశువ్యహైవాస్తతోబ్రు
 యతఇత్యధ్యాత్వమ్॥ ౨౧ ॥ అథాధిదేవతంజ్వలిష్యామ్యేవాహమిత్యగ్నిత్
 ధ్రేతపాన్యమ్యహమిత్యాదిత్యోభాస్యామ్యహమితిచన్ద్రమావపమన్యాదేవ
 తాయథాదేవతగ్ సయథైవాం ప్రాణానాంపథ్యమః ప్రాణ ఏవమేతా
 నాండేవతానాంవాయుః స్థైచ నిహ్యాన్యాదేవతానవాయుః సైహానస్తమి
 తాదేవతాయద్వీయః॥ ౨౨ ॥ అథైవశ్లోకోభవతియతశ్చోదేహసూర్యో
 స్తంయత్రచగచ్ఛతీతిప్రాణాద్వా ఏషఉదేతిప్రాణేస్తమేతితందేవాశ్చ
 క్రిరేధర్తగ్ సఏవాద్యసఉశ్వఇతియద్వా ఏతేముర్యకధ్రియస్తతదేవాప్యద్య
 కుర్వన్తి । తస్మాదేకమేవవ్రతంచరేత్పాన్యావైవాపాన్యాచ్చ సేన్తా
 పాప్తావృత్యురాపునదితియద్యుచరేత్సమాపివయమే త్తేనోఏతస్యైదేవ
 తాయైసాయజ్యగ్ సలోకతాంజయతి॥ ... ౨౩

—*అథషష్ఠంబ్రాహ్మణమ్*—

త్రయంవాత్సదంనామరూపంకర్మతేహంనామ్నాంవాగిత్యేతదేమా
 ముక్తమతోహిసర్వాజీనామాన్యత్తిష్ఠన్తి । ఏతదేమాగ్ సామైతద్ధనరైవైరా

మభిన్నమమేతదేమాంబ్ర ప్లైత్యతద్ధిసర్వాణినామానిచిభర్తృః ॥ అథరూపా
ణాంచక్షుః త్యేతదేమా ముక్తమతోహిసర్వాణి రూపాణ్యత్తిష్ఠన్త్యేతదే
మాగ్ సామైతద్ధిసర్వరూపైస్సమమేతదేమాంబ్ర ప్లైత్యతద్ధిసర్వాణిరూపా
ణిచిభర్తృః ॥ ౨ ॥ అథకర్తృణామాత్మేత్యేతదేమా ముక్తమతోహిసర్వాణికర్తృ
ణ్యత్తిష్ఠన్త్యేతదేమాగ్ సామైతద్ధిసర్వైకకర్తృభిః సమమేతదేమాంబ్ర ప్లై
తద్ధిసర్వాణికర్తృణిచిభర్తృ తదేతత్త్రియంసదేకమయమాత్మాత్మో ఏకస్స
న్మేతత్త్రియంతదేతదమృతగ్ సత్యేనగచ్ఛన్నం ప్రాణోవాఅమృతంనా
మదూపేసత్యంతాభ్యామయం ప్రాణశ్చన్నం ॥ ... ౩॥

ఇతిబృహదారణ్యకే - తృతీయాధ్యాయస్సమాప్తః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

చతుర్థాధ్యాయ - ప్రథమబ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓమ్ ॥ దృష్టవాలాకిర్హానూచానోగాగ్గృహససహేవాచాజా
తశత్రుంకాశ్యంబ్రహ్మతేబ్రవాణీతిసహేవాచాజాతశత్రుః సహస్రమే
తస్యాంవాచిదద్వోజనకోజనః ఇతివైజనాధావస్తీతి ॥ ౧ ॥ సహేవాచగా
గ్గ్రియపవాసావాదిత్యేపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మపాస ఇహసహే
వాచాజాత శత్రుర్మామైతస్మిన్సంపదిష్ఠా ఆతిష్ఠాఃసర్వేషాంభూతానాం
మూర్ధారాజేతివా అహమేతముపాసఇతినయపతమేతముపాస్తేతిష్ఠాః
సర్వేషాంభూతానాంమూర్ధారాజాభవతి ॥ ౨ ॥ సహేవాచగాగ్గ్రియ

ఏవాసౌచక్షేప్తపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మహంస ఇతిసహూవాచాజాత
తశశ్రుర్నమైతస్మిన్సంపదిష్టా బృహస్పజ్జరచాసాః సోమోరాశేతివా
అహమేతముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తేహరహర్వసుతఃప్రసుతో
భవతినాస్యస్మంతీయతే॥ ౩॥ సహూవాచగార్గ్యయఏవాసౌవిద్యుతిత్ర
రుషఏతమేవాహంబ్రహ్మహంస ఇతిసహూవాచాజాత శశ్రుర్నమైత
స్మిన్సంపదిష్టాస్తేజస్వీతివా అహమేతముపాసఇతిసయ ఏతమేవముపాస్తే
తేజస్వీహభవతితేజస్వినీహస్యప్రజాభవతి॥ ౪॥ సహూవాచగార్గ్యయ
ఏవాయమాకాశేపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మహంస ఇతిసహూవాచా
జాతశశ్రుర్నమైతస్మిన్సంపదిష్టాఃపూర్ణమప్రప్రతివాఅహమేతముపా
సఇతిసయ ఏతమేవముపాస్తేపూర్ణతేహ ప్రజయాపశుభిర్నాస్యస్తాల్లో
కాత్పజోద్వర్తతే॥ ౫॥ సహూవాచగార్గ్యయఏవాయంవాయాపురుష
ఏతమేవాహంబ్రహ్మహంస ఇతిసహూవాచాజాత శశ్రుర్నమైతస్మిన్
సంపదిష్టా ఇద్ధోద్వైకుణ్ఠోపరాజితాసేనేతివా అహమేతముపాసఇతిసయ
ఏతమేవముపాస్తేజిష్ణుర్వావరాజిష్ణుర్భవత్యస్యతస్త్యజాయీ॥ ౬॥ సహూ
వాచగార్గ్యయఏవాయమగ్నోపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మహంస ఇతి
సహూవాచాజాతశశ్రుర్నమైతస్మిన్సంపదిష్టావిషాసహిరితివా అహమే
తముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తేవిషాసహిర్వాభవతి విషాసహిర్వాస్య
ప్రజాభవతి॥ ౭॥ సహూవాచగార్గ్యయఏవాయమప్సపురుష ఏతమేవా
హంబ్రహ్మహంస ఇతిసహూవాచాజాతశశ్రుర్నమైతస్మిన్సంపదిష్టాః
ప్రతిరూపఇతివాఅహమేతముపాసఇతిసయఏతమేవముపాస్తేప్రతిరూపగ్
హౌవైనముపగచ్ఛతినాప్రతిరూపవథోప్రతిరూపోస్తాజ్జాయతే॥ ౮॥ స
హూవాచగార్గ్యయఏవాయమాదర్శేపురుషఏతమేవాహంబ్రహ్మహంస ఇతి
సహూవాచాజాతశశ్రుర్నమైతస్మిన్సంపదిష్టారోచిష్ఠిరితివాఅహ
మేతముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తేరోచిష్ఠుర్భవతిరోచిష్ఠుర్వాస్య
ప్రజాభవత్యథోమౌస్సన్నిగచ్ఛసర్వాగ్స్తానతిరోచతే॥ ౯॥ సహూవా
చగార్గ్యయఏవాయంయంతంసకృచ్ఛబ్ధోనూచేత్యేతమేవాహంబ్రహ్మహంస

పాన ఇతిసహవాచాజాతశత్రుర్నమైతస్మిక్ సంవదిష్ఠాఅనురితివా అ
 హమేతముపానఇతిసయఏతమేవముపాస్తేసర్వగ్ హైవాన్తిల్లోకఆయురేతి
 నైశంపురాకాలాత్ప్రాణోజహంతి || ౧౦ || సహవాచగార్గ్యోయఏవా
 యందితుపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మపాన ఇతిసహవాచాజాత శ
 త్రుర్నమైతస్మిక్ సంవదిష్ఠాద్వితీయానవగఇతివా అహమేతముపాన ఇతి
 సయ ఏతమేవముపాస్తేద్వితీయవాక్ హభవతినాస్త్యదణ్శ్చిద్యతే || ౧౧ ||
 సహవాచగార్గ్యోయఏవా యంఛాయామయఃపురుష ఏతమేవాహంబ్ర
 హ్మపాన ఇతిసహవాచాజాతశత్రుర్నమైతస్మిక్ సంవదిష్ఠామృత్యురితి
 వాలహమేతముపాన ఇతిసయఏతమేవముపాస్తే సర్వగ్ హైవాన్తిలోకఆ
 యురేతినైశం పురాకాలాన్యృత్యురాగచ్ఛతి || ౧౨ || సహవాచగార్గ్యో
 యఏవాయమాత్మని పురుషఏతమేవాహంబ్రహ్మపాన ఇతిసహవాచా
 జాత శత్రుర్నమైతస్మిక్ సంవదిష్ఠా ఆత్మస్వీతివాలహమేతముపాన ఇతిస
 య ఏతమేవముపాస్తే ఆత్మస్వీహభవత్యాత్మస్వీనిహస్యప్రజాభవతి సహ
 తూష్టిమాసగర్గ్యః || ౧౩ || సహవాచాజాతశత్రు రేతావన్ను ఇత్యేతా
 వధీతినైతావతా విదితంభవతీతిసహవాచగర్గ్యఉవత్వాయాసీతి || ౧౪ ||
 సహవాచాజాతశత్రుః స్రుతిమోమంవైతద్యద్భాగ్రిహ్మణః తత్త్రియము
 పేయాద్భిహ్మమేవత్యుతీతివ్యవత్సజ్ఞాపయిష్యామీతితం పాణావాదా
 మోక్షస్థితౌహపురుషగ్ సుప్తమాజగత్ సుప్తమేతైర్నామభిరామస్త్రీయాం
 చక్రేబృహన్పాణ్డరవాసః సోమరాజన్నతిసహస్తస్థితంపాణినాపేషంబో
 ధయాంచకారసహోత్తస్థః || ౧౫ || సహవాచాజాతశత్రుర్యతైర్విషిత
 త్సుప్తోభూద్య ఏవవిజ్ఞానమయఃపురుషః కైర్వషతదా భూక్తుతఏతదాగా
 దీతతదుహసమేనేగర్గ్యః || ౧౬ || సహవాచాజాతశత్రుర్యతైర్విషితత్సు
 ప్రోఽభ్యుద్యపషవిజ్ఞానమయఃపురుష స్తదైహంప్రాణానాం విజ్ఞానేనవిజ్ఞా
 నమాచాయఏవోస్తద్బృదయ ఆకాశస్తస్త్తిచ్చితేతాని యదాగృహ్లాత్కృత
 హైతత్పురుషః స్వపితినామతగ్గృహీతఏవప్రాణోభవతి గృహీతావాక్

గృహీతంచతుర్గృహీతగ్ శ్రోతశ్చ గృహీతంచునః॥౧౭॥ సయత్రైతన్వస్మయి
యాభరతి తేహస్యలోకాస్తదుతేవ మహారాజోభవత్యుతేవమహాబ్రాహ్మ
ణఉతేవోచ్చావచం నిగచ్ఛతినయథామహారాజోజానపదాన్ గృహీత్వా
స్వేజనపదేయథాకామంపరివర్తత ఏవమేవైషవితత్పాత్రిణాన్ గృహీత్వా
స్వేశరీరేయథాకామంపరివర్తతే॥ ౧౮॥ అథయదాసుషప్తీభవతియదా
నకస్యచనవేదహితానామనాడ్యోద్వాసప్రతిసహస్రాణిహృదయాత్పరీత
తమభిప్రతిష్ఠతైతాభిః ప్రత్యవసృవ్యపురీతతేనేతేన యథాకుమారోవామ
హారాజోవామహాబ్రాహ్మణోవాఙ్మీమానస్తస్యగత్వాశయాతైవమేవై
షవితచ్ఛేతే॥ ౧౯॥ సయధోగ్గనాభిస్తస్యోచ్చరేద్యథాగ్నేతుద్రావిస్ఫు
లిక్ణోవ్యుచ్చరన్తేవ మేవాస్మాదాప్తనః సర్వేప్రాణాస్సర్వే లోకాస్స
ర్వేదేవాస్సర్వాణి ఘాతానివ్యుచ్చరన్తితస్యోపనిషత్సవ్యస్యసశ్యమితప్రా
ణానైసత్యంతేషామేషసశ్యమ్॥ ౨౦

❖*అథద్వితీయబ్రాహ్మణమ్.*❖

యోహవైశిరుగ్ సాధాసగ్ సప్రత్యాధాసగ్ సస్థానగ్ సచామంవే
దస్తప్రహద్విషతో భ్రాతృవ్యానవరుణధి । అయంచావశిశుర్యోయంషధ్య
మఃప్రాణస్తస్యేదమేవాధానమిదంప్రత్యాధాసంప్రాణస్తూణాన్నం
దామ॥ ౧॥ తమతాఃసప్తాక్షితయఉపతీతవ్యాకిమాలక్షణోహిన్యో
రాజయస్తాభిరేసగరుద్రోన్వాయతోఽథయాఅక్షన్నాపస్తాభిః పక్ష్యో
యాకసినికాతయాదిత్యోయత్కృష్ణంతేనాగ్నిర్యచ్ఛన్తేనేదోగ్ధమై
నంవర్తన్యావృధివ్యన్వాయతాద్యారుత్తరయానాసాభ్యన్నంక్షీయతేయఏవం
వేద॥ ౨॥ * తదేషశ్లోకోభవతిఅర్వాగ్నిలశ్చమసః ఊర్ధ్వబుధ్నస్తస్త్రిశ్యో
నిహితంవిశ్వరూపంతస్యాసతయుషయః సప్రతిరేవాగప్తమిబ్రహ్మణాసం
విదానేతి అర్వాగ్నిలశ్చమసఃఊర్ధ్వబుధ్నఇతిదంతచ్ఛిర ఏషవ్యాపర్వాగ్నిలశ్చ

* ఇదంతదేవశిరఇతి, వాగ్మ్యిష్టమిబ్రహ్మణాసంవిత్తేతిచరజ్జరామా
నుజీయపాఠః.

మనదర్శనవిభుష్ణస్తస్మిన్యశోనిహితంవిశ్వరూపమితి ప్రాణావైయశోనిహితంవిశ్వరూపం ప్రాణానేతదాహతస్యానతఃఖుషయఃసప్తతీర ఇతిప్రాణావాఙ్ముషయః ప్రాణానేతదాహవాగ్జ్ఞమీబ్రహ్మణాసంవిదానేతివాగ్జ్ఞప్రమీబ్రహ్మణాసంవిదత్తే॥ ౩॥ ఇమావేవగౌతమభరద్వాజావయమేవగౌతమోయంభరద్వాజ ఇమావేవవిశ్వామిత్రజమదగ్ని ఆయమేవవిశ్వామిత్రోయంజమదగ్నిరిమావేవవసిష్ఠకస్య పావయమేవవసిష్ఠోయంకస్యపోవాగేవాత్రిర్వాచాహ్యన్న మద్యతేఽత్రిర్నావైవామైతద్యదత్రిరితినవస్యాత్తాభవతి సర్వమస్యాన్నంభవతియఏవంవెద॥ ... ర

—*అథత్వతీయ బ్రహ్మణమ్.*—

ద్వైవావ బ్రహ్మణోరూపేమూర్తంచైవామూర్తంచమర్త్యంచామృతంచస్థితంచయచ్చసచ్చత్యచ్చ॥ ౧॥ తదేతన్నూర్తందస్య ద్వాయోశ్చస్తరితాచైతస్తర్కమేతత్థితమే తత్సత్తనైతస్యమూర్తనైతస్యమర్త్యనైతస్యస్థితనైతస్యసత ఏషరసోయఏషతపతసతోహ్యేషరసః॥ ౨॥ అథామూర్తంచాయశ్చస్తంతుంచైతద మృతమేతద్యదేతత్త్యతనైతస్యస్థితస్యామూర్తనైతస్యమృతనైతస్యయతఏతస్యస్థనైషరసోయ ఏషఏతస్తిన్నజ్జలేపురుషస్త్యస్య హ్యేషరసశ్చత్యధిదైవతమ్ ౩॥ అథాధ్యాత్మమిదమేవమూర్తందస్యప్రాణాచ్చయశ్చయమన్తరాత్మన్నాకాశ ఏతస్తర్కమేతత్థితమేతత్సత్తనైతస్యమూర్తనైతస్యమర్త్యనైతస్యస్థితనైతస్యసత ఏషరసోయచ్చక్షుఃసతోహ్యేషరసః॥ ౪॥ అథామూర్తంప్రాణశ్చయశ్చయమన్తరాత్మన్నాకాశఏతదమృతమేతద్యదేతత్త్యతనైతస్యస్థితస్యామూర్తనైతస్యస్థితమృతనైతస్యయతఏతస్యస్థనైషరసోయోఽయందక్షిణేఽక్షురుషస్త్యస్య హ్యేషరసః॥ ౫॥ తస్య హైతస్యపురుషస్యరూపం యథామాహరజనంవాసోయథాపాణ్డ్రావికంయథేంద్రగోపోయథాఽగ్నిచిర్యధాపుణ్డరీకం । యథాసకృద్విద్యత్తగ్ సకృద్విద్యత్తేవహవా అస్యశ్రీర్భవ

అత్రిర్నావైవామైతద్యదత్రిరితినవస్యాత్తాభవతి సర్వమస్యాన్నంభవతియఏవంవెదః,

తియవంవేదాధాతతదేశోనేతినేతి సహ్యతస్మాదితినేత్యస్యత్పరమస్త్వ
భనామధేయగ్ సత్యస్యసత్యమితిప్రాణావైసత్యంతేషామేషసత్యం॥ ౬॥

—*అథచతుర్థబ్రాహ్మణమ్.*—

మైత్రేయీతిహేవాచయాజ్ఞవల్క్యోడ్యద్ధ్యస్యన్వాఅరేహమస్మాత్
స్థానాదస్మిహస్తతే నయాకాత్యాయన్యస్తంకరవాణీతి॥౧॥ సాహేవా
వాచమైత్రేయా । యన్నమభయంభగోసర్వాప్యభివీచితేన పూర్ణాస్యా
త్కథంతేనామృతాస్యామితినేతిహేవాచయాజ్ఞవల్క్యో యధైవోపక
రణవతాంజీవితం తద్దైవతేజీవితగ్ స్యాదమృతత్వస్యతు నాశాస్తీవిత్రేనేతి॥
౨॥ సాహేవాచమైత్రేయీయేనాహంనామృతాస్యాం ఏమహంతేనకు
ర్యాంయనేవ భగవాన్సేదతదేవమేబ్రూహీతి॥ ౩॥ * సహేవాచయా
జ్ఞవల్క్యః ప్రియాబతారేనఃసతీప్రియంభవససహ్యస్సవ్యాఖ్యాస్యామి
తేవ్యాచక్షాణస్యతుమేనిదిధ్యాసన్వేతి॥ ౪॥ “ సహేవాచనవాఅరేవత్యః
కామాయవతిఃప్రియోభవత్యాత్మనస్తుకామాయవతిఃప్రియోభవతినవాఅ
రేజాయాయైకామాయజాయాప్రియా భవత్యాత్మనస్తుకామాయజాయా
ప్రియాభవతి నవాఅరేపుత్రాణాంకామాయపుత్రాఃప్రియాభవన్త్యా
త్మనస్తుకామాయపుత్రాఃప్రియాభవన్తి । నవాఅరేవిత్రస్యకామాయవి
త్తంప్రియంభవత్యాత్మనస్తుకామాయవిత్రంప్రియంభవతి । నవాఅరేబ్ర
హ్మణఃకామాయబ్రహ్మప్రియంభవత్యాత్మనస్తుకామాయబ్రహ్మప్రియం
భవతి నవాఅరేక్షత్రస్యకామాయక్షత్రంప్రియంభవత్యాత్మనస్తుకామా
యక్షత్రంప్రియంభవతినవాఅరేలోకానాంకామాయలోకాఃప్రియాభ
వన్త్యాత్మనస్తుకామాయలోకాఃప్రియాభవన్తి నవాఅరేదేవానాంకామా
యదేవాఃప్రియాభవన్త్యాత్మనస్తుకామాయదేవాఃప్రియాభవన్తి నవాఅ
రేఘాతానాంకామాయఘాతానిప్రియాణిభవన్త్యాత్మనస్తుకామాయ

* నిదిధ్యాసన్వేతి బ్రవీతుమేభగవాన్సతీతిరక్షరామానుజీయపాఠః

“ సర్వంనిదితంభవతీతిరక్షరామానుజీయపాఠః.

భూతానిప్రియాణిభవన్తి । నవాఅరేనర్వస్యకామాయసర్వంప్రియంభవ
త్యాత్మనస్తుకామాయసర్వంప్రియంభవత్యాత్మవా అరేద్రష్టవ్యః శ్రోత
వ్యోమస్తవ్యోనిచిధ్యానితవ్యోమైత్రేయ్యాత్మవోవా అరేదర్శనేనశ్రవణేన
మత్యావిజ్ఞానేనదగ్గ సర్వంవిదితం॥ ౫ ॥ బ్రహ్మతంపరాదాద్యోస్యత్రా
త్మనోబ్రహ్మవేదతత్త్రంతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్మనః తత్త్రంవేదలోకా
స్తంపరాదుర్యోస్యత్రాత్మనోలోకాన్వేదదేవాస్తంపరాదుర్యోస్యత్రా
త్మనోదేవాన్వేదభూతానితం పరాదుర్యోస్యత్రాత్మనోభూతాని వేదన
ర్వస్తంపరాదాద్యోస్యత్రాత్మనఃసర్వంవేదేదంబ్రహ్మదంతత్రమిమేలో
కాఇమేదేవాఇమానిభూతానిచగ్ సర్వంయదయమాత్వా ౬॥ సయథాదుస్తు
భేష్టస్యమానస్యనబాప్యిచ్ఛచ్ఛాకశక్మయాద్గ్రహణాయ దుస్తుభేష్టుగ్ర
హణేనదుస్తుభ్యాశూతస్యవాశస్త్వోగృహీతః॥ ౭ ॥ * సయథాశక్తస్యథ్వా
యమానస్యనబాప్యిచ్ఛచ్ఛాకశక్మయాద్గ్రహణాయశక్తస్యతుగ్రహణేన
శక్త్యధ్యస్యవాశస్త్వోగృహీతః॥ ౮॥ సయథావీణామైవాద్యమానాయైసబాప్య
చ్ఛాకశక్మయాద్గ్రహణాయవీణామైతుగ్రహణేన వీణావాదస్యవా
శస్త్వోగృహీతః॥ ౯॥ సయథాత్వేగ్రీహాన్వేరభ్యాహిరాన్వృగ్ధమా విని
శ్చగ్రవ్యేరంపాలైస్యమహతోగ్రహతస్యనిశ్చసితమేతద్భవ్యస్వేదోయజుర్వే
దఃసామవేదోఽథర్వాగ్విరగరహసఃపురాణంవిద్యాతపనిపదశ్లోకాఃసూ
త్రాగ్యుచవ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానాన్యస్యైవైవైతానిసర్వాణినిశ్చసితాని॥
౧౦॥ సయథాసర్వాసావపాగ్ సయజురీకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ స
ర్వాణాంస్యజీకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ ససాంబిహ్వోకాయనమేవగ్
సర్వేషాగ్ గన్ధానాగ్ నాసికైకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ రూపాణాంచతు
రీకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ శక్తానాగ్ శ్రోత్రమేకాయనమేవగ్ సర్వే
షాగ్ శబ్దల్పానాగ్ మన ఏకాయనమేవగ్ సర్వాసాగ్ విద్యానాగ్ హృద
యమేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ రక్షణాగ్ హస్తావేకాయనమేవగ్ సర్వే
షామానన్దానామపస్త్రీకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ విసగ్గణాగ్ పాయరే

కాయనమేవగ్ సర్వేషామధ్వనాగ్ పాదావెకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ వె
దానాగ్ వాగేకాయనం॥౧౧॥ * సయథానైవవఖిల్నఉదకే ప్రాస్తఉదక
మేవానువిలీయేతనహాస్యోద్గ్రహణాయేవస్యాత్ యతోఽయతస్త్వాదదీతల
వణమేవైవంవాఅరణదంమహద్భూతమనస్తమపారంవిజ్ఞానఘనఘన । ఏతే
భ్యోఘాతేభ్యఃసముత్థాయతాన్యేవానువిసశ్యతినప్రేత్యసంజ్ఞాస్తీత్యరేబ్ర
వీమీతిహేవాచచయజ్ఞవల్క్యః॥ ౧౨॥ సాహేవాచచక్షుత్రైయ్యత్రైవ
మాధగవానమూముహన్నప్రేత్యసంజ్ఞాస్తీతినహేవాచచయజ్ఞవల్క్య
నవాఅరేహంమోహంబ్రవీమ్యలంవాఅరణదంవిజ్ఞానాయ॥ ౧౩ ॥ యత్ర
హిదైవతమివభవతితదితరఇతరంవశ్యతీతదితర ఇతరంబిభ్రుతితదితర ఇత
రగ్ శృణోతితదితర ఇతరమభివదతితదితరఇతరంమనులేతదితర ఇతరంవి
జానాతియత్రవా అస్యసర్వమాత్మైవాభూత్తత్కేనకంబిభ్రుత్తత్కేనకం
పశ్యేతత్కేనకగ్ శృణుయాత్తత్కేనకమభివదత్తత్కేనకం మన్వీతతత్కే
నకంవిజానీయాత్ । యేనేదగ్ సర్వంవిజానాతితంకేనవిజానీయాత్ విజ్ఞాతా
రమరేకేనవిజానీయాదిః॥ ౧౪

❖ అథవచ్చసమప్రస్క్రమే ❖

ఇయంపృథివీసర్వేషాం భూతానాంసర్వవైవృత్యపృథివై సర్వాణి
భూతానిమధుయశ్చాయమస్యాంపృథివ్యాంలేజోమయో౨ మృతమయఃపు
రుషోయశ్చాయమధ్యాత్మగ్ శారీరస్తేజోమయో౨ మృతమయఃపురుషో౨
యమేవసయోయమాత్మైవమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్॥ ౧॥ ఇమాఅ
వస్సర్వేషాం భూతానాంసర్వాసామపాగ్ సర్వాణిభూతానిమధుయ
శ్చాయమాస్వప్నులేజోమయో౨ మృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యా
త్మగ్ రైతసస్తేజోమయో౨ మృతమయఃపురుషో౨ యమేవసయోయమాత్మై
దమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్॥౨॥ అయమగ్నిస్సర్వేషాంభూతానాం
మధ్వస్యాగ్నోసర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయవస్తిన్నగ్నోలేజోమయో
౨ మృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మంవాజ్మయస్తేజోమయో౨ మృత

* సహాస్యోద్గ్రహణాయేవస్యాదితరజ్గరామానుజీయపాతః.

మయఃపురుషో యమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మైదగ్ సర్వమ్॥ ౩॥ అయంచాయస్స ర్వేషాంభూతానాంమధ్వస్యనాయోః సర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్మిన్నాయా తేజోమయో యమృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మంప్రాణస్తేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మైదగ్ సర్వమ్॥ ౪॥ అయమాదిత్యస్స ర్వేషాంభూతానాంమధ్వస్యాదిత్యస్యసర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్మిన్నాదిత్యే తేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మంచాక్షుషస్తేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మైదగ్ సర్వమ్॥ ౫॥ ఇమాదిశస్స ర్వేషాంభూతానాంమధ్వసాందిశాగ్ సర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమాసుదిక్షుతేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మాగ్ శ్రాతః ప్రాతిశ్రుత్తస్తేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మైదగ్ సర్వమ్॥ ౬॥ అయంచన్ద్రస్స ర్వేషాంభూతానాంమధ్వస్యచన్ద్రస్యసర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్మిగ్ శ్చన్ద్రైరేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మంమానసస్తేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మైదగ్ సర్వమ్॥ ౭॥ ఇయంచిద్యత్స ర్వేషాంభూతానాంమధ్వస్యైవిద్యతేసర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్యాంచిద్యతేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మంతైజసస్తేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మైదగ్ సర్వమ్॥ ౮॥ అయగ్ స్తనయిత్నుఃస ర్వేషాంభూతానాంమధ్వస్యస్తనయితోః సర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్మిగ్ స్తనయిత్నైరేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మాగ్ శాబ్దస్సావరస్తేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదం బ్రహ్మైదగ్ సర్వమ్॥ ౯॥ అయమాకాశస్స ర్వేషాంభూతానాంమధ్వస్యాకాశస్యసర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్మిన్నాకాశేతేజోమయోయమృతమయఃపురుషోయశ్చాయమ

ధ్యాత్వగ్ హృద్యాకాశస్తేజోమయోఽమృతమయఃపురుషోఽయమేవస
యోయమాత్మైదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౦ ॥ అయంధర్మస్స
స్వేషాంఘాతానాం మధ్వస్యధర్మస్యసర్వాణిఘాతాని మధుయశ్చాయమ
స్త్విధర్మైరైజోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్వంధార్మ
స్తేజోమయోఽమృతమయఃపురుషోఽయమేవసయోయమాత్మైద మమృత
మిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఇదగ్ సత్యగ్ సర్వేషాంఘాతానాంమధ్వ
స్యసత్యస్యసర్వాణిఘాతానిమధుయశ్చాయమస్త్విస్సత్యేతేజోమయోఽమృ
తమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్వగ్ సాత్యస్తేజోమయోఽమృతమయః
పురుషోఽయమేవసయోయమాత్మైద మమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥
౧౨ ॥ ఇదంమానుషగ్ సర్వేషాంఘాతానాంమధ్వస్యమానుషస్య సర్వాణి
ఘాతాని మధుయశ్చాయమస్త్విన్నానుషేతేజోమయోఽమృతమయఃపురు
షోయశ్చాయమధ్యాత్వం మానుషస్తేజోమయోఽమృతమయఃపురుషోఽ
యమేవసయోయమాత్మైదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౩ ॥ అయ
మాత్వాసర్వేషాం ఘాతానాంమధ్వస్యాత్మనఃసర్వాణిఘాతానిమధుయ
శ్చాయమస్త్విన్నాత్మనితేజోమయోఽమృతమయఃపురుషోయశ్చాయ మా
త్వాతేజోమయోఽమృతమయఃపురుషోఽయమేవసయోయమాత్మైదమమృ
తమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౪ ॥ సహాయమాత్వాసర్వేషాంఘాతా
నామధిపతిస్సర్వేషాంఘాతానాగ్ రాజాతద్యథారథనాభౌచరథ నేమా
చారాఃసర్వేసమప్నితా ఏవమేవాస్త్విన్నాత్మఃసర్వేప్రాణాస్సర్వే లోకా
స్సర్వేచేవాస్సర్వాణిఘాతానిసర్వ ఏతఆత్మానస్సమప్నితాః ॥ ౧౫ ॥ ఇదం
వైతత్తద్గుదధ్యజ్ఞాధర్మణోఽవిభ్యామువాచతచేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్త
ద్వానరాసనయేదగ్ స ఉగ్రమావిష్కృణోమితస్యతుర్నవృష్టిం । దధ్యజ్
హయన్తథావధర్మణోవామశ్వస్యశీర్షాప్రణుదీమువాచేతి ॥ ౧౬ ॥ ఇదంవై
తత్తద్గుదధ్యజ్ఞాధర్మణోఽవిభ్యామువాచతచేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ ఆధ
ర్మణాయాశ్విసౌ దధీచేశ్వగ్ శిరుస్తైత్యాయతం । సహంమధుప్రవో

చదృతాయైత్యాష్టగ్రియద్దప్రావశికత్వంవామితి॥ ౧౭॥ * ఇదంవైత
 స్వధుదధ్యజ్ఞాథర్వణోశ్వభ్యామువాచ తదేతదృషిఃపశ్యన్నవోచత్పురశ్చ
 క్రైద్విపదఃపురశ్చ క్రైచతుష్పదః । ||పురఃసవక్షీభూత్వాపురఃపురుషఆవిశ
 దితసనాతియంపురుషః సర్వాసుపూర్ణపురిశయోనైనసకించ నానావృతం
 నైనసకించనాసంవృతమ్॥ ౧౮॥ ఇదంవైతస్వధుదధ్యజ్ఞాథర్వణోశ్వభ్యాము
 వాచతదేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ రూపగ్ రూపం ప్రతిరూపో. బభూవతద
 స్యరూపం ప్రతిచక్షణాయ । ఇన్ద్రోహూయాభిఃపురురూపశ్చయతేయక్తా
 హ్యస్యహరయఃశతాదశేతి అయంవైహరయోయంవైదశచ సహస్రాణిబ
 హూచాననానిచ తదేతద్భ్రష్టిపూర్వమనవరమననరమ బాహ్యమయ
 మాత్మాబ్రష్టసర్వాసుభూరిత్యనుశాసనమ్॥ ... ౧౯

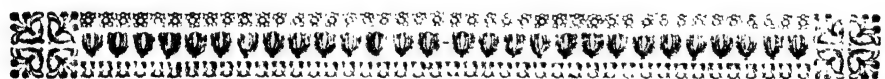
— అర్థపథం చాప్తాణమ్. —

అర్థఃగ్ శఃపాతిమాహ్యో. గౌపవనాద్గౌపవనఃపాతి మాహ్యత్వేతి
 మాహ్యోగౌపవనాద్గౌపవనః కాశికాతౌశికః కాణ్డిన్యాతౌణ్డిన్యఃశాణ్డి
 ల్యాచ్చాణ్డిల్యః కాశికాచ్చగౌతమాచ్చగౌతమః॥ ౧॥ ఆగ్నివేశ్యాదాగ్నివే
 శ్యఃశాణ్డిల్యాచ్చానభిష్టుతాచ్చానభిష్టుత ఆనభిష్టుతాదానభిష్టుతఆనభి
 ష్టుతాదానభిష్టుతగౌతమాద్గౌతమః వైతవప్రాచీనయోగ్యాభ్యాగ్
 వైతవప్రాచీనయోగ్యో పారాశర్యాత్పారాశర్యో భారద్వాజాద్భార
 ద్వజోభారద్వాజాచ్చగౌతమాచ్చగౌతమోభారద్వాజాద్భారద్వాజః
 పారాశర్యాత్పారాశర్యోబైజవాపాయనాద్బైజవాపాయనఃకాశికాయ
 నేకాశికాయసిః॥ ౨॥ ఘృతతౌశికాద్ఘృతతౌశికఃపారాశర్యాయణాత్పా
 రాశర్యాయణః పారాశర్యాత్పారాశర్యోజ్ఞాతూకగ్జ్ఞాతూకగ్గృత
 సురాయణాచ్చయాసాచ్చాసురాయణస్త్రైవణేస్త్రైవణికాపజన్ధనేకా
 పజన్ధనిరాసురేరాసురిర్భారద్వాజాద్భారద్వాజఃశ్రేయాదాద్రెయోమా
 ణ్డేర్మాణ్డిర్గౌతమాద్గౌతమోగౌతమాద్గౌతమోవాత్స్యద్వాత్స్యఃశాణ్డి

* నానేసకించనానాచ్యం నానేసకించనేతిరద్ధరామానుజీయపాఠః

ల్యాచ్ఛాజ్జిల్యః కై శోర్యాతాగ్ప్యాతైశ్శోర్యః కాప్యఃకుమార హరితా
 తుమార హరితోగాలవాద్దాలవోవిదర్భీ కౌణ్డిన్యాద్విదర్భీకౌణ్డిన్యోవత్స
 నపాతోబాభ్రీ వాద్వత్సనపాద్బాభ్రీవః పథస్సాభరాత్పథాస్సా భరో
 యాస్యాదాక్షిరసాదయాస్య ఆక్షిరసఆభూతేస్తా వృష్టాదాభూతీస్తా వృష్టో
 విశ్వరూపాత్తావృష్టాద్విశ్వ రూపస్తా వృష్టోవిశ్వభ్యామశ్వినాదధీవ ఆథ
 ర్వణాద్దధ్యజ్ఞాథర్వణో థర్వణోదైవాచథర్వాదైవోమృత్యోః ప్రాథ్వగ్గ్స
 నాస్తృత్యః ప్రాథ్వగ్గ్సనః ప్రథ్వగ్గ్సనాత్ప్రథ్వగ్గ్సన ఏకఋషేశేక
 ఋషిర్విప్రచితైవి ప్రచిత్తిర్వ్యష్టేర్వ్యష్టిస్సనారోః సనారుస్సనాతనా
 త్సనాతనస్సన కాత్సనకాత్సనకః పరమేష్ఠినఃపరమేష్ఠీబ్రహ్మణో బ్రహ్మ
 స్వయమభ్యుబ్రహ్మణేనమః॥ ౩

ఇతిచతుర్థాధ్యాయస్సమాప్తః . ఓంకశ్చత్.

బృహదారణ్యకోపనిషత్ - పంచమాధ్యాయః.

అథ ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్

హరిఃఓమ్॥ జనకోహవైశేహూ బహుదక్షిణేయభేనశతత ప్రహ
 కురుపాశ్చూలానాం బ్రాహ్మణా అగ్నిసమేతాబధూతస్తస్యహ జనకస్య
 వైశేహస్యఃబిజ్ఞానా బధూదకస్స్మిన్విశేషాంబ్రాహ్మణా నాయునూచానత
 మతితసహగవాగ్ సహస్రమృతరురొధదశదశపాదా ఏకైకస్యాశ్చ్యయో

రాబద్ధాబధూవుః॥ ౧॥ తాన్వోవాచ బ్రాహ్మణాభగవన్తోయోనోబ్రహ్మి
 వ్యస్సపితాగడదజతామితి । తేహ బ్రాహ్మణానదధృషు రథహయాజ్ఞవ
 ల్కః శ్వింస్వమేవ బ్రహ్మచారిణమువాచైతాసోస్మిమ్యోదజసామశ్రవ ఇతితా
 హూదాచకారతేహ బ్రాహ్మణాశ్చక్రధుః కథంనోబ్రహ్మిష్టోబ్రవీతే
 త్యకహజనకస్య వైదేహస్యహూతాశ్వలోబధూవసమైనంపత్రచ్చత్వం
 సుఖలునోయాజ్ఞవల్క్యబ్రహ్మిష్టోసీ ౩ ఇతిసహూవాచసమోవయంబ్ర
 హ్మిష్ఠాయకుర్వోగోకామా ఏవవయగ్స్తతితగ్ హతతపవ ప్రప్టుందగ్
 హూతాశ్వలః॥ ౨॥ యాజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచయదిదగ్ సర్వంమృత్యునా
 హ్తగ్ సర్వంమృత్యునాభివన్నంకేన యజమానోమృత్యోరాప్తిమతిముచ్యతఇ
 తిహూత్రత్విజాగ్నినావాచావాగైవ యజ్ఞస్యహూతాతద్యయంవాక్సో
 యమగ్నిస్సహూతాసముక్తిస్సాతిముక్తిః॥ ౩॥ యాజ్ఞవల్క్యేతిహూవా
 చయదిదగ్ సర్వమహూరాత్రాభ్యామాహ్తగ్ సర్వమహూరాత్రాభ్యా
 మభివన్నంకేన యజమానోహూరాత్రయోరాప్తిమతిముచ్యతఇత్యధ్వర్య
 ణత్విజా చక్షుషాదిత్యేనచక్షుర్వైయజ్ఞస్యాధ్వర్యస్తద్య దిదంచక్షుసో
 సావాదిత్యఃసోధ్వర్యస్సముక్తిస్సాతిముక్తిః॥ ౪॥ యాజ్ఞవల్క్యేతిహూవా
 చయదిదగ్ సర్వం పూర్వపతాపరపతాభ్యామాహ్తగ్ సర్వంపూర్వపతా
 పరపతాభ్యామభివన్నంకేన యజమానఃపూర్వపతాపరపతాయోరాప్తిమ
 తిముచ్యత ఇత్యుద్గాత్రత్విజావాయనాప్రాణేనప్రాణోవై యజ్ఞసో
 ద్గాతాతద్యయంప్రాణస్సవాయస్స ఉద్గాతాసముక్తిస్సాతిముక్తిః॥ ౫॥
 యాజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచయదిదమస్తోత్రమనారమ్భణ మివకేనాక్రమేణ
 యజమానః స్వర్గంలోకమాక్రమతతిబ్రహ్మణర్త్విజామనసా చన్ద్రేణ
 మనోవైయజ్ఞస్య బ్రహ్మతద్యదిదంమనసోసౌ చన్ద్రస్సబ్రహ్మనముక్తిస్సా
 తిముక్తిరిత్యతిమోక్షాలభసమ్దః॥ ౬॥ యాజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచకతిభిర
 యమద్యభిఃసోతాస్త్రిస్యజ్ఞే కదివ్యతీతిస్సభిరితికతమాస్తాస్తీస్తి ఇతిపురో
 నువాక్యాచయాజ్ఞాచశస్త్రైవచ తృతీయాకింతాభిగ్జయతీతియతింబైదం
 ప్రాణభృదీతి॥ ౭॥ యాజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచకత్యయమద్యాధ్వర్యగ్స్తీ

స్యజ్ఞ ఆహుతీర్హోవ్యతీతిస్సృతితికతమాస్తాస్తిస్సృతితియాహుతాడజ్జ్వలంతి
యాహుతా అతిసేదస్తేయాహుతాఅధిశేరతేకింతాభిర్జ్వలంతీతి యాహు
తాడజ్జ్వలన్తిదేవలోకమేవతాభిర్జ్వలన్తిదీప్యత ఇవహిదేవలోకోయాహు
తాఅతిసేదస్తేపితృలోకః* మేవతాభిర్జ్వలన్తివహిపితృలోకోయాహుతా
అధిశేరతేమనుష్యలోకమేవతాభిర్జ్వలన్తిభగవహిమనుష్యలోకః॥౮॥ యా
జ్ఞవల్క్యేతిహేమావాచకతభిరయమద్యబ్రహ్మయజ్ఞందక్షిణతోదేవతాభిర్గో
పాయతీత్యేకయేతికతమాస్తాకేతిమన ఏవేత్యనస్తంవైమనోనస్తావిశ్వేదేవా
అనస్తమేవనతేనలోకంజయతి॥ ౯ ॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహేమావాచకత్యను
ద్యోద్ధాతాస్తికయజ్ఞేస్తోమియాస్తోవ్యతీతిస్సృతితికతమాస్తాస్తిస్సృతితిపు
రోసు వాక్యాచయాజ్యాచశ్చస్యేవచ తృతీయాతమాస్తాయా అధ్యాత్మ
మితిప్రాణపవ పురోసువాక్యాపానోయాజ్యావ్యానశ్చస్యా కింతాభిర్జ
యతీతివృధివీలోకమేవ పురోసువాక్య యజయత్యన్తిక్షలోకం యజ్ఞ
యాద్యులోకగ్ శస్యయాతతోహహేమాతాశ్వలఉపరరామ॥ ౧౦

అథద్వితీయంబ్రాహ్మణమ్.

అథహైనంజారతాగ్రవఆర్తభాగఃప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యేతిహే
మాచకతిగ్రహఃకత్యతిగ్రహఃఇతి॥ అష్టాగ్రహఅష్టావతిగ్రహఃఇతి॥ యఏ
తేష్టాగ్రహః॥ అష్టావతిగ్రహఃకతమేతదతి॥ ౧॥ « ప్రాణోవైగ్రహస్సో
పానేనాతిగ్రాహేణగృహీతో ౨ పానేనహిగన్ధాజిహ్మితి ॥ ౨ ॥ వా
గైవగ్రహఃసనామ్నాతిగ్రాహేణగృహీతో వాచాహినామాన్యభివదతి॥
౩॥ జిహ్వవైగ్రహఃసరసేనాతిగ్రాహేణగృహీతోజిహ్వయాహిరసాన్వి
జానాతి ॥ ౪ ॥ చక్షురైవగ్రహఃసరూపేణాతిగ్రాహేణగృహీతశ్చక్షు
పాహిరూపాణివశ్యతి॥ ౫ ॥ శ్రోత్రంవైగ్రహస్సశబ్దేనాతిగ్రాహేణగృ

* ఏవమివహిపితృలోకఇతిర్జగరామానుజీయపాతః.

« ద్వితీయాదినవమాస్తభిక్షేషు - అతిగ్రహేణగృహీతఇతిర్జగరామా
నుజీయపాతః

హీతః శ్రోత్రేణ హి శబ్దాశ్శ్రవణోతి॥౬॥ మనోవైగ్రహస్స కామేనాతిగ్రా
 హేణ్యహీతోమనసాహికామాకామయతే॥ ౭ ॥ హస్తావైగ్రహస్సక
 ర్మణాతిగ్రాహేణ్యహీతోహస్తాభ్యాగ్ హికర్మకరోతి॥ ౮॥ క్షృణోతిగ్ర
 హఃసస్పర్శేనాతిగ్రాహేణ్యహీతస్త్యచాహి స్పర్శాన్వేదయతత్తత్తే
 ష్టాగ్రహాలష్టావతిగ్రహః॥ ౯॥ * యజ్ఞవల్క్యేతిహేవాచయదిదగ్గ
 ర్వంవృశ్యోరన్నంకాస్మితాదేవతాయస్యామృత్యురన్నమిత్యగ్నిరైవమృ
 త్యుఃసోపామన్నమవపునమృత్యున్జయతి॥ ౧౦॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహేవా
 చయత్రాయంపురుషోమియత ఉదన్నాత్పాత్రాః క్రామన్త్యా
 హేవా౩ నేతినేతిహేవాచ యజ్ఞవల్క్యేతిగ్రహమవనీయస్తేనఉచ్చృ
 యత్యాధ్దాయత్యాధ్దతోవృతస్థేతే॥ ౧౧॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహేవా
 చయత్రాయంపురుషోమియతేకిమేనంజపంతీతినామేత్యనస్తంహవైనా
 మానన్తావిశ్వేదేవాలనస్తమేవనతేనలోకంజయతి॥ ౧౨॥ యజ్ఞవల్క్యేతి
 హేవాచయత్రాస్యపురుషస్యవృతస్యాగ్నిం వాగశ్యేతివాతంప్రాణ
 శ్చక్షురాదిత్యంమనశ్చన్ద్రందిశశ్శ్రోత్రంస్పర్శిగ్ శరీరమాకాశమాత్మా
 మధీగ్లోమానివనస్పతీనేశాలపుస్పలోహితంచరేతశ్చనధీయతేక్వాయంత
 దాపురుషో భవతీత్యాహరసోమ్యహస్తమార్తభాగావామేవైతస్యచేదిష్యా
 వోననాచేతత్సజన ఇతితాహేవాత్కరిమ్యమస్తగ్రియాశ్చక్రాతేతా హ
 యదూచతుః కర్మహైవతదూచతురథ యత్ప్రశశగ్ సతుః కర్మహైవత
 త్ప్రశశగ్ సతుః పుణ్యోవైపుణ్యేనకర్మణాభవతిపాపః పాపేనేతితతోహ
 జారత్కారపలర్తభాగఉపరరాష॥ ... ౧౩

—అథశ్చక్రీయంబ్రాహ్మణమ్,—

అథ హై సంభుజ్యర్థా హ్యయనివ ప్రచ్ఛ యజ్ఞవల్క్యోఽహిమో
వాచా మద్రేషుచరకావర్యవ్రజామతేపతస్థాలస్యకాప్యస్యగృహనైమత

* అపభ్రంశస్థానములయందు పునఃవేదతర్కగ్రాహమును జేయవలె.

అథ హై సంబ్రామ క్వ పారిషి, తా ఇతి ర్జరామానుజీయ పాఠః.

స్యానీదుహితాగంధర్వగృహీతాతమవృచ్ఛామకోసీతసోఽబ్రవీత్సధన్వా
 క్షిరసతితం యదాలోకానామస్తానవృచ్ఛామః తైస మబ్రూమక్వపారిషీ
 తాలభవన్నితిక్వపారిషీతా. అభవన్సత్వాపృచ్ఛామియాజ్ఞచల్క-గ్నక్వపారి
 షీతాలభవన్నితి॥ ౧॥ సమూవాచోషవైసోగచ్ఛన్వైవతేతద్యత్రాశ్వ
 మేధయాజినోగచ్ఛన్తీక్వస్వశ్వమేధయాజినోగచ్ఛన్తీద్వాత్రిగ్శతంవైదే
 వరథాహ్నీగ్నీస్యయంలోకస్తగ్ సమస్తంపృథివీద్విస్తావత్పర్యేతితాగ్సమ
 స్తంపృథివీద్విస్తావత్సముద్రఃపశ్యేతితద్యావతీక్షురస్య ధారాయావద్వా
 మక్షికాయాఃపత్రంతావాసస్తరేణాకా శస్త్రాం ద్రస్సపర్లోభూత్వావా
 యవేప్రాయచ్ఛజ్ఞాన్వాయరాత్మసిధిత్యాతత్రాగమయద్యత్రాశ్వమే
 ధయాజినోభవన్నిత్యేవమివవైసవాయుపేష్వప్రశశగ్ సతస్తాద్వాయురే
 వవ్యష్టిర్వాయుస్సవష్టిరప పునర్వృత్త్యంజయ్యాయవం వేదతతోహభు
 జ్యగ్దాహ్యయనిరువర రామ॥

అభచత్త్రంబ్రాహ్మణమ్.

అభహౌనముషస్తశ్చక్రాయణః పత్రచ్ఛయజ్ఞవల్క్యే-గృహీహో
 వాతయత్సాక్షాద పరోక్షాద్భృహ్మయ ఆత్మాసర్వాస్తరస్తం మేవ్యాద
 త్వేత్యేషత ఆత్మాసర్వాస్తరః కతమోయాజ్ఞచల్క-గ్నసర్వాస్తరోయః ప్రా
 దేనప్రాణితసతఆత్మాసర్వాస్తరోయోపానేనాపానిశిత ఆత్మాసర్వా
 స్తరోయోవ్యానేనవ్యానిశిత ఆత్మాసర్వాస్తరోయ ఉదానేనోదానిశిత
 ఆత్మాసర్వాస్తరషతఆత్మాసర్వాస్తరః॥ ౧॥ సమూవాచోషస్తశ్చక్ర
 యణోయథావిబ్రూయదసా గౌరసావశ్వగ్నత్యేవమేవైతద్యవదిష్టంభ
 వతియదేవ సాక్షాదపరోక్షాద్భృహ్మయ ఆత్మాసర్వాస్తరస్తంమేవ్యాద
 త్వేత్యేషతఆత్మాసర్వాస్తరః కతమోయాజ్ఞచల్క-గ్నసర్వాస్తరః । సద్గు
 ష్టేర్దృష్టారం వశ్యేర్న శ్రుత్రేశ్వోగ్రితారగ్శుణుయాస మతేన్ద్రస్తారం
 మన్వీథాన విజ్ఞాతేర్విజ్ఞాతారంవిజానీయాః । షతతఆత్మాసర్వాస్తరోతో
 న్యుదార్తంతతోహూషస్తశ్చక్రాయణః ఉపరరామ॥ ...

—*అథపచ్చమం బ్రాహ్మణమ్,*—

*అథహౌనంకమూళఃకాషీతకేయఃపప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచయదేవసాక్షాదపరోక్షాద్బ్రహ్మయ ఆత్మాసర్వాస్తరస్తంపేవ్యాచక్షేత్త్యేషతఆత్మాసర్వాస్తరః। కతమాయాజ్ఞవల్క్యసర్వాస్తరోయోశనాయాపిపాసేశోకం మోహంజరాంమృత్యుమత్యేతి॥ ఏతంచైతమాత్మానంవిదిత్వా బ్రాహ్మణాః పుత్రైశ్రిషణాయాశ్చవిత్తైషణాయాశ్చలోకైషణాయాశ్చపృథ్వాయ । అథభిక్షాచర్యంచరన్తియాహ్యేవపుత్రైశ్రిషణా సావిత్తైషణాయావిత్తైషణాసాలోకైషణోభహ్యేతేషవజేషవభవతః। తస్మాద్బ్రహ్మణఃపాణ్డిత్యం నిర్విద్యబాహ్యేనతిష్ఠాసేత్ బాల్యంచపాణ్డిత్యంచ నిర్విద్యభమునిరమా నంచమానంచనిర్విద్యాభ బ్రాహ్మణః స బ్రాహ్మణఃకేనస్యాద్యేనస్యాత్యేనేద్యక ఏవాతోన్యదార్తతతోహకమూళః కాషీతకేయఉపరరామ॥

... .. ౧

—*అథపక్షం బ్రాహ్మణమ్,*—

అథహౌనంగాగ్నీవాచక్షువీపప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచయదిదగ్గోసర్వమప్సోవృతంచ ప్రోతంచకస్తిన్నుఖిల్వవ ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతి। వాయాగాగ్నీతికస్తిన్నుఖిలువాయు రోచశ్చప్రోతశ్చేత్యన్తరిక్షలోకేషుగాగ్నీతికస్తిన్నుఖిల్వన్తరిక్షలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేగంధర్వలోకేషుగాగ్నీతికస్తిన్నుఖిలుగంధర్వలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేత్యాదిత్యలోకేషుగాగ్నీతికస్తిన్నుఖిల్వాదిత్యలోకాఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతిచంద్రలోకేషుగాగ్నీతికస్తిన్నుఖిలుచంద్రలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతినక్షత్రలోకేషు గాగ్నీతికస్తిన్నుఖిలునక్షత్రలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతిదేవలోకేషు గాగ్నీతికస్తిన్నుఖిలుదేవలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేరీంద్రలోకేషుగాగ్నీతికస్తిన్నుఖిల్వీంద్రలోకాఓ

* పుత్రైషణావిత్తైషణాలోకైషణేతి, ఉభహ్యేతేషవజేషవేతి, రక్షరామానుజీయపాఠః.

తాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి ప్రజావతి లోకేషు గార్హితీకస్తిన్నుఖిలు ప్రజావతిలో
కాఁటతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి బ్రహ్మలోకేషు గార్హితీకస్తిన్నుఖిలు బ్రహ్మలోకా
ఁటతాశ్చ ప్రోతాశ్చేతి సహవాచగార్హిణీ ప్రాక్షీర్తా తేమాధ్యావ్యవ
ప్రసనతి ప్రశ్నాం వైదేవతామతిపృచ్ఛసి గార్హిణీ ప్రాక్షీరితి తతోహ
గార్హివాచక్ష్మపుష్పరరామ॥ ౧

— అథ సస్తమం బ్రాహ్మణమ్. —

అథ హౌసముద్దాలక ఆరుణివ ప్రచ్ఛ యజ్ఞవల్క్యేతి హేహవాచమ
క్రేష్వవ సామపతంజలస్య కావ్యస్య గృహేషు యజ్ఞవల్క్యే యానాస్తస్యాసీ
ద్భార్యా గంధర్వగృహీతా తమపృచ్ఛామకోసీతి సో బ్రవీత్ కబంధ ఆథ
ర్వణా ఇతి సో బ్రవీత్ పతంజలం కావ్యం యజ్ఞికాగ్ శ్చ వేత్తసుత్వం కావ్య త
త్సూత్రం యేనా యంచలోకః పరశ్చలోకః సర్వాణి చ భూతాని సందృ
శ్ధాని భవంతీతి సో బ్రవీత్ పతంజలః కావ్యో నాహంతం భగవన్ వేదేతి సో బ్ర
వీత్ పతంజలః కావ్యం యజ్ఞికాగ్ శ్చ వేత్తసుత్వం కావ్య తమంతర్యామి
ణం య ఇమచ్ఛలోకం పరంచలోకం సర్వాణి చ భూతాని యోంతరో
యమయతీతి సో బ్రవీత్ పతంజలః కావ్యో నాహంతం భగవన్ వేదేతి సో బ్ర
వీత్ పతంజలం కావ్యం యజ్ఞికాగ్ శ్చ యోవైతత్కావ్యసూత్రం విద్యాత్తం
చాంతర్యామిణమితి స బ్రహ్మవిత్సలోకపితృదేవపితృవేదవిత్స భూతపితృ
అత్తపితృసర్వవిదితి తేభ్యో బ్రవీత్ సహం వేదతచ్ఛ్రేష్ఠం యజ్ఞవల్క్యే
సూత్రమవిద్యాగ్ స్తంచాంతర్యామిణం బ్రహ్మగమీరుదజనే మూర్ధాతేవి
వతిష్యతీతి వేదవా ఆహంగౌతమతత్సూత్రం తంచాంతర్యామిణమితి యో
వా ఇదం కశ్చిద్బూరియాద్వేదవేదేతి యథా వేత్తతథా బ్రూహీతి॥ ౧॥ స
హేహవాచవాయురై వగౌతమతత్సూత్రం వాయునా వై గౌతమసూత్రేణా
యచ్ఛలోకః పరశ్చలోకః సర్వాణి చ భూతాని సందృశ్ధాని భవంతీ తస్మా
దై వగౌతమపురుషం ప్రేతమాహుర్వ్యస్తగ్ సిషతాస్యాజ్ఞానీతి వాయు
నాహి గౌతమసూత్రేణ సందృశ్ధాని భవంతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యే

౧౦౪ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - పచ్చమాధ్యాయః.

ర్యామిణం బ్రూహీతి ॥ ౨ ॥ యః పృథివ్యాంతిష్ఠః పృథివ్యాఅంతరోయం పృ
థివీనవేదయస్య పృథివీశరీరం యః పృథివీమంతరోయమయత్యేషత ఆత్మా
న్తర్యామ్యమృతః ॥ ౩ ॥ యోస్తుంతిష్ఠన్నచభ్యంతరోయమాపోనవిదుర్యస్యా
వశ్వరీరంయోపా మంతరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥ ౪ ॥

యోగ్నాంతిష్ఠన్నగ్నేరం తరోయమగ్నిగ్నవేదయస్యాగ్నిశ్వరీరం యోగ్ని
మంతరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥ ౫ ॥ యోన్తరిక్షేతిష్ఠన్
న్తరిక్షాదంతరోయమంతరిక్షం నవేదయస్యాన్తరిక్షగ్ శరీరం యోన్తరిక్షమంత
రోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥ ౬ ॥ యోవాయాంతిష్ఠన్నా
యోరంతరోయంవాయుగ్నవేదయస్యవాయుశ్వరీరంయోవాయు మంతరో
యమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥ ౭ ॥ యోదివితిష్ఠన్తివోన్తరోయం

ద్యౌగ్నవేదయస్యద్యౌ శ్వరీరంయోదివమంతరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్త
ర్యామ్యమృతః ॥ ౮ ॥ యఆదిత్యేతిష్ఠన్నాతిత్యాదంతరోయమాదిత్యోనవేదయ
స్యాదిత్యశ్వరీరంయఆదిత్యమంతరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥

౯ ॥ యోదిక్షుతిష్ఠన్తిగభ్యంతరోయందిశోనవిదుర్యస్యదిశ శ్వరీరంయోదిశో
న్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥ ౧౦ ॥ యశ్చన్ద్రితారకేతి
ష్ఠగ్ శ్చన్ద్రితారకాదంతరోయంచన్ద్రితారకం నవేదయస్యచన్ద్రితారకగ్
శరీరంయశ్చన్ద్రితారక మంతరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥

౧౧ ॥ యఆకాశేతిష్ఠన్నాకాశాదంతరోయమాకాశో నవేదయస్యాకాశ
శ్వరీరంయ ఆకాశమంతరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥ ౧౨ ॥
యస్తమసితిష్ఠగ్ స్తమసోన్తరో యతమో నవేదయస్యతమశ్వరీరం యస్త
మోన్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ॥ ౧౩ ॥ యస్తేజసితిష్ఠగ్

స్తేజసోన్తరోయస్తేజో నవేదయస్యతేజశ్వరీరంయస్తేజోన్తరోయమయత్యే
షత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ఇత్యధిచైవతమథాధిభూతమ్ ॥ ౧౪ ॥ యస్సర్వే
షుభూతేషు తిష్ఠన్సర్వభ్యోభూతేభ్యోన్తరోయగ్ సర్వాణిభూతానినవి
దుర్యస్యసర్వాణిభూతాని శరీరంయస్సగ్వాణిభూతాన్యన్తరోయ మయ
త్యేషత ఆత్మాన్తర్యామ్యమృతః ఇత్యధిభూతమథాధ్యాత్మమ్ ॥ ౧౫ ॥ యః పా

జేతిష్ఠకప్రాణాదంతరోయం ప్రాణోనవేదయస్యప్రాణశ్చరీరం యః
ప్రాణమస్త్రోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తుః॥ ౧౬॥ యోవాచి
తిష్టన్నాహోస్త్రోయం వాక్షువేదయస్యవాక్సరీరంయోవాచ మస్త్రోయ
మయత్యేషత ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తుః॥ ౧౭॥ యశ్చక్షుపితప్తగ్ శ్చక్షుషోస్త్ర
రోయంచక్షుర్నవేదయస్యచక్షుశ్చరీరం యశ్చక్షురస్త్రోయమయత్యేషత
ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తుః॥ ౧౮॥ యశ్శ్రోత్రేతిష్ఠకశ్రోత్రాదస్త్రోయగ్
శ్రోత్రం నవేదయస్యశ్రోత్రగ్ శరీరం యశ్శ్రోత్రితమస్త్రోయ మయత్యే
షత ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తుః ॥ ౧౯ ॥ యోమనసిద్విష్ణున సోస్త్రోయం మ
నోనవేదయస్య మనశ్చరీరంయోమనోస్త్రోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్వా
గ్ముక్తుః ॥ ౨౦ ॥ యస్త్వచిత్తగ్ స్తవచోస్త్రోయ స్తవచ్ఛువేదయస్య
త్వగ్ శరీరం యస్త్వచమస్త్రోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తుః॥
౨౧॥ యోవిజ్ఞానేతిష్ఠకవిజ్ఞానాదస్త్రోయం విజ్ఞానం నవేదయస్యవిజ్ఞానగ్
శరీరంయోవిజ్ఞానమస్త్రోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తుః ॥ ౨౨॥
యోరేతసితిష్ఠక రేతసోస్త్రోయగ్ రేతోనవేదయస్యరేతశ్చరీరం యోరే
తోస్త్రోయమయత్యేషత ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తుః ౨౩ పూర్వోద్ధృతాః
శ్రోతామతఃసుబ్రాహ్మణ్యాలోవిజ్ఞాతానాన్యోతోస్త్రైరస్తు నాన్యోతోస్త్రై
శ్రోతానాన్యోతోస్త్రైరుస్తానాన్యోతోస్త్రైవిజ్ఞానైషత ఆత్మాన్తర్వాగ్ముక్తో
౨తోన్యదార్థంతతోహేళాద్ధారాలకాయణిమహారామ్ | ... ౨౩

❖ అథ అష్టమః ప్రాశ్నానిమ్. ❖

* అధునానక్తుశ్చవాచప్రాశ్నతాభగవత్సహస్రాహమిదం
ద్వాప్రశ్నాప్రత్యానితాచేద్యేవత్యజైజాతయస్తాకమిమంకశ్చ
హ్యార్థంనేతేష్యచ్చగ్యాతి ॥ ౧ ॥ ఆ సాహసావాచాహంబైత్వయ్యజ

* బ్రహ్మాధ్యం చేతేతే చేష్ట నిజ జ్యోతిమాధ్య నిజజ్యోతి
తస్యచ్చగ్నితిరజరామాసుబీయపాతః.

ఆ అసూయవైయాజ్ఞవల్క్యేతిగ్రామానుజీయపాఠః.

వల్క్లయథాకాశ్యోవావైదేహోవోగ్రపుత్రఉజ్యంధసురధిజ్యంకృత్యా
ద్వౌపాణవంతౌ సవత్సాతివ్యాధినాహస్తేకృత్వోపొత్తిష్టే దేవమేవాహం
త్వాంద్వభ్యాంప్రశ్నాభ్యా ముపోదస్థాంతౌమే బ్రూహీతిపృచ్ఛగార్గీతి ||

౨ || సాహోవాచయదూర్ధ్వంయాజ్ఞవల్క్ల్యదివోయదవాక్ష్పృధివ్యాయ
దస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచభవచ్ఛభవిష్యచ్ఛేత్యా చక్షతేక
స్తిగ్ స్తదోతంచ ప్రోతంచేతి || ౩ || సహోవాచయదూర్ధ్వంగార్గీదివోయ
దవాక్ష్పృధివ్యా యదస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచభవచ్ఛభవిష్య
చ్ఛేత్యాచక్షత ఆకాశేతదోతంచ ప్రోతంచేతి || ౪ || “ సాహోవాచనమస్తే
ఽస్తుయాజ్ఞవల్క్ల్యయోమవీతంవ్యవచోఽవరస్తైధారయస్వేతి పృచ్ఛగా
ర్గీతి || ౫ || సాహోవాచయదూర్ధ్వంగార్గీదివోయదవాక్ష్పృధి
వ్యాయదస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచభవచ్ఛభవిష్యచ్ఛేత్యాచ
క్షతేకస్తిగ్ స్తదోతంచ ప్రోతంచేతి || ౬ || * సహోవాచయదూర్ధ్వంగా
ర్గీదివోయద వాక్ష్పృధివ్యా యదస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచభవ
చ్ఛభవిష్యచ్ఛేత్యాచక్షత ఆకాశవీవతదోతంచ ప్రోతంచేతికస్తిన్నుఖిల్వా
కాశఓతశ్చప్రోతశ్చేతి || ౭ || సహోవాచైతదైవతక్షరంగార్గీత్రాప్త
తాలభివదస్త్యస్థూలమనన్వహ్రస్వమదీఘమలోహితమస్నేహ మచ్ఛా
యమతమోవాయనాకాశమసజ్జమరసమగన్ధ మచక్షుష్కమశ్రోత్రమవా
గమనో ఽ లేజస్కమ ప్రాణమముఖమమాత్రమస్తరమ బాహ్యంనతద
త్వాతికించననతదత్వాతికశ్చన || ౮ || ఏతస్యవాలక్షరస్యప్రశాసనేగార్గీసూ
ర్యాచస్త్రమసౌవిధ్యతాతప్తతఏతస్యవాలక్షరస్యప్రశాసనేగార్గీద్యావాప
ృధివ్యావిధ్యతేతిష్టతః | ఏతస్యవాలక్షరస్యప్రశాసనేగార్గీ నిమేషామహూ
ర్తాలహారా త్రాగ్యధమాసామాసా ఋతవస్సంవత్సరాదివిధ్యతాస్తీ
ష్టస్త్యేతస్యవాలక్షరస్యప్రశాసనేగార్గీ ప్రాచ్యోనద్యస్స్యస్తస్తేష్వేతేభ్యః

“ యోమవీతంవ్యవచోఽవరస్తైశ్చితిగ్గరామానుజీయపాఠః.

* సాహోవాచయదూర్ధ్వంగార్గీదివోయదవాక్ష్పృధివ్యా
ఇతిగ్గరామానుజీయపాఠః.

పర్వతేభ్యః ప్రతీచ్యోన్యాయాంయాంచదిశమస్వేతస్యవా అక్షరస్యప్రశా
ననేగాగ్నిదదతోమనుష్యాః ప్రశగ్నస్త్రియజమానం దేవాదర్శింపితరోఽ
న్వాయత్తః॥ ౯॥ యోవాఏతదక్షరంగార్గ్యవిదిత్వాఽస్మిన్ లోకేజుహూ
తియజతేతవస్తవ్యతే బహూనివర్షసహస్రాణ్యస్తవదేవాస్యతద్భవతీయో
వాఏతదక్షరంగార్గ్యవిదిత్వాస్మాల్లోకాత్ప్రేక్షింకృపణోఽథయ ఏతద
క్షరంగాగ్నివిదిత్వాఽస్మాల్లోకాత్ప్రేక్షింబ్రాహ్మణః॥ ౧౦॥ తద్వాఏత
దక్షరంగార్గ్యదృష్టం ద్రష్త్రిశ్రుతగ్నోత్రైమతంమస్త్రైవిజ్ఞాతంవిజ్ఞా
తృనాస్యదతోఽస్తిద్రష్టృనానదతోఽస్తిశ్రోతృనాస్యదతోఽస్తిమస్తృనా
స్యదతోఽస్తివిజ్ఞాత్రేతస్తిన్నఖిల్వక్షరేగార్గ్యాకాశ ఓతశ్చప్రోతశ్చేతి॥
౧౧॥ సాహోవాచబ్రాహ్మణా భగవస్తస్తదేవబహుమన్యేభ్యంయదస్తా
న్నమస్కారేణముచ్యేభ్యంసవైజాతుయుష్మాకమిమం కశ్చిద్భ్రష్మాద్యం
జేతేతితతోహవాచక్మచ్ఛుపర రావ॥ ౧౨

అథనవమం బ్రాహ్మణమ్,

అథహౌనంవిదగ్ధశ్శాకల్యఃపప్రచ్ఛకతీదేవా యజ్ఞవల్క్యేతిసహౌ
తయైవ నివిదాప్రతిపేదేయావన్తివైశ్వ దేవస్యనివిద్యచ్యస్తేత్రయశ్చ
శ్రీచశతాత్రయశ్చశ్రీచసహస్రేత్యోమితిహోవాచకత్యేవ దేవా యజ్ఞ
వల్క్యేతిత్రయస్త్రిగ్శదిత్యోమితిహోవాచకత్యేవదేవా యజ్ఞవల్క్యే
తిషడిత్యోమితిహోవాచకత్యేవ దేవా యజ్ఞవల్క్యేతిత్రయ ఇత్యోమి
తిహోవాచకత్యేవదేవా యజ్ఞవల్క్యేతిద్యావీత్యోమితిహోవాచకత్యేవ
దేవా యజ్ఞవల్క్యేత్యధ్యధ ఇత్యోమితిహోవాచకత్యేవ దేవా యజ్ఞ
వల్క్యేత్యేకఇత్యోమితిహోవాచ కతమేతేత్రయశ్చశ్రీచ శతాత్రయశ్చ
శ్రీచసహస్రేతి॥ ౧॥ సహోవాచమహిమానవవైరామేతేత్రయస్త్రిగ్
శత్త్యేవదేవా ఇతికతమేతేత్రయస్త్రిగ్శదిత్యష్టావసవ ఏకాదశరుద్రా
ద్వాదశాదిత్యాస్త ఏకత్రిగ్శదిం ద్రవైవప్రజావత్త్రయస్త్రిగ్శా
వితి॥ ౨॥ కతమేవసవఇత్యగ్నిశ్చపృథినీదవా యశ్చస్త్రీమంసా దిత్యశ్చ

ద్యాశ్చ చంద్రమాశ్చ నక్షత్రాణి చైతేవ సవపితేషు హీదం వసుసర్వగ్ హి
తమితితస్మాద్వసవ ఇతి॥ ౩॥ కతమేరు ద్రాణి తిదశేమేపురుషే ప్రాణా
త్తైకాదశస్తేయదాస్మాచ్ఛరీరాస్తత్కాదుతాగ్రిమన్త్య ధరోదయన్తి
తద్రోదయన్తి తస్మాదు ద్రాణి॥ ౪॥ కతమటిత్యాతి ద్వాదశవైమా
సాస్సంపత్సరస్యైతటిత్యావితేహీదగ్ సర్వమాదదానాయన్తి తేయదిదగ్
సర్వమాదదానాయన్తి తస్మాదాదిత్యా ఇతి॥ ౫॥ కతమదన్తగ్రిః కతమః ప్రజా
వతిరితి ప్రనయిత్తు రేవేన్ద్రోయజ్ఞః ప్రజావతిరితి కతమన్తనయిత్తు రిత్యశ
నిరితి కతమోయజ్ఞ ఇతి వశవ ఇతి॥ ౬॥ కతమేషడిత్యగ్నిశ్చ పృథివీచవాయు
శ్చాన్తరిక్షం చాదిత్యశ్చ ద్యావై తేషడేతేహీదగ్ సర్వగ్ పడితి॥ ౭॥ కతమేతే
త్రయోదేవా ఇతీమపిత్రయోలోకావపుహీమసర్వేదేవా ఇతి కతమాతా
ద్వాదేవా విత్యన్తంచైవ ప్రాణశ్చేతి కతమోధ్యర్థ ఇతియోయం వవత ఇతి॥
౮॥ * తదాహుర్వదయమేక ఇవైవ పతేధ కతమధ్యర్థ ఇతియన్తస్మిన్ దగ్
సర్వమధ్యగ్నోన్తైవాధ్యర్థ ఇతి కతమపికోదేవ ఇతి ప్రాణ ఇతి సబ్రహ్మత్య
దిత్యాచక్షుతే॥ ౯॥ పృథివ్యేవయస్యాయశ్చ సుగ్నిన్ద్రోమనోజ్యోతిరో
వైశంపురుషం విద్యాశ్చ సప్తస్యాత్మనః పరాయణగ్ సవైవేదితాస్యాత్ యా
జ్ఞవల్క్యైవేదవాలపాన్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మనః పరాయణం యమాత్మయ
ఏవాసావాజిత్యేపురుషస్సపిషవదైవ శాకల్యతస్య కాదేవ తేత్య మృతమితి
ఘోరావాచ॥ ౧౦॥ కామఏవయస్యాయతస్గి హృదయం లోకోమనోజ్యో
తిరోవైశంపురుషం విద్యాశ్చ సప్తస్యాత్మనః పరాయణగ్ సవైవేదితాస్యాత్
యాజ్ఞవల్క్యైవేదవాలపాన్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మనః పరాయణం యమా
త్మయ ఏవాసావాజిత్యేపురుషస్సపిషవదైవ శాకల్యతస్య కాదేవ తేతి
స్త్రీయ ఇతి ఘోరావాచ॥ ౧౧॥ రూపాణ్యేవయస్యాయశ్చ సంచక్షున్ద్రోమ
నోజ్యోతిరోవైశంపురుషం విద్యాశ్చ సప్తస్యాత్మనః పరాయణగ్ సవైవేది
తాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యైవేదవాలపాన్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మనః పరాయణం
యమాత్మయ ఏవాసావాజిత్యేపురుషస్సపిషవదైవ శాకల్యతస్య కాదేవ తేతి

సత్యమితిహూవాచ॥ ౧౨॥ ఆకాశపవయస్యాయతనగ్ శ్రోత్రం లోకోమ
 నోజ్యోతిరోవైతంపురుషంవిద్యాత్సర్వస్యాత్మనః పరాయణగ్ సవైవేదితా
 స్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మనఃపరాయణంయ
 మాత్మయఏవాయగ్ శ్రాత్రః ప్రాతిశ్రుతః పురుషఃసపిషవదైవశాకల్య
 తస్యకాదేవతేతిదిశతిహూవాచ॥ ౧౩॥ తమఏవయస్యాయతనగ్ హృద
 యం లోకో మనోజ్యోతిరోవైతంపురుషంవిద్యా త్సర్వస్యాత్మనఃపరాయ
 ణగ్ సవైవేదితాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మ
 నఃపరాయణంయమాత్మయ ఏవాయంఛాయామనుఃపురుషః సపిషవదైవ
 శాకల్యతస్యకాదేవతేతివృత్త్యుచితిహూవాచ॥ ౧౪॥ రూపాణ్యేవయస్యా
 యతనం చక్షుర్లోకోమనోజ్యోతిరోవైతంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్మనః
 పరాయణగ్ సవైవేదితాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వ
 స్యాత్మనఃపరాయణంయమాత్మయ ఏవాయమాద్యేపురుషస్సపిషవదైవశా
 కల్యతస్యకాదేవతేత్యనుచితిహూవాచ ॥ ౧౫॥ అపవయస్యాయతనగ్
 హృదయం లోకో మనోజ్యోతిరోవైతంపురుషంవిద్యాత్సర్వస్యాత్మనః ప
 రాయణగ్ సవైవేదితాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వ
 స్యాత్మనఃపరాయణంయమాత్మయ ఏవాయమపుష్పపురుషస్సపిషవదైవశా
 కల్యతస్యకాదేవతేతివరుణగ్రతిహూవాచ॥ ౧౬॥ యేతివయస్యాయతనగ్
 హృదయం లోకో మనోజ్యోతిరోవైతంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్మనఃపరా
 యణగ్ సవైవేదితాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవా అహంతంపురుషగ్ సర్వస్యా
 త్మనఃపరాయణం యమాత్మయఏవాయం పుత్రమయఃపురుషస్స పిషవదైవ
 శాకల్యతస్యకాదేవతేతివ్రజాబతితిహూవాచ ॥ ౧౭॥ శాకల్యేహిహూ
 వాచయాజ్ఞవల్క్యస్తావగ్ నివసేమ్రాష్ట్రాణా అధ్వారావక్షయణమక్ర
 తా౩౩౩॥ ౧౮॥ యాజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచశాకల్యోయదిదం తురుపాం
 చాలానాం బ్రాహ్మణానత్యవారిః కింబ్రహ్మవిద్యానితిదిశోవేదసదేవాస్స
 ప్రతిష్ఠాదియద్దిశోవేదసదేవాస్సప్రతిష్ఠాః॥ ౧౯॥ కిందేవతోస్యాం ప్రా
 చ్యాంవిశ్వసీత్యాదిత్యోవత ఇతిసఆవిశ్వఃకస్త్విస్త్రితిస్మిత ఇతిచక్షుసీతికస్త్వి

న్నచక్షుః ప్రతిష్ఠితమితిరూపేష్వితిచక్షుషాహిరూపాణి వశ్యతీకన్తిన్న
 రూపాణి ప్రతిష్ఠితానీతిహృదయ ఇతిహోవాచయస్తాద్భృదయేనహి రూ
 పాణిసర్వోలోకోజానాతి తస్తాద్భృదయే హ్యేవరూపాణి ప్రతిష్ఠితానిభ
 వంతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః॥ ౨౦॥ కిందేవతోన్యాందక్షిణాయాంచిశ్య
 సీతియమదేవతఇతిసయమః కన్తిస్ప్రతిష్ఠితఇతియజ్ఞఇతికన్తిన్నయజ్ఞః ప్రతి
 ష్ఠితఇతిదక్షిణాయామితికన్తిన్న దక్షిణా ప్రతిష్ఠితేతిశ్రద్ధాయామితీయదా
 హ్యేవశ్రద్ధతేఽథ దక్షిణాందదాతిశ్రద్ధాయాగ్ హ్యేవ దక్షిణా ప్రతిష్ఠి
 తేతికన్తిన్నశ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితేతిహృదయ ఇతిహోవాచయహృదయే నహిశ్ర
 ధ్ధాంజానాతిహృదయే హ్యేవశ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితాభవంతీత్యేవ మేవైతద్యాజ్ఞవ
 ల్క్యః॥ ౨౧॥ కిందేవతోన్యాం ప్రతీచ్యాంచిశ్యసీతివరుణదేవతఇతిసవరు
 ణఃకన్తిస్ప్రతిష్ఠిత ఇత్యప్సివీతికన్తిన్వావః ప్రతిష్ఠితా ఇతిరేతసీతికన్తిన్న
 రేతః ప్రతిష్ఠితమితిహృదయ ఇతితస్తాదపి ప్రతిరూపంజాత మాహుర్భృద
 యాదివసృష్టోహృదయాదివన్నిత ఇతిహృదయే హ్యేవరేతః ప్రతిష్ఠితంభవ
 తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః॥ ౨౨॥ కిందేవతోన్యాముచీచ్యాంచిశ్యసీతిసో
 మదేవత ఇతిససోమఃకన్తిస్ప్రతిష్ఠిత ఇతిదీక్షాయామితికన్తిన్న దీక్షా ప్ర
 తిష్ఠితేతిసత్యఇతితస్తాదపిదీక్షితమాహుస్సత్యంవదేతి సత్యే హ్యేవదీక్షా ప్ర
 తిష్ఠితేతికన్తిన్నసత్యం ప్రతిష్ఠితమితిహృదయఇతిహోవాచయహృదయే నహిస
 త్యంజానాతి హృదయే హ్యేవసత్యం ప్రతిష్ఠితం భవతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞ
 వల్క్యః॥ ౨౩॥ కిందేవతోన్యాంధ్రివాయాంచిశ్యసీత్యగ్ని దేవతఇతిసో
 గ్నిఃకన్తిస్ప్రతిష్ఠితఇతివాచీతికన్తిన్నవాక్ప్రతిష్ఠితేతిహృదయఇతికన్తిన్న
 హృదయం ప్రతిష్ఠితమితి॥ ౨౪॥ అహల్లికేతిహోవాచయజ్ఞవల్క్యాయ
 త్రైతదన్యత్రాస్తన్యన్యావైయధేయ తదన్యత్రాస్తత్సాన్యచాన్యోవైస
 దన్యర్వయాగ్ సీవైసద్విషధ్నిరన్నితి॥ ౨౫॥ కన్తిన్నత్వంచాత్మాద ప్రతి
 ష్ఠితాస్థఇతి ప్రాణ ఇతికన్తిన్నప్రాణః ప్రతిష్ఠితఇత్యపాన ఇతికన్తిన్నఏ
 పానః ప్రతిష్ఠిత ఇతివ్యానఇతికన్తిన్నవ్యానః ప్రతిష్ఠిత ఇత్యదానఇతికన్తి
 న్నదానః ప్రతిష్ఠితఇతిసమానఇతిసప్తసనతిసేతీత్యాత్మా - గృహ్యానహి

గృహ్యతే శ్రీర్యోసమీశీర్యతే సజ్జోసమీసజ్జ్యతే సితోసవ్యథతే సరివ్యతి |
 ఏతాస్యష్టావాయతనాస్యష్టాలోకాలష్టాదేవా అష్టాపురుషాస్సయస్తాస్మ
 రుషాస్మిరూహ్య ప్రత్యూహ్యత్య క్రామతంత్యోపనిషదం పురుషంపు
 చ్చామితంచేన్యే నవివత్ససిమూర్ధా తేవివతివ్యతీతి | తగ్ హనమేనేశాకల్య
 స్తస్యహమూర్ధావివపాతాపిహస్య పరిమోషిణోస్థీస్యపజప్రసృరస్యస్తస్య
 మానాః || ౨౬ || అగ్ హోవాచ బ్రాహ్మణాభగవన్తోయోవః కామయతే
 సమాప్యచ్ఛతు సర్వేవామాప్యచ్ఛయోవః కామయతేతంవః పృచ్ఛామిస
 ర్వాన్వాపఃపృచ్ఛామితితేహ బ్రాహ్మణాదభ్యషుః || ౨౭ || త్వాన్వైతేజో శక్తేః
 పప్రచ్ఛ | యథావృత్తోవసస్సతిస్తథైవపురుషోఽన్యషా | తస్యలోమాని
 పగ్లానిత్వగసోఽత్పాటికాబహిః | త్వచఏవాస్యరుధిరంప్రస్యందిత్వచడ
 త్పటః | తస్మాత్తదాత్పణ్ణాలైర్వితిరసోవృతాఽవాహతాత్ | మాగ్
 సాస్యస్యశకరాణికినాటగ్ సన్నవతస్థినిరంబస్థీస్యస్తకతోదారూణిమజ్జామ
 జ్జోపమాకృతా | యద్వృత్తోవృక్ణోరోహతిమూలాన్నవతరఃపునః | మ
 ర్త్యసిన్విన్దుత్త్యనావృక్ణః కస్మాన్ములాత్ప్రగ్రోహతి | రేతసఇతిమావో
 చతజీవతస్తత్ప్రజాయతే | ధానారుహఇవవైశ్వత్తోఽజ్ఞాసాప్రేత్యసంభ
 వః | యత్యమూలమావృహేయర్వృక్షంసపునరాభవేత్ | మత్యఃస్సిన్వి
 న్దుత్త్యనావృక్ణః కస్మాన్ములాత్ప్రగ్రోహతి | జాతఏవకనజాయతేకోన్వేపం
 జనయేత్పునః | విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మరాతిగ్గాతుఃపరాయణం | తిష్ఠమా
 నస్యతద్విదఇతి ||

౨౮

ఇతి ఐశ్వర్యాధ్యాయస్సమాప్తః - ఓంకత్సత్.

నోబ్రూ హియాజ్ఞవల్క్యప్రాణ ఏవాయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠాప్రియ
మిత్యేనదుపాసీతకాప్రియతాయాజ్ఞవల్క్యప్రాణఏవసమ్రాడితిహే
వాచప్రాణస్యవైసమ్రాటామామాయాజ్యంయజయత్యప్రతిగృహ్య
స్యప్రతిగృహ్యత్యపి తత్రసథాశక్తంభవతియాందిశమేతిప్రాణనైవస
మ్రాటామాయప్రాణోవైసమ్రాట్పురమంబ్రహ్మనైసంప్రాణోజ
హతిసర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తిదేవోభూత్వా దేవానప్యేతియఏవం
విద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ సహస్రగ్దదామితిహేవాచజనకో
వైదేహః సహవాచయాజ్ఞవల్క్యః పితామే ౨ మన్యతనాననుశిష్యహరే
తేతి || ౩ || యదేవతేకశ్చిదబ్రహ్మైతచ్ఛృణవామేత్యబ్రహ్మైదేగర్భాగ్దా
శ్చక్షుర్వైబ్రహ్మైతి యథామాతృమాన్విత్య మానాచార్యవాన్బుద్ధియా
త్తథాతద్వాన్తో ౨ బ్రహ్మచక్షుర్వైబ్రహ్మైత్య పశ్యతోహికిగ్స్యాదిత్య
బ్రహ్మతే తస్యాయతనంప్రతిష్ఠాంసమే బ్రహ్మిదేవేకపాద్వా ఏతత్సమ్రా
డితినవైనోబ్రూ హియాజ్ఞవల్క్యచక్షురేవాయ తనమాకాశః ప్రతిష్ఠాస
త్యమిత్యేనదుపాసీతకానన్యతాయాజ్ఞవల్క్యచక్షురేవసమ్రాడితిహే
వాచచక్షుషావైసమ్రాట్ సశ్యస్తమాహురద్రాక్షీరితస ఆహ ద్రాక్ష
మితితత్సత్యంభవతి చక్షుర్వైసమ్రాట్ పరమంబ్రహ్మనైసం చక్షుర్జహ
తిసర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తిదేవోభూత్వా దేవానప్యేతియఏవంవి
ద్వానేతదుపాస్తే హస్త్యృషభగ్ సహస్రగ్దదామితిహేవాచ జనకో
వైదేహః సహవాచయాజ్ఞవల్క్యః పితామే మన్యతనాననుశిష్య హరే
తేతి || ౪ || యదేవతేకశ్చిదబ్రహ్మైతచ్ఛృణవామేత్యబ్రహ్మైదేగర్భాగ్దా
శ్చక్షుర్వైబ్రహ్మైతి యథామాతృమాన్విత్య మానాచార్యవా
న్బుద్ధియాత్తథా తద్భాతద్వాన్తో బ్రహ్మచక్షుర్వైబ్రహ్మైత్య శృణ్వ
తోహికిగ్స్యాదిత్య బ్రహ్మతే తస్యాయతనంప్రతిష్ఠాంసమే బ్రహ్మిదేవేకపా
ద్వాఏతత్సమ్రాడితినవైనోబ్రూ హియాజ్ఞవల్క్యశ్రోత్రమేవాయ తన
మాకాశః ప్రతిష్ఠానన్తత్యేనదుపాసీతకానన్తతాయాజ్ఞవల్క్యచక్షురేవ
సమ్రాడితిహేవాచ తస్మాద్వైసమ్రాడవియాంకాంచదిశంగచ్ఛత్యై

వాస్యాలస్తంఽచ్చత్యనస్తాహిదోదిశోవైసమ్రాట్సగ్రితగ్ శ్రోత్రంవై
సమ్రాట్పరమం బ్రహ్మనైసగ్ శ్రోత్రంజహతిసర్వాణ్యేనం ధూతాన్య
భిక్షగన్తి దేవోభూత్వాదేవానశ్యేతియఏవంవిద్వానేతదుపాస్తేహస్తస్యై
షభగ్ సహస్రం దదామీతిహూవాచ జనకోనైశోహస్యహూవాచ యాజ్ఞవల్క్య
ః పితౄణామేమన్యశనాననిష్యహురేతేః॥ ౫॥ యశేవతేకచ్చిదబ్రవీత్
చ్చృణవామేశ్య బ్రవీత్తేసశ్యకామోజాబాలోమనోవైబ్రహ్మేతియథా
మాతృమాన్విషమానాచార్య వాన్బుగ్రియాస్తథాతజ్జాబాలో బ్రవీత్సహో
వైబ్రహ్మేశ్యమనసోహికిగ్ స్యాదిష్యబ్రవీత్తతేతస్యాయ తనంప్రతిష్ఠాం
నమేబ్రవీదిత్యేకపాద్యా ఏతస్సమ్రాడితగవైసోబ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య
మనఏవాయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠాన్తస్థిత్యేనదుపాసీతకా ఆనన్తతాయా
జ్ఞవల్క్యమన ఏవసమ్రాడితహూవాచ మనసావైసమ్రాట్స్త్రియషభి
హార్యతేసస్యాం ప్రతిరూపంపుత్రోజాయతేస ఆనన్తోమనోవైసమ్రాట్
రమంబ్రహ్మనైసంమనోజహతి సర్వాణ్యేనంధూతాన్యభిక్షగన్తి దేవోభూ
త్వాదేవానశ్యేతియ ఏవంవిద్వానేతదుపాస్తేహస్తస్యైషభగ్ సహస్రం
దదామీతిహూవాచ జనకోనైశోహస్యహూవాచ యాజ్ఞవల్క్యః పితౄణామే
మన్యశనాననిష్యహురేతేః॥ ౬॥ యశేవతేకచ్చిదబ్రవీత్తచ్చృణవామే
త్యబ్రవీత్తేవిదధ్ధక్వాత్యోహ్యగయంవైబ్రహ్మేతియథామాతృమాన్విష
మానాచార్య వాన్బుగ్రియాస్తథాతచ్చాత్యోబ్రవీత్సహుదయంవైబ్రహ్మే
త్యోహ్యగయగ్గహికిగ్ స్యాదిష్యబ్రవీత్తతేతస్యాయతనంప్రతిష్ఠాంనమేబ్రవీ
దిత్యేకపాద్యా ఏతస్సమ్రాడితగవైసోబ్రూహి యాజ్ఞవల్క్యోహ్యగయ
మేవాయతనమాకాశః ప్రతిష్ఠాన్తస్థిత్యేనదుపాసీతకాస్తితా యాజ్ఞవ
ల్క్యోహ్యగయమేవ సమ్రాడితహూవాచహ్యుదయం వైసమ్రాట్సర్వే
షాంధూతానామాయతగ్ హ్యుదయంవైసమ్రాట్సర్వేషాంధూతానాం
ప్రతిష్ఠాహ్యుదయేహ్యేన సమ్రాట్సర్వగణిధూతాని ప్రతిష్ఠితాని భవన్తి
హ్యుదయంవైసమ్రాట్పరమంబ్రహ్మనైసగ్ హ్యుదయంజహతి సర్వాణ్యే
నంధూతాన్యభిక్షగన్తి దేవోభూత్వాదేవానశ్యేతియఏవంవిద్వా నేతదు

పాస్తేహస్తస్యివభగ్ సహస్రందదామితిహూవాచ జనకోవైదేహస్స
హూవాచయాజ్ఞవల్క్యః పితామేమస్యతనానసుశిష్యహరేలేతి॥ ౭

అథర్వీతీయం బ్రాహ్మణమ్.

జనకోహవైదేహఃకూర్పదుపావసన్పన్నువాచనమస్తే॥ స్తుయాజ్ఞ
వల్క్యనుమాశాధీత సహూవాచయథావైసన్మాన్ద్యహస్తమధ్వసమే
ప్యన్రథం వానావంవాసమాదదిలైవమే వైతాభిరుషేషద్భి స్సమాహితా
త్తా॥ స్యేవంబృద్ధారక అభ్యస్సన్నధీతఃపిడిక్తోవనిషత్కృత్విత్విమ చ్యమా
నఃక్వగమిప్యసీతనాహస్తభ్యగవస్వేదశస్త్రగమిష్యామిశ్యభవైలే॥ యంత
ద్వత్యౌమియత్ర గమిప్యసీత బ్ర పితృభగవాసన్॥ ౧॥ ఇద్ధోహవైనామైవయో
॥ యందక్షిణే॥ తస్మరుషస్తంవావీతవిధగ్ సస్తమిన్త్ర ఇత్యాచక్షలేవ
రోక్షేణైవ వరోత్య ప్రియాశ్చవహిశేవాప్రత్యక్షద్విపత్తి ॥ ౨॥ అధై ద్వ
మే॥ తీణపురుషరూపమేపాస్యసన్నవి॥ త్తయోరేవసగ్ స్తావాయ ఏవోం
తహృకదయ ఆకాశోవైనయోరేతదన్నంయ ఏవోంసహృకయే లోహిత
పిండో॥ ధైసయోరే ఏత్ప్రవరణం యదతదస్తహృకదయే జాలకమి
వాధైసయోరేపాస్యసన్నంచరణేనైపా హృదయూదూర్ధ్వనాద్యచ్ఛరతి
యథాకేశ స్సహస్రధాధిన్న ఏవసన్వైతాహితానామనాద్యోస్తహృక
దయేప్రసిస్థితాభవంస్యేతాభిర్వావహాస్రవదాస్రవవీతస్తాదేషప్రవివి
క్తాహారతర ఇవైవభవశ్యస్తాన్ధారీరాదాస్త॥ ౩॥ తస్యప్రాచీకృప్రి
ఞ్చఃప్రాణాదక్షిణాగ్ధక్షిణే ప్రాణాః ప్రతీచీదిక్ప్రత్యంచఃప్రాణా
ఉదీచీదిగుదంచః ప్రాణాః పృథ్వీగూర్ధ్వఃప్రాణా అవాచీదిగవాంచః
ప్రాణాస్సర్వాదిశస్సర్వే ప్రాణాస్స ఏవసహితేత్యాత్తా॥ గృహ్యాయన
హిగృహ్యతే॥ శీర్శ్యసహితీశ్యతే॥ సంగోనహిసజ్యతే॥ సీతోనవ్యభతే॥ సరి
ప్యత్యభయంచైజనకప్రాప్తో॥ సీః హూవాచయాజ్ఞవల్క్యః॥ సహూవా
చజనకోవైదేహా॥ భయన్తావగచ్ఛతాద్యాజ్ఞవల్క్యయోనో భగవన్న
భయంవేదయసే నమస్తే॥ స్త్విమేవిదేహోఅయమహమస్తీ॥ ౪॥

అథత్యతీయం బ్రాహ్మణమ్.

జనకగృహవైదేహం యాజ్ఞవల్క్యే జగమునమేనేన వదివ్య ఇత్యథహ
 యజ్ఞనకశ్చవైదేహా యాజ్ఞవల్క్యశ్చైగ్నిహోత్రే సముదాతే తస్మై హ
 యాజ్ఞవల్క్యే వరందదాసహకామ ప్రశ్నమేవ వ్రేతగృహస్మై దదాతగ్
 స మ్రాడేవ పూర్వం ప ప్రచ్ఛ॥ ౧॥ యాజ్ఞవల్క్యకింజ్యోతిరయం పురుష ఇ
 తి । ఆదిత్యజ్యోతిః స మ్రాడితి హివాచ ఆదిత్యే నైవ జ్యోతిషాస్తే వల్యయ తే
 కర్షకురు తే విపత్యేతీత్యే వమే వైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౨॥ అస్తమిత ఆదిత్యే యా
 జ్ఞవల్క్యకింజ్యోతిరే వాయం పురుష ఇతి చన్ద్రమావవాస్య జ్యోతిర్భవతీతి చం
 ద్రమనైవాయం జ్యోతిషాస్తే వల్యయ తే కర్షకురు తే విపత్యేతీత్యే వమే వైత
 ద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౩॥ అస్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్యచం ద్రమస్యస్తమితేకిం
 జ్యోతిరే వాయం పురుష ఇత్యగ్నిరే వాస్య జ్యోతిర్భవతీత్యగ్ని నైవాయం జ్యో
 తిషాస్తే వల్యయ తే కర్షకురు తే విపత్యేతీత్యే వమే వైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౪॥ అస్త
 మిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్యచం ద్రమస్యస్తమితే శాస్తే గ్నాకింజ్యోతిరే వాయం
 పురుష ఇతి వాగే వాస్య జ్యోతిర్భవతీతి వానైవాయం జ్యోతిషాస్తే వల్యయ తే క
 ర్షకురు తే విపత్యేతీతి తస్మాదైవ స మ్రాడవియ త్రస్యః పాణిర్న వినిర్జాయ
 తేథయ త్ర వాగుచ్చరత్యువైవ త్రస్యేతీత్యే వమే వైతద్యాజ్ఞవల్క్య॥ ౫॥ అ
 స్తమిత ఆదిత్యే యాజ్ఞవల్క్యచం ద్రమస్యస్తమితే శాంతే గ్నా శాంతాయాం
 వాచికింజ్యోతిరే వాయం పురుష ఇత్యాత్మై వాస్య జ్యోతిర్భవతీత్యాత్మై వై వా
 యం జ్యోతిషాస్తే వల్యయ తే కర్షకురు తే విపత్యేతీతి॥ ౬॥ కతమత్యేయో
 యం విజ్ఞానమయః ప్రాణేషు హృద్యై జ్యోతిః పురుషః । స సమాసస్య స్మ
 భాలోకావసనం చరణధ్యాయతీవ లేలా యతీవ । సహిస్వప్నీ భూత్వేమం
 లోకమతిక్రామతిః పుత్యోరూపాణి॥ ౭॥ స వాయం పురుషో జాయమాన
 శ్చరీరమభిసంవద్యమానః పాప్తభిస్సగ్ సృజ్యతే స ఉత్కాగ్రివన్ద్రియ మా
 ణః పాప్తనో విజహతి॥ ౮॥ తస్యేవావీతస్య పురుషస్య ద్వేషవస్థానేభవత ఇద
 ఇచ్చవరలోకస్థానం చ సంధ్యంతీయగ్ స్వప్నస్థానం తస్మిన్ సంధ్యేస్థానేతి

ష్ఠన్నే తేఉభేస్థానేవశ్యతీదంచపరలోకస్థానంచ । అథయథాక్రమోయం
 పరలోకస్థానేభవతి తమాక్రమమాక్రమ్యోభయాఽపాప్సనఽనందాగ్
 శ్చపశ్యతి ॥ సయత్ర ప్రస్వపిష్యస్యలోకస్యసర్వావతోమాత్రామపాదా
 యస్వయం విపాత్యస్వయం నిర్తాయస్వేనభాసాస్వేనజ్యోతిషా ప్రస్వపి
 త్యత్రాయంపురుషస్సవ్యయంజ్యోతిర్భవతి॥ ౯॥ సతత్రరథానరథయోగా
 నపథానోభవన్త్యథరథాఽరథయోగాన్పథస్సృజతేన తత్రానన్దాము
 దఃప్రముదోభవన్త్యథానందాన్ముదః ప్రముదస్సృజతేనతత్రవేశాన్తాఃపు
 ష్కరిణ్యస్సృవన్త్యోభవన్త్యథవేశాన్తాఃపుష్కరిణ్యస్సృవన్త్యస్సృజతేన
 హికర్తా॥ ౧౦॥ తదేతేష్లోకాభవన్తి॥ స్వప్నేనశారీరమభిప్రహత్యాసుప్త
 స్సుప్తానభిచాకశీతి । శుక్రమాదాయపునరేతిస్థానగ్హిరన్త్యయః పురుష
 ఏకహగ్సః॥ ౧౧॥ ప్రాణేనరక్షన్నవరంకులాయంబహిష్కులాయాద
 మృతశ్చరిత్వా । సతాయతేఅమృతోయత్ర కామగ్హిరన్త్యయః పురుషఏక
 హగ్సః॥ ౧౨॥ స్వప్నాంతఉచ్ఛావచమీయమానోరూపాణిదేవఃకురుతే
 బహూని । ఉతేవస్తీర్భిస్సహమోదమానోజక్షదులేవాపిభయానివశ్యే॥
 ౧౩॥ ఆరామమస్యవశ్యన్తినసంపశ్యశ్చికశ్చనేతి । తనాయతమృచ్ఛభయేది
 త్యాహుః । దుఃఖిపజ్యగ్హస్తైభవతియమేషనప్రతిపద్యతేఅభోఖిల్వాహు
 ర్జాగరితదేశవివాన్యైష ఇతయానిహ్యోవ జాగ్రత్పశ్యతితాన్సుప్త ఇత్య
 త్రాయంపురుషస్సవ్యయంజ్యోతిర్భవతిసోహంభగవలేసహస్రిందదామ్య
 తడిర్ధ్వంవిమోక్షాయబ్రూహీతి॥ ౧౪॥ సవాపిషవతస్త్విసంప్రసాదేర
 త్వాచరిత్వాదృష్టైవపుణ్యంచపాపంచ । పునఃప్రతిన్యాయంప్రతియో
 న్యార్ద్రవతిస్వప్నాయైవసయత్రత్రకించిత్పశ్యత్యనన్వాగతస్తేనభవశ్యసం
 గోహ్యాయంపురుష ఇత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞనల్కృతసోహంభగవలేసహస్రిం
 దదామ్యతడిర్ధ్వంవిమోక్షాయైవబ్రూహీతి॥ ౧౫॥ * సవాపిషవతస్త్వి

* ఏతస్త్విస్వప్నాన్తేరత్వేతిర్గజరామానుజీయపాతః.

స్పృష్టేరత్వా చరిత్వాదృష్టైవపుణ్యంచపాపంచపునః ప్రతిన్యాయం
 ప్రతియోన్యాద్రవతిబుద్ధాన్తాయైవసయత్తత్రకించిష్యశ్యశ్య నన్వాగతస్తేన
 భవత్యసంగోహ్యాయంపురుషఃతేవమేవైతిద్యజ్ఞశ్చలక్ష్మ్యసోహంభగవతే
 సహస్రిందదామ్యఃఊర్వకంవిమోక్షాయైవబ్రూహీతి॥ ౧౬ ॥ సవావీష
 వీతస్త్రికబుద్ధాంతేరత్వా చరిత్వాదృష్టైవపుణ్యంచ పాపంచపునః ప్రతి
 న్యాయంప్రతియోన్యాద్రవతిస్పష్టాంతాయైవ॥ ౧౭ ॥ తద్యథామహామ
 త్స్యఉభయాలే అనుసంచరతిపూర్వంచాపరంచైవమేవాయం పురుషవితా
 భావస్తావనుసంచరతిస్పష్టాంతచబుద్ధాంతచ ॥ ౧౮ ॥ తద్యథాస్త్రి
 న్నాకాశే శ్యేవోవాసుషణ్డోవావిపరివశ్యత్రాంతస్సగోహ్యవత్సోసల్లయా
 యైవధ్రియశ్చవీచమేవాయం పురుషఃస్థానస్తాయథావతి యత్రసుప్తోన
 కంచనకామంకామయతేనకంచనస్వప్నంపశ్యతి॥ ౧౯ ॥ తావాఅస్యైతా
 హితానామనాడ్యోయథాకేశస్సహస్రి ధాభీష్టస్తావతాణిహ్మోష్టస్తిశు
 క్లస్సనీలస్యపింగళస్య హరితస్యలోహితస్యపూర్ణా అథయత్రైవం ఘృస్తీవ
 జినస్తీవహస్తీవవిచ్ఛాయయతిగర్తమివపతిత । యదేవజాగృభ్యయంపశ్య
 తితదత్రాపద్యయామన్యతేఅథయత్రదేవధివరాజేవాహమేవేదగోసర్వో
 స్తీతిమన్యతేసోస్యవరమోలోకః॥ ౨౦ ॥ తద్వాఅస్యైతదతిచ్ఛద్దాలవహత
 పాష్టాభః౩గ్గరూపం । తద్యథాప్రియయాస్త్రియాసహృష్యక్రోనచా
 హ్యంకించనవేదనాన్తరమేవమేవాయంపురుషఃప్రాజ్ఞేనాత్మినా సుపరి
 వ్యక్రోనచాహ్యంకించనవేదనాన్తరమ్ । తద్వాఅస్యైతదాక్షకామమాత్మ
 కామమకామగ్గరూపగోకాన్తమ్॥౨౧॥అత్రపితౌ౨పితృభవతిమాతా
 ౨మాతాలోకాలలోకాదేవాఅదేవావేదాలవేదాః॥అత్రస్తేనో౨స్తేనోభ
 వతిభూగ్రిహృ౨భూగ్రిహృచాండాలో౨చాండాలోపౌల్కసో౨ పౌల్కస
 శ్శ్రీమణో౨ శ్రమణస్తాసో౨తాపసో౨ నన్వాగతంపుణ్యేనానన్వాగ
 తంపాపేనతీర్ణోహితదాసర్వాచచ్ఛిక్వా౨దయస్యభవతి॥౨౨॥యదైవ
 తన్నపశ్యతిపశ్యన్తేవితన్నపశ్యతి । నహిద్రష్టుర్యుష్టేర్విపరిలోపోవిద్య

తే॒ఽవి॒నాశి॒త్వాత్ । నతు॒తద్ది॒వీతీ॒యమ॒స్తితతో॒ఽస్య॒ద్విభక్తం॒యత్ప్రశ్నోత్ ॥
 ౨౩ ॥ యద్దై॒వత॒స్సజిఘ్రి॒జిఘ్రి॒నైవత॒స్సజిఘ్రి॒సహి॒ఘ్రిత॒ద్ధౌతే॒ద్విపరి
 లోపో॒విద్యతే॒ఽవి॒నాశి॒త్వాత్తు॒తద్ది॒వీతీ॒యమ॒స్తితతో॒ఽస్య॒ద్విభక్తం॒యజ్జి
 ఘ్నోత్ ॥ ౨౪ ॥ యద్దై॒వతం॒సర॒సయతే॒నయ॒నైవత॒స్సగ॒సయతే॒నహి॒రసయ
 తూర॒సయతే॒ద్విపరి॒లోపో॒విద్యతే॒ఽవి॒నాశి॒త్వాత్తు॒తద్ది॒వీతీ॒యమ॒స్తితతో॒ఽ
 స్య॒ద్విభక్తం॒యద్ర॒సయేత్ ॥ ౨౫ ॥ యద్దై॒వతం॒నవ॒దతి॒వద॒నైవత॒స్సవ॒దతి॒న
 హి॒వత్తు॒వక్తే॒ద్విపరి॒లోపో॒విద్యతే॒ఽవి॒నాశి॒త్వాత్తు॒తద్ది॒వీతీ॒యమ॒స్తితతో
 ఽస్య॒ద్విభక్తం॒యద్వదేత్ ॥ ౨౬ ॥ యద్దై॒వతం॒సశృ॒ణోతీ॒శృణ్వ॒నైవత॒స్సశృ
 ణోతీ॒నహి॒శ్రోతు॒స్సుగ్రీ॒తేద్విపరి॒లోపో॒విద్యతే॒ఽవి॒నాశి॒త్వాత్తు॒తద్ది॒వీతీ॒య
 మ॒స్తితతో॒స్య॒ద్విభక్తం॒యచ్ఛృ॒ణుయాత్ ॥ ౨౭ ॥ యద్దై॒వతం॒నమ॒నుతే॒మనా॒వ
 నో॒నైవత॒స్సమ॒నుతే॒నహి॒మంతు॒తేద్విపరి॒లోపో॒విద్యతే॒ఽవి॒నాశి॒త్వాత్తు॒త
 ద్ది॒వీతీ॒యమ॒స్తితతో॒ఽస్య॒ద్విభక్తం॒యన్త్యవేత్ ॥ ౨౮ ॥ యద్దై॒వతం॒సపృ॒శతి
 స్పృశ॒నైవత॒స్సపృ॒శతి॒సహి॒స్పృ॒శిష్టో॒స్పృ॒ష్టే॒ద్విపరి॒లోపో॒విద్యతే॒ఽవి॒నాశి
 త్వాత్తు॒తద్ది॒వీతీ॒యమ॒స్తితతో॒స్య॒ద్విభక్తం॒యత్సపృ॒శేత్ ॥ ౨౯ ॥ యద్దై॒వ
 తం॒నవి॒జానా॒తివి॒జాన॒నైవత॒స్సవి॒జానా॒తి॒సహి॒వి॒జ్ఞాతు॒వజ్ఞాతే॒ద్విపరి॒లో
 పో॒విద్యతే॒ఽవి॒నాశి॒త్వాత్తు॒తద్ది॒వీతీ॒యమ॒స్తితతో॒స్య॒ద్విభక్తం॒యద్వి॒జానీ
 యాత్ ॥ ౩౦ ॥ యత్ర॒వాత॒స్యది॒వస్యాత్త॒త్రాన్యో॒ఽస్యపృ॒శ్యదన్యో॒ఽస్య
 జ్జిఘ్నో॒దన్యో॒ఽస్యద్ర॒సయే॒దన్యో॒ఽస్యద్వ॒దేదన్యో॒ఽస్యచ్ఛృ॒ణుయా॒దన్యో॒ఽ
 స్యన్త్యవే॒తాన్యో॒స్యసపృ॒శేదన్యో॒స్యవి॒జానీ॒యాత్ ॥ ౩౧ ॥ సలి॒పకో॒ద్ర
 ష్టాదై॒వతో॒భవత్యే॒షబ్ర॒హ్మలో॒కస్స॒మ్రా॒డితీ॒హౌనమ॒నుశశా॒సయ॒జ్ఞవ
 ల్కృ॒షప॒శాస్య॒పర॒మాంశః॒రేషా॒స్యపర॒మాంసం॒పశే॒షోస్య॒పర॒మాలో॒కప
 షో॒స్యపర॒మత॒నంద॒వః॒నైవా॒నన్ద॒స్యాన్యా॒సిఘ్రి॒తాని॒మాత్రా॒ముపజీ॒వన్తి ॥
 ౩౨ ॥ సయో॒మను॒ష్యాణాం॒రా॒ధాస్స॒మృద్ధో॒భవత్య॒న్యేషా॒మధి॒పతి॒స్సరై॒వ
 ర్తాను॒పైగ్రి॒భోగై॒స్సంప॒న్నత॒పస్స॒మను॒ష్యాణాం॒పర॒మత॒నన్దో॒భయే॒శతం

మనుష్యాణామానందాస్సపకఃపితౄణాం జితలోకానామానందోధయేశ
తంపితౄణాంజితలోకానామానందాః సపకోగంధర్వలోకఆనందోధయే
శతంగంధర్వలోక ఆనందాఃసపకఃకర్మదేవానామానందోయే కర్మణాదేవత్వ
మభినమ్నద్యస్తే । అథయేశతంకర్మదేవానామానందాస్స ఏకఆజానదేవానా
మానందోయశ్చ శ్రోత్రియోవృజినో కామహతోధమేశతమాజాన దేవానా
మానందాస్సపకః ప్రజాపతిలోక ఆనందోయశ్చశ్రోత్రియోవృజినో కామహ
తోధయేశతంప్రజాపతిలోక ఆనందాస్సపకోబ్రహ్మలోకఆనందోయశ్చ శ్రో
త్రియోవృజినో కామహతోధైవపవరషఆనందః । ఏష బ్రహ్మలోకస్సమ్రా
డితిహోవాచయజ్ఞవల్క్యస్సోస్థిహంభగవతేసహస్రందదావ్యతడార్ధం
విమోక్షాయైవబ్రూహీత్యత్రహయజ్ఞవల్క్యో బిభయాన్చకారమేధా
వీరాజానర్వేభ్యోమానేభ్యఉచరాణీనితి॥ ౩౩॥ సవాపవపశస్తిక్స్వపా
స్తేరతావచరితావదృష్టైవపుణ్యంచపాపంచపునః ప్రతిన్యాయం ప్రతియో
న్యాయత్రవతిబుద్ధానాయైవ॥ ౩౪॥ * తద్యథానస్సుసమాహితముత్సర్జద్యా
యాదేవమేవాయగ్ శారీర ఆత్మా ప్రా జ్ఞేనాత్మనాన్వారూఢ ఉత్సర్జన్యాతి
యతైగ్రితదూర్ధ్వోచ్ఛావసీభవతి॥ ౩౫॥ సయత్రాయమణిమానంన్యే
తిజరయావో వతవతావాణిమానంనిగచ్ఛతితద్యథామ్రంవోదుంబరంవాపి
పులంవాబన్ధనాత్ప్రముచ్యత ఏవమేవాయంపురుష ఏభ్యోగ్జేభ్యస్సంప్ర
ముచ్యపునఃప్రతిన్యాయం ప్రతియోన్యాయత్రవతిప్రాణాయైవ॥ ౩౬॥ తద్య
థారాజానమాయాస్తముగ్రాఃప్రత్యేనసఃసూతగ్రామణ్యోనైఃపా
నైరావసన్ధైఃప్రతికల్పంతేయ మాయాయమాగచ్ఛతీత్యేవగ్ హేవంవి
దగ్ సర్వాణిభూతానిత్రతికల్పస్తభదంబ్రహ్మయాతీదమాగచ్ఛతీతి ॥ ౩౭॥
* తద్యథారాజానంప్రయి యాస్తముగ్రాఃప్రత్యేనసస్సూతగ్రా
మణ్యో । భినమాయంత్యేవమేవేమమాత్మాసమస్తకాలేసర్వేప్రాణాఅభి
సమాయంతియతైగ్రితదూర్ధ్వోచ్ఛావసీభవతి॥ ... ౩౮

* ఏతదూర్ధ్వోచ్ఛావసీభవతీతిరక్లరామానుజీయపాఠః,

* యతైగ్రితదూర్ధ్వోచ్ఛావసీభవతీతిరక్లరామానుజీయపాఠః,

అథ చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్.

* సయ త్రాయమాత్వా బల్యం న్యేత్యసమ్మేహమివ న్యేత్యధైనమ్
తే ప్రాణాభిసమాయంతిస ఏతాస్తేజోమాత్రాస్సమభ్యాదదానోహృద
యమేవాన్యవక్రామతి సయత్రైవిషచాక్షుషఃపురుషః పరాజ్ఞర్యావర్తతే
తథాఽరూపజ్ఞోభవతి || ౧ || ఏకీభవతినపశ్యతీత్యాహురేకీభవతినజిహ్మతీ
త్యాహురేకీభవతినరసయత ఇత్యాహురేకీభవతినపదతీత్యాహురేకీభవతి
నశ్యతోతీత్యాహురేకీభవతినమనుత ఇత్యాహురేకీభవతినస్పృశతీత్యాహు
రేకీభవతి నవిజానాతీత్యాహుస్తస్య హైతస్యహృదయస్యా గ్రంథ్రద్యోత
తేతేనప్రద్యోతేనైషత్యానిష్కాగ్రిమతి । చక్షుషోవామాధ్నోఽవాఽ
న్యేభ్యోవాశరీరదేశేభ్యస్తముత్కాగ్రిమంతం ప్రాణోఽనూత్కాగ్రిమతి
ప్రాణమనూత్కాగ్రిమంతగ్గ్ సర్వేప్రాణా అనూత్కాగ్రిమంతిసవిజ్ఞానో
భవతినవిజ్ఞానమేవాన్యవక్రామతి । తంవిద్యాకమణీసమన్వారభేతేషూ
ర్వప్రజ్ఞాచ || ౨ || తద్యథాత్మణజలాయకాత్మణస్యాంతంగత్వాఽన్యమా
క్రమనూక్రమ్యాత్మాన ముపసగ్గహరత్యేవమేవాయమాత్మేదగ్ శరీరం
నిహత్యావిద్యాంగమయిత్యాన్య మాక్రమనూక్రమ్యాత్మానముపసగ్గహ
రతి || ౩ || తద్యథాపేశస్కూరీపేశసోమాత్రా ముపాదాయాన్యన్నవత
రంకల్యాణతరగ్ రూపంతసుతఏవమేవాయమాత్మేదగ్ శరీరంనిహత్యా
విద్యాంగమయిత్యాన్యన్న వతరంకల్యాణతరగ్ రూపం కురుతేపిత్యగ్రి
వాగాంధర్వంవాదైవంవాప్రాజాపత్యంవాబ్రాహ్మంవాఽన్యేషాంవా
భూతానామ్ || ౪ || సవాలయమాత్వా బ్రహ్మవిజ్ఞానమయోమనోమయః
ప్రాణమయశ్చక్షుమయశ్శోత్రమయఃపృథివీమయఃఆపోమయోవాయుమ
యఃఆకాశమయస్తేజోమయోఽతేజోమయఃకామమయోఽకామమయఃక్రో
ధమయోఽక్రోధమయోధర్మమయోఽధర్మమయస్సర్వమయస్తద్యదేతదిదం
మయోఽదోమయఇతియథాకారీయథా చారీతథాభవతినాధుకారీ సా

* పర్యావర్తతేఽథారూపజ్ఞోభవతితిస్మిన్పరానూనుజీయపాఠః,

ధున్భవతి పాతకారిపాపోభవతిపుణ్యః పుణ్యేనకమణాభవతిపాపః పాపేన । అథోఖిల్వాహుఃకామమయఏవాయంపురుష ఇతిసయథాకామోభవతితత్కృతున్భవతి యత్కృతున్భవతితత్కర్తృకురుతే యత్కర్తృకురుతేతదభిసంపద్యతే॥ ౫ ॥ తదేషణ్లోకోభవతితదేవనక్తస్సహకర్తృజ్ఞైతింగమనోయత్రనిషక్తమస్య । ప్రాప్త్యాస్తంకమణస్తస్యయతి-ఇచ్చేహకరోత్యయమ్ ! తస్మాల్లోకాత్పనరేత్యస్తైలోకాయకర్తృణ ఇతితుకామయమానోఽథాకామయమానోయోఽకామోనిస్తామతివక్తామ అస్మకామః సతస్య ప్రాణాడతాక్రిమంతి బ్రహ్మైవసత్ బ్రహ్మహ్యేతి॥ ౬ ॥ తదేషణ్లోకోభవతి । యదాసర్వేవ్రముచ్యంతేకామాయేస్యహృదిశ్రితాః । అథమత్యోఽమృతోభవత్యత్ర బ్రహ్మసమన్నతభితితద్యథాఽహినిర్లబ్ధయనీవత్త్వికేమృతావ్రత్యస్తాశయీతైవమేవేదగ్గరీరగ్గేశతేఅథాయమశరీరోఽమృతః ప్రాణోబ్రహ్మైవతేజ ఏవసోఽహంభగవతేసహస్రేందదామీతిపేనావాచజనకోవైదేహః॥ ౭ ॥ తదేతేణ్లోకాభవన్తి । అణుఃపథ్యావితతఃపురాణోమాగ్ స్పృష్టోఽనువిత్తోమయైషతేనధీరాఅపియన్తి బ్రహ్మవిదస్సన్వర్గం లోకమితడౌర్ధ్వావిముక్తాః॥ ౮ ॥ తస్మించ్ఛుక్లముతసీలమాహుఃప్రిణ్గహరితంలోహితంచ । ఏషపంథా బ్రహ్మణాహునితఃతేనైతిబ్రహ్మవిత్పుణ్యకృత్తైజసశ్చ॥ ౯ ॥ అన్ధంలషఃప్రవిశన్తియేఽవిద్యాముపాసతే । తతోఽథాయథవతేతమోయఉవిద్యాయాగ్ రతాః॥ ౧౦ ॥ అనన్తానామతేలోకాలధేనతమసావృతాః తాగ్స్తేప్రేత్యాభిగచ్ఛన్త్యవిద్యాగ్ సోఽబుధోజనాః ౧౧॥ ఆత్మానంచేద్విజానీయాదయమస్తీతిపూరుషః । కిమిచ్ఛసృశ్యకామాయశరీరమనుసంజ్వరేత్॥ ౧౨ ॥ యస్యానువితఃప్రతిబుద్ధఆత్మాఽస్మిస్సద్దేహ్యోగహనేప్రవిప్లః । సవిశ్వకృతసహిసర్వస్యకర్తాతస్యలోకస్సత్తలోకఏవ॥ ౧౩ ॥ ఇహైవసంతోధవిత్తస్తద్వయంసచేదవేదిమహాతీవిసప్తిః । యఏతద్విదురమృతాస్తేభవన్త్యభతరేదుఃఖమేవాపియన్తి॥ ౧౪ ॥ యదైతమనువశ్యత్యాత్మానంచేవమంజసాః । ఈశానంభూతభవ్యస్యసతతోవిబుగుష్సతే

౧౫॥ యస్తాదర్వాక్సంవత్సరోఽహూభిపరివర్తతే తద్దేవాజ్యోతిషాఽజ్యోతిరాయుర్హోపాసతేఽవృతం॥౧౬॥ యస్మిన్ వంచపంచజనాతకాశశ్చప్రతిష్ఠితః తమేవమన్యతాత్మానం విద్వాన్ బ్రహ్మమృతోఽవృతం॥౧౭॥ ప్రాణస్య ప్రాణముతచక్షుషశ్చక్షురుతశ్రోత్రస్య శ్రోత్రం । మనసోయేమనోవిదుః । తేన దిక్యర్చగ్రహపురాణమగ్యమి॥౧౮॥ మనసైవానుద్రప్తవ్యం నేహ నానాస్తికించన । మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతి యభిమానోవపశ్యతి॥౧౯॥ ఏకదైవానుద్రప్తవ్యమేతదప్రమేయంధృప్రపం । విరజఃపరతకాశాదజతత్వామహాన్ధృప్రపం॥ ౨౦ ॥ తమేవధీరోవిజ్ఞాయప్రజ్ఞాంకుర్వీతప్రాప్త్యాఽఽః । నానుధ్యాయాద్భూమాన్ శబ్దాన్వాచోవిద్వాన్ పనగ్ హితదితి॥ ౨౧॥ * సమాప్తమహానటత్వామోఽయం విజ్ఞానమయః । ప్రాణేషు య ఏషోంతర్హృదయతకాశస్తస్మింధతే సర్వస్య వశీ సర్వస్యేశానం సర్వస్యాధిపతిస్స న సాధునాకర్తృణాభూయాన్నోఏవ సాధునాకసియాన్ । ఏష సర్వేష్వ ఏష భూతాధిపతిరేవ భూతపాల ఏష సేతుర్విధరణపాం లోకానామ సుభేదాయతమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషన్తి యజ్ఞేన దానేన తపసాఽనాశకేనైతమేవ విదిత్వా మునిర్భవతి । ఏతమేవ ప్రవ్రాచిరో లోకమిచ్ఛన్తి ప్రప్రజంతి । ఏతద్ధన్యవైతశ్చుర్వే విద్వాగ్ సః ప్రజాం సకామయన్తేకిం ప్రజయాకరిష్యామః । యేషాం నోయమాత్మానం లోక ఇతి లేహస్తభైతైగ్రిషణాయాశ్చ విత్తైషణాయాశ్చ లోకేషణాయాశ్చ పుత్రా యాథభిక్షౌచగృహ్చరన్తియాహ్యేవపుత్రైగ్రిషణాసా విత్తైషణాయా విత్తైషణాసా లోకైషణోభేహ్యే తేషు ణేషు వభవతః । స ఏష నేతనేత్యాత్మాగృహ్యోనహిగృహ్యతే శీరోనహిశీర్యతే సంగోనహిసజ్యతే సితోనవ్యభతే సరిష్యత్యేతముహైవైతేనతరతతిఅతః పాపమకరః మిత్యతః కల్యాణమకరవమిత్యభేడుహైవైషువేతరతినైసంకృతాకృతేతవతః॥ ౨౨॥ తదేతద్భూభ్యుక్తం । ఏష సత్త్వో

“ తందేవాభిరజ్గరామానుజీయపాఠః.

* పుత్రేషణా విత్తైషణా లోకేషణే ణేషు భేదై హైవైషణోచరజ్గరామానుజీయపాఠః.

మహిమా బ్రాహ్మణస్య న వద్ధతే కర్మణా నోకనీయా ॥ తస్యైవ స్యాత్పదవిత్తం విదిత్వా న లిప్యతే కర్మణా పాపకేనేతి । తస్మాదేవం విచ్ఛాంతోదాంత ఉపరత స్తితి తు సుమాహితో భూత్వా త్యక్త్యేవాత్మానం పశ్యతి సర్వమాత్మానం పశ్యతి నైనం పాప్తా తరతి సర్వం పాప్తానంతరతి నైనం పాప్తా తపతి సర్వం పాప్తానం తపతి విపాపో విరజో విచికిత్సో బ్రాహ్మణో భవత్యేష బ్రహ్మలోకస్స మ్రాణితి హేమావాచ యాజ్ఞవల్క్యస్సోహంభగవతే విదేహా ॥ దదామి మాంచాపి సమాదాస్యామ్యేతి ॥ ౨౩ ॥ సవాపీషమహానజ ఆత్మాన్నాదో వసుదానో విస్తతే వసుయ ఏవం వేద ॥ ౨౪ ॥ సవాపీషమహానజ ఆత్మాజగ్రో మగ్రో మృతో భయో బ్రహ్మభయం వై బ్రహ్మభయగ్ హి వై బ్రహ్మభవతి య ఏవం వేద ॥

౨౫

❖ అథ పంచమం బ్రాహ్మణమ్. ❖

అథ హయాజ్ఞవల్క్యస్య ద్వేభార్యే బభూవ తు దైత్రేయీచ కాత్యాయనీ చ తయోర్హమైత్రేయీ బ్రహ్మవాదినీ బభూవ స్త్రీ ప్రజ్ఞైవ తహి కాత్యాయస్య థ హయాజ్ఞవల్క్యస్య ద్వ్యత్తముపాకరిష్యే ॥ ౧ ॥ మైత్రేయీతి హేమావాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రవ్రజిష్య న్వా అరే ౨ హమస్మాత్సానాదస్మి హంత తే ౩ నయా కాత్యాయన్యాంతం కరవాణీతి ॥ ౨ ॥ సా హేమావాచ మైత్రేయీ యస్ను మ ఇయం భగోస్సర్వా పృథివీ విత్రేన పూర్ణా స్యాత్సాన్యస్స ఏహ స్తేనామృతా ఆహూనేతి నేతి హేమావాచ యాజ్ఞవల్క్యస్య ధైవోపకరణవతాం జీవితంత ధైవ తేజో వితగ్ స్యాదమృతత్వస్య తు నాశాస్తి విత్తేనేతి ॥ ౩ ॥ సా హేమావాచ మైత్రేయీ యేనాహం నామృతా స్యాంకిమహంతే స కుర్యాంయ దేవ భగవాన్స్వేత్థ తదేవ మేవిబ్రూహీతి ॥ ౪ ॥ స హేమావాచ యాజ్ఞవల్క్యః ప్రియా వైఖిలునో భవతీ సతీ ప్రియమవృధధన్తర్హి భవత్యే తద్వాన్యఖ్యా స్యామి తే వ్యాచక్షాణస్య తు మేనిది ధ్యాసస్యేతి ॥ ౫ ॥ స హేమావాచ నవా అరేవ త్యుః కామాయ పతిః ప్రియో భవత్యాత్మనస్తు కామాయ పతిః ప్రియో భవతి । నవా అరేభా యై కామాయ జాయా ప్రియా భవత్యాత్మనస్తు కామాయ జాయా ప్రియా భవతి । నవా అరేభ త్రాణాం కామాయ పుత్రాః ప్రియా భ

వస్త్యాత్త్వనస్తు కామాయపుత్రాః ప్రియాభవన్తి । నవాతరేవిత్తస్య కా
మాయవిత్తం ప్రియంభవత్యాత్త్వనస్తుకామాయవిత్తం ప్రియంభవతి । న
వాతరేపశూనాం కామాయపశవః ప్రియాభవన్త్యాత్త్వనస్తుకామాయపశ
వః ప్రియాభవన్తి । నవాతరేబ్రహ్మణః కామాయబ్రహ్మప్రియంభవత్యా
త్త్వనస్తుకామాయబ్రహ్మప్రియంభవతి । నవాతరేక్షత్రస్య కామాయక్ష
త్రం ప్రియంభవత్యాత్త్వనస్తు కామాయక్షత్రం ప్రియంభవతి । నవాతరే
లోకానాంశికామాయలోకాః ప్రియాభవన్త్యాత్త్వనస్తు కామాయలోకాః
ప్రియాభవన్తి । నవాతరేదేవానాం కామాయదేవాః ప్రియాభవన్త్యాత్త్వ
నస్తుకామాయదేవాః ప్రియాభవన్తి । నవాతరేవేదానాం కామాయవేదాః
ప్రియాభవన్త్యాత్త్వనస్తుకామాయవేదాః ప్రియాభవన్తి । నవాతరేఘాతా
నాం కామాయఘాతాని ప్రియాణిభవన్త్యాత్త్వనస్తుకామాయఘాతాని ప్రి
యాణిభవన్తి । నవాతరేసర్వస్య కామాయసర్వం ప్రియం భవత్యాత్త్వనస్తు
కామాయసర్వం ప్రియంభవతి । అత్తావాతరేద్రష్టవ్యశ్శ్రోతవ్యోమంత
వ్యోనిదిధ్యాసితవ్యమైత్ర్యయాత్త్వనిఖల్వరేదృష్టే శ్రుతేమతేవిజ్ఞాత ఇగ్
సర్వంవిదితమ్॥ ౬ ॥ బ్రహ్మతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్త్వనోబ్రహ్మవేదక్ష
త్రంతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్త్వనఃక్షత్రం వేదలోకాస్తంపరాదుర్యోస్య
త్రాత్త్వనోలోకాన్వేదదేవాస్తంపరాదుర్యోస్యత్రాత్త్వనోదేవాన్వేదవే
దాస్తంపరాదుర్యోస్యత్రాత్త్వనోవేదాన్వేదఘాతాని తంపరాదుర్యో
స్యత్రాత్త్వనోఘాతాని వేదసర్వంతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్త్వన సర్వం
వేదేదం బ్రహ్మేదంక్షత్రమిమేలోకా ఇమేదేవాఇమేవేదాఇమానిసర్వాణి
ఘాతానీదగ్ సర్వంయదయమాత్మా॥ ౭ ॥ సయథాదుందుభేర్హస్యమాన
స్యనబాహ్యశబ్దాశక్నుయాద్గ్రహణాయదున్దుభేస్తుగ్రహణేన యం
దుభ్యాఘాతస్యవాశబ్దోగృహీతః॥ ౮ ॥ సయథాశంఖస్యధ్వాయమానస్య
నబాహ్యశబ్దాశక్నుయాద్గ్రహణాయ శంఖస్యతుగ్రహణేనశంఖద్వ
స్యవాశబ్దోగృహీతః॥ ౯ ॥ సయథావీణాయైవాద్యమానాయై నబాహ్యశ
బ్దాశక్నుయాద్గ్రహణాయ వీణాయైతుగ్రహణేనవీణావాదస్యవాశ
బ్దోగృహీతః॥ ౧౦ ॥ తయథారైధిగ్నైరభ్యాహితస్యపృథగ్భూమావనిశ్చ

రంత్యేవంవాలరైః స్యమహతోభూతస్యస్వస్థిసితమేతద్యశ్య దృశ్యేదోయజు
 ర్వేదస్సామవేదో ౨ ధర్వాజ్జీరసఇతిహసఃపురాణంవిద్యా ఉపనిషదశ్లో ౧
 కాస్సుత్రాణ్యనువ్యాఖ్యానానివ్యాఖ్యానాస్తీప్తగ్ హుతమాశితంపాయిత
 మయంచలోకః పరశ్చలోకస్సర్వాణిచభూతాస్యనైర్నివైతాని సర్వాణిని
 శ్వసితాని॥౧౧॥ సయథాసర్వాసామపాగ్ సముద్రఏకాయనమేవగ్ సర్వే
 షాగ్ స్పర్శానాన్తర్వగేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ రసానాంబిహ్వోకాయ
 నమేవగ్ సర్వేషాంగస్థానాం నాసికైకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ రూపా
 ణాంచక్షురేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ శబ్దానాగ్ శ్రోత్రమేకాయన మే
 వగ్ సర్వేషాగ్ సంకల్పానాంమనఏకాయనమేవగ్ సర్వాసాంపిద్యానాగ్
 హృదయమేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ కర్తృణాగ్ హస్తావేకాయనమేవగ్
 సర్వేషామానందానాముపస్థఏకాయనమేవగ్ సర్వేషాంవిసర్గణాగ్ పా
 యురేకాయనమేవగ్ సర్వేషామధ్వనాంపాదావేకాయనమేవగ్ సర్వే
 షాంవేదానాగ్ వాగైకాయనం॥౧౨॥ సయథాస్థైరవఃసం ౨ సత్రో ౨ బా
 హ్యఃకృతోస్మి ౨ రసఘన ఏవైవంవాలరైఃయమాత్మా ౨ సత్రో ౨ బాహ్యఃకృ
 తస్మి ౨ ప్రజ్ఞానఘన ఏవైతేభ్యోభూతేభ్య స్సముత్థాయతాన్యే వాసువిస
 శ్యతిసప్రేత్య సంజ్ఞాస్తీత్యరైబ్రవీమితిహేమనాచయాజ్ఞచలగ్రామ్ ॥౧౩॥సా
 హేమనాచమైత్రేయ్యైత్రైవమాభగవాన్ మోహస్తమాపీవివన్న వాలహమి
 మంవిజానామితి సహేమనాచనవాలరైపంమోహంబ్రవీహ్య వినాశీవా
 అరేయమాత్మానుచ్ఛిత్తిధర్మా ॥ ౧౪ ॥ యత్రహిదైవతమివభవతితదిత
 రభతరంపశ్యతితదితర ఇతరంజఘ్రితితదితరభితరగ్ రసయతేతదితరభతర
 మభివదతితదితరభితరగ్ శృణోతితదితరభితరంమనుతేతదితరభతరగ్ స్పృ
 శతితదితర ఇతరంవిజానాతియత్రత్వస్యసర్వ మాత్మైవాభూత్తత్కేనకం
 పశ్యేత్తత్కేనకం జిఘ్రిత్తత్కేనకగ్ రసయేత్తత్కేనక మభివదేత్తత్కేన
 కగ్ శృణుయాత్తత్కేనకం మన్వితతత్కేనకగ్ స్పృశేత్తత్కేనకం విజానీ
 యార్జ్యేనేదగ్ సర్వంవిజానాతితంకేనవిజానీయాత్స ఏషనేతిసేత్యాత్మా ౨
 గృహ్యానహిగృహ్యతే ౨ శీర్యోనహిశీర్యతే ౨ సజ్జోనహిసజ్యతే ౨ నితో
 నవ్యభతేనరిష్యతివిజ్ఞాతారమరేకేన విజానీయాదిత్యక్తానుశాసనాసిమైత్రే

యేతావదరేఖల్వమృతృషితిహూక్తావ్యయజ్ఞవల్క్యవిజహరః॥ ౧౫

అథవగ్ శఃపాతిమామ్యాత్పైమామ్యోగావవనాద్గావవనఃపాతిమా
 మ్యాత్పైమామ్యోగావవనాద్గావవనోకాశికాత్కౌశికః కౌణ్డిన్యాత్కౌణ్డి
 న్యోశాణ్డిల్యాచ్ఛాణ్డిల్యఃకౌశికాచ్ఛ గౌతమాచ్ఛ గౌతమః॥ ౧॥ అగ్నివేశ్యా
 దాగ్నివేశ్యోగాగ్గ్యద్గార్గ్యోగాగ్గ్యద్గార్గ్యో గౌతమాద్గౌతమస్తైసతవా
 తైసతవఃపారాశర్యాణుణాత్పారాశర్యాణుణోగాగ్గ్యాయణాద్గాగ్గ్య
 యణుణద్గలకాయనాయద్దల కాయనోజాచాలాయనాజ్ఞా చాలాయనో
 ముధ్యన్దినాయనాన్ముధ్యన్దినాయన స్సౌకరాయణాత్సౌకరాయణఃకామా
 యణాత్కామాయణః సాయకాయనాత్సాయకాయనః కౌశికాయనేః
 కౌశికాయనిః॥ ౨॥ ఘృతకౌశికాద్ఘృతకౌశికఃపారాశర్యాణుణాత్పారా
 శర్యాణుణఃపారాశర్యాత్పారశర్యోజాతూకర్ణ్యాజాతూకర్ణ్యతసురా
 యణాచ్ఛయాస్కాచ్ఛ సురాయణస్త్రైపణేస్త్రైపణిరావజన్ధన రావజ
 న్ధిరాసురే రాసురిర్భరద్వాజాద్భరద్వాజ ఆశ్రేయాదాశ్రేయోమా
 ణ్డేర్మాణ్డిగౌతమాద్గౌత మోగాతమాద్గౌతమోవాత్సవద్వాత్సవ శ్శాణ్డి
 ల్యాచ్ఛాణ్డిల్యైశోర్యా త్కాప్యాత్కౌశ్యోకావ్యంకుమారహరితాత్కు
 మారహరితోగాల వాద్దాలవోవిజర్భీకౌణ్డిన్యాద్విజర్భీ కౌణ్డిన్యోవశ్యసపా
 తోబాభ్రవాద్వశ్యసపాద్బాభ్రవఃపశస్సాభ్రవశ్చస్తాస్సాభ్రవోఽయాస్యా
 దాగ్గిరసాదయాస్య ఆగ్గిరసఆభూతేస్తావస్తా దాభూతిస్తావస్తో విశ్వ
 రూపాత్తావస్తోద్విశ్వ రూపస్తావస్తోద్విభ్యావశ్వినాదధీచ ఆథర్వణా
 దధ్యజ్ఞాథర్వణోఽథర్వణోఽవాదధర్వావోమృత్యోః ప్రాధ్వగ్ సనా
 త్ప్రథ్యఃప్రాధ్వగ్ సనఃప్రథ్వగ్ సనాత్ప్రథ్వగ్ సనవఃఋషేకేక్షి
 ద్విప్రచిత్రేద్విప్రచిత్రీద్విప్రేద్విప్రేస్సనారోః సనాయఃసనాతనాత్సనా
 తనఃసనకాత్సనకః పరమేష్ఠినఃపరమేష్ఠీ బ్రహ్మణో బ్రహ్మస్వయమృబ్ర
 హ్మణేనమః॥ ౩

బృహదారణ్యకోపనిషత్ - సప్తమాధ్యాయః.

అథ ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

హరిః ఓమ్॥ పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణ త్వాగ్నమిదం దధ్యచ్ఛతే॥ పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవాపశిష్యతే ॥ ౧ ॥ ఓం ౩ ఖం బ్రహ్మ ॥ ఖం పురాణం వాయు రంఖమితహస్తా హ కౌరవ్యా యణీపు త్రో వేదోఽయం బ్రాహ్మణా విదుర్వేదై నేన యద్యేదితవ్యమ్ ॥

అథ ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.

త్రయః ప్రాజాపత్యాః ప్రజాపతౌ పి బ్రహ్మచర్యమూషధైవామనుష్యా అసురాడుషిత్యా బ్రహ్మచర్యం దేవాడుచుగ్భ్రీవీతునోభవాని తితేభ్యో హైతదక్షరమువాచద ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టా ౩ ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టేతి హేమచుర్దయ్యతేతి న ఆత్మేత్యోమితి హేమవాచవ్యజ్ఞాసిష్టేతి ॥ ౧ ॥ అథ హైనమనుష్యాడుచుగ్భ్రీవీతునోభవాని తితేభ్యో హైతదేవాక్షరమువాచద ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టా ౩ ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టేతి హేమచుర్దయ్యతేతి న ఆత్మేత్యోమితి హేమవాచవ్యజ్ఞాసిష్టేతి ॥ ౨ ॥ అథ హైనమనురాడుచుగ్భ్రీవీతునోభవాని తితేభ్యో హైతదేవాక్షరమువాచద ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టా ౩ ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టేతి హేమచుర్దయ్యధ్యమితి న ఆత్మేత్యోమితి హేమవాచవ్యజ్ఞాసిష్టేతి తదేతతవైషాదేవీవాగను వదతిస్తనయిత్తుర్దద ఇతిదావ్యతదతధ్యధ్యమితి తదేతతక్రిగ్ శిక్షేద్ద మందానందయామితి॥ ౩

అథ తృతీయం బ్రాహ్మణమ్.

ఏష ప్రజాపతిర్యథృదయమేతద్భ్రీహైతత్సర్వం తదేతతక్రితరగ్ హృదయమితి హృ ఇత్యేకమక్షరమభిహరన్త్యస్తైస్త్వాశ్చాశ్చేచయ ఏషం

వేదదత్తత్యేకమక్షరందదత్త్యస్తైస్సావశ్చన్యేచయఏవంవేదయమిత్యేకమక్షర
మేతిసగ్గంలోకంయఏవంవేద॥ ౧

❖ అథచతుర్థం బ్రాహ్మణమ్. ❖

* తద్వైతదేతదేవతదాససత్యమేవసయోహైతంమహద్యక్షంప్ర
థమజంవేదసత్యం బ్రహ్మేతిజయతీమాల్లోకాన్జిత ఇన్నవసావసద్యఏవమే
తంమహద్యక్షంప్రథమజంవేదసత్యం బ్రహ్మేతిసత్యగ్మేయపబ్రహ్మ॥ ౧॥
ఆవఏవేదమగ్రాసుస్తాఆవసంశ్యమస్యజస్తసత్యంబ్రహ్మబ్రహ్మప్రజావతిం
ప్రజావతిర్దేవాగ్స్తేనసాస్సత్యమేవాపాసతే తదేతత్త్యక్తిక్షరగ్నసత్య
మితిసదృత్యేకమక్షరంతీత్యేకమక్షరం యమిత్యేకమక్షరంప్రథమోత్తమే అ
క్షరేసత్యంమధ్యతోన్యతం తదేతదన్యతముభయతస్సత్యేన వరిగృహీతగ్న
త్యభూయమేవభవతనైనం విద్వాగ్నమన్యతగ్గహీనస్తి॥ ... ౨

❖ అథపంచమం బ్రాహ్మణమ్. ❖

తద్యస్సత్యమసాసఆదిత్యోయఏవఏతస్త్విన్ద్యలే పురుషోయశ్చాయం
దక్షిణేక్షుస్సురుషస్తావేతావన్యోస్యస్త్విన్ద్యస్త్రిష్టితారశ్శిభిరేవోస్త్విన్ద్యస్త్రిష్టితః
ప్రాణేరయ మముష్మిన్సయదోత్కృమిష్యన్భవతి శుద్ధమేవైతన్తండలంప
శ్యతినైనమేతేరశ్శయః ప్రత్యాయన్తి॥ ౧॥ యఏవఏతస్త్విన్ద్యలేపురుషస్తస్య
ఘారితిశిరపకగ్గిరపకమేతదక్షరంభువ ఇతిబాహూద్వాబాహూద్వేఏతే
అక్షరేసువరితి ప్రతిష్ఠాద్వేప్రతిష్ఠేద్వే ఏతేఅక్షరేతస్యోపనిషదహారితిహ
న్రిపాప్తానంజహతిచయఏవంవేద॥ ౨॥ యోయందక్షిణేక్షుస్సురుషస్తస్య
ఘారితిశిరపకగ్గిరపకమేతదక్షరంభువ ఇతిబాహూద్వాబాహూద్వేఏతే
అక్షరేసువరితి ప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠేద్వేద్వే ఏతేఅక్షరేతస్యోపనిషదహారితిహ
న్రిపాప్తానంజహతిచయఏవంవేద॥ ౩

* సయోహైతస్సహద్యక్షమితిరక్షరాసానుజీయపాఠః.

—అథఏకాదశం బ్రాహ్మణమ్.—

ఏవంవేదైతద్వైవరమం తపోయం ప్రేతమరణ్యగ్హరస్తపరమగ్ హైవ
లోకంజయతి యఏవంవేదైతద్వైవరమంతపోయం ప్రేతమగ్నావభ్యాద
ధతివరమగ్ హైవలోకంజయతియఏవంవేద॥ ... ౧

—అథద్వాదశం బ్రాహ్మణమ్.—

అన్నంబ్రహ్మేత్యేక ఆహుస్తన్నతథాఘాయతివాఅన్నమృతే ప్రా
ణాత్ప్రాణోబ్రహ్మేత్యేక ఆహుస్తన్నతథాశుష్యతివై ప్రాణఋతే-
న్నాదేతేహత్యేవదేవతే ఏకథాఘాయంఘాత్వా పరమతాఽచ్చతస్తద్ధ
స్తాహప్రాతృదఃపితరంకిగ్ స్విదేవైవంవిదుషేనాధుకుర్యాంకేమవాస్తా
అసాధుకుర్యా మితిసహస్తాహపాణినా మాప్రాతృదకస్త్యేసయోరేక
థాఘాయంఘాత్వా పరమతాఽచ్చతీతస్తాఽహైతదువాచవీత్యన్నం
వైవిలన్నహీమాని సర్వాణిఘాతానివిష్టానిరమితి ప్రాణోవైరం ప్రా
ణేహీమానిసర్వాణిఘాతాని రమస్తేసర్వాణిహవాఅస్తిస్సుభతాని విశన్తి
సర్వాణిఘాతానిరమస్తేయఏవంవేద॥ ... ౧

—అథత్రయోదశం బ్రాహ్మణమ్.—

ఉక్తంప్రాణోవాఉక్తంప్రాణోహీదగ్ సర్వముత్తాపయత్యుగ్ధా
స్తాదుక్తవిధీరస్తీతత్యుక్తస్యసాయజ్యగ్ సలోకతాంజయతియఏవంవేద॥౧॥
యజుః ప్రాణోవైయజుః ప్రాణేహీమానిసర్వాణిఘాతానియజ్యస్తేయు
జ్యస్తేహస్తేసర్వాణిఘాతాని శైష్ట్యాయయజుషస్సాయజ్యగ్ సలోక
తాంజయతియఏవంవేద॥ ౨॥ సామప్రాణోవైసామప్రాణేహీమానిస
ర్వాణిఘాతాని సమ్యజ్చిసమ్యజ్చిహస్తేసర్వాణిఘాతాని శైష్ట్యాయ
కల్పస్తేసామ్నస్సాయజ్యగ్ సలోకతాంజయతియఏవంవేద॥ ౩॥ ఊత్రం
ప్రాణోవైఊత్రంప్రాణోహీవైఊత్రం త్రాయతేహైసంప్రాణః

ణితోః ప్రత్యత్రమత్రమాప్నోతిత్తత్రస్య సాయుజ్యగ్ సలోకతాంజయతి
యఏవంవేద॥ ౪

—*అథచతుర్దశంబ్రాహ్మణమ్*—

భూమిరస్తరితండ్యోరిశ్యష్టావతు రాణ్యష్టాతురగ్ హవా ఏకంగాయ
యతైగ్రిపదమేతదు హైవాస్యా ఏతత్సయావదేషుత్రి ఘలోకేషు తావద్ధజ
యతియోస్యా ఏతదేవంపదంవేద॥ ౧॥ ఋచోయజుగ్ పిసామానీత్యష్టావ
తు రాణ్యష్టాతురగ్ హవా ఏకంగాయత్యైగ్రిపదమేతదు హైవాస్యా ఏతత్స
యావతీయం త్రయీ విద్యాతావద్ధజయో యోస్యా ఏతదేవంపదంవేద॥ ౨॥
ప్రాణోపానోవ్యాన ఇత్యష్టావతు రాణ్యష్టాతురగ్ హవా ఏకంగాయ
త్యైగ్రిపదమేతదు హైవాస్యా ఏతత్సయావదిదం ప్రాణితావద్ధజయతియో
స్యా ఏతదేవంపదంవేదాథాస్యా ఏతదేవతురీయందగ్ధతంపదంపరోరజా
యఏషతపతియదైవచతుర్ధంతత్తురీయం దగ్ధతంపదమితిదగ్ధశ ఇవహ్యేష
పరోరజాత్తినిగ్ధముహ్యేవైషరజ ఉపర్యుపరితపత్యేగ్ హైవశ్రియాయ
శసాతపతియోస్యా ఏతదేవంపదంవేద॥ ౩॥ * సైషాగాయత్యైగ్రితస్త్రిగ్
స్తురీయదగ్ధతేపశే పరోరజసిప్రతిష్ఠితాతదైవతత్సత్యే ప్రతిష్ఠితంచక్షు
దైవసత్యంచక్షుర్నివైసత్యం తస్మాద్గదిదానీంద్వావివదమనావేయ తా
మహమదగ్ధమహమశ్రౌషమితి యఏవబ్రూయాదహమదగ్ధమితి తస్మా
ఏవశ్రద్ధధ్యామతదైవసత్యంబలేప్రతిష్ఠితం ప్రాణోవైబలంతత్ప్రాణే
ప్రతిష్ఠితం తస్మాదాపచర్బలగ్ సత్యాదోగీయ ఇత్యేషషిషాగాయత్యైగ్రి
ధ్యాత్తం ప్రాణేప్రతిష్ఠితాసాహైషాగయాగ్ సత్రప్రాణావైగయా
స్తత్ప్రాణాగ్ సత్రేతద్యద్ధయాగ్ సత్రేతస్మాద్ధాయత్రీనామ సయామే
వామూగ్ సావిత్రిమన్వాహైషైః సయస్మా అన్వాహతస్య ప్రాణాగ్
స్త్రీయతే॥ ౪॥ తాగ్ హైతామేకేసావిత్రిమనుష్టుభవన్వాహుర్వాగను

* తస్మాదేవశ్రద్ధధ్యామేతి, బలంసత్యాదోజీయఇతి, ఏషైసవసా
యస్తాఇతి, చరణరామానుజీయపాఠః.

ష్టబేతద్వాచమనుబ్రూమ ఇతినతథాకుర్యాద్ధాయత్రీమేవ సాత్త్రిమను
 బ్రూయాద్యదిహవా అప్యేవంవిద్వహ్నివస్ర తిగృహ్ణాణి హైవతద్గాయ
 త్యాగ్రికఞ్చనపదమ్పత్రి॥ ౫॥ సయఇమాగ్స్తిగ్నికోకాన్ముణ్ణాస్పత్రిగృ
 హ్ణాయాతోస్సాగ్నివతత్పత్రిథమంపదమాత్సయాదథయావతీయం త్రయావి
 ద్ధాయస్తావత్పత్రిగృహ్ణాయాతోస్సాగ్నివతద్విత్తీయంపదమాత్సయాదథ
 యావతీదంప్రాణియస్తావత్పత్రిగృహ్ణాయాతోస్సాగ్నివతత్త్వత్తీయంప
 దమాత్సయాదథాస్యాగ్నివతదేవతురీయందర్శతంపదం పరోరజాయపష
 తపతివైవకేనచనాప్యంకుత ఉపితావత్పత్రిగృహ్ణాయాత్॥ ౬॥ తస్యాఉవ
 స్థానంగాయత్యగ్నేకపదీద్విపదీత్రిపదీచతుష్పద్యపదసి నహిపద్యసేనమ
 స్తేతురీయాదర్శతాయపదాయ పరోరజగ్నేసావదో మాప్రాపదితి
 యందిష్యాదసావస్తైకామోమాసమర్థితివానహైవాస్తైసకామ ఋగ్యతే
 యస్తావీవమువమువతిష్ఠతేహమదఃప్రాపమితివా॥ ౭॥ ఏతద్ధవైతజ్జన
 కోవైదేహోబుడిలమాశ్వతరాశ్విమువాచయన్నహేయద్ధాయత్రీవిద
 బ్రూథా అథకథగ్హస్తీఘాతోవహనీతిముఖగ్హ్యస్యాస్సమ్రాణ్ణవి
 దాఞ్చకారేతిహేవాచయత్స్యా అగ్నిరేవముఖంయదిహవా అపిబహ్నివా
 గ్నావభ్యాదథతి సర్వమేవతత్సందహత్యేవగ్ హైవైవంపిద్వగ్నః పిబహ్ని
 వపాపం కురుతేసర్వమేవ తత్సమ్నానయశుద్ధఃపూతో ౭ జరో ౭ మృత
 సప్యవతి॥ ౮

—*అథపఞ్చదశం బ్రాహ్మణమ్*

* హిరక్యేనపాత్రేణసత్యస్యాపిహితంముఖం । తత్త్వంపూ
 షన్నపావృణుసత్యధర్మాయదృష్టయే । పూషన్నేకక్షేయమసూర్యప్రా
 జాపత్యపూహరశ్శీత । సమూహాతేజోయత్రైరూపంకల్యాణతమంతతైవ
 శ్యామియోసావసౌపురుషఃసోహమస్మి । వాయురనిలమమృతమధేదంభస్మా

“ సర్వమేవతత్సంసాయేతిరక్తరామానుజీయపాఠః.

* వాయురనిలమమృతమధేదమితిరక్తరామానుజీయపాఠః.

స్తగ్ శరీరం । ఓంక్రతోస్తరకృతగ్ స్తర క్రతోస్తరకృతగ్ స్తర । అగ్నే
నయసువథారాయే అస్తాన్విశ్వానిదేవవయునానివిద్వాన్ । యయోధ్య
స్తజ్జహురాణమేనాభూయిష్టాంతేనమఉక్తింవిధేమ॥ ... ౬౧

సప్తమోఽధ్యాయస్సమాప్తః - ఓంతత్సత్.

~~~~~

బృహదారణ్యకోపనిషత్ - అష్టమాధ్యాయః.

—*అథ ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.*—

హరిఃఓం॥ యోహవైజ్యేష్ఠంచ శ్రేష్ఠంచచేదజ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చస్వా
నాంభవతి ప్రాణోవైజ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చస్వానాం భవత్య
పిచయేషాంబుభూషతియవవంవేద॥ ౧॥ యోహవైవసిష్ఠాంచేదవసిష్ఠా
స్వానాంభవతివాగైవసిష్ఠావసిష్ఠస్వానాంభవత్యపిచయేషాంబుభూ
షతియవవంవేద॥ ౨॥ యోహవైప్రతిష్ఠాంచేదప్రతిష్ఠాతీసమేప్రతిష్ఠాతి
దుర్గేచతుర్వైప్రతిష్ఠాచతుషాహి సమేచదుర్గేచ ప్రతిష్ఠాతిప్రతిష్ఠాతి స
మేప్రతిష్ఠాతిదుర్గేయవవంవేద॥ ౩॥ యోహవైసమ్మదంచేదసగ్ హస్తైవద్య
తేయంకామం కామయతే శ్రోత్రంచైసస్పృశ శ్రోత్రేహీమే సర్వేవదా
భిసమ్మన్నానగ్ హస్తైవద్యతేయంకామంకామయతేయవవంవేద॥ ౪॥ యో
హవాతియతసంచేదాతియతసగ్ స్వానాంభవత్యాయతసం జనానాంమనో
వాతియతసమాయతసగ్ స్వానాంభవత్యాయతసం జనానాంయవవంవేద॥
౫॥ యోహవైప్రజావతించేదప్రజాయతేహప్రజయా పశుభీరైవైప్ర
జావతిః ప్రజాయతేహప్రజయాపశుభిర్యవవంవేద॥ ౬॥ తెహేమే ప్రా

ణాఅహగ్ శ్రేయసేవివదమానాబ్రహ్మజన్మస్తథాచుఃకోనోవసిష్ఠత్వితగ్
 మోవాచయస్త్వివక్షతాగ్రస్తథగ్ శరీరంపాపీయోమన్యతే సవోవసి
 త్తః॥ ౭॥ వాగ్మోచ్చక్రామసాసంవత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచకథమశక
 తమద్యతేజీవితుమితీతేహోచ్యుతాకలా అనదన్తోవాచాప్రాణస్తఃప్రా
 ణేనవశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వస్తశ్శ్రోత్రేణవిద్వాగ్ సోమనసా ప్రజాయమా
 నారేతసైవమజీవిష్యేతిప్రవివేశహవాక్॥ ౮॥ చక్షుష్వోచ్చక్రామతత్సం
 వత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచ కథమశకతమద్యతేజీవితుమితీతేహోచ్యు
 తాఅన్తా అపశ్యస్తశ్చక్షుషాప్రాణస్తఃప్రాణేన వదన్తోవాచాశృణ్వస్త
 శ్శ్రోత్రేణవిద్వాగ్ సోమనసా ప్రజాయమానారేతసైవ మజీవిష్యేతిప్ర
 వివేశహవాచయః॥ ౯॥ శ్రోత్రగ్ హోచ్యక్రామతత్సంవత్సరం ప్రోష్యాగ
 త్యోవాచకథమశకతమద్యతేజీవితుమితీతేహోచ్యుతాబధిరా అశృణ్వస్త
 శ్శ్రోత్రేణప్రాణస్తః ప్రాణేనవదన్తోవాచాపశ్యస్తశ్చక్షుషా విద్వాగ్
 సోమనసా ప్రజాయమానారేతసైవమజీవిష్యేతిప్రవివేశహశ్రోత్రం॥ ౧౦॥
 మనోహోచ్యక్రామతత్సంవత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచకథమశకతమద్య
 తేజీవితుమితీతేహోచ్యుతాముగ్ధా అవిద్వాగ్ సోమనసాప్రాణస్తః
 ప్రాణేనవదన్తోవాచాపశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వస్తశ్రోత్రేణ ప్రజాయమా
 నారేతసైవమజీవిష్యేతిప్రవివేశహమనః॥ ౧౧॥ రేతోహోచ్యక్రామత
 త్సంవత్సరం ప్రోష్యాగత్యోవాచ కథమశకతమద్యతేజీవితుమితీతేహోచ్యు
 తాగ్నిబాలప్రజాయమానారేతసాప్రాణస్తః ప్రాణేనవదన్తోవాచాప
 శ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వస్తశ్శ్రోత్రేణవిద్వాగ్ సోమనసైవమజీవిష్యేతిప్రవివే
 శహరేతః॥ ౧౨॥ అథహప్రాణఉత్కగ్మిష్యన్యథా మహాసుహయఃసై
 న్ధవఃపద్వీశ శబ్దాన్సృజ్యహేదేవగ్ హైవేమాన్సాగ్నికాన్సం బబర్హతే
 హోచ్యుతాభగవఉత్కగ్మిర్నవైశత్యైమస్త్యద్యతేజీవితుమితీతస్యేవ
 లింకురుతేతతథే॥ ౧౩॥ సాహవాగువాచయద్వాఅహం వసిష్ఠాస్త్రిత్వం
 తద్వసిష్ఠాసీతియద్వా అహంప్రతిష్ఠాస్త్రిత్వంతత్ప్రతిష్ఠాసీతి చక్షుర్యద్వా
 అహగ్ సమృదస్త్రిత్వం తత్సమృదసీతిశ్రోత్రంయద్వా అహమాంతనవస్త్రి

త్వంతదాయతనమసీతి మనోయద్వాఅహంప్రజాతిరస్తిత్వం తత్ప్రజాతిర
సీతిరేతస్తస్యోమేకిమన్నంకింమేవాస ఇతియదిదంకించాశ్వభ్య ఆక్రిమిభ్యఆ
కీటపతశ్శేభ్యస్తజ్జేన్నమాపోవాసఇతినహవా అస్యానన్నంజగ్ధంభవతినా
నన్నంప్రతిగృహీతం యవీవమేతదనస్యాన్నంవేదతద్విద్వాగ్సః శ్రోత్రి
యాఅశిష్యస్తతచామన్త్యశితావచాచామన్త్యే తమేవతదనమనగ్నంకుర్వ
న్తోమస్యన్తే॥ ౧౪

—*అథద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్.*—

* ద్వేతకేశుర్నవాఅగుణేయఃపంచాలానాంపరిషదమా జగామస
అజగామజైబలింప్రవాహణం పరిచారయమాణం తముదీత్యైభ్యవాదకు
మారాకృణోసభాకృణిప్రతిశుశ్రావానుశిష్టోన్వసిపి త్రేత్యోమితిహేమావా
చ॥ ౧॥ వేద్యయధేమాః ప్రజాఃప్రయత్యోవిప్రతిపద్యంతాకృణినేతిహేమా
వాచవేత్థోయథేమం లోకంపునరాపద్యంతాకృణినేతిహేమావాచ వేత్థోయ
థాసౌలోకపీవంబహుభిః పునఃపునఃప్రయచ్ఛిర్నసమృప్యతాకృణినే
తిహేమావాచవేత్థోయతిధ్యామాహుత్యాగ్హుతాయానూపః పురుషవా
చోభూత్వాసముత్థాయవదన్తీకృణినేతిహేమావాచవేత్థో దేవయానస్య
వాపభిఃప్రతిపదం పిప్రయాణస్యవాయత్కృత్వాదేవయానంవావన్తానం
ప్రతపద్యన్తే పితృయాణంవాపిహినముషేర్వచశ్శుశ్రీతం । ద్వేసృతీతశ్చ
ణవంపితృయాణాంహందేవానాముతమర్త్యానాం । తాభ్యామిదంవిశ్వమే
జత్సమేలయదన్తే పితరంమాతరంచేతి । నాహమతపికంచనవేదేతిహేమా
వాచ॥ ౨॥ అక్షేనలపసత్యోపమస్త్రీయాఞ్చక్రేనాచృత్యవసతింకుమా
రఃప్రదుద్భావనాజగామపితరంతగ్హేమావాచేతవాపకలనోభవాకృ
రానువృత్తానాంచనాధగ్ సుమేధఇతిపంచమాప్రశ్నాప్రాజన్య బన్ధుర
ప్రాజన్తేతాన్దైవజన్తేవదేతికతమేతఇతీమతిహప్రతీకాన్యదాజహర॥
౩॥ సహజావాచతథానస్తస్వంతాతజానీథాః యథాయదహంకించనవేద

సర్వమహంతతుభ్యమవోచంప్రేహీతుతత్రప్రతీత్యబ్రహ్మచర్యంవత్సాన్య
 వఇతిభవానేవగచ్ఛత్వితిసతతజగముగౌతమోయత్రప్రవాహణస్యజైబలేరా
 సాతస్తాతససమాహృత్యోదక మాహారయాభ్యుకారాథహస్తా అర్ఘ్యం
 చకారతగ్మోవాచ వరంభవతేగౌతమాయదత్త ఇతి॥ ౪॥ సమోవాచ
 ప్రతిజ్ఞాతోమ ఏవవరోయాంతుకుమారస్యాస్తేవాచమభాషథాస్తామేవమే
 బ్రూహీతి॥ ౫॥ సమోవాచనైవేషువైగౌతమోతద్వరేషుమానుషాణాం
 బ్రూహీతి॥ ౬॥ సమోవాచవిజ్ఞాయతేహస్తీషిరణ్యస్యాపాత్తంగోఅ
 శ్వనాందాసీనాంప్రవారాణాంపరిధానస్యమానోభవాత్ బహూరనస్త
 స్యావర్యస్తస్యాభ్యవదాన్యోభూదితినవైగౌతమతీర్థేనేచ్ఛాసా ఇత్యుపైష్య
 హంభవస్తమితివాచాహస్తవైపూర్వఉపయన్తిస్తమోపాయనకీర్త్యవాస॥
 ౭॥ సమోవాచతథానస్త్యంగౌతమమాపరాథాస్తవచపితాషహయ
 థేయంవిద్యేతః పూర్వంనకస్తిగ్శ్చనబ్రాహ్మణ ఉవాసతాంత్యహంతు
 భ్యంవత్సామికోహితైవచంబ్రవస్తమస్తతీప్రత్యాభ్యాతుమితి॥ ౮॥ అసౌ
 వైలోకోగ్నిర్గౌతమతస్యాదిత్య ఏవసమిద్రత్తయోధూమోహరచ్చిద్విశోక్తా
 రాఅవాస్తరదిశోవిస్ఫులిక్తాస్తస్తిస్తేతస్తిన్నగ్నోదేవాశ్చృద్ధాంజుహ్వతి
 తస్యాఆహుత్యైసోమోరాజానమ్భవతి॥ ౯॥ పర్జన్యోవాఅగ్నిర్గౌతమత
 స్యసంపత్సరవీవసమిదభాగిణి ధూమోవియ్యదర్చిరశని రక్తారాహ్రదన
 యోవిస్ఫులిక్తాస్తస్తిస్తేతస్తిన్నగ్నోదేవాస్సోమగ్గరాజానంజుహ్వతి త
 స్యాఆహుత్యైస్సపిస్సన్భవతి॥ ౧౦॥ అయంవైలోకోగ్నిర్గౌతమతస్యపృథి
 వ్యేవసమిదగ్నిధూమోరాత్రిరర్చిశ్చస్త్రీమా అక్టారాశ్చత్రాణి విస్ఫులి
 క్తాస్తస్తిస్తేతస్తిన్నగ్నోదేవాశ్చపిస్సన్భవతితస్యా ఆహుత్యాఅన్నగ్న
 మ్భవతి॥ ౧౧॥ పురుషోవాఅగ్నిర్గౌతమతస్యవ్యాత్రమేవసమిత్ప్రణోధూ
 మోవాగర్చిశ్చక్షురక్తారాశ్చోత్త్రంవిస్ఫులిక్తాస్తస్తిస్తేతస్తిన్నగ్నోదేవా
 అన్నంజుహ్వతితస్యా ఆహుత్యైరేతస్సన్భవతి॥ ౧౨॥ యోషావాఅగ్ని
 ర్గౌతమతస్యాఉపస్థవసమిల్లోమానిధూమోయోనిరర్చిర్యదస్తఃకరోతతై
 క్త్యారా అభినద్దావిస్ఫులిక్తాస్తస్తిస్తేతస్తిన్నగ్నోదేవారేతోజుహ్వోత

స్యాఆహుత్యై ప్రపురుషస్సచ్ఛవతి సజీవతియావజ్జీవత్యథ యదామ్రయతే॥
 ౧౩ ॥ అథైనమగ్నయేహర నితస్యాగ్ని రేవాగ్నిచ్ఛవతి సమిత్యమిద్ధామో
 ధూమోఽర్చిరర్చిరక్టారా అక్టారావిస్ఫులిక్టావిస్ఫులిక్టాస్తస్మిన్నే తస్మిన్న
 గ్నోదేవాఃపురుషంజహ్వతి తస్యాఆహుత్యై ప్రపురుషోభాస్వర వర్ణస్సచ్ఛవ
 తి॥ ౧౪ ॥ *తేయఏవమేతద్విదుఃయేచామిలరణ్యేశ్రద్ధాగ్ సత్యముపాస
 తేతేఽర్చిరభిరసచ్ఛవన్తి అర్చిపోహరహ్న ఆపూర్యమాణపక్షమాపూర్య
 మాణపక్షాద్యాక్ పక్షాసానుదక్షాదిత్యఏతిమాసేభ్యో దేవలోకందేవ
 లోకాదాదిత్యనూదిత్వాదైవ్య ద్యుతంతానైవ్యద్యుతాత్పురుషోమాన సఏ
 త్యబ్రహ్మలోకానమయతితేషు బ్రహ్మలోకేషుపరాః పరావతోవసన్తితే
 షాంసపునరావృత్తిః॥౧౫॥అథయేయజ్ఞేదానెసతపసాలోకాజ్జయన్తితేధూ
 మమభినమ్భవన్తిధూమాద్రాత్రిగ్ రాత్రేరవక్షీయమాణపక్షమవక్షీయమా
 ణపక్షాద్యాక్ పక్షాసాన్ దక్షిణామాదిత్యఏతిమాసేభ్యఃపితౄలోకంపితౄ
 లోకాచ్ఛన్తగ్రితేచన్తగ్రింప్రాప్యాన్మంభవన్తితాగ్ స్తత్రదేవాయధాసో
 మగ్ రాజానమాప్యా యస్వావక్షీయస్వేత్యేవమేనాగ్ స్తత్ర ఛక్షయన్తితే
 షాంయదాతత్పర్యవైత్యథేమ మేవాకాశమభినమ్భన్త ఆకాశాద్వాయం
 వాయోర్వృష్టింవృష్టేఃపృథివీంతే పృథివీం ప్రాప్యాన్మం భవన్తితేపునః
 పురుషాగ్నోహూయన్తేతతోయోషాఽగ్నోజాయన్తే “ తేలోకాన్ప్రత్య
 తాయినస్తవమేవానుపరివర్తన్తే థయఏతావన్తానానవిదుస్తేకీటాః పత
 జ్ఞాయదిదందన్దశూకమ్॥ ౧౬

❖ అథత్యతీయం బ్రాహ్మణమ్. ❖

సయఃకామయేతమహత్ప్రాప్నుయామిత్యదగయనఆపూర్యమాణ
 పక్షస్యపుణ్యోహేద్వా దశాహముపసద్వశ్రీతిభూత్వా జాదుష్పరేకగ్ సే
 చమసేవాసర్వాషధం ఫలానీతిసచ్ఛృత్యపరిసమాహ్య పరిలిప్యాగ్నిము

* పరాఃపరావస్తభిరక్లరామానుజీయపారః.
 “ తేలోక ప్రత్యత్థాయినతిశాఙ్కరఃపారః.

వసమాధాయ పరిష్ఠీర్యావృతాజ్యగ్ సగ్ స్మృత్యపుగ్ సానతు శ్రేణమ
 స్థగ్ సన్నీయజుహూతి । యావంతోదేవా స్త్వయిజాత వేదస్తిర్యభోచిష్మ
 నివ్రురుషస్య కామా తేభ్యోహంభాగభేయంబుహూమితే మాతృప్రాస్స
 రైవిః కామైస్తగ్మయస్తుస్వాహా యాతిరశ్చీనివద్యతే హంవిధరణీభిః । తాం
 త్వామృతస్యధారయాయజేసగ్ రాధనీమహగ్ స్వాహా ॥ ౧ ॥ జ్యేష్ఠాయస్వా
 హా శ్రేష్ఠాయస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి ప్రాణా
 యస్వాహావసిష్ఠాయైస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమ వనయతి
 వాదేస్వాహా ప్రతిష్ఠాయై స్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవన
 యతిచతుషే స్వాహాసమ్మదేస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవ
 నయతి శ్రోత్రాయస్వాహా ఆయత నాయస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్
 స్రవమవనయతి మనసేస్వాహా ప్రజాత్యైస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తే
 సగ్ స్రవమవనయతి రేతసేస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయ
 తి ॥ ౨ ॥ అగ్నేయేస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి సోమా
 యస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి ధూస్వా హేత్య
 గ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి భువస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తే
 సగ్ స్రవమవనయతి సువస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమ
 వనయతి ధూర్భువస్సువస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయ
 తి బ్రహ్మదేస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి త్రాయ
 స్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి ధూతాయస్వా హేత్య
 గ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి భవిష్యతేస్వా హేత్యగ్మహుత్వా
 మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి విశ్వా యస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్ర
 వమవనయతి సర్వా యస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి
 ప్రజాపతయేస్వా హేత్యగ్మహుత్వా మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి ॥ ౩ ॥ అ
 క్తైనమభిమృశతి భ్రమదసిజ్వలదసిపూర్ణమసి ప్రస్తబ్దమస్యేక సభమసి హింకృ
 తమసి హిక్రియమాణ మన్యుర్ద్విధమసి ఉద్గీయమాన మసి శ్రావితమసి ప్ర
 త్యాశ్రావితమశ్శార్దై సన్ధిప్రమసి విభూరసి ప్ర భూరస్యన్న మసి జ్యోతిరసి
 నిధనమసి సంవర్గో సీతి ॥ ౪ ॥ అక్తైనముద్యచ్ఛత్యామగ్ స్వామగ్ హితేమహి

౧౪౦ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - అష్టమాధ్యాయః.

సహిరాజేశానోఽధిపతిఃసమాగ్ రాజేశానోఽధిపతింకరోత్పితి॥ ౫॥ అథై
 నమాచామతితత్సచితుర్వరేణ్యంమధువాతాఋతాయతేమధుక్షరన్తస్థిస్థవః
 మాధ్వీర్నస్సన్తోఏషధీర్భూస్సాన్వహః॥ భర్గోదేవస్యధీమహిమధునక్తముతో
 షసోమధుమత్పార్ధివగ్ రజఃమధుద్యౌరస్తుసంపితాభువస్సాన్వహః॥ ధియో
 యోనఃప్రచోదయాత్మమధుమానోవనస్పతిర్నధుమాగ్ అస్తుసూర్యఃమా
 ధ్వీర్గోవోభవస్తునస్సువస్సాన్వహేతి॥ సర్వాంచసావిత్రిమన్వాహసర్వా
 శ్చమధుమతీరహమేవేదగ్ సర్వంఘాయాసంఘాన్భువస్సువస్సాన్వహేత్య
 న్తతతచమ్యపాణీప్రత్యౌజ్యజఘనేనాగ్నింప్రాప్సిరాస్సంవిశతిప్రాతరా
 చిత్త్యమువతిష్ఠతేదిశామేకపుణ్డరీకమస్యహం మనుష్యాణామేకపుణ్డరీకంఘా
 యాసమితియథేతమేత్యజఘనేనాగ్నిమాసీనోవగ్ శంజవతి॥ ౬॥ తగ్ హౌత
 ముద్దాలకఆరుణిర్వాజసనేయాయాజ్ఞవల్క్యాయాస్తేవాసి నడక్తోవ్వా
 చాపియఏనగ్ శుష్కేస్థాణౌసిషింజేజాయేరఞ్చాఖాః ప్రరోహేయఃప్ర
 లాశానీతి॥ ౭॥ ఏతముహౌవచాజసనేయాయాజ్ఞవల్క్యేమధుకాయపైం
 గాయాస్తేవాసి నడక్తోవ్వాచాపియఏనగ్ శుష్కేస్థాణౌసిషిఞ్చాజ్ఞాయేర
 ఞ్చాఖాః ప్రరోహేయఃప్రలాశానీతి॥ ౮॥ ఏతముహౌవమధుకఃప్రైశ్చశుప్తి
 లాయభాగవిత్తయేస్తేవాసి నడక్తోవ్వాచాపియఏనగ్ శుష్కేస్థాణౌసిషి
 ఞ్చాజ్ఞాయేరఞ్చాఖాః ప్రరోహేయఃప్రలాశానీతి॥ ౯॥ ఏతముహౌవచూ
 లోభాగవిత్తిర్జ్ఞానకయే ఆయన్థాణాయాస్తేవాసి నడక్తోవ్వాచాపియఏనగ్
 శుష్కేస్థాణౌసిషిఞ్చాజ్ఞాయేరఞ్చాఖాః ప్రరోహేయఃప్రలాశానీతి॥ ౧౦॥
 ఏతముహౌవజానకీరాయన్థాణః సత్యకామాయజాబాలాయాస్తేవాసి నడ
 క్తోవ్వాచాపియఏనగ్ శుష్కేస్థాణౌసిషిఞ్చాజ్ఞాయేరఞ్చాఖాః ప్రరోహే
 యఃప్రలాశానీతి॥ ౧౧॥ ఏతముహౌవసత్యకామోజాబాలోస్తేవాసిభ్య
 ఉక్తోవ్వాచాపియఏనగ్ శుష్కేస్థాణౌసిషిఞ్చాజ్ఞాయేరఞ్చాఖాః ప్రరో
 హేయఃప్రలాశానీతితమేతంనాపుత్రాయవాస్తేవాసి నేవాబ్రూ
 యాత్॥ ౧౨॥ * చతురౌదుమ్బరోభవత్యౌదుమ్బరఃస్రువబౌదుమ్బరశ్చమ

* తాన్ పిష్టాన్వదధినీతిర్జగరానూనుజీయపాతః.

సజ్జాదుమ్మరతిర్థజ్జాదుమ్మర్యాపువమస్థస్యా దశగ్రామ్యాణిధాన్యానిభవన్తి
 ప్రహీయవాస్తీలమాషాఅణుప్రియశ్శవోగోధూమాశ్చమసూరాశ్చఖిల్వాశ్చ
 ఖిలకులాశ్చ తాః పిష్టాః దధినిమదునిఘృతఉపనిషిచ్ఛత్వాజ్యస్యజుహోతి ॥

— అథ చతుర్థం బ్రాహ్మణమ్. —

ఏషాంవైభూతానాంపృథివీరసఃపృథివ్యా ఆపోఽపామోషధయః
 షధీనాంపుష్పాణిపుష్పాణాంఫలానిఫలానాంపురుషఃపురుషస్యరేతః ॥ ౧ ॥ *
 సహస్రప్రజావతిరీక్షాచ్ఛక్రేహస్తాస్తైవతిష్ఠాంకల్పయానీతి సస్త్రీయగ్
 సస్యజేతాగ్ సృష్ట్యాఽధడపాస్తతస్తాత్త్రిన్రియమధడపాసీతసఏతం ప్రా
 ఛ్చం గ్రానాణమాత్మనఏవసముదపారయత్తేనైనామభ్యస్యజత్ ॥ ౨ ॥ “ త
 స్యావేదిరువస్థోలోమానిబర్హిశ్చర్మధిషవణే సమిధోమధ్యతస్తామష్కాన
 యావాః హవైవాజపేయేనయజమానస్యలోకోభవతితా వాసస్యలోకో
 భవతియఏవంవిద్వానధోవ హసంచరత్యాసాగ్ సస్త్రీణాగ్ సుకృతంవృ
 త్తేఽధయథిదమవిద్వానధోవహసంచరత్యస్యస్త్రీయఃసుకృతంవృష్ణతే ॥
 ౩ ॥ ఏతద్ధస్తవైతద్విద్వానద్దాలకఆరుణిరాహై తద్ధస్తవైవద్వాన్వాకో
 మాగ్ధల్యతహైతద్ధస్తవైతద్విద్వాక్ కుమారహరితలహబహవోమర్కభా
 ప్తాణాంనానిన్ద్రియాని సుకృతోఽస్తాల్లాకాత్ప్రియస్తీయఇదమవి
 ద్వాగ్ సోఽధోవహసంచరన్తితిబహువా ఇదిగ్ సుప్తస్యవాజాగ్రతోవారే
 తస్మిన్దతి ॥ ౪ ॥ తదభిమృశేదనువామస్త్రీయేతయస్తేఽద్యరేఃపృథివీమ
 సాగ్ స్త్రీద్యదోషధీరవ్యసరద్యదవః । ఇదమహంతరేతతదదే । పునస్తా
 మ్రోవ్ద్రియంపునస్తేజఃపునశ్చగః । పునర్నిధిస్థియాంధాస్తానంకల్పస్తా
 మిత్యనామికాఙ్గస్తాభ్యామాదాయాస్తరేణస్తనావాభువ వాః పృష్ఠ్యాత్ ॥
 ౫ ॥ అథయద్యదకలత్తానంపరివశ్యేత్తదభిమస్త్రీయేతమయైవఇన్ద్రియం
 యశోద్రవిణగ్ సుకృతమితిశ్రీర్హవాఏషాస్త్రీణాం యస్తలోద్వాసాస్త

* స్త్రీయమధడపాస తేఇతిరక్తరామానుజీయపాతః.

.. మధ్యతస్థానితిరక్తరామానుజీయపాతః.

౧౪౨ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - అష్టమాధ్యాయః.

స్తాన్తల్లోద్వాససంయశస్వినీమభిక్రమ్యోపమస్త్రయేత॥ ౬॥ సాచదస్తే
 నదద్యాత్కామమేనామవక్రీణీయాత్సాచేదస్తేనైవదద్యాత్కామమే
 నాంయష్ట్యావాపాణినావోపహత్యాతిక్రామేద్దిగ్రియేణతేయశసాయ
 శఆదదయిత్యయశావీవభవతి॥ ౭॥ సాచేదస్తేదద్యాద్దిగ్రియేణతేయశసా
 యశఆదధామీతియశస్వినావేవభవతః॥ ౮॥ సయామిచ్ఛేత్కామయేతమే
 తితస్యామర్థంనిష్ఠాయముఖేనముఖిగ్ సన్ధాయాభిప్రాణ్యాపాన్యాద్దిగ్రియే
 లంగాదంగాత్సమ్భవసేహృదయాదధిజాయసే । సత్సవజ్జకషాయోసిద్ధివి
 ధ్ధామివమాదయేమామమూంమయీతి॥ ౯॥ అథయామిచ్ఛేన్నగర్భందధీతే
 తితస్యామర్థంనిష్ఠాయముఖేనముఖిగ్ సన్ధయాభిప్రాణ్యాపాన్యాద్దిగ్రియే
 ణతేరేతసారేతఆదదగ్త్యరేతావీవభవతి॥ ౧౦॥ అథయామిచ్ఛేదధీతేత
 తస్యామర్థంనిష్ఠాయముఖేనముఖిగ్ సన్ధయాపాన్యాభిప్రాణ్యాద్దిగ్రియే
 ణతేరేతసారేతఆదధామీతిగర్భిణ్యేవభవతి॥ ౧౧॥ అథయస్యజాయాయైజా
 రస్సాన్యత్తంచేద్దివ్యాదామపాత్రేఽగ్నిముపసమాధాయప్రతిలోషగ్
 శరబర్హిస్తీర్తావతస్త్రిన్నేతాశ్వరభృష్టిః ప్రతిలోమాస్సస్పిషాక్తాజుహుయా
 న్మమసమిధ్దేహశాషీః ప్రాణాపానాతఆదదేఽసావితి । మమసమిధ్దేహశాషీః
 భుత్రవశూగ్ స్తతఆదదేఽసావితి । మమసమిధ్దేహశాషీరిష్టాసుకృతతతఆదదేఽ
 సావితి । మమసమిధ్దేహశాషీరాశాపరాకాశాతతఆదదేఽసావితి । సవావీ
 వనిర్దిగ్రియోవిసుకృదస్తాల్లోకాత్తైత్రితియమేమంఃద్వాన్బాగ్రిష్టాణశ్శవ
 తితస్తాదేవం విచ్ఛేత్రితియస్యదారేణనోసహసమిచ్ఛేదుతహ్యేవంపితృ
 రోభవతి॥ ౧౨॥ అథయస్యజాయామార్తవంవిన్దేత్త్యైహంకగ్ సేనపిబే
 దహతవాసానైనాంవృషలోనవృషల్యుపహన్యాత్తిరాత్రాస్త ఆఘ్రత్యవీ
 హీనవఘాతయేత్॥ ౧౩॥ సయామిచ్ఛేత్పుత్రోమేశుక్లోజాయేతవేదమనుబ్రు
 వీతసర్వమాయురియాదితి క్షీరాదనంపాచయిత్వాసర్విష్టస్తమశ్నీయాతా
 మిశ్వరాజనయితవై॥ ౧౪॥ అథయగ్గచ్ఛేత్పుత్రోమేకపిలఃపిజ్జలౌజాయేత
 ద్వావేదావనుబ్రువీతసర్వమాయురియాదితిదధ్యోదనంపాచయిత్వాసర్విష్ట

స్తమశ్చీయాతామీశ్వరౌజనయితవై॥ ౧౫॥ అథయఇచ్ఛేత్పుత్రోమేశ్వ
మోలోహితాత్తో జాయేతత్రీన్వేదాననుబ్రువీత సర్వమాయురియాది
త్యుదోదనంపాచయిత్వాసర్విష్టస్తమశ్చీయాతామీశ్వరౌజనయితవై॥ ౧౬॥
అథయఇచ్ఛేద్దహితామే వణ్ణితాజాయేతసర్వమాయురియాదితి తి తోదనం
పాచయిత్వాసర్విష్టస్తమశ్చీయాతామీశ్వరౌజనయితవై॥ ౧౭॥ అథయ
ఇచ్ఛేత్పుత్రోమే వణ్ణితోవిగీతస్సమితింగమః శుశ్రూషితాంవాచంభాషి
తాజాయేత సర్వాన్వేదాననుబ్రువీతసర్వమాయురియాదితిమాగ్ సౌద
నంపాచయిత్వాసర్విష్టస్తమశ్చీయాతామీశ్వరౌజనయితవా బాక్షేనవా
ర్షభేణవా॥ ౧౮॥ అథాభిప్రాతరేవస్థాలీపాకావృతాబ్యంచేష్టిత్వాస్థా
లీపాకస్యోవఘాతం జుహూత్సగ్నయేస్వాహా అనుమతయేస్వాహాదేవా
యసవి త్రేసత్యప్రసవాయస్వాహేతిహుతోవ్యర్ధృత్యప్రాశ్యేతరస్యాఃప్ర
యచ్ఛతిప్రత్యౌశ్యపాణీ ఉదపాత్రంఘోరయిత్వాతేనైనాం త్రిరభ్యక్షతి
ఉత్తిష్ఠాతోవిశ్వావసోఽన్యమిచ్ఛప్రపూర్వ్యంసంజ్ఞాయాం వత్యాసహే
తి॥ ౧౯॥ అథైనామభివద్యతేఅమోహమస్మిసాత్వగ్ సాత్వమస్యమోహం
సామాహమస్మిక్షుత్వంద్యౌరహంపృథివీత్వంతావెహిసగ్గరభావహైస
హరతోదధావహైపుగ్ సేపు త్రాయవిత్రయఇతి॥ ౨౦॥ అథాస్యాఙ్గీరూ
విహవయతి విజిహీధాంద్యావాపృథివీఇతితస్యామగ్ధంనిష్ఠాయ ముఖేనము
ఖగ్ సన్ధాయత్రిరేనామనులో మామనుమాప్తిఃవిష్ణుర్యోనిం కల్పయతుత్ప
ష్టారూపాణిసిగ్ శతులసిచ్ఛశుప్రజావతిరాతాగర్భందధాతుతే । గర్భ
ధేహిసిసీవాలిగర్భంధేహిపృథుష్టకే । గర్భంతేఅశ్వినౌదేవావాధత్తాంపు
ష్కరస్రజౌ॥ ౨౧॥ హిరణ్మయీఅరణీయాభ్యాంనిర్వన్ధతామశ్వినౌ । తత్రే
గర్భంహవామహేరశమేమాసిసూతవే । యథాగ్నిగర్భాపృథివీయథా
ద్యౌరిద్దేగ్రిగర్భిణీ । వాయుర్దిశాంయథాగర్భవంకర్భందధామితే సా
వితి॥ ౨౨॥ సోష్యస్తీమద్భిరభ్యక్షతి యథావాయఃపుష్కరిణీగ్ సమిక్లయ
తిసర్వతః । ఏవాతేగర్భవజతుసహవైతజరాయణౌ । ఇన్ద్రస్యాయంప్ర

౧౪౪ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - అష్టమాధ్యాయః.

జఃకృతఃసార్థశస్సవరిశ్రయః । తమిష్టగ్రిన్జహిగర్భేణసావరాగ్సహేతి॥
 ౨౩॥ జాతేగ్నిముపసమాధాయబ్రాహ్మణాయకగ్సేవ్యపదాజ్యగ్సన్నియ
 వ్యపదాజ్యస్యోపఘాతంజుహోతి । అస్మిన్సహస్రంపుష్పానమేధమానః
 స్వేగృహే । అస్యోపసద్యాంమాచేత్సీత్ ప్రజయాచపశుభిశ్చస్వాహా । మ
 యిప్రాణాగ్స్త్యయిమనసాజుహోమిస్వాహా । యత్కర్తాత్యరీరి
 చంయద్వాన్యూనవిహాకరం । అగ్నిష్టప్తిష్టకృద్విద్వాంస్త్విష్టగ్సుహు
 తంకరోసునస్సాప్తహేతి॥ ౨౪॥ అథాస్యదక్షిణంక్షల్లమభినిధాయనాగ్వా
 గితిత్రిలిఖదధిచధుభ్యతగ్సన్నియానన్తస్త్రితేనజాతరూపేణప్రాశయ
 తి । భూస్తేదధామి । భువస్తేదధామి । సువస్తేదధామి । భూర్భువస్సువస్స
 త్వంత్వంబదధామితి॥ ౨౫॥ అథాస్యనామకరోతివేదోసీతితదస్యతద్గుహ్య
 మేవనాచభవతి॥ ౨౬॥ అధైనంమాత్రేప్రదాయస్తనంప్రయచ్ఛతియస్తే
 స్తస్సశయోయోమహాభూర్యోరత్నధావసువిద్యస్సుదత్రః । యేనవిశ్వా
 వృష్యసివాద్యాణిసస్వతతమహాధాతవేకరితి॥ ౨౭॥ అథాస్యమాతరభిమ
 స్త్రియతే । ఇలాసిమైత్రావరుణివీరెవీరమజీజనత్ । సాత్వంవీరవతీభ
 వయాస్తాకవీరవతోకరదితి । తంవాఏతమాహురతిపితాబతాభూరతిపి
 తామహోబభూః భూః పరమాంబతకాష్టాంప్రాపిచ్ఛ్రియాయశసాబ్ర
 హ్మచర్చసేనయఏవంవిదోబ్రాహ్మణస్యపుత్రోజాయతఇతి॥ ౨౮॥

—అథవచ్చమంబ్రాహ్మణమ్—

అథవగ్శఃపాతిమాషీపుత్రఃకాత్యాయనీపుత్రాత్కాత్యాయనీ
 పుత్రోగాతమీపుత్రాద్గాతమీపుత్రోభారద్వాజీపుత్రాద్భారద్వాజీపు
 త్రఃపారాశరీపుత్రాత్పారాశరీపుత్రజాపస్వస్తీపుత్రాదాపస్వస్తీపు
 త్రఃపారాశరీపుత్రాత్పారాశరీపుత్రఃకాత్యాయనీపుత్రాత్కాత్యాయ
 నీపుత్రఃకాశికీపుత్రాత్కాశికీపుత్రాల్లమ్మీపుత్రాచ్ఛవైయాఘ్రీవదీ
 పుత్రాచ్ఛవైయాఘ్రీవదీపుత్రఃకాణ్వీపుత్రాచ్ఛకాపీపుత్రాచ్ఛకాపీ

పుత్రః॥ ౧॥ ఆత్రేయీపుత్రాదాత్రేయీపుత్రోగౌతమీపుత్రాద్గౌత
మీపుత్రోభారద్వాజీపుత్రాద్భారద్వాజీపుత్రః పారాశరీపుత్రాత్పా
రాశరీపుత్రోవాత్సీపుత్రాద్వాత్సీపుత్రః పారాశరీపుత్రాత్పారాశరీ
పుత్రోవార్కరుణీపుత్రాద్వార్కరుణీపుత్రోవార్కరుణీపుత్రా
ద్వార్కరుణీపుత్రాత్తథాగీపుత్రాద్తథాగీపుత్రః శౌణ్డిపుత్రాచ్ఛా
న్దిపుత్రః సాంజ్యుతీపుత్రాత్సాంజ్యుతీపుత్ర ఆలమ్బయనీపుత్రాదాల
మ్బయనీపుత్ర ఆలమ్బిపుత్రాదాలమ్బిపుత్రోజాయన్తిపుత్రాజ్జాయ
న్తిపుత్రోమాన్జూకాయనీపుత్రాన్మాన్జూకాయనీపుత్రోమాన్జూకీపు
త్రాన్మాన్జూకీపుత్రః శాన్డలీపుత్రాచ్ఛాన్డలీపుత్రోరాధీతరీపుత్రా
రాధీతరీపుత్రోధాంకీపుత్రాద్ధాంకీపుత్రః క్రౌఞ్చీకీపుత్రాభ్యాం
క్రౌఞ్చీకీపుత్రాద్వైద్యభతీపుత్రాద్వైద్యభతీపుత్రః కార్మకయీపుత్రా
త్కార్మకయీపుత్రః ప్రాచీనయోగీపుత్రాత్ప్రాచీనయోగీపుత్రః సా
ంజ్ఞీవీపుత్రాత్సాంజ్ఞీవీపుత్రః ప్రాశ్నీపుత్రాదాసురివాసిసః ప్రాశ్నీపు
త్రాసురాయణాదాసురాయణాసురేవాసురిః॥ ౨॥ యజ్ఞశల్కాన్యద్యా
జ్ఞశల్కన్యదృద్ధాలకాదుద్ధాలకో ౨ రుణాదరుణఉపవేశేరుపవేశేకుశ్రేఃకు
శ్రీగ్వజశ్రవసోవాజశ్రవాజిహ్వవతోవాధోగ్వాజిహ్వవావాధోగ్వా
౨ సితాద్వాక్షగణాదసితో వాక్షగణోహరితాత్కశ్యపాధరితః కశ్యపఃశి
ల్కాత్కశ్యపాచ్ఛిష్టికశ్యపఃకశ్యపానై ౨ ధ్రువేః కశ్యపోనైధ్రువిర్వాచా
వాగమ్భిణ్యా అమ్భిణ్యాదిత్యాదాదిత్యాతానీమానిశుక్లానియజుగ్పివాజ
సనేయనయాజ్ఞవల్క్యనాఖ్యాయన్తే ॥ ౩ ॥ సమానమాసాంజ్ఞీవీపుత్రా
త్సాంజ్ఞీవీపుత్రోమాన్జూకాయనేన్మాన్జూకాయనీమాన్జూవాన్మాన్జూవ్యఃకౌ
త్సాత్తాతోసనూహితేర్నూహితేః వామకతాయణాద్వామకతాయణఃశాన్డి
ల్యాచ్ఛాన్డిల్యావాత్సాన్యద్యాన్యశ్శ్రేఃకుశ్రేఃకుశ్రేఃయజ్ఞవచసోరాజస్తమబు

౧౪౬ బృహదారణ్యకోపనిషత్ - అష్టమాధ్యాయః.

యనాద్యజ్ఞవచారాజస్తమ్భయనస్తురాత్కావషేయాత్తురః కావషేయః
ప్రజావతేః ప్రజావతిర్భువ్నోబ్రహ్మస్వయమ్భుబ్రహ్మణేనమః॥ ౪

ఇతివాజసనేయకేబృహదారణ్యకైష్టమోఽధ్యాయః.

బృహదారణ్యకంసమాప్తమ్.

హరిః ఓం తత్సత్.

క్షేమాయయఃకరుణయాశీతినిర్జరాణాం

భూమావజృమ్భయతభావ్యసుధామదారః॥

దామాగమాధ్యగవదావదతూలవాతో

రామానుజస్సమునిరాద్రియతాంమదుక్తమ్॥

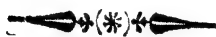

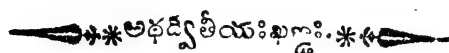
శ్రీ గురుభ్యోనమః.

ఛాందోగ్యోపనిషత్ - ప్రథమ ప్రపాఠకః.

హరిఃఓం॥ ఓమిత్యేతదక్షరముద్గీఢముపాసీత । ఓమిత్యుద్గాయతిత
 సోమోపవాఖ్యానమ్॥ ౧ ॥ ఏషాంభూతానాంపుధివీరసఃపుధివ్యాఆపోరసః
 అపామోషధయోరసఃపథీనాంపురుషోరసః । పురుషస్యవాగ్రసోవాచ
 ఋగ్రసఋచస్సామరసస్సామ్నఉద్గీఢోరసః॥ ౨ ॥ సవీషరసానాగ్ రసత
 మఃపరమఃపరాఢ్యోఽష్టమోయదుద్గీఢః॥ ౩ ॥ కతమాకతమర్క-తమత్కత
 మత్సామకతమఃకతమఉద్గీఢతవిమృష్టంభవతి॥ ౪ ॥ వాగేవరాగ్రాణస్సా
 మఓమిత్యేతదక్షరముద్గీఢఃతద్వా ఏతన్నిధునంయద్వాక్షప్రాణశ్చరూచసా
 మచ॥ ౫ ॥ తదేతన్నిధునమోమిత్యేతన్నిన్నతురేసగ్ సృజ్యతే । యదావైమి
 థునాసమాగచ్ఛతఅవయతోవైతావన్యోస్యస్యకామం॥ ౬ ॥ ఆపయితాహ
 వైకామానాంభవతియఏతదేవంవిద్వానక్షరముద్గీఢముపాస్తే॥ ౭ ॥ తద్వా
 ఏతదనుజ్ఞాక్షరంయద్ధికించాను జానాత్యోమిత్యేవతదాహవపో ఏవసమృద్ధి
 ర్యదనుజ్ఞాసమర్థయితాహవైకామానాంభవతియఏతదేవంవిద్వానక్షరము
 ద్గీఢముపాస్తే॥ ౮ ॥ తేనేయంత్రయీవిద్యావర్తతేఓమిత్యాత్రవయత్యో
 మితీశగ్ సత్యోమిత్యుద్గాయత్యేతస్యైవాక్షరస్యాపచిత్యై మహిమ్నూరసే
 న॥ ౯ ॥ తేనోభాకురుతోయశ్చైతదేవంవేదయశ్చనవేదనానాతువిద్యాచా
 విద్యాచయదేవవిద్యయాకరోతిత్రధయోపనిషదా తదేవవీర్యవత్తరంభవ
 తీతిఖిలేతస్యైవాక్షరసోమోపవాఖ్యానంభవతి॥ ... ౧౦

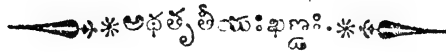
ఇతిప్రథమప్రపాఠకే ప్రథమఃఖండః.

దేవాసురాహవైయత్ర సంయేతిరే ఉభయే ప్రాజాపత్యాస్తద్ధదే
 వాఉద్గీధముపాసాఞ్చక్రిరేతగ్ హసురాః పాప్తనావివిధుః ॥ ౧ ॥ తేహనాసిక్యం ప్రా
 ణముద్గీధముపాసాఞ్చక్రిరేతగ్ హసురాః పాప్తనావివిధుః । తస్మాత్తేనో
 భయంజిఘ్రితిసురభిచత్తగ్ధచపాప్తనాహ్యేషవిధుః ॥ ౨ ॥ అథహవాచముద్గీ
 థముపాసాఞ్చక్రిరేతగ్ హసురాః పాప్తనావివిధుః తస్మాత్తయోభయం
 వదతిసత్యంచాస్మతంచపాప్తనాహ్యేషవిధా ॥ ౩ ॥ అథహచక్షురుద్గీధ
 ముపాసాఞ్చక్రిరేతద్ధాసురాః పాప్తనావివిధుస్తస్మాత్తేనోభయంవశ్యతిద
 ర్శనీయంచాదర్శనీయంచపాప్తనాహ్యేతద్విధమ్ ॥ ౪ ॥ అథహత్రోత్రముద్గీ
 థముపాసాఞ్చక్రిరేతద్ధాసురాః పాప్తనావివిధుస్తస్మాత్తేనోభయగ్ శృ
 ణోతిశ్రవణీయంచాశ్రవణీయంచపాప్తనాహ్యేతద్విధమ్ ॥ ౫ ॥ అథహమ
 నఉద్గీధముపాసాఞ్చక్రిరేతద్ధాసురాః పాప్తనావివిధుస్తస్మాత్తేనోభయం
 సజ్కల్పతేసజ్కల్పనీయంచాసజ్కల్పనీయంచపాప్తనాహ్యేతద్విధమ్ ॥ ౬ ॥
 అథహయవనాయంముఖ్యః ప్రాణస్తముద్గీధముపాసాఞ్చక్రిరేతగ్ హసు
 రాఽయత్వావిధిధ్వంసుర్యథాఽత్వానమాఖణమృత్వావిధ్వగ్ సేతైవమ్ ॥ ౭ ॥
 యథాఽత్వానమాఖణమృత్వావిధ్వగ్ సతపవగ్ హైవసవిధ్వగ్ సతే యవ
 చందివిపాచంకామయతేయశ్చైవమభిదాసతసవహోఽత్వాఖణః ॥ ౮ ॥ నైవై
 తేనసురభినదుగ్ధవిజానాశ్యవహతపాప్తాహ్యేషతేనయదత్నాతియస్మిబ
 తితేనేతరాన్ప్రాణానవతి ఏతమువవాస్తతోఽఽత్మోవీతాగ్రిమతివ్యాద
 దాత్యేవాస్తతథితి ॥ ౯ ॥ తగ్ హజ్జిరాఉద్గీధముపాసాఞ్చక్రి ఏతమువవాజ్జిర
 సంమస్యస్తే । అక్లౌనాంయత్రసః ॥ ౧౦ ॥ తేనతగ్ హబృహస్పర్యుద్గీధము
 పాసాఞ్చక్రి ఏతమువవబృహస్పరిమస్యస్తేవాస్మిబృహతీతస్యావీషవతిః ॥
 ౧౧ ॥ తేనతగ్ హయాస్యఉద్గీధముపాసాఞ్చక్రి ఏతమువవాయాస్యంమస్య
 స్తతస్యాద్యదయతే ॥ ౧౨ ॥ తేనతగ్ హబకోదాలభ్యేవిదాఞ్చకార । స
 హనైమిషీయాణాముద్గాతాబభూవసహస్రైఃకానూనాగాయతి ॥ ౧౩ ॥

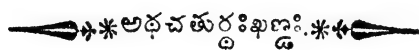
అగాతాహవైకామానాంభవతి యపతదేవంవిద్వానక్షరముద్గీథముపాస్త
ఇత్యధ్యాత్వమ్॥ ౧౪

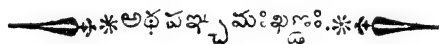
అథాధిదైవతంయవవాసౌతపతితముద్గీథముపాసీతోద్యన్వాపషప్ర
జాభ్యఉద్గాయతీఉద్యగ్ స్తమోభయమపహస్త్యపహస్తాహవైభయస్యతమ
సోభవతియవంవేద॥ ౧ ॥ * సమానఉపవాయంచాసౌహోష్ణోయముష్ణో
సౌస్వరభతీమమావతుతేస్వరభతిప్రత్యాస్వరభశ్యముంతస్సాద్వాపితమమ
మముంచోద్గీథముపాసీత॥ ౨ ॥ అథఖలువ్యాసమేవోద్గీథముపాసీతయదైవ
ప్రాణితిసప్రాణాయదపానితిసోపానఃఅథయఃప్రాణాపానయో
స్సస్థిసవ్యాహోయోవ్యాసస్సావాక్ ! తస్మాదప్రాణస్సనపానన్వాచమభి
వ్యాహరతి॥ ౩ ॥ యావాత్సర్గుస్తాదప్రాణస్సనపానస్సచమభివ్యా
హరతియర్గుతామతస్మాదప్రాణస్సనపానన్వామగాయతీయత్సమ
సఉద్గీథతస్మాదప్రాణస్సనపానస్సద్గాయతి॥ ౪ ॥ అతోయాస్యన్యానివీ
ర్యవనైకర్వాణియథాగ్నేర్వస్తసమాజేసరణందృశస్యధనుష ఆయుషసమ
ప్రాణస్సనపానగస్తానికరోల్యేతస్యహేతోర్వాస్యసమేవోద్గీథముపాసీత॥
౫॥ అథఖలుద్గీథాక్షరాణ్యుపాసీతోద్గీథభిప్రాణవోత్పాదేనహ్య
బిష్టణివాగీర్వాహోహగీరభత్యాచతుతేఅన్నంభమన్నేహీదగ్ సర్వగ్ స్థితం॥
౬॥ ద్యౌరేవోచస్తరిక్షంగీఃపృథివీథమాదిత్య ఏవోద్వాయగ్గీర్నిశ్తగ్ సామ
వేదవోద్యజుర్వేదోగీఃఋగ్వేదస్థందుగ్ధస్సైవాగ్దోహంయోవాచోదోహః
అన్నవాసన్నాదోభవతి యపతాన్యేవంవిద్వానక్షరథాక్షరాణ్యుపాస్తఉద్గీ
థభి॥ ౭ ॥ అథఖల్వాశీస్సచృద్ధిరుచసగతానీత్యుపాసీతయేనసామూస్తో
ప్యన్వాగ్నితస్తమోపధావేత్॥ ౮॥ యస్యాపృచితామృచంయదాదైయం
తమృషింయాంచేవతామభిస్తోప్యన్వాగ్నితాంచేవతాముపధావేత్॥ ౯॥ య
నచ్చంద్రసాస్తోప్యన్వాగ్నితచ్చంద్రపధావేద్యసస్తోమేనస్తోప్య మాణస్సన్వ

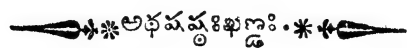
త్తగ్ స్తోమముపధావేత్ ॥ ౧౦ ॥ యాందిశమభిష్టోష్యన్సన్యత్రాందిశముప
ధావేత్ ॥ ౧౧ ॥ ఆత్మానమస్తతడవస్థత్యస్తువీత కామంధ్యాయన్నప్రమత్తో
భ్యాశోహయదస్తైసకామ స్సమృద్ధ్యేతయత్కామఃస్తువీతేతి యత్కామః
స్తువీతేతి ॥ ౧౨

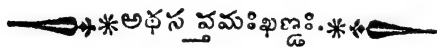
ఓమిత్యేతదక్షరముద్గీఢముపాసీతౌమిత్యేహ్యుద్గాయతి తస్యోపవ్యా
ఖ్యానం ॥ ౧ ॥ దేవావైమృతోర్విభ్యతస్త్రీయాంవిద్యాంప్రావిశగ్స్తేభ
వోభిరచ్ఛాదయన్యదేభిరచ్ఛాదయగ్స్తచ్చస్తసాంభస్తస్త్వం ॥ ౨ ॥ తానుత
త్రమృత్యుర్యథామత్స్యముదకెపరిషశ్యే దేవంపర్యవశ్యదృచిసామ్నియజు
షితేనువిదితోర్ధ్వా ఋచస్సామ్నోయజుషస్త్వరమేవప్రావిశేత్ ॥ ౩ ॥
యదావాఋచమాప్నోత్యోమిత్యేవాతిస్వరత్యేవగ్సామైవంయజురేషణ
స్వరాయదేతదక్షరమే తదమృతమభయంతత్ప్రవిశ్యదేవా అమృతాలభ
యాఅభవత్ ॥ ౪ ॥ సయవితదేవంవిద్యానక్షరంప్రణౌత్యేతదేవాక్షరగ్స్వ
రమమృతమభయంప్రవిశతితత్ప్రవిశ్యయదమృతాదేవాస్తదమృతోభవతి ॥

అభఖలుయఉద్గీఢస్సప్రణవోయః ప్రణవస్సఉద్గీఢభక్త్యసావాఆదిత్య
ఉద్గీఢవీపప్రణవఓమితీహ్యేషస్వరస్నేతి ॥ ౧ ॥ ఏతముఏవాహమభ్యగాసిషం
తస్మాన్తమత్వమేకోసీతిహకౌషీతకిఃపుత్రమువాచ ॥ రక్షీగ్స్తస్త్వంపర్యా
వర్తయాద్భహవోవైతేభవిష్యన్తీత్యర్థిదైవతం ॥ ౨ ॥ అథాధ్యాత్మంయఏవా
యంముఖ్యఃప్రాణస్తముద్గీఢముపాసీతౌమితీహ్యేషస్వరస్నేతి ॥ ౩ ॥ ఏత
ముఏవాహమభ్యగాసిషం తస్మాన్తమత్వమేకోసీతిహకౌషీతకిఃపుత్రమువా
చప్రాణగ్స్తస్త్వంభూమానమభిగాయతాద్భహవోమేభవిష్యన్తీతి ॥ ౪ ॥ అ
భఖలుయ ఉద్గీఢస్సప్రణవోయః ప్రణవస్సఉద్గీఢ ఇతిహేమాత్మపదనాద్దేవాపి
దురుద్గీఢమనుసమాహాంతీత్యనుసమాహరతితి ॥ x

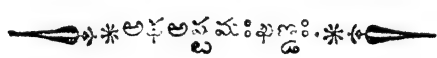

ఇయమెవగ్గస్మి సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ సామతస్తాదృ
చ్యధ్యూఢగ్ సామగీయతేఇయమేవసాఽగ్నిరమస్తత్సామ॥ ౧॥ అస్తరితుమే
వర్గాయుస్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యూఢగ్
సామగీయతేఽస్తరితుమేవసావాయురమస్తత్సామ॥ ౨॥ ద్యౌరేవగ్గాదిత
స్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యూఢగ్ సామగీయ
తేద్యౌరేవసాఆదిత్యోఽమస్తత్సామ॥ ౩॥ నక్షత్రాణ్యేవగ్చంద్రీమా
స్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యూఢగ్ సామగీయ
తేనక్షత్రాణ్యేవసాచంద్రీమాఅమస్తత్సామ॥ ౪॥ అథయదేతదాదిత్యస్య
శుక్లంభానై న వర్గధయస్మిలం పరఃకృష్ణంతత్సామ తదేతదేతస్యామృచ్య
ధ్యూఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యూఢగ్ సామగీయతే॥ ౫॥ అథయదేవైతదా
దిత్యస్యశుక్లంభానై నవసాఽధయస్మిలంపరఃకృష్ణంతదమస్తత్సామాథయ
ఏషోస్తరాదిత్యేహిరణ్మయః పురుషోదృశ్యతేహిరణ్మత్సమ్రుద్ధిరణ్మకేశ ఆ
చ్రణఖాత్సర్వవివసువర్ణః॥ ౬॥ తస్యయథాకప్యాసంపుష్కరీకమేవమక్షిణీత
స్యోదితి నామసపషసర్వేభ్యఃపాప్తభ్యఉదితఉదేహిహవైసర్వేభ్యఃపాప్తభ్యో
యఏవంచెద॥ ౭॥ తస్యగ్చసామచగేష్టాతస్తాదుర్గీథస్తస్తాత్వైవోద్ధా
తైతస్యహిగాతాసపషయేచాముష్టాత్పరాఞ్చ లాకాస్తేషాంచేష్టేదేవ
కామానాంచెత్యధిదైవతం॥

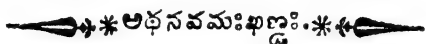
అథాధ్యాత్మంవాగేవర్కాన్ప్రణస్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూ
ఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యూఢగ్ సామగీయతేవాగేవసాప్రాణోఽమస్త
త్సామ॥ ౧॥ చక్షురేవరాత్నాసామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢంసామత
స్తాదృచ్యధ్యూఢంసామగీయతేచక్షురేవసాఆత్మాఽమస్తత్సామ॥ ౨॥ శ్రో
త్రమెవర్జ్జనః సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూఢంసామ తస్తాదృచ్యధ్యూ
ఢంసామగీయతే శ్రోత్రమేవసామనోఽమస్తత్సామ॥ ౩॥ అథయదేతదక్ష

శ్చక్లభాసై నివర్తయన్తీ లంపరః కృష్ణంతత్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూ
 థగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యూథగ్ సామగీయతే అథయదేవైతదత్తః శ్చక్లభా
 సై నివసాఽథయన్తీ లంపరః కృష్ణంతదమస్తత్సామ॥౪॥ అథవీమోస్తరక్షిణిపు
 రుమోదృశ్యతేనైవర్తతామితదుక్తంతద్యజస్తద్భ్రష్మశసైతస్యతదేవ
 రూపంయదముష్యరూపంయావముష్యగేష్టాతాగేష్టాయన్నామతన్నామ॥
 ౫॥ సపషయేవైతస్తాదర్వాభోచ్ఛలోకాస్తేషాంచేష్టేమనుష్య కామాంచె
 తితద్యజమీవీతాయాంగాయ నైశంతేకాయ న్నితస్తాదేధనసనయః॥ ౬॥
 అథయవీతదేవం విద్వాన్నామగాయత్యుభాసగాయతిసోమునైవ సపషయే
 చాముస్తాఽపరాభోచ్ఛలోకాస్తాగ్ శ్చాప్సి తిదేవకామాగ్ శ్చ॥ ౭॥ అథా
 నేనైవయేవైతస్తాదర్వాభోచ్ఛలోకాస్తాగ్ శ్చాప్సి తిమనుష్యకామాగ్ శ్చ
 తస్తాదుహైవంవిదుగ్గాతాబ్రూయాత్ ॥ ౮ ॥ కంతేకామమాగాయానీ
 త్యేష హ్యేకామాగానస్యేష్టేయవీతదేవంవిద్వాన్ సామగాయతిసామ
 గాయతి॥ ... .. F.

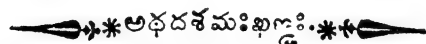
త్రయోమోద్గీధేకుశలాబధూపున్ధిలకశ్శాలావశ్యలావశ్యతైచ్చికితా
 యనాదాల్భ్యగ్ ప్రవాహణోజైబలిరితితేమోచురుద్గీధేవైకుశలాస్తోసహ
 న్తోద్గీధేకథాంవదామఇతి॥ ౧॥ తథేతిహసముపవివిశుఃసహ ప్రవాహణో
 జైబలిరువాచ భగవంతాపగ్రవదతాం బ్రాహ్మణాయోగ్వదతోర్వాచగ్ శ్రో
 ష్యామితి॥ ౨ ॥ సహశిలకశ్శాలావశ్యతైచ్చికితాయనందాల్భ్యమువాచహ
 న్తత్వాపృచ్ఛానీతిపృచ్ఛేతిమోవాచ॥ ౩॥ కాసామ్నోగతిరితస్వరఇతిమో
 వాచస్వరస్యకాగతిరితప్రాణఇతిమోవాచ ప్రాణస్య కాగతిరిత్యన్నమి
 తిమోవాచాన్నస్యకాగతిరిత్యాపరితిమోవాచ॥ ౪॥ అపాంకాగతిరిత్యసౌ
 లోకఇతిమోవాచ అముష్యలోకస్యకాగతిరితస్వర్గం లోకమతి నయేదితీ
 మోవాచస్వర్గం లోవయం లోకగ్ సామాభిసంస్థావయామస్స వర్గసగ్ స్తా
 వగ్ హిసామేతి॥ ౫ ॥ తగ్ హశిలకశ్శాలావశ్యతైచ్చికితాయనందాల్భ్యము

వాచాప్రతిష్ఠితం వైకిలీతేదాల్ప్యసామయస్తేవీతర్హిబ్రూయాన్సుర్ధాతేవి
 విపతిష్యతీతిమూర్ధాతేవిపతేదితి॥ ౬॥ హస్తాహమేతద్భగవతోవేదానీతివిద్ధీతి
 హేమవాచాముష్యలాకస్యకాగతిరిత్యయం లోకఇతిహేమవాచాస్యలోకస్య
 కాగతిరితినప్రతిష్ఠాం లోకమతినయేదితిహేమవాచప్రతిష్ఠాంవయం లోకగ్
 సామాభిసగ్ స్థాపయామః ప్రతిష్ఠాసగ్ స్థావగ్ హిసామేతి॥ ౭॥ తగ్ హ
 ప్రవాహణోజైబలిరువాచాస్తవదైవీకిలీతేకాలావత్యసామయస్తేవీతర్హి
 బ్రూయాన్సుర్ధాతే విపతిష్యతీతిమూర్ధాతేవిపతేదితిహస్తాహమేతద్భగ
 వతోవేదానీతివిద్ధీతిహేమవాచ॥ ౮

❖*అథసవమఃఖండః.*❖

అస్యలోకస్యకాగతిరిత్యాకాశఇతిహేమవాచసర్వాణిహవాఇమాని
 భూతాన్యాకాశాదేవసముత్పద్యంతరకాశం ప్రత్యస్తంయన్త్యాకాశోహ్యే
 వైధ్యోజ్యానానాకాశఃపరాయణమ్॥ ౧॥ సపషపరోవరీయానుద్గీఢస్సఏ
 షోనస్తఃపరోవరీయోహస్య భవతిపరోవరీయసాహలోకాన్జయతి యఏత
 దేవంవిద్వాన్సరోవరీయాగ్ సముద్గీఢముపాస్తే॥ ౨॥ * తగ్ హైతమితిధన్వా
 శానకఉదరశాణ్డిల్యాయోక్తౌవచ । యావత్తవనంప్రజాయాముద్గీఢంవే
 దిష్యంతేపరోవరీయోహైభ్యస్తావదస్తిల్లోకేజీవనంభవిష్యతి॥ ౩॥ తథా౨
 ముష్కిల్లోకలోకఇతిసయఏతమేవంవిద్వానుపాస్తే పరోవరీయఏవహస్యా
 స్త్రికలొకేజీవనంభవతితథా౨ ముష్కిల్లోకలోకఇతిలాకలొకఇతి॥ ౪

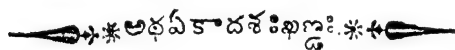
❖*అథదశమఃఖండః.*❖

“ మటచీహతేషుకురుష్వాటిక్యా సహజాయయోషస్తిర్హ చాక్రా
 యణిఇభ్యగ్రామేప్రదాణతిఉవాస॥ ౧॥ సహేభ్యంకుల్తాపాఖాదస్తం
 విభిక్షేతగ్ హేమవాచ । నెతో౨ న్యేవిద్యంతేయచ్చయేమఇమ ఉపాసితాఇ
 తి॥ ౨॥ ఏతేషాంమదేహీతిహేమవాచతానస్త్యైప్రదదాహస్తానుపాసమిష్య

* యావత్తవనంప్రజాయామితిర్జ్జరామానుజీయపాఠః.

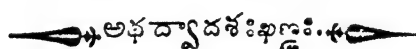
“ కురుష్వాటిక్యా సహేతిర్జ్జరామానుజీయపాఠః.

చ్ఛిష్టం వైమేవీతగ్ స్వాదితిహూవాచ॥ ౩ ॥ నస్విదేతేపుచ్ఛిష్టాఇతినవాఅ
జీవిష్యమిమానఖాదన్నితిహూవాచకామోమఉదపానమితి॥ ౪ ॥ సహఖా
దిత్వాతిశేషాన్జాయాయా ఆజహరసాగ్రసీవసుభిక్షా బభూవతాస్సృతి
గృహ్యనిదధౌ॥ ౫ ॥ సహ ప్రాతఃసంజ్ఞోహంనడవాచయద్భతాస్సస్యలభేమ
హిలభేమహిధనమా త్రాగ్ రాజాసాయత్యతేసమాసరైవ రాద్రివజ్యై
ర్వృణీతేతి॥ ౬ ॥ తంజాయోవాచహస్తపతఇమషవకుల్పాషాదితాఖాది
త్వామంయజ్ఞంవితతమేయాయ॥ ౭ ॥ తస్మోద్ధాతూనాస్తావెస్తోష్య
మాణానుపోషవివేకసహ ప్రస్తోతారమువాచ॥ ౮ ॥ ప్రస్తోతర్యాదేవతా
ప్రస్తావమన్వాయత్తాతాంచేదవిద్వాస్ప్రస్తోష్యసిమూర్ధాతేవిపతిష్యతీతి॥
౯ ॥ ఏవమేవాద్ధాతారమువాచోద్ధాతర్యాదేవతోద్గీఢ మన్వాయత్తాతాం
చేదవిద్వానుద్ధాస్యసిమూర్ధాతేవిపతిష్యతీతి॥ ౧౦ ॥ ఏవమేవ ప్రతిహర్తారము
వాచ ప్రతిహర్తర్యాదేవతాప్రతిహారమన్వాయత్తాతాంచేదవిద్వాప్ర
తిహరిష్యసిమూర్ధాతేవిపతిష్యతీతితేహ సమారతాస్తుష్టిమాసాఞ్చక్రీరే॥

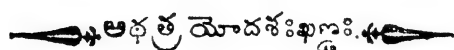

అథహైసంయజమానడవాచభగవంతంవాఅహంవివిదిషాణీత్యవస్తి
రస్తిచాక్రాయణఇతిహూవాచ॥ ౧ ॥ * సహూవాచభగవంతంవాఅహం
మేభిస్సరైవరాద్రివజ్యైగపరైవ్యపిషంభగవతోవా అహమవిత్త్వాన్యాన
వ్యపి॥ ౨ ॥ భగవాగ్ స్తేఏవమేసరైవరాద్రివజ్యైరితితథేత్యథతహ్నేత్యేతఏ
వసమతిస్సప్తాస్తువతాంయావత్తేవభ్యోధనందద్యాస్తావన్నమదద్యాఇతితథే
తిహయజమానడవాచ॥ ౩ ॥ అథహైసంప్రస్తోతోషససాదప్రస్తోతర్యాదేవ
తాప్రస్తావమన్వాయత్తాతాంచేదవిద్వాప్రస్తోష్యసి మూర్ధాతేవిపతి
ష్యతీతిమాభగవానవోచత్కతమాసాదేవతేతి॥ ౪ ॥ ప్రాణదితిహూవా
చసర్వాణిహవాఇమానిభూతానిప్రాణమేవాభి సంవిశన్తిప్రాణమభ్యు
న్నిహతేనైషాదేవతా ప్రస్తావమన్వాయత్తాతాంచేదవిద్వాప్రాప్రో

పోమాధాతేవ్యపతివ్యత్తథోక్తస్యమయేతి॥ ౫॥ అథహైనముద్గాతోవససా
వోద్ధాతర్యాదేవతోద్గీధమన్వాయతాతాంచేదవిద్వానుద్ధాస్యసి మూధా
తేవిపతివ్యతీతిమాభగవానవోచత్కతమాసాదేవతేతి॥ ౬॥ ఆదిత్యఇతిహే
వాచసర్వాణిహవాఇమానిభూతాని ఆదిత్యముచ్చైస్సన్దంగాయస్సినైషా
దేవతోద్గీధమన్వాయతాతాంచేదవిద్వానుదగాసోమూధాతేవ్యపతివ్య
త్తథోక్తస్యమయేతి॥ ౭॥ అథహైనంప్రతిహగ్తోశససాదప్రతిహర్తర్యాదే
వతాప్రతిహరమన్వాయతాతాంచేదవిద్వాస్సృతిహరిప్యసి మూధాతే
విపతివ్యతీతిమాభగవానవోచత్కతమాసాదేవతేతి॥ ౮॥ అన్నమితిహే
వాచసర్వాణిహవాఇమానిభూతాన్యన్నమేవప్రతిహరమాణానిచేవస్తిస్తే
షాదేవతాప్రతిహరమన్వాయతాతాంచేదవిద్వాస్సృతిహరిపోమా
ధాతేవ్యపతివ్యత్తథోక్తస్యమయేతిత్తథోక్తస్యమయేతి॥

అథాతశ్శావణీధస్తద్ధబకొదాల్భ్యేగ్లావోవామైత్రేయఃసావధ్యా
యముద్వప్రాజ॥ ౧॥ తస్మైశ్వాశ్వేతఃప్రాదుర్బభూవతమస్యేశ్వానడ
వసమేత్యోచురన్నంసోభగవానాగాయతు అశనాయామవాఇతి॥ ౨॥ తా
న్దోవాచేహైవనూప్రాతరువసమీయతేతితద్ధబకొదాల్భ్యేగ్లావోవామై
త్రేయఃప్రతిపాలయాఞ్చకార॥ ౩॥ తెహయగైవేదంబహిష్పవమానేన
స్తోమ మాణాఃసగ్గర్భాస్సర్పస్త్రీత్యేవమాససృపుస్తేహసముపవిశ్య హిజ్ఞ
క్రుః॥ ౪॥ ఓమదామోంపిబామోంచేవోవరుణః ప్రజావతిఃసవితా
౨న్నమిహౌహరద౨న్నవతే౨న్నమిహౌహరా౨న్నమారో౩మితి॥

అయంవావలోకొహణికారోవాయుర్హాఇకారశ్చస్త్రీమా అథకా
రఃఆత్మేనాకారోఽగ్నిరీకారః॥ ౧॥ ఆదిత్యఃకారఃనిహవవికారోవిశ్వేదే
వాభౌహేఇకారః ప్రజావతిర్హిజ్ఞాకారః ప్రాణస్సృగోఽన్నంయావా

గ్వరాట్॥ ౨॥ అనిరుక్తస్త్రయోదశస్తోభఃసచ్చిరోహుఙ్కారః॥ ౩॥ దు
ష్ఠస్తైవాగ్ధోహంయోవాచోదోహేహుస్తవానన్నాదోభవతి యేవితామే
వగ్ సామ్నాముపనిషదంవేదోపనిషదంవేదేతి॥ ... ౪

ఇతిఛాన్దోగ్యోపనిషదిప్రథమః ప్రపాఠకస్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

క్షేమాయయఃకరుణయాక్షీతినిర్జరాణాం
భూమావభృచ్చయతభావ్యసుధాముదారః।
వామాగమాధ్వగవదావదతూలవాతో
రామానుజస్సమునిరాద్రియతాంమదుక్తిమ్॥

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ - ద్వితీయః ప్రపాఠకః.

అథ ప్రథమఃఖండః॥

హరిఃఓం॥ సమస్తస్యఖిలుసామ్న ఉపాసనగ్ సాధుయత్థలుసాధుత
త్సామేత్యాచక్షుతేయదసాధుతదసామేతి॥ ౧॥ తదుతాప్యాహుఃసామై
నముపాగాదితి సాధునైనముపాగాదిత్యేవతదాహురసామై న ముపా
గాదిత్యసాధునైనముపాగాదిత్యేవతదాహుః॥ ౨॥ అథోతాప్యాహుఃసా
మనాబతేతి యత్సాధుభవతిసాధుబతేత్యేవతదాహురసామనాబతేతియ
దసాధుభవత్యసాధుబతేత్యేవతదాహుః॥ ౩ ॥ సయఏతదేవంవిద్వాన్నా
ధుసామేత్యుపాస్తేభ్యాకోహయదేనగ్ సాధవోధర్మైరైవగచ్ఛేయరుప
చనమేయః॥ ... ౪

❖❖❖ అథ ద్వితీయః ఖండః ❖❖❖

లోకేషు వచ్చ విధగ్ సామోపాసీత పృథివీహి జ్ఞానః అగ్నిః ప్రస్తా
వోఽస్తరితు ముద్గీధ ఆదిత్యః ప్రతిహారో ద్యౌర్విధ నమి త్యుద్ధేవః ॥ ౧ ॥ ఆ
థావృతైషు ద్యౌర్వి జ్ఞాన ర ఆదిత్యం ప్రస్తావోఽస్తరితు ముద్గీథోఽగ్నిం ప్రతి
హారం పృథివీనిధనం ॥ ౨ ॥ కల్పస్తేహ స్తైలో కా డ్ధావృతౌ తాశ్చ య ఏత
దేవం విద్యాల్లోకేషు వచ్చ విధం సామోపాస్తే ॥ ... ౩

❖❖❖ అథ తృతీయః ఖండః ❖❖❖

వృష్టౌ వచ్చ విధగ్ సామోపాసీత పురోవాతో హి జ్ఞానో మేఘా
జాయతే న ప్రస్తావో వర్ష తి న ఉద్గీథో విద్యాత తేస్త నయ తి న ప్రతిహారః ఉద్గ
ష్టోతి తన్నిధనం ॥ ౧ ॥ వర్ష తి హ స్తై వర్ష య తి హ య ఏత దేవం విద్యాన్వృష్టౌ
వచ్చ విధగ్ సామోపాస్తే ॥ ... ౨

❖❖❖ అథ చతుర్థః ఖండః ❖❖❖

సర్వాస్వపున వచ్చ విధగ్ సామోపాసీత మేఘాయ త్సంస్థ వ తే సహి
జ్ఞానో య ద్వర్ష తి న ప్రస్తావో యాం ప్రాచ్యస్స యన్తే స ఉద్గీథో యాం ప్ర
తీచ్యస్స ప్రతిహారస్స మద్రో నిధనం ॥ ౧ ॥ సహా పునైత్త్యపున మాశ్చ వతి
య ఏత దేవం విద్యాన్సర్వాస్వపున వచ్చ విధగ్ సామోపాస్తే ॥ ౨

❖❖❖ అథ పంచమః ఖండః ❖❖❖

ఋతుషు వచ్చ విధగ్ సామోపాసీత వసన్తో హి జ్ఞానో గ్రీష్మః ప్ర
స్తావో వర్ష ఉద్గీధ శ్శరత్ప్రతిహారో హేమన్తో నిధనం ॥ ౧ ॥ కల్పస్తేహ స్తై ఋ
తవ ఋతు మాశ్చ వతి య ఏత దేవం విద్యాన్ఋతుషు వచ్చ విధగ్ సామోపాస్తే ॥

❖❖❖ అథ షష్ఠః ఖండః ❖❖❖

వశుషు వచ్చ విధగ్ సామోపాసీతా జాహి జ్ఞానో వయస్స ప్రస్తా
వోగా వ ఉద్గీథోఽశ్వాం ప్రతిహారం పురుషో నిధనం ॥ ౧ ॥ భవన్తి హ స్త్యవశ
వన్ వశు మాశ్చ వతి య ఏత దేవం విద్యాన్వశుషు వచ్చ విధగ్ సామోపాస్తే ॥ ౨

—*అథ సప్తమః ఖండః.*—

ప్రాణేషు పశ్యన్ విధగ్ వరోవరీయస్సామోపాసీత ప్రాణోహి జ్ఞారోవాక్ష్మస్త్రావశ్చక్షురుద్దీధశ్శ్రోత్రం ప్రతిహరోమనోనిధనం పరోవరీయాగ్ సివైతాని॥ ౧॥ వరోవరీయోహాస్యభవతి పరోవరీయసోహలోకాస్తయతి యఏతదేవం విద్వాన్సామ్రాణేషు పశ్యన్ విధం పరోవరీయస్సామోపాస్త ఇతి తు పశ్యన్ విధస్య॥ ౨

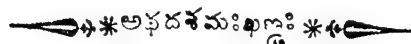
—*అథ అష్టమః ఖండః.*—

* అథ సప్తవిధస్య వాచిన ప్రవిధగ్ సామోపాసీత యత్కించాచా హుమితి సహి జ్ఞారోయత్ప్రేతి సప్రస్తావోయదేతి స ఆదిః॥ ౧॥ యదుదితి స ఉద్గీర్ణోయత్ప్రేతి సప్రతిహరోయదుపేతి స ఉపద్రవోయన్నీతి తన్నిధనం ౨॥ దుగ్ధేస్తైవాగ్దోహం యోవాచోదోహోఽన్నవానన్నాదోభవతి యఏతదేవం విద్వాన్సాచిన ప్రవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ౩

—*అథ నవమః ఖండః.*—

అథ ఖల్వముమాదిత్యగ్ సప్తవిధగ్ సామోపాసీత సర్వదా సమస్తేన సామమాం ప్రతిమాం ప్రతీతి సర్వేణ సమస్తేన సామ॥ ౧॥ తస్మిన్నిమాసిన స్వాజిభూతాన్యన్వాయతాసీః విద్యాతే స్యయజ్మరోదయా తస్మాజ్జ్ఞానైరస్తదశ్యవశవోఽన్వాయతాస్తస్మాతే హి జుగ్వన్తి హి జ్ఞానభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః॥ ౨॥ అథ యత్ప్రథమోదితే సప్రస్తావస్తదస్య మనుష్యా అన్వాయతాస్తస్మాతే ప్రస్తుతి కామ్యుప్రశగ్ సాకామ్యుప్రస్తావభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః॥ ౩॥ అథ యత్సజ్జవవేళాయాగ్ స ఆదిస్తదస్య వయాగ్ స్యన్వాయతాసీత స్తాన్యస్తరిక్షేఽనారఘ్ణాన్యా దాయాత్సానం పరిపతన్త్యా దిభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః॥ ౪॥ అథ యత్సమృత్రిమధ్యన్దినే స ఉద్గీర్ణస్తదస్య దేవా అన్వాయతాస్తస్మాతే స త్రమాగ్ ప్రాజాపత్యానా ముద్గీర్ణభాజినో హ్యేతస్య సామ్నః॥ ౫॥ అథ యదుర్ధ్వం మధ్యన్దినాత్పరిగవరాణ్ణోత్సప్ర

తిహారస్తదన్యగర్భాఅన్వయతాస్తస్మాతేప్రతిహృతానావపద్యస్తేప్రతిహారభాజినోహ్యేతస్యసామ్నః॥ ౬॥ అథయధూర్ధ్వమవరాన్ఘాత్ప్రగస్తమయాత్స ఉపద్రవస్తదన్యారణ్యా అన్వయతాస్తస్మాతేపురుషంద్యష్టావ్వికిత్తుగ్ శ్వభ్రమిత్సువద్రవస్త్యవగ్రవభాజినోహ్యేతస్యసామ్నః॥ ౭॥ అథయత్పృథమాస్తమితేతన్నిధనంచదస్యపితరో^౧ న్వయతాస్తస్మాతాన్నిదధతినిధనభాజినోహ్యేతస్యసామ్నవంఖల్వముమాదిత్యగ్ సప్తవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ... ..

అథఖల్వాత్సనమ్మితమతిమృత్యుసప్తవిధగ్ సామోపాస్తేతహిజ్ఞాగర ఇతిత్యగ్రిక్షరంప్రస్తావ ఇతిత్యగ్రిక్షరంతత్సమం॥ ౧॥ ఆదిరితిద్వ్యగ్రిక్షరంప్రతిహార ఇతిచతురక్షరంతత ఇహైకంతత్సమం॥ ౨॥ ఉర్ద్వ ఇతిత్యగ్రిక్షరముపద్రవ ఇతిచతురక్షరంత్రిభిస్త్రీభిస్సమం భవశ్యక్షరమతిశ్యతేత్యగ్రిక్షరంతత్సమం॥ ౩॥ నిధనమితిత్యగ్రిక్షరంతత్సమమేధవతితానిహవా ఏతానిద్వావిగ్ శతిరక్షరాణి॥ ౪॥ ఏకవిగ్ శత్యానిత్యమాప్నోత్యేకవిగ్ శోవా ఇతో^౨ సావాదిత్యోద్వావిగ్ శేనపరమాదిత్యాజ్జయతితన్నాకంతద్విశోకం॥ ౫॥ ఆప్నోతీహదిత్యస్యజయంచరోహస్యాదిత్యజయజ్జయోభవతి యఏతదేవందిద్వానాత్సనమ్మితమతిమృత్యుసప్తవిధగ్ సామోపాస్తేసామోపాస్తే॥ ౬

—*అథఏకాదశఃఖండః*—

మనోహిజ్ఞాగోవాక్పస్తావశ్చక్షురుద్దీకశ్శోత్రంప్రతిహరగ్రప్రాణోనిధనమేతద్ధాయత్రంప్రాణేషుప్రోతం॥ ౧॥ సయఏవమేతద్ధాయత్రంప్రాణేషుప్రోతంచేదప్రాణేభవతిసర్వమాయురేతిజ్యోగ్జీవతిమహాస్సృజయావశుభిర్భవతిమహాస్కీర్త్యామహామనాస్సాన్యజ్జద్వితం॥ ౨

—*అథద్వాదశఃఖండః*—

అభిమనతినహిజ్ఞాగోధూమోజాయతేసప్రస్తావోజ్వలతినఉద్గీర్ణో^౧ యోగారాభవన్తిసప్రతిహరఉపశామ్యుతితన్నిధనగ్ సగ్ శామ్యుతితన్నిధనమే

తద్రథ నైరమగ్నాప్రోతం॥ ౧॥ సయవీవమేతద్రథ నైరమగ్నాప్రోతంవేద
బ్రహ్మవర్చస్వ్యన్నాదోభవతిసర్వమాయ రేతిజ్యోగీవతిమహాస్త్రిజయా
వశుభిర్భవతిమహాస్త్రిత్యనప్రత్యజ్జగ్నిమాచామేన్ననిష్ఠీవేత్తద్వైతం॥ ౨

—*అథత్రయోదశఃఖండః*—

ఉపమస్త్రీయతేసహింకారోజ్ఞివయతేసప్రస్తావస్త్రీయాసహశే
తేనఉద్గీర్ణప్రతిస్త్రీసహశేతేసప్రతిహారగ్గకాలంగచ్ఛతితన్నిధనంపారం
గచ్ఛతితన్నిధనమేతద్వామదేవ్యంమిధునేప్రోతం॥ ౧॥ సయవీవమేతద్వా
మదేవ్యంమిధునేప్రోతంవేదమిధునీభవతి మిధునాన్నిధునాప్రజాయతేస
ర్వమాయ రేతిజ్యోగీవతి మహాస్త్రిజయావశుభిర్భవతి మహాస్త్రిత్యనకా
చ్ఛనపరిహరేత్తద్వైతం॥ ... ..

—*అథపశుర్దశఃఖండః*—

ఉద్యన్తింకారఉచితగ్గప్రస్తావోమద్యన్తిఉద్గీర్ణోపరాహ్లాప్రతిహా
రోస్త్రంయన్నిధనమేతద్బ్రహ్మదాదిత్యేప్రోతం॥ ౧॥ సయవీవమేతద్బ్ర
హ్మదాదిత్యేప్రోతంవేదతేజస్వ్యన్నాదోభవతి సర్వమాయ రేతిజ్యోగీవతి
మహాస్త్రిజయావశుభిర్భవతిమహాస్త్రిత్యతపస్తంసనిస్తేత్తద్వైతం॥ ౨

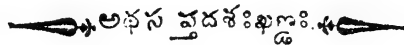
—*అథపశ్చదశఃఖండః*—

అభ్యాణిసమ్ప్రవస్తేసహింకారోమేఘావాయతేసప్రస్తావోవర్షతిస
ఉద్గీర్ణోవిద్యోతతేస్తనయతిసప్రతిహారఉద్గ్రహ్ణతితన్నిధనమేతద్వైరూపం
వర్షన్యేప్రోతం॥ ౧॥ సయవీవమేతద్వైరూపంవర్షన్యేప్రోతంవేదవిరూ
పాగ్ శ్చసురూపాగ్ శ్చపశూనవరుస్తేసర్వమాయ రేతిజ్యోగీవతిమహాస్త్రి
జయావశుభిర్భవతిమహాస్త్రిత్యవర్షస్తంసనిస్తేత్తద్వైతం॥ ...

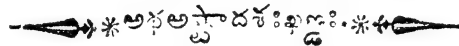
—*అథయోదశఃఖండః*—

వసన్తోహింకారోగ్రీష్ణగ్గప్రస్తావోవర్షాఉద్గీర్ణశ్శరత్ప్రతిహారోమే
వస్తోనిధనమేతద్వైరాజమ్మతుషుప్రోతం॥ ౧॥ సయవీవమేతద్వైరాజమ్మ

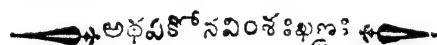
శుభ ప్రారంభదవిరాజతి ప్రజయావశుభిర్భువనైర్వర్షసేనసర్వమాయురేతి
జ్యోగ్జీవతిమహాస్ప్రిజయావశుభిర్భువతిమహాస్నిగ్ధ్యర్థాన్ననిదేతద్యతం॥

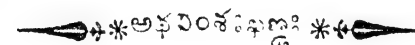
సృతిః హి జ్ఞాగోఽన్తరిక్షం ప్రస్తావాద్యారుద్ధీథోదశః ప్రతిహారస్స
ముద్రానిధనమేతాశ్చక్వర్వోలూకేషు ప్రాతాః॥ ౧॥ సయవపమేతాశ్చ
క్వర్వోలూకేషు ప్రాతావేదలాకీభవతిసర్వమాయురైజ్యోగ్జీవతిమహాస్ప్రి
జయావశుభిర్భువతిమహాస్నిగ్ధ్యర్థాకాన్ననిదేతద్యతం॥ ... ౨

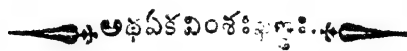
అజాహిజ్ఞాగోఽవయస్సప్రస్తావాగావక్షీథోఽభ్యర్థప్రతిహారస్స
పురుషోనిధనమేతాశ్చక్వర్వోలూకేషు ప్రాతాః॥ ౧॥ సయవపమేతాశ్చక్వర్వో
లూకేషు ప్రాతావేదపశుమాన్భవతి సర్వమాయురైజ్యోగ్జీవతి మహాస్ప్రిజ
యావశుభిర్భువతిమహాస్నిగ్ధ్యర్థావశాన్ననిదేతద్యతం॥ ... ౨

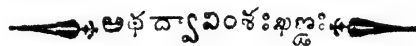
లోమహిజ్ఞాగోఽన్తర్విష్ప్రిస్తాప్రెనూగ్ సముద్గీథోఽస్థిప్రతిహారో
మజ్జానిధనమేతద్యజ్ఞాయజ్ఞీయమగ్నేషు ప్రాతం॥ ౧॥ సయవపమేతద్యజ్ఞాయ
జ్ఞీయమగ్నేషు ప్రాతంవేదాగ్జీభవతివాగ్నేసవిహూర్భతి సర్వమాయురైజ్యో
గ్జీవతిమహాస్ప్రిజయా వశుభిర్భువతిమహాస్నిగ్ధ్యసంవత్సరం మజ్జోనాశ్చీ
యాతద్యతం మజ్జోనాశ్చీయాదితివా॥ ౨

అగ్నిహిజ్ఞాగోవాయస్సప్రస్తావతిత్యక్షీథోనక్షత్రాణే ప్రతి
హారశ్చంద్రిమానిధనమేతద్రాజనందేవతాసు ప్రాతం॥ ౧॥ సయవపమేత
ద్రాజనందేవతాసు ప్రాతంవేదైతాసామేవదేవతానాగ్ సలోకతాగ్
సార్థితాగ్ సాయజ్యంగచ్ఛతిసర్వమాయురైజ్యోగ్జీవతి మహాస్ప్రిజయా
వశుభిర్భువతి మహాస్నిగ్ధ్యర్థాప్రస్తావాకాన్ననిదేతద్యతం॥ ౨

త్ర యావిద్యాహిజ్ఞానస్త్రయశ్చమేలాకాసప్రస్తావోఽగ్నిర్వా
యురాచత్యస్య ఉద్గీర్థోనక్షత్రాణివయాగ్ సమరీచయస్సప్రతిహారస్సర్వా
గన్ధర్వాంపితరస్తన్నిధనమేతత్సామసర్వస్త్రినోపేత్రితం॥ ౧ ॥ సయవమేత
త్సామసర్వస్త్రినోపేత్రితంవెదసర్వగ్ హభవతి॥ ౨ ॥ తదేషశ్లోకః । యానివ
ఞ్చధాత్రీణిత్రీణితేభ్యోనజ్ఞాయన్గవరమన్యదన్తి॥ ౩ ॥ యస్తజ్వేదసవెదస
ర్వగ్ సర్వాదిహిబలిమస్తహరన్తిసర్వమస్తీత్యపాసీతతద్వత్రితంతద్వత్రితం

విస్దిసామ్నోపృథేవశవ్యమిత్యగ్నేరుద్గీర్థోఽనిరుక్తః ప్రజావతేర్హి
రుక్తసోమస్యమృదుశ్శత్రుంవాయాశ్శత్రుంబలవదిన్ద్రస్య క్రాఞ్చంబృహ
స్పతేరవధ్వాన్తం వరుణస్యతాస్సర్వానేనావసేచే తవారుణంతేవవర్జ
యేత్॥ ౧ ॥ అపృతత్వంచేవేభ్యఆగాయానీత్యాగాయేత్సప్తధాంపితృభ్య
ఆశాంమనుష్యేభ్యస్తృణోదకంపశుభ్యస్సవగ్గంలాకంఋజమానాయాన్మ
మాత్సరఆగాయానీత్యేతానిమనసాధ్యాయన్మప్రమత్తస్తునవీత॥ ౨ ॥ స
ర్వేస్వరాణన్ద్రస్యాత్తానంసర్వః ఊష్మాణః ప్రజావతేరాత్తానః సర్వేస్వ
రామృత్యోరాత్తానస్తంయదిస్వరేషూపాలభేతెన్ద్రగ్ శరణంప్రవన్నోఽ
భూవంసత్వాప్రతివత్సృతీత్యేనంబ్రూయాత్॥ ౩ ॥ అథయద్యేనమాత్స
రూపాలభేతప్రజావతిగ్ శరణంప్రవన్నోఽభూవంసత్వాప్రతిపెత్సృ
తీత్యేనంబ్రూయాదథయద్యేనగ్ స్వర్గేషూపాలభేతమృత్యుగ్ శరణంప్రవ
న్నోఽభూవంసత్వాప్రతిధత్సృతీత్యేనంబ్రూయాత్॥ ౪ ॥ * సర్వేస్వరా
ఘోషవన్దోబలవన్దోవక్తవ్యా ఇన్ద్రేగ్రిబలందదానీతిసర్వః ఊష్మాణోఽగ్రస్తా
అనిరస్తావివృత్తావక్తవ్యాన్ ప్రజావతేరాత్తానంపరిదదానీతిసర్వే స్వర్వా
లేశేనానభిహితావక్తవ్యా మృత్యోరాత్తానంపరిహరాణీతి॥ x

అథ త్ర యోగింశఃఖండః.

త్రయోధర్మస్కన్ధాయజ్ఞోఽధ్యయనందానమితప్రథమస్తవపవద్వితి
యోబ్రహ్మచార్యాచార్యకులవాసితృతీయోఽత్యంతమాత్మానమాచార్యకు
లేఽవసాదయస్సర్వ ఏతేపుణ్యలోకాభవన్తిబ్రహ్మసగ్ స్థోఽమృతత్వమేతి ||
౧|| ప్రజాపతిర్హోకానభ్యతపత్రైభ్యోఽభితప్తైభ్యస్త్రీయీ విద్యాసమ్భృ
త్రవత్తామభ్యతపత్రస్యాభితప్తాయాపతాన్యక్షరాణిసమ్భృత్రవత్తభూ
ర్భువస్సువరితి || ౨|| తాన్యభ్యతపత్రైభ్యోఽభితప్తైభ్యఃపాఠరస్సమ్భృత్ర
వత్తద్యథా శబ్దనాసర్వాణిపర్ణానిస్త్యన్తాన్యేవమోంకారేణ సర్వా
వాక్ సన్త్యన్తాఽంకారపవెదగ్ సర్వమోంకారపవెదగ్ సర్వం || ౩

అథ చతుర్వింశఃఖండః.

బ్రహ్మవాదినోవదన్తియద్యసూనాం ప్రాతస్సవనగ్ రుద్రాణాం
మాధ్యన్తినగ్ సవనమాదిత్యానాం చ విశ్వేషాంచ దేవానాంతృతీయసవనం ||
౧|| క్వత్స్త్రియజమానస్యలోకేతిసయస్తన్న విద్యాత్కథంకుర్యాదథవిద్యా
స్కుర్యాత్ || ౨|| పురాప్రాతరనువాకస్యోపాకరణాజ్జఘనేనగార్హపత్య
స్యోదజ్ముఖ ఉపవిశ్యసవాసవగ్ సామాభిగాయతి || ౩|| లోకద్వారమపావార్హ
ణ్ణ ౨ - ౩ - ౩ వశ్యేమత్వావయగ్ రా ౩-౩-౩-౩ ౨౩ హుం ౩ ఆ ౨ - ౩ - ౩
జా ౩ యో ౩ ఆ ౧-౨-౪-౫ ఇతి || ౪ || అథ జుహోతిసమోఽగ్నయేపృథివీక్షీ
తే లోకక్షీతే లోకంమేయజమానాయ విన్దేషవై యజమానస్య లోకపతాన్తి ||
౫|| అత్రయజమానః పరస్తాదాయషస్సాస్వహ అపజహి పరిఘమిత్కుక్తో
త్తిత్తతి తస్మై వసవః ప్రాతస్సవనగ్ సంప్రయచ్ఛతి || ౬ || పురామాధ్యన్తిన
స్య సవనస్యోపాకరణాజ్జఘనేనాగ్నిధీయస్యోదజ్ముఖ ఉపవిశ్యసరోద్రగ్
సామాభిగాయతి || ౭|| లోకద్వారమపావార్హ ౨-౩-౩ వశ్యేమత్వావయం
విరా ౩-౩-౩-౩ హుం ౩ ఆ ౩-౩-౩-౩ జా ౩ యో ౩-౩-౩-౪-౫ ఇతి || ౮|| అథ జుహో
తిసమో వాయువే న్తరిక్షక్షీతే లోకక్షీతే లోకంమేయజమానాయ విన్దేషవై

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ - తృతీయః ప్రపాతకః.

అథ ప్రథమః ఖండః.

హరిఃఓం॥ అసావాసితి త్యోజేవమధుతస్య ద్యౌరెవతిరశ్వీనవగ్ శో
 ౨ చ్చరితమపూపోమరీచయల్లపు త్రాః॥ ౧ ॥ తస్యయే ప్రా ఞోచరత్తయ
 స్తావవాస్యప్రా చ్యోమధునాభ్యోఋచపవమధుకృతఃఋగ్వేదపవపుష్పం
 తాలమృతాలపః॥ ౨ ॥ తావావతాఋచఃపితమృగ్వేదమభ్యతపగ్ స్తస్యా
 భితప్తస్యయశస్తేజఇన్ద్రియంవీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౩ ॥ తద్వ్య
 త్తురత్తదాదిత్యమభితో ౨ శ్రయత్తద్వాపితద్యదేతదాదిత్యస్య రోహితగ్
 రూపం॥ ... ౪

అథ ద్వితీయః ఖండః.

అథయేస్యదక్షిణారత్తయస్తావవాస్యదక్షిణామధునాద్యోయజుగ్
 ష్వేవమధుకృతోయజుర్వేదపవంపుష్పంతాలమృతాలపః॥ ౧ ॥ తానివాపి
 తానియజుగ్ ష్వేతం యజుర్వేదమభ్యతపగ్ స్తస్యాభితప్తస్యయశస్తేజఇ
 న్ద్రియంవీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨ ॥ తద్వ్యత్తురత్తదాదిత్యమభి
 తో ౨ శ్రయత్తద్వాపితద్యదేతదాదిత్యస్యశుక్లగ్ రూపం॥ ... ౩

అథ తృతీయః ఖండః.

అథయే ౨స్య ప్రత్యఞోచరత్తయస్తావవాస్య ప్రతీచ్యోమధునాభ్యస్సా
 మాన్యేవమధుకృతఃసామవేదపవపుష్పంతాలమృతాలపః॥ ౧ ॥ తానివాపి
 తానిసామాన్యేతగ్ సామవేదమభ్యతపగ్ స్తస్యాభితప్తస్యయశస్తేజ ఇన్ద్రి
 యంవీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨ ॥ తద్వ్యత్తురత్తదాదిత్యమభితో ౨
 శ్రయత్తద్వాపితద్యదేతదాదిత్యస్యకృష్ణగ్ రూపం॥ ... ౩

—*అథ చతుర్థః ఖండః.*—

అథ యేన సోదభ్యో రత్నయస్తా ఏవా సోద్యదీచ్యో మధునాద్యోఽథ
ర్వాణ్గిరసవమధుకృతతీహసపురాణంపుష్పంతాలమృతాలపః॥ ౧ ॥ తే
వా ఏతేఽథర్వాణ్గిరసవతీహసపురాణమభ్యతపగ్ స్తస్యాభితప్తస్య యశ
స్తేజశ్చన్ద్రియంవీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్య
మభితోఽశ్రయత్తద్వాఏతద్యదేతదాదిత్యస్య పరంకృష్టగ్ రూపం॥ ౩

—*అథ పంచమః ఖండః.*—

అథ యేన సోదభ్యో రత్నయస్తా ఏవా సోద్యదీచ్యో మధునాద్యో గుహ్యో వి
వాదేశామధుకృతో బ్రహ్మైవపుష్పంతాలమృతాలపః॥ ౧ ॥ తేవా ఏతే గు
హ్యతీదేశావతద్బ్రహ్మభ్యతపగ్ స్తస్యాభితప్తస్య యశస్తేజశ్చన్ద్రియంవీర్య
మన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్త
ద్వాఏతద్యదేతదాదిత్యస్య మధ్యేక్షోభతభవ॥ ౩॥ తేవా ఏతే రసానాగ్ రసా
వేదాహిరసాస్తైషా మేతే రసాస్తాని వా ఏతాన్యమృతానామమృతాని వేదా
హ్యమృతాస్తైషా మేతాన్యమృతాని॥ ... ౪

—*అథ షష్ఠః ఖండః.*—

తద్యత్పృథివమమృతంతద్వసవజీవస్తస్యగ్నినాముఖేననవైదేవా
అక్షన్ద్రీపిబన్ద్రైతదేవామృతందృష్టా ఏతృప్యన్తి॥ ౧ ॥ తఏతదేవరూపమ
భిసంవిశన్ద్రైతస్త్వద్రూపాదుద్యన్తి॥ ౨॥ సయావతదేవమమృతంవేదవసూ
నామేవైకోభూత్వాన్ద్రియనైవముఖేనైతదేవామృతందృష్టా ఏతృప్యతిసయ
ఏతదేవరూపమభిసంవిశన్ద్రైతస్త్వద్రూపాదుదే॥ ౩॥ సయావదాదిత్యః
పురస్తాదుదేతావశ్యానస్తమేతావసూనామేవతావదాధివశ్యగ్ స్వారా
జ్యంవర్యేతా॥ ... ౪

—*అథ సప్తమః ఖండః.*—

అథ యద్వితీయమమృతంతద్రూపజీవస్తస్త్వగ్నినాముఖేననవైదే
వాఅక్షన్ద్రీపిబన్ద్రైతదేవామృతందృష్టా ఏతృప్యన్తి॥ ౧ ॥ తఏతదేవరూప

మభిసంవిశన్త్యైతన్స్తాద్రూపాదుద్యన్తి॥ ౨॥ సయఏతదేవమమృతంచేదరు
ద్రాణామేవైకోభూత్వేన్ద్రైవముఖేనైతదేవామృతందృష్టావృతృప్యతిస
ఏతదేవరూపమభిసంవిశన్త్యైతన్స్తాద్రూపాదుదేతి॥ ౩॥ సయావదాదిత్యః
పురస్తాదుదేతా వశ్చాదస్తమేతాద్విస్తావద్దక్షిణతడదేతోత్తరతో ౨ స్తమే
తారుద్రాణామేవతావదాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యంపర్యేతా॥ ... ౪

—*అథఅప్యమఃఖిణ్డః*—

అథయత్తృతీయమమృతంతదాదిత్యాడపజీవన్తివరుణేనముఖేననవై
దేవాఅశ్నన్తినపిబన్త్యైతదేవామృతందృష్టావృతృప్యన్తి॥ ౧॥ తఏతదేవరూ
పమభిసంవిశన్త్యైతన్స్తాద్రూపాదుద్యన్తి॥ ౨॥ సయఏతదేవమమృతంచే
దాదిత్యానామేవైకోభూత్వా వరుణేనైవముఖేనైతదేవామృతందృష్టావృతృ
ప్యతిసఏతదేవరూపమభిసంవిశన్త్యైతన్స్తాద్రూపాదుదేతి॥ ౩॥ సయావదా
దిత్యోదక్షిణతడదేతోత్తరతో ౨ స్తమేతాద్విస్తావత్పశ్చాదుదేతా పురస్తాద
స్తమేతాదిత్యావామేవతావదాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యంపర్యేతా॥ ౪

—*అథనవమఃఖిణ్డః*—

అథయచ్ఛతృత్యమమృతంతస్తరుతడపజీవన్తిసోమేనముఖేననవైదేవా
అశ్నన్తినపిబన్త్యైతదేవామృతందృష్టావృతృప్యన్తి॥ ౧॥ తఏతదేవరూపమభి
సంవిశన్త్యైతన్స్తాద్రూపాదుద్యన్తి॥ ౨॥ సయఏతదేవమమృతంచేదమరు
తామేవైకోభూత్వాసోమేనైవముఖేనైతదేవామృతందృష్టావృతృప్యతిసఏత
దేవరూపమభిసంవిశన్త్యైతన్స్తాద్రూపాదుదేతి॥ ౩॥ సయావదాదిత్యఃప
శ్చాదుదేతా పురస్తాదస్తమేతాద్విస్తావదుత్తరతడదేతాదక్షిణతో ౨ స్తమే
తామరుతామేవతావదాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యంపర్యేతా॥ ... ౪

—*అథదశమఃఖిణ్డః*—

అథయత్పంచమమమృతంతత్సాధ్యాడపజీవన్తిబ్రహ్మణాముఖేనన
వైదేవాఅశ్నన్తినపిబన్త్యైతదేవామృతందృష్టావృతృప్యన్తి॥ ౧॥ తఏతదేవరూ
పమభిసంవిశన్త్యైతన్స్తాద్రూపాదుద్యన్తి॥ ౨॥ సయఏతదేవమమృతంచేద

సాధ్యానామేవైకాధూత్వా బ్రహ్మణైవముఖేనైతదేవామృతందృష్ట్వా తృ
ప్యతీసవితదేవరూపమభిసంవిశత్యేతస్త్వాద్రూపాదుదేతి॥ ౩॥ సయావదా
దిత్యఉత్తరతడదెతాదక్షిణతోస్తమేతాద్విస్తావదూర్ధ్వ ఉదతాఽర్వాగ
స్తమేతాసాధ్యానామేవతావదాధిపత్యగ్ సాస్విరాజ్యంపర్యేతా॥ ౪

—*అథఏకాదశః ఖండః*—

అథతతః ఉర్ధ్వ ఉదేత్యనైవాదేతానాస్తమేతైకలవీవమధ్యేస్తాతాత
దేవశ్లోకః॥ ౧॥ * సవైతత్ర సనిష్టోచేతిరద్యాయకదాచన । దేవాస్తేనా
హగ్ సత్యేసమావిరాధిసి బ్రహ్మణేతి॥ ౨॥ సహవాలస్మాఉదేతీసనిష్టోచతిస
కృద్దివాహైవాస్త్యైభవతియవీతామేవంబ్రహ్మ్యవనిషదంవేద॥ ౩॥ తద్దైత
ద్బ్రహ్మప్రజాపతయ ఉవాచ ప్రజాపతిర్ననవేషన్సుప్రజాభ్యస్తతై తదు
ద్దాలకాయారుణయేజ్యేష్ఠాయపుత్రాయపితాబ్రహ్మప్రోవాచ॥ ౪॥ ఇ
దంవాపతజ్యేష్ఠాయ పుత్రాయపితాబ్రహ్మప్రబ్రూయాత్ ప్రాణా
య్యాయవాస్తేవాసినే॥ ౫॥ నాస్యస్తైకస్త్యైచనయద్యప్యస్తాఇమామద్భింప
రిగృహీతాంధసస్య పూర్ణాందద్యాదేతదేవ తతోధూయిఇత్యేతదేవతతో
ధూయిఇతి॥ ... ..

—*అథద్వాదశః ఖండః*—

గాయత్రీవాఇదగ్ సర్వంభూతంయదిదంఽఞ్చనాగైర్వాగాయత్రీవా
గ్వాఇదగ్ సర్వంభూతంగాయతిచత్రాయతేచ॥ ౧॥ యావైసాగాయత్రీ
ఇయంవావసాయేయంసృధిప్యస్యాగ్ హీదగ్ సర్వంభూతంప్రతిష్ఠితమేతా
మేవనాతీతీయతే॥ ౨॥ యావైసాస్సృధివీరియంవావసాయదిదమస్తిస్వరు
మేశరీరమస్తిహీమేప్రాణాఃప్రతిష్ఠితావతదేవనాతీతీయస్తే॥ ౩॥ య
వైవతత్యరుమేశరీరమిదంవాపతద్యదిదమస్తిస్మన్తగ్ పురుషేహృదయమ
స్తిస్తీమేప్రాణాఃప్రతిష్ఠితావతదేవనాతీతీయస్తే॥ ౪॥ సైపాచతుష్పదా

* సవైతత్ర సనిష్టోచేతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

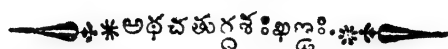
వక్ష్యధాగాయత్రీతదేతద్భదాభ్యనుక్తం॥ ౫॥ తావానస్యమహిమాతతో
జ్యాయాగ్ శ్చపురుషః । పాదోస్యసర్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివీ
తి॥ ౬॥ యదైవైతద్భక్తిహృదంవావతద్యోయంబహిద్ధాపురుషాదాకా
శోయోవైసబహిద్ధాపురుషాదాకాశః॥ ౭॥ అయంవావసయోయమస్తగ్గు
రుషఆకాశోయోవైసోఽస్తగ్గుపురుషఆకాశః॥ ౮॥ * అయంవావసయోయ
మస్తగ్గుదయతాశస్తదేతత్పూర్ణమప్రవర్తిస్తూర్ణమప్రవర్తిన్గీశ్రియం
లభతేయదీవంవేద॥ ... ..

❖*అథత్రయోదశఃఖిండ్లః*❖

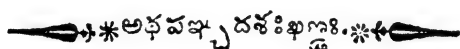
తస్యహవావతస్యహృదయస్యవక్ష్యదేవసుషయఃసయోఽస్యప్రా
జ్ఞుషిఃసప్రాణస్తచ్చక్షుస్సౌతిత్యస్తదేతతైజోఽన్నాద్యమిత్యపాసీతతే
జస్యస్నాదోభవతియదీవంవేద॥ ౧॥ అథయోస్యదక్షిణస్సుషిఃసవ్యానస్త
చోగ్రీతగ్నచస్తమాస్తదేతచ్ఛ్రీశ్చయశశ్చేత్యపాసీతశ్రీమాన్యశస్వీ
భవతియదీవంవేద॥ ౨॥ అథయోస్యప్రత్యజ్ఞుషిఃసోఽపానఃసావాక్సోఽ
గ్నిస్తదేతద్భక్తిహృదయస్నాద్యమిత్యపాసీతబ్రహ్మవర్చస్యస్నాదో
భవతియదీవంవేద॥ ౩॥ అథయోఽసోదజ్ఞుషిఃససమానస్తన్తచఃసపర్జస్యఃత
దేతత్క్రిశ్చపుర్యప్తిశ్చేత్యపాసీతకీర్తిమాన్వ్యప్తిమాన్భవతియదీవంవేద॥
౪॥ అథయోఽసోధర్మస్సుషిస్సృడదానఃసవాయుస్స ఆకాశస్తదేతదాజశ్చ
మహాశ్చేత్యపాసీతజన్వీమహస్వాన్భవతియదీవంవేద॥ ౫॥ తేవావతేవ
ఞ్చబ్రహ్మపురుషాస్సవీగ్గస్యలోకస్యద్వారపాఃసయవితానేవంపఞ్చబ్ర
హ్మపురుషాస్సవీగ్గస్యలోకస్యద్వారపాన్వేదాస్యకులేవీరొజాయతేప్రతి
వద్యతే స్వర్గంలాకంయదీవితానేవంపఞ్చబ్రహ్మపురుషాస్సవీగ్గస్య లో
కస్యద్వారపాన్వేద॥ ౬॥ అథయదతఃపరాదివైజ్యోతిర్దిప్యతేవిశ్వతఃపృ
ష్ఠేమసర్వతఃపృష్ఠేమ అనుత్తమేషాత్తమేషులోకేష్వదంవావతద్యదిదమ

* యోయమస్తగ్గుదయతాశస్తదేతత్పూర్ణమప్రవర్తిస్తూర్ణమప్రవర్తిన్గీశ్రియం
లభతేయదీవంవేద॥

స్త్రిశ్చ నైపురుషే శ్శౌతిః ॥ ౭ ॥ తస్యైషాదృష్టిత్రైతదస్త్రిశ్శరీరేనగ్ స్థు
 డ్యైవోష్ణిమానంవిజానాతితస్యైషాశ్రుతిర్యత్రైతత్కణ్డావపిగృహ్యనినద
 మివనదధురివాగ్నౌరివజ్వలతఉపశ్యణోతితదేతద్దృష్టంచశ్రుతంచేత్యపా
 సీతచతువ్యః శ్రుతౌభవతియఏవంచేదయఏవంచేద॥

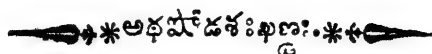

సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మతజ్జలానితిశాస్త్రఉపాసీతఅథఖలు క్రతుమయః
 పురుషోయథాక్రతురస్తిల్లాకపురుషోభవతితథేతః ప్రైత్యభవతిసక్రతుం
 కురీత్ ॥ ౧ ॥ మనోమయః ప్రాణశరీరోభారూపస్సత్య సజ్జల్పకాశా
 త్మానర్వకర్మాసర్వకామఃసర్వగర్థస్సర్వరసస్సర్వమిదమభ్యాత్మోఽవాక్యనా
 దరః ॥ ౨ ॥ ఏషమతత్త్వాన్తర్హృదయేఽణీయాన్ప్రీహేర్వాయవాద్వాన్తర్హ
 పాద్వాశ్యామాకాద్వాశ్యామాకతన్దులాదైవేషమతత్త్వాన్తర్హృదయేఽన్య
 యాన్పృథివ్యాజ్యాయాన్తర్హిత్వాన్జ్యాయాన్దివోజ్యాయాన్సోమ్యోలాకేభ్యః ॥
 ౩ ॥ సర్వకర్మాసర్వకామస్సర్వగర్థస్సర్వరసస్సర్వమిదమభ్యాత్మోఽవాక్యనా
 దరఏషమతత్త్వాన్తర్హృదయఏతద్భ్రహ్మైతమితః ప్రైత్యాభిసంభవితాస్త్రి
 తియస్యస్యాదధానవిచికిత్సాస్తీతిహస్తాహశాణ్డీల్పశ్శాణ్డీల్పః ॥ ౪

అన్తరిత్వోదర్శకోశోభూమిబుధోనబీర్యతిదిశాహ్యస్యస్రక్తయో
 ద్యారస్యోత్తరంచిలగ్ సఏషకోశోవసుధానస్తస్మిన్విశ్వమిదగ్ శ్రితం ॥ ౧ ॥
 తస్యప్రాచీద్విష్ణుహూర్వా మసహమానానామదక్షిణాగాక్షినామత్రతీచీ
 సుధాతానామోదీచీతాసాంవాయుర్వత్సః సయఏతమేవంచాయుందిశాం
 వత్సంచేదనపుత్ర రోదగ్ రోదితిసోహమేతమేవంచాయుందిశాంవత్సంచేద
 మాపుత్ర రోదగ్ రుదం ॥ ౨ ॥ అరిష్టంకోశం ప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽము
 నాప్రాణంప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునాఽమునాఽహుప్రపద్యేఽమునాఽము
 నాఽమునాఽఘర్షప్రపద్యేఽమునాఽమునాఽమునాఽమునాసువః ప్రపద్యేఽమునా
 ఽమునాఽమునా ॥ ౩ ॥ సయదవోచం ప్రాణంప్రపద్యేఽలిప్రాణోవాభి

దగ్ సర్వంభూతంయదిదంకించితమేవతత్ప్రాప్తివశ్యం॥౪॥ అథయదవాచం
 భూప్రపద్యఇతివృథివీంప్రవద్యే ౨ నైతికంప్రవద్యేదివంప్రవద్యఇత్యేవ
 తదవాచం॥ ౫॥ అథయదవాచంభువంప్రవద్యఇత్యగ్నింప్రవద్యేవాయం
 ప్రవద్యఆదిత్యంప్రవద్యఇత్యేవతదవాచం॥ ౬॥ అథయదవాచగ్ సువం
 ప్రవద్యఇత్యగ్నోదంప్రవద్యేయజుర్వైదంప్రవద్యే సామవేదంప్రవద్యఇ
 త్యేవతదవాచంతదవాచం॥ ౭

భురుషోవావయజ్ఞస్తస్యయానిచతుర్విగ్ శతీవర్షాణితత్ప్రాప్తితస్యవనం
 చతుర్విగ్ శత్యక్షరాగాయత్రీగాయత్రం ప్రా తస్యవనంతదస్యవనం ౨
 న్వాయత్ప్రాణావావసవపతేహీదగ్ సర్వంవాసయన్తి॥ ౧॥ తంచే
 దేతస్మిన్వయసికించిదువతపెత్సబ్రూయాత్ప్రాణావసవదదంమేప్రాత
 స్యవనంమాధ్యన్దినగ్ సవనమనుసంతనుతేతిమాహం ప్రాణానాంవసూనాం
 మధ్యేయజ్ఞోవిలోస్పీయేత్యుద్ధైవతతపత్యగదోహభవతి॥ ౨॥ అథయానిచతు
 శ్చత్వారిగ్ శద్వర్షాణితన్మాధ్యన్దినగ్ సవనంచతుశ్చత్వారిగ్ శదక్షరాత్రి
 ఘ్నవ్ త్రైఘ్నభంమాధ్యన్దినగ్ సవనంతదస్యరుద్రాన్వాయత్ప్రాణా
 వావరుద్రావతేహీదగ్ సర్వగ్ రోదయన్తి॥ ౩॥ తంచేదేతస్మిన్వయసికిచ్చి
 దువతపెత్సబ్రూయాత్ప్రాణారుద్రాభిదంమేమాధ్యన్దినగ్ సవనంత
 త్రియసవనమనుసంతనుతేతిమా ౨హం ప్రాణానాగ్ రుద్రాణామధ్యే
 యజ్ఞోవిలోస్పీయేత్యుద్ధైవతతపత్యగదోహభవతి॥ ౪॥ అథయాన్యష్టాచ
 త్వారిగ్ శద్వర్షాణితత్తృతీయసవనమష్టాచత్వారిగ్ శదక్షరాజగతీజాగతం
 తృతీయసవనం తదస్యాదిత్యాన్వాయత్ప్రాణావావాదిత్యావతేహీ
 దగ్ సర్వమాదదతి॥ ౫॥ తంచేదేతస్మిన్వయసికిచ్చిదువతపెత్సబ్రూయాత్
 ప్రాణాదిత్యాభిదంమేతృతీయసవనమాయురనుసంతనుతేతి మా ౨హం
 ప్రాణానామాదిత్యానామధ్యేయజ్ఞోవిలోస్పీయేత్యుద్ధైవత తపత్యగదో
 హైవభవతి॥ ౬॥ ఏతద్ధన్యవైతద్విద్యానాపూనుహితానవితరేయఃసకింను

ఏతదుపతపసియోహమనేనన ప్రాప్యోమితిసహజోదశంవర్షశతమజీవత్స
సహజోదశంవర్షశతంజీవతియఏవంచెద॥ ౭

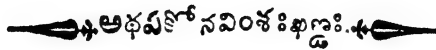
❖*అథసప్తదశఃఖండః*❖

సయదశిశివతియత్పిపాసతియన్నరమతేతాలస్యదీక్షా॥ ౧॥ అథయ
దక్షాతియత్పిబతియద్రమతేతదుపనదైరతి॥ ౨॥ అథయద్ధసతియజ్జతుతియ
వైధునంచరతిస్తుతశస్త్రేరేవతదేతి॥ ౩॥ అథయత్రపిదాసమార్జవమహిగ్
సాసత్యవచనమితితాలస్యదక్షిణాః॥ ౪॥ తస్మాదాహుఃసోప్యత్యసోష్టేతి
పునరుత్పాదనమేవాస్యతన్నరణమేవావభృథః॥ ౫॥ తద్దైతద్ధౌరజ్జిరసర్గకృ
ష్టాయదేవకీపుత్రాయోక్త్వావాచాపిపాసఏవనబభూవసోస్తవేశాయా
మేతన్నయంప్రతిపద్యతాక్షితమస్యద్యుతమసిప్రాణసగ్ శితమసీతిత
త్రైతేద్యేఋచాభవతః॥ ౬॥ ఆదిత్పత్నస్యరేతసఃఉద్వయంతమసస్ప
రిజ్యోతిఃవశ్యన్తఉత్తరగ్స్వఃవశ్యన్తఉత్తరంచేవంచేవత్రాసూర్యమగన్త
జ్యోతిరుత్తమమితిజ్యోతిరుత్తమమితి॥ ౭

❖*అథఅష్టదశఃఖండః*❖

మనోబ్రహ్మేత్యపాసీతేత్యధ్యాత్వమథాధిదైవతమాకాశోబ్రహ్మే
త్యభయనూదిష్టంభవత్యధ్యాత్వంచాధిదైవతంచ॥ ౧॥ తదేతచ్చతుష్పద్భి
హ్నవాక్పాదర్థ ప్రాణర్థపాదశ్చక్షుర్థపాదశ్శోత్రంపాదఇత్యధ్యాత్వమ
థాధిదైవతమగ్నిర్థపాదోవాయుర్థపాదఆదిత్యర్థపాదోదిశర్థపాదఃఐత్యభ
యమేవాదిష్టంభవత్యధ్యాత్వంచైవాధిదైవతంచ॥ ౨॥ వాగేవబ్రహ్మణశ్చ
తుర్థర్థపాదఃసోగ్నినాజ్యోతిషాథాతచతపతిచథాతచతపతిచకీర్త్యయశ
సాబ్రహ్మవర్చసేనయఏవంచేద॥ ౩॥ ప్రాణఏవబ్రహ్మణశ్చతుర్థర్థపాదః
సవాయునాజ్యోతిషాథాతచతపతిచథాతచతపతిచకీర్త్యయశసాబ్రహ్మ
వర్చసేనయఏవంచేద॥ ౪॥ చక్షురేవబ్రహ్మణశ్చకుర్థఃపాదఃసఆదిత్యేన
జ్యోతిషాథాతచతపతిచథాతచతపతిచకీర్త్యయశసాబ్రహ్మవర్చసేనయ
ఏవంచేద॥ ౫॥ శ్రోత్రమేవబ్రహ్మణశ్చకుర్థర్థపాదఃసగ్నిర్జ్యోతిషాథాతి

చతవతిచ భాతిచతవతిచకీర్త్యాయశసాబ్రహ్మవర్చసేనయ ఏవంవేదయ
ఏవంవేద॥ ౬

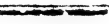

అదిత్యోబ్రహ్మేత్యాదేశస్తస్యోపవ్యాఖ్యానమనదేవేదమగ్రాసీత్,
తత్సదాసీత్తత్సమభవత్తదాం నిరవర్తతతత్సంవత్సరస్య మాత్రామశ
యతతన్నిరభిద్యతతేఅడ్డకపాలేరజతంచసువర్ణంచాభవతాం॥ ౧॥ తద్యద్ర
జతగ్ సేయంపుథివీయత్సవర్ణగ్ సాద్యార్యజ్జరాయతేపర్వతాయదుల్బగ్
సమేఘానీహారో యాధమనయస్తానద్యోయద్వాస్తేయముదకగ్ స సము
ద్రః॥ ౨॥ అథయత్తదజాయతసాసావాదిత్యస్తంజాయమానంఘోషాడి
లూలవోనూదతిష్ఠత్ సర్వాణిచభూతానిసర్వేచకామాస్తస్మాత్తస్యోద
యం ప్రతిప్రత్యాయనంప్రతిఘోషాడిలూలవోనూత్తిష్ఠన్తిసర్వాణిచ
భూతానిసర్వేచైవకామాః॥ ౩॥ సయఏతమేవంవిద్వానాదిత్యంబ్రహ్మే
త్యుపాస్తేభ్యాశోహయదేనగ్ సాధవోఘోషాఅచగచ్ఛేయరువచనీమే
దేరన్నిమ్రేదేర॥ ౪

భాస్కర్ గోస్వమిపత్ - తృతీయః ప్ర పాతకస్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

క్షేమాయయఃకరుణయాక్షీతినిర్జరాణాం
భూమావజృంభయతభాష్యసుధాముదారః॥
వామాగమాధ్వగవదావదతులవాతో
రామానుజస్సమునిరాద్రియతాంమదుక్తిమ్॥

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

భాస్వోగ్యోపనిషత్ - చతుర్థః ప్రపాఠకః.

అథ ప్రథమఃఖండః.

హరిఃఓం॥జానత్రుత్సర్వపాత్రాయణఃశ్రద్ధానేయోబహుదాయా
బహుపాక్యతససహసర్వత ఆవసథాన్తావయాఞ్చత్రైసర్వతపమేన్న
మత్యస్తీతి॥ ౧॥ “ అథమాహగ్ సానిశాయామతిపేతుస్తద్దైవగ్ హగ్ సో
హగ్ సమభ్యు వాదహూహూయిభల్లాతుభల్లాతుజానత్రుతేఃపాత్రాయ
ణస్యసమందివాజ్యోతిరాతతంతన్తాప్రసాక్షీస్తత్త్వామాప్రధాక్షీరితి॥ ౨॥
తముహపరఃప్రత్యువాచకమ్యగపనమేతత్సన్తగ్ సయగ్వాసమివరైక్వమా
త్థైతియోనుకథగ్ సయగ్వారైక్వఇతి॥ ౩॥ యథాకృతాయవిజితాయాథరే
యఃసంయస్త్యేవమేనగ్ సర్వంతదభిసమేతియత్కించప్రజాస్సాధుకుర్వ
న్నియస్తద్యేదయత్సవేదసమయైతదుక్తఇతి॥ ౪॥ తదుహజానత్రుత్సర్వపా
త్రాయణఃపత్రావసహసఞ్జహసపవత్రత్రారమువాచాక్లౌఢహసయు
గ్వాసమివరైక్వమాత్థైతియోనుకథగ్ సయగ్వారైక్వఇతి॥ ౫॥ యథాకృతాయవిజితాయాథరే
యఃసంయస్త్యేవమేనగ్ సర్వంతదభిసమేతియత్కించప్రజాస్సాధుకుర్వన్నియస్తద్యేదయత్సవేదసమయైతదుక్తఇతి॥ ౬॥ సహ
క్షత్తైస్త్విష్యశావిదమితిప్రత్యేయాయతగ్ హూవాచయత్రారేచా
ప్యకస్యాస్యేషణాతదేనమర్చేతి॥ ౭॥ సోధస్తాచ్చకటస్యపామానంకషమా
ణముపావవివేకతగ్ హఃభ్యువాదత్వంనుభగవస్సయగ్వారైక్వ ఇత్యహగ్
హ్యారా3ఇతిహప్రతిజ్ఞేసహక్షత్తైవిదమితిప్రత్యేయాయ॥

“ భోభోయిభల్లాత్తేతిమాప్రధాక్షీరితిచరణరామానుజీయపాఠః.

—॥ అథ ద్వితీయః ఖండః ॥—

తదుహజానశ్రుతిః పాత్రాయణిషట్పుతానిగవాం నిష్కమశ్వతరీ
రథంతదాదాయప్రతిచక్రమేతగ్ హాభ్యువాద॥ ౧॥ రైక్షమానిషట్పుతాని
గవామయం నిష్కయమశ్వతరీరథో ౨ నుమపితాంభగవాదేవతాగ్ శాధి
యాం దేవతాముపాస్మ్యతి॥ ౩॥ తముహపరః ప్రత్యువాచాహహరేత్వా
శూద్రతవైవసహగోభిరస్త్రీవృతతదుహపునరేవజానశ్రుతిః పాత్రాయణ
స్సహస్రంగవాం నిష్కమశ్వతరీరథం దుసితరంతదాదాయప్రతిచక్రమే॥
౩॥ తగ్ హాభ్యువాదరైక్షదగ్ సహస్రంగవామయం నిష్కయమశ్వతరీ
రథాయంజాయాయం గ్రామోయన్తిన్నాస్సే ౨ స్వేవమాభగవత్పాదీతి॥
౪॥ తస్యాహముఖముపాద్ధ్యస్తాన్నవాచాజహరేమాశ్శూద్రానేనైవము
ఖేనాలాపయిష్యథా ఇతితేహోతేరైక్షవగ్దానామమహావృషేషుయత్రా
స్తాడవాససతస్సేహేవాచ॥ x

—॥ అథ తృతీయః ఖండః ॥—

వాయుర్వావసంవర్గోయదావాల్గ్నిరుద్వాయుతివాయుమేవాగ్నే
తియదాసూర్యో ౨ స్తమేతివాయుమేవాగ్నేతియదాచంద్రో ౩ స్తమేతివాయు
మేవాగ్నేతి॥ ౧॥ యదాపడిచ్చ్యన్తివాాయుమేవాపియన్తివాాయుర్వైవై
తాకసర్వాస్సంకృక్కుః శ్యధిదేవతం॥ ౨॥ అథాధ్యాత్తం ప్రాణోవావ
సంవర్గః సయదాస్వపితిప్రాణమేవవాగ్నేతిప్రాణంచక్షుర్గప్రాణగ్
శ్రోత్రంప్రాణంచుక్కుప్రాణోహ్యేవైతాస్సర్వాస్సంకృక్కుః శ్యధి॥ ౩॥
తాపాపితాద్వాసంవర్గోవాయురేవదేవేషుప్రాణగ్ప్రాణేషు॥ ౪॥ అథ
హశానకంచకాపెయమభిప్రతారిణంచకాక్షసేనిం పరివిష్యమాణాబ్ర
హ్మచారీబిభిక్షేతస్తాడహనదదతుః॥ ౫॥ సహేవాచమహాత్మనశ్చతురౌదే
వపక్కకస్సజగారభువనస్యగోపాః॥ తంకాపెయనాభివశ్యన్తిమర్త్యాఅభి
ప్రతారికబహుధావనస్తం॥ యస్త్వేవావీతదన్నంతస్త్వవీతన్నరత్తమితి॥
౬॥ తదుహశానకకాపెయగ్ప్రతిమన్నానగ్ప్రత్యేయాయతత్తాదేవా
నాంజనితాప్రజానాగ్ సారణ్యదగ్ష్టోబిభసో ౨ గోసూరిః॥ మహాస్త్రమస్య

మహిమా నమా హుర సద్యమా నో యదనన్త మతీతి వైవయం బ్రహ్మచారిన్నే
 భముపాస్త్ర హేదత్తాస్సైభితామితి ॥ ౭ ॥ తస్మా ఉహదదుస్తేవావీతేపఞ్చా
 న్యేదశ సంతస్తత్కృతం తస్మాస్సర్వానుదిత్వన్న మేవదశకృతగ్నైపావి
 రాజన్నా దీతయేదగ్ సర్వం దృష్టగ్ సర్వమస్యేదం దృష్టం భవత్యన్నాదోభవ
 తియఏవం వెదయఏవం వేద॥ ... ..

—* అథ చతుర్థః ఖండః *

సత్యకామో హ జాచాలో జచాలాం మాతర మామన్త్రీయా ఇచ్చత్రే
 బ్రహ్మచర్యం భవతి వివత్స్యా మికిజ్ఞో త్రో న హ మస్తీతి ॥ ౧ ॥ సా హై నము
 వాచనా హ మేతద్వేదతాతయద్ధాత్రస్తవమసిజహ్వ హంచరస్తీపరిచారిణీ
 యావనేత్వా ములభే సాహమేతన్న వెదయద్ధాత్రస్తవమసిజ చాలాతునా
 మాహమస్తి సత్యకామో నామ త్వమసి స సత్యకామ ఏవ జాచాలో బ్ర వీథా ఇ
 తి ॥ ౨ ॥ సహ హారిద్రుమతం గౌతమ మే త్యోనాచ బ్రహ్మచర్యం భగవతి వత్స్యా
 మ్యుపేయాం భగవన్తమితి ॥ ౩ ॥ తగ్గ్ హూవాచ కిజ్ఞో త్రో ను సోమ్యా సీ స
 హూవాచ నాహమే తద్వేదభోయద్ధాత్రో హ మస్య స్వపృచ్ఛం మాతరగ్
 సామాత్ర త్య బ్ర వీద్భహ్వ హంచరస్తీపరిచారిణీ యావనేత్వా ములభే సాహ
 మేతన్న వెదయద్ధాత్రస్తవమసిజ చాలాతునా మాహమస్తి సత్యకామో నామ
 త్వమసి తి సో హగ్ సత్యకామో జాచాలో స్తిభో ఇతి ॥ ౪ ॥ తగ్గ్ హూవా
 చ నైతద బ్రాహ్మణో వివక్తు మ్హ తి సమిధం సోమ్యా హ గౌపత్వా నేష్యే స స
 త్యాదగా ఇతి తమ పనీయ కృతా నామ బలా నాంచ తుశ్చ తా గా సి రా కృత్యోవా
 చేమా సోమ్యా ను సం వ్రజేతి తా అభి ప్రస్తాపయన్ను వాచనా సహస్రేణా వ
 రైమిత సహ వర్షగణం ప్రో వాస తాయ దా సహ స్రగ్ సమ్పద్యుః ॥

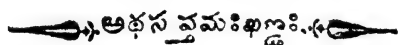
—* అథ పంచమః ఖండః *

అథ హై నమృషభో భ్యువాద సత్యకామా ఇతి భగవతి హాత్ర తిశ
 త్రావ ప్రాప్తా సోమ్య సహస్రగ్ స్త్రృప్రావయ న ఆచార్య కులం ॥ ౧ ॥ బ్ర
 హ్మణశ్చ తేషాదం బ్రవాణీతి బ్ర పితమే భగవానితి తస్మై హూవాచ ప్రా

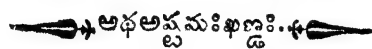
చీదిక్కులా ప్రతీచీదిక్కులాదక్షిణాదిక్కులాచీదిక్కులైషవైసోమ్యచతుష్క-
ల్లపాదో బ్రహ్మణ్యప్రకాశవాన్నామ॥ ౨ ॥ సయవితమేవంవిద్వాగ్ శ్చ
తుష్కలంపాదం బ్రహ్మణ్యప్రకాశవానిత్యుపాస్తే ప్రకాశవానస్తిల్లాక
భవతి ప్రకాశవతోహలో కాఞ్జయతియవితమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపా-
దం బ్రహ్మణ్యప్రకాశవానిత్యుపాస్తే॥ ... ౩

అగ్నిష్టేపాదంవక్తృసహశ్యోభూతేగాలభిప్రస్థాపయాఞ్చకార
తాయత్రాభిసాయంబభూవుస్తత్రాగ్నిమువసమాధాయగాఢపరుధ్య
సమిధమాధాయవశ్చాదగ్నేః ప్రాజుపాపవివేశ॥ ౧॥ తమగ్నిరభ్యువాద
సత్యకామాఽభిభగవతిహ ప్రతిశుశ్రావ॥ ౨॥ బ్రహ్మణసోస్మ్యతేపా-
దంబ్రవాణీతిబ్రవీతుమేభగవానితతస్త్వహూవాచపృథీలీకలాఽస్తరిత్యంక
లాద్యాఃకలాసముద్రఃకలైషవైసోమ్యచతుష్కలంపాదో బ్రహ్మణోఽనస్త
వాన్నామ॥ ౩ ॥ సయవితమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదం బ్రహ్మణోఽ-
నస్తవానిత్యుపాస్తేఽనస్తవానస్తిల్లాకభవత్యనస్తవతోహలో కాఞ్జయతి
యవితమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదం బ్రహ్మణోఽనస్తవానిత్యుపాస్తే॥

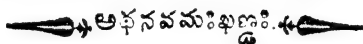

హగ్ సస్తేపాదంవక్తృసహశ్యోభూతేగాలభిప్రస్థాపయాఞ్చకారతా
యత్రాభిసాయంబభూవుస్తత్రాగ్నిమువసమాధాయగాఢపరుధ్యసమి
ధమాధాయవశ్చాదగ్నేః ప్రాజుపాపవివేశ॥ ౧॥ తగ్ హగ్ సడపనివత్యా
భ్యువాదసత్యకామాఽభిభగవతిహ ప్రతిశుశ్రావ॥ ౨॥ బ్రహ్మణసోస్మ
యతేపాదంబ్రవాణీతిబ్రవీతుమేభగవానితతస్త్వహూవాచాగ్నిః కలా
సూర్యఃకలాచంద్రఃకలావిద్యుత్కలైషవైసోమ్యచతుష్కలంపాదో బ్రహ్మ
ణోజ్యోతిష్త్వాన్నామ॥ ౩॥ సయవితమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదం బ్ర
హ్మణోజ్యోతిష్త్వానిత్యుపాస్తేజ్యోతిష్త్వానస్తిల్లాకభవతి జ్యోతిష్వతోహలో
కాఞ్జయతియవితమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదం బ్రహ్మణోజ్యోతి
ష్త్వానిత్యుపాస్తే॥ ... ౪

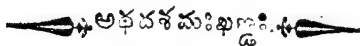

మద్గుప్తేపాదంబకైతిసహశ్వోభూతేగా అభిప్రస్థాపయాఞ్చకార
తాయ త్రాభిసాయంబభూవుస్తత్రాగ్నిముపసమాధాయగాఉపరుధ్య
సమిధమాధాయవశ్చదగ్నేగప్రాజుపాపవివేశ || ౧ || తంమద్గురుపసిప

్యభ్యువాదసత్యకామాఽఞ్చిభగవఞ్చిహప్రతిశుశ్రావ || ౨ || బ్రహ్మణ
సోస్మ్యతేపాదంబ్రవాణీతిబ్రవీతుమేభగవానితితస్యైహేవావాచ ప్రాణం
కలాచక్షుంకలాశ్రోత్రంకలామనంకలైషవైసోమ్య చతుష్కలంపాదోబ్ర
హ్మణితియతనవాన్నామ || ౩ || సయఏతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదం
బ్రహ్మణితియతనవానిత్యపాస్త్ర ఆయతనవానస్తిల్లోకే భవత్యాయతనవ
తోహలాకాఞ్చాయతి యఏతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదం బ్రహ్మణి
యతనవానిత్యపాస్తే || ౪

ప్రావహాచార్యకలంతమాచార్యోఽభ్యువాదసత్యకామాఽఞ్చిభ
గవఞ్చిహప్రతిశుశ్రావ || ౧ || బ్రహ్మవిదివవైసోమ్యభాసికోసుత్వాను
శశాసేత్యన్యమనుష్యేభ్యఞ్చిహప్రతిజ్ఞైభగవాగ్ స్తేవ మేకామబ్రూ
యాత్ || ౨ || శ్రుతగ్ హ్యేవమేభగవద్దృశేభ్యఽచార్యైర్దైవవిద్యావిదితా
సాధిష్ఠం ప్రాచరితి తస్యైహేతదేవోవాచాత్రహనకింవన వీయాయేతివీ
యాయేతి || ౩

ఉపకోసలోకావైకామలాయనస్సత్యకామేజాబాలేబ్రహ్మచర్యము
వాసతస్యహద్వా దశవద్వాగ్నిక్లిష్టపరిచచారసహస్త్వాన్యా నస్తేవాసిసన్స
మావర్తయగ్ స్తగ్ హస్తైచనసమావర్తయతి || ౧ || * తంజాయోవాచతపో
బ్రహ్మచారీకుశలమ్నీకపరిచచారీన్వాత్విగ్నయగ్ పరివ్రవోచక్ ప్ర

* కుశలమ్నీస్సత్యచారీతిర్జ్ఞానామానుబీయపాశః

బ్రాహ్మస్తావితితస్యైహ ప్రోచ్యైవ ప్రవాసాఞ్చ కై ॥ ౨ ॥ సహవ్యాధి
నాన సశితుంద ద్రేతమాచార్య జాయోవాచ బ్రహ్మచారిన్న శాసకిం న నా
శ్నాసీతి సహవాచ బహవ ఇమైస్త్విన్దురు మే కామా నా త్యయావ్యాధి
భిః ప్రతిపూర్ణోఽస్మి నాశిష్యామీతి ॥ ౩ ॥ అథ హాగ్నయస్స మూది రేతప్రోబ్ర
హ్మచారికుశలం నగ్నవర్యచారీత్ హస్తాస్తై ప్రబ్రు హమేతేతస్యై హోమః ॥ ౪ ॥
ప్రాణో బ్రహ్మకం బ్రహ్మఖం బ్రహ్మేతి సహవాచ విజానామ్యహం య
త్ప్రాణో బ్రహ్మకంచతుఖంచ న విజానామీతి తే హోమ ర్యద్వావకంత దేవ
ఖం యదేవ ఖంత దేవకమితి ప్రాణంచ హస్తైతదాకాశంచోమః ॥ ౫ ॥

— అథ ఏకాదశః ఖండః —

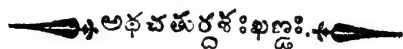
అథ హై నంగార్హ వత్సోనుశ శాస పృథివ్యగ్ని రన్న మాదిత్య ఇతి య ఏ
ష ఆదిత్యే పురుషో దృశ్య తే సోహ మస్మి స ఏవాహ మస్మీతి ॥ ౧ ॥ సయ ఏత మే
వం విద్వాను పాస్తేఽవహ తే పావ కృత్యాం లోకీభవతి సర్వమాయ రేతి జ్యో
త్స్నీవతి నాస్యావరపురుషాః క్షీయంత ఉపవయంతం భుజ్ఞా మోఽస్మిగ్ శ్చ లా
కైఽముష్మిగ్ శ్చ య ఏత మే వం విద్వాను పాస్తే ॥

— అథ ద్వాదశః ఖండః —

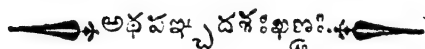
అథ హై నమ న్వాహ ర్యవనోఽనుశ శాసాపోదిశో నక్షత్రాణి చంద్ర
మా ఇతి య ఏష చంద్రో మసి పురుషో దృశ్య తే సోహ మస్మి స ఏవాహ మస్మీతి ॥ ౧ ॥
సయ ఏత మే వం విద్వాను పాస్తేఽవహ తే పావ కృత్యాం లోకీభవతి సర్వమాయ
రేతి జ్యోత్స్నీవతి నాస్యావరపురుషాః క్షీయంత ఉపవయంతం భుజ్ఞా మోఽస్మిగ్ శ్చ
లాకైఽముష్మిగ్ శ్చ య ఏత మే వం విద్వాను పాస్తే ॥

— అథ త్రయోదశః ఖండః —

అథ హై వమాహ వసీయోఽనుశ శాస ప్రాణ ఆకాశాద్వ్యాప్తి ద్యుదితి
య ఏష విద్యుతి పురుషో దృశ్య తే సోహ మస్మి స ఏవాహ మస్మీతి ॥ ౧ ॥ సయ ఏత
మే వం విద్వాను పాస్తేఽవహ తే పావ కృత్యాం లోకీభవతి సర్వమాయ రేతి
జ్యోత్స్నీవతి నాస్యావరపురుషాః క్షీయంత ఉపవయంతం భుజ్ఞా మోఽస్మిగ్ శ్చ
లాకైఽముష్మిగ్ శ్చ య ఏత మే వం విద్వాను పాస్తే ॥

“ తే హూచురువకో నైషా సోమ్య తే నైషా ద్యావై విద్యా చాచార్య
 సుతే గతిం వక్తత్యా జగామ హాస్యాచార్య ప్రమాచార్యో ॥ భ్యవాదో వకో స
 లా ॥ ౩ ॥ ఇతి ॥ ౧ ॥ భగవద్రతిహ ప్రతిశుశ్రావ బ్రహ్మవిదత్తవ సోమ్య తే ముఖం భా
 తికో నుత్వా ॥ నుశశా సేతి కో నుమా నుశిష్యాద్యో ఇతి హాపె వసిహ్ను తే ఇహే
 సూ నమీద్య శాలన్యాద్య శా ఇతి హాగ్నీ నభ్యా దేకిం ను సోమ్య కిల తే వోచన్నితి
 ౨ ॥ ఇదమితి హ ప్రతిజజ్ఞేలో కాన్వావకిల సోమ్య తే వోచన్న హంతు తే తద్వ
 యోమియథా పుష్కర పలాశ ఆపో నస్తి వ్యస్తవ మేవం విదిపావం కర్తనస్తి వ్య
 తత్తితి బ్రవీతు మే భగవాని తతస్త్వే హూవాచ ॥ ... ౩

* య ఏషో ఓ ణిపురుషో దృశ్యత ఏష ఆత్మైతి హూవాచైతదమృతమభ
 యమేతద్బ్రహ్మేతద్యద్యవ్యస్తి నస్తి ర్విదకం వా సిన్ధు నివర్తనీ వగచ్ఛ
 తి ॥ ౧ ॥ ఏతగ్ సంయద్వా సమత్వా చక్షుత ఏతగ్ హి సర్వాణి వామాన్యభి సంయ
 న్ని సర్వాణ్యే నం వామాన్యభి సంయన్తి యయే వం వేద ॥ ౨ ॥ ఏష ఉ ఏవ వామనీ రే
 వ హి సర్వాణి వామాని నయ తి సర్వాణి వామాని నయ తి య ఏవం వేద ॥ ౩ ॥ ఏష ఉ
 ఏవ భామనీ రే వ హి సర్వే ఘలోకే ఘభాతి సర్వే ఘలోకే ఘభాతి య ఏవం వేద ॥
 ౪ ॥ అథ యదుచైవాస్తి ఞ్చ వ్యంకుర్వన్తి యది చ నాచ్ఛిష మేవాభిసంభవన్త్యిచ్ఛి
 షో హరహ్న ఆపూర్వమాణపక్షమాపూర్వమాణపక్షాద్యాక్ష్మదుదక్షేతి
 మాసాగ్ స్తాన్తా సేభ్య సంవత్సరగ్ సంవత్సరాదాదిత్యమాదిత్యాచ్చన్త్రీమ
 సంవత్స్రీమ సో విద్యుతం తత్పురుషో మానవః ॥ ౫ ॥ స ఏనాక్ బ్రహ్మగమయ
 త్యేష ఉ వేదవథో బ్రహ్మపథ ఏతే న ప్రతివద్యమానా ఇమం మానవమావర్తం
 నావర్తనై నావర్తన్తే ॥ ... ౬

“ అస్తద్విద్యా చాత్మవిద్యా చేతి రక్తరామానుజీయపాఠః.

* సిన్ధుతివర్తనీ హ్యేవేతి రక్తరామానుజీయపాఠః.

❖ అథ మోదశః ఖండః ❖

ఏష హవై యజ్ఞో యోయం పవత ఏష హయన్నిదగ్ సర్వం పునాతి యదే
ష హయన్నిదగ్ సర్వం పునాతి తస్మాదేష ఏష యజ్ఞస్తస్య మనశ్చ వాక్చ వర్తన్ ||
౧ || తయోరన్యతరాం మనసా సగ్ స్కరోతి బ్రహ్మ వాచా హేతాఽధ్వర్యు
రుద్ధా తాఽన్యతరాగ్ సయత్రోపాకృతే ప్రాతరనువాకే పురాపరిధానీ
యాయా * బ్రహ్మవ్యవదతి || ౨ || “ అన్యతరామేవ వర్తన్ గ్ సగ్ స్కరో
తి హీయతేఽన్యతరా సయత్రైకపాద్వగ్రిజన్ గ్రీధోవైకేన చక్రేణ వర్తమానోరి
ష్య త్యేవ మస్య యజ్ఞోరిష్య తియజ్ఞగ్ రిష్యంతం యజమానోఽనురిష్య తి సకష్టాఽ
పాపీయాః భవతి || ౩ || ❖ అథ యత్రోపాకృతే ప్రాతరనువాకేన పురా
పరిధానీయాయా బ్రహ్మవ్యవదత్సు భేవ వర్తన్ గ్ స్కుర్వన్తి సహీయతే
ఽన్యతరా || ౪ || సయగ్రోభయపాద్వగ్రిజన్ గ్రీధోవాచాభ్యాంచ క్రాభ్యాం
వర్తమానః ప్రతితిష్ఠ త్యేవ మస్య యజ్ఞః ప్రతితిష్ఠ తియజ్ఞం ప్రతితిష్ఠంతం యజ
మానోఽను ప్రతిష్ఠ తి సకష్టాఽశ్రేయాః భవతి || ... .. ❖

❖ అథ సప్తదశః ఖండః ❖

ప్రజాపతిర్లోకానభ్యతత తైషాంతవ్యమానానాగ్ రసాః ప్రాబృ
హదగ్నిం పృథివ్యా వాయుమస్తరితౌ దాదిత్యం దివః || ౧ || సపతాన్తి ప్రోదే
వ తా అభ్యతపతా సాంతవ్యమానానాగ్ రసాః ప్రాబృహదగ్నేఽఋచో
వాయోర్యజుగ్ పిసామన్యాదిత్యాత్ || ౨ || సపతాన్త్రయీం విద్యామభ్య
తపతాన్తస్యాస్తవ్యమానాయా రసాః ప్రాబృహదృభిరత్యగ్భిః పువరితి
యజుభ్యస్సువరితి సామభ్యః || ౩ || తద్యద్యగ్భిర్మేద్యుసాన్ విహేతి గా
ర్హపత్యేజుహుయాదృచామేవ తద్రసేన రాచం విర్యేణ రాచం యజ్ఞస్య విరిష్టగ్
సందధాతి || ౪ || అథ యదియజుష్టోరిమ్యేద్యువసాన్ విహేతి దక్షిణాగ్నేః సహు

* బ్రహ్మవ్యవదతీతి రజ్గరామానుజీయపాఠః.

.. వర్తన్ గ్ సగ్ స్కుర్వన్తి తి రజ్గరామానుజీయపాఠః.

❖ బ్రహ్మవ్యవదతీతి రజ్గరామానుజీయపాఠః.

యాద్యజుషామేవత ద్రసేనయజుషాంవీర్యేణయజుషాంయజ్ఞస్యవిరిష్టగ్ సందధాతి || ౫ || అథయదిసామతోరిష్యేత్సువస్సాన్వీహేత్యా హవనీయేజుషాయాత్సామ్నమేవ త ద్రసేనసామ్నాంవీర్యేణసామ్నాంయజ్ఞస్యవిరిష్టగ్ సందధాతి || ౬ || తద్యథాలవణేనసువర్ణగ్ సందధ్యాత్సువర్ణైరజతగ్ రజతేనత్రపుత్రపుత్రాసీనగ్ సీసేనలూహం లోహేనదారు దారుచర్మణా || ౭ || వీవమేషాం లోకానామాసాందేవతానామస్యాస్త్రీయ్యా విద్యాయావీర్యేణయజ్ఞస్యవిరిష్టగ్ సందధాతిభేషజకృతోహవావీషయజ్ఞోయతైవవిద్యుప్రవక్తృభవతి || ౮ || ఏషహవాఉదక్ష్వప్రణోయజ్ఞోయతైవవిద్యుప్రవక్తృభవత్యేవవిదగ్ హవావీషాబ్రవక్తృణమనుగాథాయతోయత ఆవర్తతేతత్తదశ్చతి || ౯ || మానవాబ్రహ్మైవైకఋత్విక్కురునశ్వాభిరక్షత్యేవవిధవైబ్రవక్తృయజ్ఞంయజమానగ్ సర్వాగ్ శ్చర్త్విజోఽభిరక్షతీతస్మాదేవవిదమేవబ్రవక్తృణంకుర్వీతనానేవవిదంనానేవవిదమ్ ||

ఇతిభాగ్యోగ్యోపనిషది చతుర్థః ప్రపాఠకః స్వమాప్తః.

హరిః ఓం తత్ సత్.

జ్ఞేమాయయఃకరుణయాః పీతినిర్మలాణాం
భూమావజృంభయతభావ్యసుధాముదారః
హమాగమాధ్వగవదావదతూలవాతో
రామానుజస్సమునిరాద్రియతాంమహ్నైమ్ ||

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

శాస్త్రోగ్యోపనిషత్ పంచమః స్తవః పాఠకః

—*అథ వ్రథమశ్చిద్ధిః*—

హరిః ఓం .. యోహ వైశ్యేష్టంచ శ్రేష్ఠంచవేదశ్యేష్టశ్చహవైశ్రేష్ఠశ్చ
భవతి ప్రాణోవాపశ్యేష్టశ్చశ్రేష్ఠశ్చ॥ ౧॥ యోహవైశ్యేష్టంచవేదవనిష్ఠోహ
స్వానాంభవతివాగ్వాపవనిష్ఠః॥ ౨॥ యోహవైశ్రేష్ఠంచవేదవ్రతిహతిష్ఠశ్చ
స్త్రిగ్శ్చలోకేముష్త్రిగ్శ్చచక్షుర్వాపవ్రతిష్ఠా॥ ౩॥ యోహవైశ్యేష్టంచ
వేదసగ్హస్త్వైకామూర్తపద్యనైవైవాశ్చమానుషాశ్చ శ్రోత్రంచావసమృత్॥
౪॥ యోహవాచయతనంచేదాయతనగ్హస్వానాంభవతిమనోహవాచయ
తనం॥ ౫॥ అథహ ప్రాణాలహగ్ శ్రేయసిహ్యునిరైహగ్ శ్రేయస
స్యహగ్ శ్రేయసస్తీతిహ ప్రాణావ్రజావతిం పితరషేత్యోమర్శగ
వకకోనశ్శ్రేష్ఠితి॥ ౬॥ తాకోహావాచయస్తీకవకత్కాన్తైశరీరం
పాపిష్ఠశరమివద్యశ్యేతనవశ్యేష్ఠితి॥ ౭॥ సాహవాగుచ్ఛక్రామసాసం
వత్సరంప్రోష్యవర్యేత్యోవాచకథమశకతరైషజ్జీవితుమితియథాకలాలవద
న్తప్రాణన్తప్రాణేనవశ్యన్తశ్చక్షుషాశ్చన్తశ్శ్రోత్రేణధ్యాయ
న్తోమనపైవమితిప్రవివేకహవాన్॥ ౮॥ చక్షుర్వాచ్ఛక్రామతత్సంవత్సరం
ప్రోష్యవర్యేత్యోవాచకథమశకతరైషజ్జీవితు మితియథాబధిరాలవశ్యన్త
ప్రాణన్తప్రాణేనవదన్తోవాచాశ్చన్తశ్చక్షుషాధ్యాయన్తోమనపైవమితిప్రవి
వేకహవశ్రోత్రం॥ ౯॥ మనోహాచ్ఛక్రామతత్సంవత్సరంప్రోష్యవర్యే

త్యోవాచకథమశకతరైమజ్జీవితమితియథాబాలాఅమనసఃప్రాణస్తగ్లప్రాణేనవదంతోవాచావశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వస్తశ్శ్రోత్రేణైవమితిప్రవివేశహమనః॥ ౧౧ ॥ అథహప్రాణఉచ్చిక్రమిష్యన్యథాసుహయ్యుషద్వీశశబ్బూన్సజ్జీదేదేవమితరాప్రాణాన్సమఖిదత్తగ్ హభినమేత్యోచుర్భుగవన్నేధిత్వంసశ్శ్రోత్రోన్సిమోత్క్రమీరితి॥ ౧౨॥ అథహైనంవాగువాచయదహంవసిష్ఠాస్తీత్వంతద్వసిష్ఠోసీత్యథహైనంచక్షురువాచయదహంప్రతిష్ఠాస్తీత్వంతత్ప్రతిష్ఠాసీతి॥ ౧౩ ॥ అథహైనగ్నోత్రమువాచయదహగ్సప్తదస్తీత్వంతత్సప్తదసీత్యథహైనంమనఉవాచయదహమాయతనమస్తీత్వంతదాయతనమసీతి॥ ౧౪ ॥ నవైవాచోనచక్షుగ్పినత్రాత్రాణినమనాగ్సీత్యాచక్షతేప్రాణాభిశ్యేవాచక్షతేప్రాణోహ్యేవైతానిసర్వాణిభవతి॥ ౧౫

—❧అథద్వితీయఃఖండః❧—

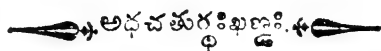
సహూవాచకింమేన్నంభవిష్యతీతియత్కించదిదమాశ్వభ్యుతశకునిభ్యభిహూచుస్తద్వా ఏతదసస్యాన్నమనోహవైనామప్రత్యక్షంసహవా ఏవంవిదికించనానన్నంభవతీతి॥ ౧॥ సహూవాచకింమేవాసోభవిష్యతీత్యాపభితిహూచుస్తద్వా ఏతదశిష్యస్తోపురస్తాచ్యోపరిష్టాచ్చాభిర్గపరిదధతిలమ్భుకొహవాసోభవత్యనగ్నోహభవతి॥ ౨ ॥ తద్దైతత్సత్యకామోకాబాలోగోశ్రుతయేవైయాభుస్తద్వా యోక్తోవాచయద్యప్యేనచ్చుషాగ్నయస్థాణవేబ్రూయాజ్జాయేరన్నేవాస్తీచ్ఛాఖాగ్నప్రరోహేయ్య పరాశాసీతి॥ ౩॥ అథయదిమహజ్జిగమిషేదమావాస్యాయాందీక్షీత్వాపార్థమాస్యాగ్ రాత్రాసర్వోషధస్యమథందధిమధునారుపమథ్య శ్యేష్ఠాయ శ్రేష్ఠాయస్వాహేత్యగ్నావాజ్యస్యహుత్వామగ్నేసమ్నాతమవనయేత్॥ ౪॥ వసిష్ఠాయస్వాహేత్యగ్నావాజ్యస్యహుత్వామగ్నేసమ్నాత మవనయేత్ప్రతిష్ఠాయైస్వాహేత్యగ్నావాజ్యస్యహుత్వామగ్నేసమ్నాతమవనయేత్సమ్నదేస్వాహేత్యగ్నావాజ్యస్య హుత్వామగ్నేసమ్నాతమవనయేదాయతనాయస్వాహేత్య

గ్నావాజ్యస్యహుత్వామన్థేసమ్పూతమవనయేత్ || ౫ || అథ ప్ర తీస్తృప్యాజ్ఞ
 లౌమస్తనూధాయజవత్య మోనామాస్యమాహితేసర్వమిదగ్ సహిజ్యేష్ఠః
 శ్రేష్ఠోరాజా౨ ధిపతిఃసమాజ్యేష్ఠ్యగ్ శ్రేష్ఠ్యగ్ రాజ్యమాధిపత్యంగమ
 యశ్వహమేవెదగ్ సగ్వమసాసీతి || ౬ || అథఖల్వేతయర్చాసచ్చఅచామతిత
 త్సః తుర్వ్యణీమహాశ్చ త్యాచామతివయందేవస్య భోజనమిత్యాచామతిశ్రే
 ష్ఠగ్ సగ్వధాతవమిత్యాచామతితురంభగస్యధీమహీతేసర్వంపిబతి || ౭ || నిర్ది
 జ్యకగ్ సంవమసంవావశ్చదగ్నేఃసంవిశతీచన్యజేమాన్తజ్జిలేవా వాచంయ
 మో౨ ప్ర సాహఃసయదిస్త్రియంపశ్యేస్సమృద్ధంకర్తైతివిద్యాత్ || ౮ || తద
 వశ్లోకఃయదాక్షసుకాప్యేషుస్త్రియగ్ స్వప్నైషువశ్యతి | సమృద్ధిత ప్ర
 జాసీయాత్తస్త్రిక్ స్వప్ననిదర్శనేతస్త్రిస్సప్ననిదర్శనే || ... ౧

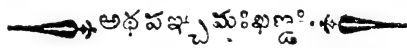
—*అథత్వలీయఃఖణ్డః*—

శ్వేతకేతుర్హరుణేయృపజ్ఞాల్లానాగ్ సమితిమేయాయతగ్ హ ప్ర
 వాహణోజైబలిరువాచకుమారానుత్వాశిష్యితేత్యనుహిభగవతి || ౧ || వ
 త్థయదితో౨ధి ప్ర జాల్ల ప్ర య స్తీతినభగవతితివెత్తయథాపునరా వర్తన్తా౩ఇ
 తినభగవతితివెత్తవథోర్దైవయానస్యపితృయాణస్యచవ్యావర్తనా౩ఇతినభగ
 వతితి || ౨ || వేత్తయథా౨సౌలాకొనసమ్పూర్యతా౩ఇతినభగవతితివెత్తయ
 థాపజ్ఞమ్యామాహు తావాపఃపురుషవచసౌభవస్తీతినైవభగవతి || ౩ ||
 అథసుకిమనుశిష్టో౨వోచథాయేహీమానినవిద్యాత్సంధగ్ సో౨నుశిష్టోబ్ర
 వీతేతిసహాయస్తంపితరగ్రమేయాయతగ్ హేవావాచాననుశిష్య వావతిలమా
 భగవానబ్రవీదనుత్వా౨శిష్యమితి || ౪ || పజ్ఞమారాజస్యబద్ధుప్రశ్నాన
 ప్రాప్తీతైషాంనైకజ్ఞనాశకంవివక్తమితిసహేవావాచ యథామాత్వంత
 దైతానవదోయథాహ మేషాంనైకజ్ఞసవేదయద్యహమిమానవేదిష్యంక
 థంతేనావత్ప్రమితి || ౫ || సహగౌతమోరాష్ట్రో౨ధమేయాయతస్వేహ ప్రా
 ప్రాయాగ్దాంచకారిసహ ప్రా తస్సభాగఉదేయాయతగ్ హేవావాచమా
 నుపస్యభగవన్దేతమ విత్త్యవరంవృణేథాఇతినహేవావాచ తవైవరాజక్ష

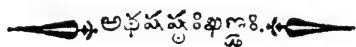
మానుషం విత్తం యామేవ కుమారస్యానైవాచమ భాషథాస్తామేవ మేబ్రూ
హీతి॥౬॥ సహకృచ్ఛీబ్రహ్మచరగ్ హచిరంపసేత్యాజ్ఞాపయాంశ్చకారతగ్
హూవాచ యథామాత్వం గౌతమావదోయధేయం సప్రాక్షవ్త్తగ్గురావి
ద్యాబ్రాహ్మణాన్దచ్చతస్మాదుసర్వేషు లోకేషు తు తస్యైవ ప్రశాసనమ
భూదితి తస్మై హూవాచ॥ ౬

అసావావలోకో గౌతమాగ్నిస్తస్యాదిత్యవీవసమిద్రక్షయోధూమో
ఽహరచ్చిచ్ఛన్ద్రమాఅక్టారానక్షత్రాణి విస్ఫులిక్తాః॥ ౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్న
గ్నోదేవాశ్చక్రధాంజహ్వతితస్యా ఆహుతేర్వామోరాజానవ్యవతి॥

పక్ష్యోవావ గౌతమాగ్నిస్తస్య వాయురేవ సమిదభ్రంధూమోవిద్య
జచ్చిరశనిరక్టారా హుదుసయోవిస్ఫులిక్తాః॥ ౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదే
వాసోమగ్ రాజాంజహ్వతితస్యా ఆహుతేర్వర్షగ్ సవ్యవతి॥

పృథివీవావ గౌతమాగ్నిస్తస్యాస్సంవత్సరవీవసమిదాకాశోధూమో
రాత్రిరచ్చిర్దిశోఽక్టారా అవాన్తరదిశోవిస్ఫులిక్తాః॥ ౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్న
గ్నోదేవావర్షంజహ్వతితస్యా ఆహుతేర్వర్షగ్ సవ్యవతి॥ ...

—*అథ సప్తమః ఖండః*—

పురుషోవావ గౌతమాగ్నిస్తస్య వాగేవ సమిత్త్వాశోధూమోబిహ్వ
ఽచ్చిచ్ఛ్చరక్టారాశ్చక్రత్త్రం విస్ఫులిక్తాః॥ ౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదేవా
అస్సంజహ్వతితస్యా ఆహుతే రేతస్సవ్యవతి॥ ... ..

—*అథ అష్టమః ఖండః*—

యోమోవావ గౌతమాగ్నిస్తస్యా ఉపస్థవీవసమిద్యదః పశుస్త్రీయతే
సధూమోయోనిరచ్చిచ్ఛన్ద్రకరోతేఽక్టారా అభినన్దావిస్ఫులిక్తాః॥ ౧॥ త
స్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదేవా రేతోజహ్వతితస్యా ఆహుతేర్గర్భస్సవ్యవతి॥

—*అరనవమఃఖండః*—

ఇతితువజ్రమ్యూమాహుతావావఃపురుషవచసోభవస్త్రీహిసఉల్బావృ
ణోగ్భృదశవామాసానస్తశ్యయిత్వాయావద్యాధజాయతే॥ ౧॥ సజా
తోయావదాయుషంబీవతితంప్రేతందిష్టమితోఽగ్నయవహరన్తయశషి
వెతోయతస్సమూహోభవతి॥

—*అథదశమఃఖండః*—

తద్యదశంవిదుఃయచేమేఽరణ్యేశ్రద్ధాతపఇత్యపాసతేతైస్త్రిషమభి
సమ్భవస్త్యర్చియోఽహరహ్న ఆపూర్యమాణపత్నమాపూర్య మాణపత్నా
ద్యాకషదుదజ్జేతిమాసాగ్స్తా॥ ౧॥ మాసేభ్యసంవత్సరగ్ సంవత్సరాది
త్యమాదిత్యాచ్చస్త్రీమసంచస్త్రీమసోవిద్యుతంతత్పురుషోఽమానవస్సపి
వాస్సగ్భగమయత్యేషదేవయానఃపథాభితి॥ ౨॥ అథయతిమేఽగ్రామఇ
ష్టాపూరైరత్రమిష్యపాసతే తెధూమమభిసమ్భవస్త్రీమఃమాద్రాత్రిగ్దా
త్రైరవగవక్షసపరపత్నాద్యాకషడ్విజ్జేతిమాసాగ్స్తానైఽతే సంవత్సర
మభిప్రాశ్నుచన్తి॥ ౩॥ మాసేభ్యఃపితౄలోకంపితౄలోకాదాకాశమాకాశా
చ్చస్త్రీమసమేపరోమోరాజాతద్దేవానామన్నంతంజేవాభక్షయన్తి॥ ౪॥ త
స్త్రిన్యావత్సమ్భుతముషితవాత్వాధైతమేవాధ్వానంపునర్నివర్తన్తేయథేతమా
కాశమాకాశాద్వాయంవాయుర్భూత్వాధూమోభవతిధూమోభూత్వా
ఽభ్రంభవతి॥ ౫॥ అభ్రంభూత్వామేఘాభవతిమేఘాభూత్వాప్రవర్షతిశ
శిహస్త్రిసాయవాపిషధివనస్పతయస్తిలమామాభితిజాయన్తేఽశోవైఖలుదు
ర్నిష్పత్రివతగంతోయోహ్యన్నమన్తిరోరెతస్సించతితద్బుయవివభవతి॥
౬॥ తద్యదహరమణీయచరణాలభ్యావౌహయన్తైరమణీయాయోనిమావ
శ్యేరగ్రాహ్యుణయోనింవాక్షత్రియయోనింవావైశ్యయోనింవాఽభయఇ
హకపూయచరణాలభ్యావౌహయన్తైకపూయాయోనిమహశ్యేరగ్రాహ్య
యోనింవాసుకరయోనింవాచక్రాలయోనింవా॥ ౭॥ ఇన్ద్రేలియోనివర్ధోర్ధ
కతరెణచతానీమహాక్షుద్రాణ్యసకృదాపగ్నీధూతానిభవన్తిజాయస్వ
ప్రియస్వేత్యేఃత్వర్చియగ్భాసంతేనాసోలాంకనసంపూజ్యతేతస్త్వర్చిగు

స్పృతతదేవశ్లోకః॥ ౮ ॥ సైవోహిరణ్యస్యసురాంపిబగ్ శ్చగురోద్ధర్మమావ
 స౯ బ్రహ్మహం॥ ఏతేవతస్త్రిచ త్వారఃపంచమశ్చాచరగ్ సైరితి॥ ౯ ॥ అథ
 హయపితానేవంపశ్చాగ్ని౯వేదససహతైరథాచర౯పాశ్చనాల్పశ్చతేశు
 ధ్ధఃపూతఃపుణ్యలాకౌభవతియఏవంవెదయఏవంవెద॥ ... ౧౦

—*అథఏకాదశఃఖండః*—

ప్రాచీనకాలజౌవమస్యవఃసత్యయజ్ఞుపాలుపిరిన్ద్రద్యమ్నోభా
 ల్లవేయోజనశ్శర్కరాక్ష్యోబుడిల ఆశ్వతరాశ్వసైహౌతేమహాశాలామహా
 శ్రోత్రియాస్యమేత్యమీమాగ్ సాంచక్రుకోసఆత్మాకింబ్రహ్మైతి॥ ౧॥ తే
 హసమ్నదయాంచక్రురుద్వాలకోవైభగవన్తోయమారుణిస్సంప్రతీమమా
 త్త్వానంవైశ్వానరమధ్యేతితగ్ హస్తాభ్యాగచ్ఛామేతితగ్ హాభ్యాజన్తుః॥ ౨॥ స
 హసమ్నదయాంచకారప్రత్యున్దిమామిమేమహాశాలామహాశ్రోత్రియా
 సైభ్యోససప్సవివప్రతివత్సేహస్తాహమస్యమభ్యనుశాసాసీతి॥ ౩॥ తా౯
 హేనావాచాశ్వపత్తిర్వైభగవన్తోయంకైకయస్సప్త్రీమమాత్త్వానంవైశ్వా
 నరమధ్యేతితగ్ హస్తాభ్యాగచ్ఛామేతితగ్ హాభ్యాజన్తుః॥ ౪॥ తెభ్యోహప్రా
 ప్రైభ్యర్కప్రసన్నాణికారయాంచకారసహప్రాతస్సజ్ఞిసంఉవాచసమే
 సైవోజనవన్దకదర్శ్యోనమద్యపోనానాహితాగ్నిర్ధావిదావీన్నైవీనైవి
 రిణీకుతోయశ్చయాతోవైభగవన్తోహవస్త్రియావధేవైకస్తాఽఽఽజేధనం
 దాస్యామితావభ్యగవదభ్యోదాస్యామివస్త్రభగవన్తతి॥ ౫॥ తేహేనాచు
 ర్యేసహౌవాధేగళురుషశ్చరేతగ్ హైవవదేదాత్త్వానపేవెమంవైశ్వానరగ్
 సంప్రత్యధ్యేసింమేవనోబ్రూహీతి॥ ౬॥ తా౯హేనావాచప్రాతర్వః
 ప్రతివక్తాస్త్రీహేహసమిత్పయర్కపూర్వాన్యైప్రతిచక్రమిరేలా౯హ
 నువసేన్యైవైతేబువాచ॥ ౭

—*అథద్వాదశఃఖండః*—

జౌవమస్యవకంశ్వచూత్త్వానముపాస్సుసేవమేవభగవోరాజన్మితి
 హేనాచాచైవస్మైతేవా అత్తావైశ్వానరోయంత్యచూత్త్వానముపాస్సేత
 స్సాక్ష్యసుతంప్రసుతముసుతంకంతేభ్యశ్చైతి॥ ౧॥ అశ్వస్సంపశ్యసీత్రి

యమత్త్యన్నంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్యబ్రహ్మవర్చసంకులేయపతమేవమాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తే మూర్ధ్నాత్వేషఆత్మనఇతిహేమవాచ మూర్ధ్నాతే వ్యవతిష్యద్యన్తాంనాగమిష్యఇతి॥ ౧

—*అథత్రయోదశఃఖిణ్డః*—

అథహేమవాచసత్యయజ్ఞంపాలుషింప్రాచీనయోగ్యకంత్వమాత్మానముపాస్స ఇత్యాదిత్యమేవ భగవోరాజన్నితిహేమవాచైషవైవిశ్వరూపఆత్మవైశ్వానరోయంత్యమాత్మానముపాస్సేతస్మాత్తవబహువిశ్వరూపంకులేవృశ్యతే॥ ౧॥ ప్రసృతోశ్వతరీరథోదాసీనియోగ్యత్త్యన్నంపశ్యసిప్రియమత్త్యన్నంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్యబ్రహ్మవర్చసంకులేయపతమేవమాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తేచక్షుష్టేవతదాత్మనఇతిహేమవాచాన్ధో౨ భవిష్యద్యన్తాంనాగమిష్యఇతి॥ ౨

—*అథచతుర్దశఃఖిణ్డః*—

అథహేమవాచైస్త్ర్యమృమ్నంభాల్లవేయంవైయాభ్రీపద్యకంత్వమాత్మానముపాస్స ఇతివాయుమేవభగవోరాజన్నితిహేమవాచైషవై* పృథగ్వర్తాత్మవైశ్వానరోయంత్యమాత్మానముపాస్సేతస్మాత్త్వంపృథగ్వలయ ఆయయన్తిపృథగ్రథత్రైణయో౨నుయన్తి॥ ౧॥ అత్యన్నంపశ్యసిప్రియమత్త్యన్నంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్యబ్రహ్మవర్చసంకులేయపతమేవమాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తేప్రాణస్తేవేష ఆత్మనఇతిహేమవాచప్రాణస్తేదక్రమిష్యద్యన్తాంనాగమిష్యఇతి॥ ౩

—*అథపञ్చదశఃఖిణ్డః*—

అథహేమవాచజనగేశారగ్రాత్యంశాగ్రాత్యకంత్వమాత్మానముపాస్స ఇత్యాకాశమేవభగవోరాజన్నితిహేమవాచైషవైబహులఆత్మవైశ్వానరోయంత్యమాత్మానముపాస్సేతస్మాత్త్వంబహులీసిప్రజయాచధనేనచ॥ ౧॥ అత్యన్నంపశ్యసిప్రియమత్త్యన్నంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్య

స్య బ్రహ్మవర్చసంకులై యపతమేవమాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తే సన్దేహా
స్తే వినత్తకథితహేవాచసన్దేహస్తేవ్యశీర్యద్యన్తాంనాగమిష్యతి॥

—*అథపోడశఃఖండః*—

అథహోవాచబుడిలమాత్వతరాశ్వంవైయాభ్రీవద్యకంత్వమాత్మా
నముపాస్సతిత్యవవభగవారాజన్నితి హేవావాచైవవైరయిరాత్మావైశ్వా
నరాయంత్యమాత్మానముపాస్సేతస్తాత్త్వంగరయిమాత్మభుష్టిమానసి॥ ౧॥
అత్యన్తంపశ్యసి ప్రియమత్త్యన్తంపశ్యతి ప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవర్చ
సంకులై యపతమేవమాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తేవ స్తిస్తేవ ఆత్మనభితి
హేవావాచసన్దేహస్తేవ్యశీర్యద్యన్తాంనాగమిష్యతి॥

—*అథసప్తదశఃఖండః*—

అథహోవాచోద్ధాలకమాయుడింగౌతమకంత్వమాత్మానముపాస్స
తిపృథివీమేవ భగవారాజన్నితిహేవావాచైవవైరయిరాత్మా వైశ్వానరాయ
ంత్యమాత్మానముపాస్సేతస్తాత్త్వంప్రశస్తితోసి ప్రజయాచవశుభిశ్చ॥
౧॥ అత్యన్తంపశ్యసి ప్రియమత్త్యన్తంపశ్యతి ప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మ
వర్చసంకులై యపతమేవమాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తేపాదాద్వైతావాత్మ
నభితిహోవాచపాదాద్వైతావాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తేపాదాద్వైతావాత్మ
నభితిహోవాచపాదాద్వైతావాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తేపాదాద్వైతావాత్మ

—*అథఅష్టాదశఃఖండః*—

అథహోవాచైతేవైఖలయాయుం వ్యగ్నివేషమాత్మానంవైశ్వా
నరవిద్వాగ్గోస్తే సుత్రయస్తేవతమేవంప్రాచేశమాత్రమభి విమాన
మాత్మానంవైశ్వానరముపాస్తే ససర్వేషులోకేషుసర్వేషుభూతేషు సర్వే
షావృత్తస్వస్మయతి॥ ౧॥ “తస్యహవావీతస్యాత్మనోవైశ్వానరస్యమూర్ధైక
సుతేజాశ్చతుర్విశ్వరూపః ప్రాణఃపృథగ్వర్తాత్మాసన్దేహో బహుళోవ
స్తిరేవరయిఃపృథివ్యేవపాదాడరపవచెదిగ్లోమాసిబ్హిర్హృదయంగ్నావ
తోమనోఽన్వాహర్యపచనఆస్యమాహవనీయః॥

—*అథపికోనవింశతిశ్శ్లోకః*—

తద్యద్భక్తం ప్రథమమాగచ్ఛేత్తద్ధోమియాగ్ సయాం ప్రథమామాహు
తింబహుయా త్తాంబహుయా త్ప్రతాపాయస్వాహేతి॥ ప్రాణస్తప్యతి॥ ౧
ప్రాణేత్యప్యతఃకుస్తప్యతఃకుషిత్యప్యత్యాదిత్యస్తప్యత్యాదిత్యేత్య
ప్యత్యాదిస్తప్యతిదివిత్యస్తాం యత్కించద్యాశ్చదిత్య శ్చాధిపత్యస్త
స్తప్యతీతస్యానుత్యప్రిత్యప్యతి ప్రజయావశుభిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మ
వర్చసేనా॥ ... ..

—*అథపింశతిశ్శ్లోకః*—

అథ యాంధ్యోమియాంబహుయా త్తాం బహుయా ద్వానాయస్వాహే
తిహవ్యానస్తప్యతి॥ ౧ ॥ వ్యానేత్యప్యతి త్రైత్యస్తప్యతి త్రైత్యప్యతి
చక్షుమాస్తప్యతఃక్షుమానిత్యప్యతిశస్తప్యన్దిత్యత్యప్యన్దిత్యయత్కించ
చదిశ్చచక్షుమాశ్చాధిపత్యస్తస్తప్యతీతస్యానుత్యప్రిత్యప్యతి ప్రజయా
వశుభిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనా॥ ... ..

—*అథపిపంచశ్శ్లోకః*—

అథ యాంధ్యోమియాంబహుయా త్తాంబహుయా ద్వానాయస్వాహే
త్యపానస్తప్యతి॥ ౧ ॥ అపానేత్యప్యతివాక్తప్యతివాచిత్యప్యత్యాదిమగ్ని
స్తప్యత్యగ్నేత్యప్యతిపృథివిత్యప్యతిపృథివ్యాంశ్యప్యస్తాం యత్కించపృ
థివీగాగ్నిశ్చాధిపత్యస్తస్తప్యతీతస్యానుత్యప్రిత్యప్యతి ప్రజయావశుభిర
న్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనా॥ ... ..

—*అథ ద్వావింశతిశ్శ్లోకః*—

అథ యాంచతుర్థీంబహుయా త్తాంబహుయా త్ప్రమానాయస్వాహే
తిసమానస్తప్యతి॥ ౧ ॥ సమానేత్యప్యతిమనస్తప్యతిమనసేత్యప్యతివృష్ణస్య
స్తప్యతివృష్ణేత్యప్యతి విద్యుత్తప్యతివిద్యుతిత్యప్యస్తాం యత్కించవి
ద్యుత్యసేవృష్ణశ్చాధిపత్యస్తస్తప్యతి తస్యనుత్యప్రిత్యప్యతి ప్రజయావశు
భిరన్నాద్యేన తేజసా బ్రహ్మవర్చసేనా॥ ... ..

—*అథ త్ర యోవించఃఖడ్గః*—

అథయాంపంచమంజుహుయాత్రాజుహుయాదుదానాయస్వాహే
త్యదానస్త్రప్యతి॥ ౧॥ ఉదానైత్యప్యతివాయస్త్రప్యతివాయాత్యప్యత్యా
కాశస్త్రప్యత్యాకాశైత్యప్యతియత్క- చవాయశ్చకాశశ్చాధిపతస్త్రప్య
ప్యతిస్యానుశ్చప్తి త్రప్యతి ప్రజయాపశుభిరన్నాద్యేన తేజసాబ్రహ్మవ
చ్చసేనైతి॥ ... ..

—*అథ చతుర్వింశఃఖడ్గః*—

సయథదమవిద్వానగ్ని హోత్రంజుహోతియథాజ్ఞా రానపాహ్యభ
స్యైజుహుయాత్రాదృక్తతస్యైత్ ॥ ౧ ॥ అథయఏతదేవంవిద్వానగ్నిహో
త్రంజుహోతితస్యసర్వేషులోకేషుసర్వేషుభూతేషుసర్వేష్వాత్మసుహుతం
భవతి॥ ౨ ॥ తస్యధేనీ తూలమగ్నాప్రోతంప్రదూయేతైవగ్ హాశ్యసర్వే
పాపానః ప్రదూయతైవఏతదేవంవిద్వానగ్నిహోత్రంజుహోతి॥ ౩॥ త
స్మాదుహౌవంవిద్యద్యపిచడ్డాలాగౌచ్ఛిప్తంప్రయచ్ఛేదాత్తనిహౌవాస్యత
ద్వైశ్వానరేహుతగ్ స్యాంజితదేవశ్లోః॥ ౪॥ యథేహత్సధితాబాలామా
తరంఃర్యుపాసతే । ఏవగ్ సర్వాణిభూతాన్యగ్నిహోత్రముపాసత ఇత్య
గ్నిహోత్రమువాసత ఇతి॥ ... ..

ఇతిచ్చాద్దోగ్యోపనిషది- వచ్చుమఃప్ర పాఠకస్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

క్షేమాయయఃకరుణయాప్రీతినిర్జరాణాం
భూమావభృష్పయతభావ్యసుధాముదారః।
వామాగమాధ్వగవదావదరూలవాతో
రామానుజస్సమునిరాద్రియతాంమదుక్తిమ్॥

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ - షష్ఠః ప్ర పాఠకః

అథ ప్రథమః ఖండః.

హరిః॥ శ్వేత కేతుర్హుణ్మణిర్యజ్ఞోపవీతం హరిః॥ శ్వేత కేతుః
 వస బ్రహ్మచర్యం స వై సోమ్యాస్త్ర తులీనం॥ న సూర్య బ్రహ్మ బంధురివ భవతి
 తి॥ ౧॥ సహ ద్వాదశ వక్షణ పేత్య చతుర్విగ్ శతీవర్షః సర్వా శ్వేదానధీత్య మహా
 మనా అనూచానమానీ స్తబ్ధ ఏయా యత గ్ హరిః॥ ౨॥ శ్వేత కేతుః
 న్ను సోమ్యేదం మహా మనా అనూచానమానీ స్తబ్ధోన్మృత తమాదేశ మప్రా
 త్యోయే నాశ్రుతం శ్రుతం భవశ్య మతం మత మవిజ్ఞాతం విజ్ఞాత మతికథం ను
 భగవస్స ఆదేశో భవతీతి॥ ౩॥ యథా సోమ్యై కేన మృషిణ్డేన సర్వం వృన్దాయం
 విజ్ఞాతం స్యాద్వాచార మ్భుణం వికారో నామ ధేయం వృత్తి కేత్యైవ సత్యం॥ ౪॥
 యథా సోమ్యై కేన లోహ మణి నా సర్వం లోహ మయం విజ్ఞాతం గ్ స్యాద్వాచా
 ర మ్భుణం వికారో నామ ధేయం లోహ మిత్యైవ సత్యం॥ ౫॥ యథా సోమ్యై కే
 న నఖనికృంత సేన సర్వం కాస్తాకాయ సం విజ్ఞాతం గ్ స్యాద్వాచార మ్భుణం వికా
 రో నామ ధేయం కృష్ణాయ సమిశ్లేవ సత్యం ఏవ గ్ సోమ్య స ఆదేశో భవతి॥ ౬॥
 స వై నూనం భగవన్తే నైవ తదవేదిష్య ధ్యే తదవేదిష్య కథం మేవావత్యన్ని
 తి భగవాగ్ స్తేవ పతేత్య చ్చరీవీత్వ తి తథా సోమ్య తి మేవావాచ॥ ... ౭

అథ ద్వితీయః ఖండః.

సదేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీదేక మేవాద్వితీయంతైకేత ఆహుర సదేవేద
 మగ్ర ఆసీదేక మేవాద్వితీయంతస్త్వ గ సత స్సజ్జాయత॥ ౧॥ కుత స్తుభులు సోమ్యై
 వ గ్ స్యాదితి మేవావాచ కథ మసత స్సజ్జాయే లేతి సత్త్వేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీ

దేకమేవాద్వితీయం॥ ౨॥ * తదైక్షతబహుస్యాం ప్ర జాయేయేతి తత్తేజోఽ
 సృజత తత్తేజవిక్షతబహుస్యాం ప్ర జాయేయేతి తదపోఽ సృజత తస్మాద్వత్ర
 క్వచశోచతిస్త్వేద తెవాపురుషస్తేజసఏవ తదధ్యాపో జాయతే॥ ౩॥ తాలవ
 విక్షంత బహ్వ్య స్యా ఏమ ప్ర జాయేమహీతి తాలన్న మసృజ తత్తస్మాద్వత్ర
 క్వచ వర్షతి తదేవ భూయిష్ఠ మన్నంభవత్యధ్య ఏవ తదధ్యన్నాద్వంజాయతే॥

—* అథ త్యతీయః ఖండః *—

తేసాం ఖల్వేసాం భూతానాం త్రీణ్యేవ బిజాని భవన్త్యాద్దజం బీవజ
 ముద్భిజ్జమితి॥ ౧॥ సేయం దేవ తైక్షత హన్తా హమిమాన్తి స్తో దేవ తాలనేన
 జీవేనాత్మ నాను ప్ర విశ్య నామ రూపేవ్యాకరవాణీతి॥ ౨॥ తాసాం త్రిపుతం
 త్రిపుతమేకైకాజ్జరవాణీతి సేయం దేవ తేమాన్తి స్తో దేవ తాలనేనైవ జీవే
 నాత్మ నాను ప్ర విశ్య నామ రూపేవ్యాకరోత్ ॥ ౩ ॥ తాసాం త్రిపుతంతిపు
 తమేకైకామకరోద్యథాతు ఖలు సోమ్యేమాన్తి స్తో దేవ తాన్తి గ్రిపుత్త గ్రిపు
 దేకైకాభవతి తస్మే విజానీహీతి॥ ౪

—* అథ చతుర్థః ఖండః *—

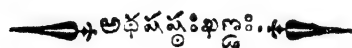
యదగ్నే రోహితగ్ రూపం తేజ సస్తద్రూపం యచ్చక్షంతదపాంయ
 త్కృష్ణంతదన్న స్యాపాగాదగ్నే రగ్నిత్వం వాచారవృణం వికారో నామ ధే
 యన్త్రీణి రూపాణీత్యేవ సత్యం॥ ౧॥ యదాదిత్యస్య రోహితగ్ రూపం తే
 జ సస్తద్రూపం యచ్చక్షంతదపాంయ త్కృష్ణం తదన్న స్యాపాగాదాది
 త్యాదాదిత్యత్వం వాచారవృణం వికారో నామ ధేయన్త్రీణి రూపాణీత్యేవ
 సత్యం॥ ౨॥ యచ్చస్త్రీమసో రోహితగ్ రూపం తేజ సస్తద్రూపం యచ్చక్షం
 తదపాంయ త్కృష్ణంతదన్న స్యాపాగాచ్చస్త్రీచ్చస్త్రీత్వం వాచారవృణం
 వికారో నామ ధేయన్త్రీణి రూపాణీత్యేవ సత్యం॥ ౩॥ యద్విశ్వతో రోహి
 తగ్ రూపం తేజ సస్తద్రూపం యచ్చక్షం తదపాంయ త్కృష్ణంతదన్న స్యా

* యత్ర క్వచనశోచతీతి రజ్జరామానుజీయపాఠః.
 :: యత్ర క్వచనవర్షతీతి రజ్జరామానుజీయపాఠః.

పాగాద్విద్యతోవిద్యత్తవంవాచారమ్భుణంవికారోనామధేయస్త్రీణిరూ
పాణీత్యేవసత్యం॥౪॥ ఏతద్ధన్వవైతద్విద్వాగ్ సఆహుఃపూర్వేమహాశాలామ
హాశ్రోత్రియాననోద్యకశ్చనాశ్రుతమమతమవిజ్ఞాతముదాహరిష్యతీతిహ్యో
భ్యోవిదాంచక్రుః॥ ౫ ॥ యదురోహితమివాభూదితితేజసస్తద్రూపమితి
తద్విదాఞ్చక్రుఃయదుశక్లమివాభూదిత్యపాగ్ రూపమితతద్విదాఞ్చక్రు
ర్యదుకృష్ణమివాభూదిత్యన్నరూపమితతద్విదాంచక్రుః॥ ౬ ॥ యద్వవి
జ్ఞాతమివాభూదిత్యేతాసామేవదేవతానాగ్ సమాసజితతద్విదాంచక్రుర్య
థాతుఖలుసోమ్యేమాస్త్రీస్తోదేవతాఃపురుషంప్రాప్యతివృత్తిరివదేతై
కాభవతితద్వేవిజానీహీతి॥ ... .. ౭.

అన్నమశితస్త్రీధావిధీయతేతస్యయఃస్థవిష్టోధాతుస్తత్పరీషంభవ
యోమధ్యమస్త్యాగ్ సయోఽణిష్ఠస్తన్ననః॥ ౧ ॥ అపఃపీతాస్త్రీధావిధీ
యస్తేతాసాంయఃస్థవిష్టోధాతుస్తన్నాత్రంభవతియోమధ్యమస్తల్లోహితం
యోఽణిష్ఠస్సప్రాణః॥ ౨ ॥ తేజోఽశితస్త్రీధావిధీయతేతస్యయఃస్థఃస్తో
ధాతుస్తదస్థిభవతియోమధ్యమస్సమజ్జాయోఽణిష్ఠఃసావాక్॥ ౩ ॥ అన్నమ
యగ్ హిసోమ్యమనఆపోమయఃప్రాణస్తేజోమయీవాగితిభూయఏవమా
భగవాన్ విజ్ఞాపయ్యేతితథాసోమ్యేతిహూనాచ॥ ... .. ౪.

దధ్నసోస్సమ్యమధ్యమానస్యయోఽణిమాసఙ్కార్థవస్సముదీపతితత్సర్వి
భృవతి॥ ౧ ॥ ఏవమేఖలుసోమ్యాన్నస్యాశ్యమానస్యయోఽణిమాసఙ్కార్థవస్స
ముదీపతితన్నోభవతి॥ ౨ ॥ అపాగ్ సోమ్యపీయమానానాయోఽణిమాస
ఙ్కార్థవస్సముదీపతిసప్రాణోభవతి॥ ౩ ॥ తేజససోస్సమ్యాశ్యమానస్యయో
ఽణిమాసఙ్కార్థవస్సముదీపతిసావాగ్భవతి॥ ౪ ॥ అన్నమయగ్ హిసోమ్యమ
నఆపోమయఃప్రాణస్తేజోమయీవాగితి భూయఏవమాభగవాన్ విజ్ఞాప
య్యేతితథాసోమ్యేతిహూనాచ॥ ... .. ౫.

అథ సప్తమః ఖండః.

పోడశకలస్సోమ్యపురుషం పంచదశాహనిమాశ్శీర్ష కామమపగ్నపిచా
పోమయగ్నప్రాణోనపిబతోవిశ్వేత్యత ఇతి॥ ౧॥ సహవచ్ఛదశాహనినా
శాథహౌనముపససాదకింబ్ర వీమభోఇత్యృచస్సోమ్య యజాగ్షిసామానీ
తినహూవాచనవైమాప్రతిభాన్తిభోఇతి॥ ౨॥ తగ్ హూవాచయథాసో
మ్యమహతోభ్యాహితస్యైకోఽక్షారగ్ధ్యోతమాత్రం పరిశిష్టస్సోమ్యతేన
తతోపినబహుదహేదేవగ్ సోమ్యతేపోడశానాం కలానామేకాకలాతిశిష్టా
స్సోమ్యతయైతర్హివేదాన్నానుభవస్యశానాథమేవిజ్ఞాస్యసీతి॥ ౩॥ సహశాథ
హౌనముపససాదతగ్ హయత్కించవప్రచ్ఛసర్వగ్ హప్రతిపేదేతగ్ హూ
వాచ॥ ౪॥ యథాసోమ్యమహతోభ్యాహితస్యైకోమక్షారగ్ధ్యోతమా
త్రమృశిష్టస్తంత్యతైరుప సమాధాయప్రజ్వాలయే తైన తతోపిబహుద
హేత్॥ ౫॥ ఏవగ్ సోమ్యతేపోడశానాం కలానామేకాకలాతిశిష్టాభూత్వా
న్నోపసమాహితా ప్రాజ్వాలితయైతర్హివేదానను భవస్యన్నయగ్
హిసోమ్యమనతిపోమయగ్నప్రాణస్తేజోమయావాగితితద్ధాస్య విజ్ఞావితి
విజ్ఞావితి॥ .. ...

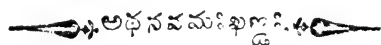
అథ అష్టమః ఖండః.

ఉగ్ధాలరోహరుణిశ్చేవ్యతకతుంపుత్రమువాచస్వప్నాంతంమేసోమ్య
విజాసిహీతియత్రైతత్పురుషస్య ఏవినాహసతాసోమ్యతదానువన్నోభవ
తిస్వమక్షితోభవతితస్మాదేవగ్ స్వపిత్యాచక్షతెస్వగ్ హ్యక్షితోభవః॥ ౧॥
నయథాశకునిస్సూత్రేణప్రబద్ధోడశనిశవృత్తిత్వాఽస్య త్రాయతనమల
భ్యావబద్ధసమేవోపత్రయతేఏవమేవఖలుసోమ్యతన్వహోడిశన్దిశపృతిత్వాఽస్య
త్రాయతనమలభ్యావప్రాణమేవోపత్రయతేప్రాణబద్ధసగ్ హిసోమ్య
మన ఇతి॥ ౨॥ * అశనాపాపేపాసేమేసోమ్యవిజాసిహీతియత్రైతత్పురుషో

ప్రాజ్వాలయేదితిరక్షరామానుజీయపాతః,

* అశనాయాపిపాసేఇతిరక్షరామానుజీయపాతః,

౨ శిశిషతినామావపవతదశితం నయన్తే తద్యథాగోనాయో ౨ త్వనాఽతః పృథు
 షనాయ ఇత్యేవ న్తదవతచక్షతే ౨ శనాయేతి తత్తైశ్చ మృజ్యమన్త్యతే ౩ తద్య
 విజానీహీనేదమమూలమృవిష్యతీతి ॥ ౩ ॥ తస్య క్షమూలగ్ త్వనాఽతః పృథు
 న్నాదేవమేవ ఖలు సోమ్యాస్తే నశుక్లేనాపో మోలమన్విచ్ఛేదన్తే ౪ త్వనాఽతః
 నతేజోమూలమన్విచ్ఛ తేజసా సోమ్యశుక్లేనగన్తులం ౫ త్వనాఽతః పృథు
 మ్యేమాస్సర్వాః ప్రజాస్సదాయతనాస్సత్పత్రిష్ఠాః ౬ త్వనాఽతః పృథు
 రుష్కపిపాసతి నామతేజవవతత్పితం నయన్తే తద్యథాగోనాయో ౭ త్వనాఽతః
 పురుషనాయ ఇత్యేవంత తేజవచష్టః దన్యేతి తత్తైశ్చ మృజ్యమన్త్యతే ౮ త్వనాఽతః
 మృవిజానీహీనేదమమూలమృవిష్యతీతి ౯ తస్య క్షమూలగ్ త్వనాఽతః పృథు
 ద్భిశ్చిశ్చిసోమ్యశుక్లేనతేజోమూలమన్విచ్ఛ తేజసా సోమ్యశుక్లేనగన్తులం
 న్విచ్ఛ సన్తులాసోమ్యేమాస్సర్వాః ప్రజాస్సదాయతనాస్సత్పత్రిష్ఠాయ
 థాతుఖలు సోమ్యేమాస్తీస్తోదేవతాః పురుషం ప్రాప్య త్రిష్పత్రిష్పదేకై
 కాభవతి తద్దంతం పురస్తాదేవభవస్య సోమ్యపురుషస్య ప్రయతోవాఙ్మనసి
 సమ్యక్యతే మనస్సప్రాణేస్తాగస్తేజసి తేజస్వకస్యాం దేవతాయా గయ
 వీయో ౧౦ యమా ౧౧ నితదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్యగ్ సతత్త్వాతత్త్వమన్వే
 తకేతో ఇతి ఛూయ ఏవ మాభగవాన్ విజ్ఞానయత్వేతి తథా సోమ్యేతి ౧౨

యథా సోమ్యమధువధుకృతోసిన్తిష్ఠన్తి నానాశ్యమానాం పృథాకాం
 రసాన్ సమవసరమేకతాగ్ రసజ్ఞహయన్తి ౧౦ తేయథా తత్త్వసవతి
 భద్రైముష్యాహం వృతస్య రసోస్త్యముష్యాహం వృతస్య రసోస్త్యే
 ఖలు సోమ్యేమాస్సర్వాః ప్రజాస్సతీ సమ్యక్ సనిధిస్త్వేన సమ్యక్ సహభా
 తనిహవ్యాఘ్రోవాసిగ్ మోహవావృకోవాపనా మోహవావృకోవాపనా
 దగ్ శోవామశకోవా యద్యచ్ఛవన్తి తదాభవన్తి ౧౧ నయ ఏయో ౧౨ యమా
 త్వమిదగ్ సర్వంతత్సత్యగ్ సతత్త్వాతత్త్వమన్వేతకేతో ఇతి ఛూయ ఏవ
 మాభగవాన్ విజ్ఞానయత్వేతి తథా సోమ్యేతి మోహవాచ ॥

—అథదశమఃఖండః—

ఇమాసోమ్యనద్యఃపురస్తాత్పృచ్ఛస్సంధస్తేవశ్చాప్తప్రీతీవ్యస్తా
స్సముద్రాత్సముద్రమేవాపియన్తినముద్రవభవన్తితాయథాతత్రనవి
దురియమహమస్తీయమహమస్తీతి॥౧॥ ఏవమేవఖలుసోమ్యేమాస్సర్వాఃప్ర
జాస్సతతగమ్యనవిదుస్సతతగచ్ఛామహాభితితఇహవ్యాఘ్రైవాసిగ్ హౌ
వావృకోవావరాహౌవాకీటోవాపతక్కోవాదగ్ శోవామశకోవాయద్యధ్య
వన్తితదాభవన్తి॥ ౨॥ సయఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్త్యగ్
సతత్తాతత్త్వమసిశ్వేతకతోఽతిభూయఏవమాభగవాన్ విజ్ఞాపయత్విత
థాసోమ్యేతిహౌవాచ॥ ౩

—అథఏకాదశఃఖండః—

అస్యసోమ్యమహతోవృక్షస్యయోమూలేభ్యాహన్యాజ్జీవన్ ప్రవేద్యో
మధ్యేఽభ్యాహన్యాజ్జీవన్ ప్రవేద్యోఽగ్రేఽభ్యాహన్యాజ్జీవన్ ప్రవేత్సఏష
జీవేనాత్మనానుప్రభూతఃపేపీయమాసోమోదమానస్తీవతి॥ ౧॥ తస్యయ
దెకాగ్ శాఖాంజీవోఽపహత్యథసాశుష్యతిద్వితీయాంజహత్యథసాశుష్యతిత్వ
తీయాంజహత్యథసాశుష్యతీనర్వంజహతీనర్వశుష్యత్యైవమేవఖలుసోమ్యవి
ధీతిహౌవాచ॥ ౨॥ జీవాపేతంవావకిలేపంమైయతేనజీవోమైయతఇతి
సయఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్త్యగ్ సతత్తాతత్త్వమసిశ్వేత
కతోఽతిభూయఏవమాభగవాన్ విజ్ఞాపయత్వితథాసోమ్యేతిహౌవాచ॥

—అథద్వాదశఃఖండః—

* స్యగ్రోధఫలమతతహారేతీదమ్భగవఇతిస్థితీభిన్నంభగవఇతికిమ
త్రవశ్యసీత్యస్యైత్రవేమాధానాభగవఇత్యాసామక్షైకాఘ్నిస్థితీభిన్నంభగవ
ఇతికిమత్రవశ్యసీతినకిచ్చసభగవఇతి॥ ౧॥ తగ్ హౌవాచయంవైసోమ్యై
తమణిమానంసనిధాలయసఏతస్యచైకిలసోమ్యైషోఽణిమ్మఏవంమహాన్నస్య
గ్రోధస్తీవతి॥ ౨॥ శ్రద్ధత్సోమ్యేతినయఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్

సర్వంతత్సత్త్వగ్ స ఆత్మాతత్త్వమసి శ్వేత కేతా ఇతిఘాయవీవమాభగవాన్ విజ్ఞావయత్ప్రతితథాసోమ్యైతిహేవాచ॥ ... ౩

అథ త్రయోదశః ఖండః.

లవణమేతదుదకైః పదాయాథమాప్రాతరుపసీదథా ఇతిసహతథాచకారతగ్ హేవాచయద్దోషాలవణముదకైః పదాలక్ష్మతదాహరేతి తద్ధావమృశ్యసవివేదయథాఽలీనమేవాజ్ఞ॥ ౧ ॥ “ అస్మాన్తదాచామేతికథమితిలవణమితిమధ్యాదాచామేతికథమితిలవణమితిమత్యంతాదాచామేతికథమితిలవణమితిభిప్రాప్త్యైతదథమోపసీదథాఇతతద్ధతథాచకారతచ్ఛ్వేత్సంవర్తతేతగ్ హేవాచాత్రవావకిలసత్సోమ్యససభాలయసేఽత్రైవకీలేతి॥ సయవీదోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్త్వగ్ స ఆత్మాతత్త్వమసి శ్వేత కేతా ఇతిఘాయవీవమాభగవాన్ విజ్ఞావయత్ప్రతితథాసోమ్యైతిహేవాచ॥

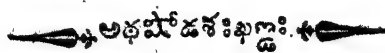
అథ చతుర్దశః ఖండః.

యథాసోమ్యపురుషంగన్ధారేభ్యోఽభినద్ధాక్షమాసీయతంతతోఽజనే విసృజేత్సయథాతత్రప్రాప్తోదజ్జ్వాఽథరాజ్జ్వాప్రధ్నాయితాభినద్ధాక్షమాసీతోఽభినద్ధాక్షోవిసృజ్జ్వి॥ ౧ ॥ తస్యయథాభినహనం ప్రయచ్యప్రబ్రూయఃచేతాంధిశంగన్ధారా ఏతాంధిశంప్రజేహిసగ్రామాద్గ్రామంపుచ్చక్వచ్ఛిలోమేధావీగన్ధారాసేవోససంపద్యేతైవమేవేహచార్యవాక్పురుషోవేదతస్యతావదేవచిరంయవన్నవిమోక్ష్యేఽథసంపత్స్యైతి॥ ౨ ॥ సయవీదోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్త్వగ్ స ఆత్మాతత్త్వమసి శ్వేత కేతా ఇతిఘాయవీవమాభగవాన్ విజ్ఞావయత్ప్రతితథాసోమ్యైతిహేవాచ॥ ౩

అథ పంచదశః ఖండః.

పురుషగ్ సోమ్యైవతాపినంజ్ఞాతయః పర్యుపాసతేజానాసిమాఞ్ఞానాసిమామితితస్యయావన్నవాజ్ఞససిసంపద్యతేమనఃప్రాజేప్రాణస్తేజ సితేజఃపరస్యాం దేవతాయాంతావజ్ఞానాతి॥ ౧ ॥ అథయదాఽస్యవాజ్ఞససి

సంపద్యతేనః ప్రాణే ప్రాణస్తేజసి తేజఃపరస్యం జేవతాయామథనశా
నాత్రి ॥ ౨ ॥ సయవషోణితైతదాత్మ్యమిదగ్ నర్వంతత్సత్యగ్ సతత్త్వతత్త్వ
మసి శ్వేతకతో ఇతిభూయవీచనా భగవాన్విజ్ఞాపయత్పతి తథాసోమ్యతి
హేనావాచి ॥ ... ౩

పురుషగ్ సోమ్యోతహస్తగృహీతమానయన్త్యపహర్షితస్తేయమకా
ర్షీత్పరశుమన్త్యేషవతేతినయదితస్యకర్తాభవతి తతపవాన్యతమాత్మానంకురు
తేనోఽన్యతాభిసంధోఽన్యతేనాత్మానమన్తర్ధాయ పరశుంతప్తం ప్రతిగృహ్య
తినదహ్యతేఽథహస్యతే ॥ ౧ ॥ అథయదితస్యాకర్తాభవతితతపవసత్యమా
త్మానంకురు తేనసత్యాభిసంధస్యత్యేనాత్మానమన్తర్ధాయపరశుంతప్తం ప్రతి
గృహ్యతేసదహ్యతేఽథమువ్యతే ॥ ౨ ॥ సయథాతత్రసదాహ్యేతదాత్మ్య
మిదగ్ నర్వంతత్సత్యగ్ సతత్త్వతత్త్వమసి శ్వేతకతో ఇతితద్ధాన్యవిజ్ఞాపితి
విజ్ఞాపితి ॥ ... ౩

ఇతిభాగ్యోగ్యోపనిషది - పంచమ ప్రకరణం సంపద్యతే.

హరిః ఓమ్ తత్సత్.

జేమాయయఃకరుణయాశీతినిర్జరాహం
భూమావజ్రమృతభాష్యసుధామదారః
బాహుగమాధ్వగవదావదతూలవాతో
రామానుజస్సమునిరీంద్రియతామదుక్తిమ్ ॥

భాగ్యో గోపనిపత్ - సప్తమః ప్ర పాఠకః

—*అథ ప్రథమః ఖండః*—

అధీహి భగవత్పతిహోషససాదసనత్కుమారం నారదస్త్రగ్ హోవా
చయద్వేష్టతేనమోవసీదతతస్తడీర్థవంవత్సృమితి॥ ౧॥ సహోవాచిర్వే
దంభగవోధ్యమియజుర్వేదగ్ సామవేదమాధర్వణం చతుర్థమిహసపురా
ణంపంచమంవేదానాంవేదంపిత్యగ్ రాశింధైవంనిధిం వాకోవాక్యమేకా
యనం దేవవిద్యాంబ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాంక్షత్రవిద్యాం నక్షత్రవి
ద్యాగ్ సర్వదేవజనవిద్యామేతద్భగవోధ్యమి॥ ౨॥ సోహంభగవోమస్త్రవి
దేవాస్త్రినాత్మవిశ్రుతగ్ హ్యేవమేభగవద్వశేభ్యస్తరతిశోకమాత్మవిదితసో
హంభగవశ్యోచామితంమాభగవాన్ శోకస్యపారంత్తారయత్వితగ్ హో
వాచయదైక్వంచైతదభ్యగీస్తానామైవైతత్॥ ౩॥ నామవాఙ్మ్యదోయజు
ర్వేదస్సామవేదఆధర్వణఃపృథుర్థతిహసపురాణంపంచమంవేదః
పిత్యగ్ రాశిధైవంనిధిర్వాకోవాక్యమేకాయనం దేవవిద్యాబ్రహ్మవిద్యా
భూతవిద్యాక్షత్రవిద్యా నక్షత్రవిద్యాసర్వదేవజనవిద్యా నామైవైతన్నా
మోపాస్వేత్॥ ౪॥ సయోనామబ్రహ్మేత్యపాస్తేయావన్నామ్నోపాతంత
త్రాస్యయథాకామచారోభవతియోనామబ్రహ్మేత్యపాస్తేస్త్రీభగవో
నామ్నోభూయత్తినామ్నోవావభూయోస్తీతతస్తేభగవాన్భుగ్రీవేత్వేత్॥ ౫॥

—*అథ ద్వితీయః ఖండః*—

వాగ్వావనామ్నోభూయసీవాగ్వాఙ్మ్యదంవిజ్ఞావయతియజుర్వే
దగ్ సామవేదమాధర్వణం చతుర్థమిహసపురాణం పంచమంవేదానాంవే
దంపిత్యగ్ రాశింధైవంనిధింవాకోవాక్యమేకాయనం దేవవిద్యాంబ్రహ్మ

విద్యాంభూతవిద్యాంతుత్రవిద్యాంనతుత్రవిద్యాగ్ సర్వదేవజనవిద్యాందే
వంచపృథివీంచవాయుఞ్చాకాశఞ్చావశ్చ తేజశ్చ దేవాగ్ శ్చమనుష్యాగ్ శ్చ
వశూగ్ శ్చవయాగ్ సంచతృణవనస్పతీఞ్చావదాన్యా కీటపతన్దపిపీలికంధర్మ
ఞ్చాధర్మఞ్చసత్యఞ్చానృతంచసాధుచాసాధుచహృదయజ్ఞఞ్చాహృదయజ్ఞం
చయదైవివాజ్ఞాభవిష్యన్నధర్మోనాధర్మోవ్యజ్ఞాపిష్యన్నసత్యంనానృతంచ
సాధునాసాధునహృదయజ్ఞోనాహృదయజ్ఞోవాగేవైతత్సగ్వం విజ్ఞాపణతి
వాచముపాస్వేతి॥౧॥సయోవాచంబ్రహ్మేత్యపాస్తేయావద్వాచోగతంత
త్రాస్యయథాకామచారోభవతియోవాచంబ్రహ్మేత్యపాస్తేస్తీభగవో
వాచోభూయఇతివాచోవావభూయోస్తీతస్తేభగవాన్ బ్రవీత్సేతి॥ ౨

—*అథతత్వతీయఃఖండః*—

మనోవాచవాచోభూయోయథావైశ్వేవామలకేశ్వేవాకోలేద్యై
వాతౌముష్టిగనుభవత్యేవం వాచంచనామచమనోనుభవతినయదామనసా
మసస్యతిమంత్రానధీయా యేత్యధాధీతేకర్షాణికుర్వీయేత్యథ కురుతేపు
త్రాగ్ శ్చవశూగ్ శ్చేచ్ఛేయేత్యథేచ్ఛతగమంచలోకమమఞ్చాచ్ఛేయేత్య
థేచ్ఛతేమనోహ్యత్తామనోహిలోకోమనోహిబ్రహ్మహుణ్పాస్వేతి॥ ౧॥
సయోమనోబ్రహ్మేత్యపాస్తే యావన్ననసోగతంత్రాస్యయథాకామ
చారోభవతియోమనోబ్రహ్మేత్యపాస్తే స్తీభగవోమనసాభూయ ఇతిమ
నసోనావభూయోస్తీతస్తేభగవాన్ బ్రవీత్సేతి॥ ౨

—*అథచతుర్థఃఖండః*—

సజ్కుల్పోవాచమనసాభూయన్యదానైసజ్కుల్పయతే-భమసస్య
శ్చధవాచమీరయతితా మునాహ్నిరయతినామ్నిమన్తాగ్రీవకవృషవైశ్చస్తే
షుకర్షాణి॥ ౧॥ తానిహవాపితానిసజ్కులై ఏకాయనానిసజ్కుల్పాత్సకాని
సజ్కుల్పేప్రతిష్ఠితానిసమర్థవతాంద్యావాస్పృథివీసమకప్యేతాం వాయుఞ్చ
కాశంచనమకల్పతామావశ్చతేజశ్చతేహగ్ సంక్లృష్టైవర్షగ్ సజ్కుల్పదేవ
దస్యసంక్లృష్టైవర్షగ్ సజ్కుల్పదేవదస్యసంక్లృష్టైవర్షగ్ సజ్కుల్పదేవ

ప్రాణానాగ్ సంక్లృప్తైః మన్తాగ్రిస్సజు-ల్పస్తేమన్తాగ్రిణాం సంక్లృప్తైః కర్షా-
ణసజు-ల్పస్తే కర్షణాం సంక్లృప్తైః లోకస్సజు-ల్పస్తే లోకస్య సంక్లృప్తైః సర్వగ్.
సజు-ల్పస్తే సమససజు-ల్పస్సజు-ల్పముపాస్వేతి || ౨ || సయస్సజు-ల్పం బ్ర-
హ్మేత్యుపాస్తే సంక్లృప్తాన్వై స లోకాన్ ధృవాన్ ధృవః ప్రతిష్ఠితాన్ ప్రతి-
ష్ఠితోఽవ్యధమానానవ్యధమానోఽభిసిధ్యతి యావత్సజు-ల్పస్య గతంతత్రా-
స్య యథా కామచారోభవతి యస్సజు-ల్పం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽన్తిభగవస్సం-
కల్పాద్భూయ ఇతి సంకల్పాద్వాపభూయోస్తీతి తస్మేభగవాన్ బ్రవీత్సేతి || ౩ ||

—*అథ వచ్చమః ఖడ్గః*—

చిత్తం వాచసజు-ల్పాద్భూయో యదా వైశేతయతేఽథ సజు-ల్పయతే
ఽథ మనస్యత్యథ వాచమీరయతి తామునామ్నీరయతి నామ్నీ మన్తాగ్రిపకంభవ-
త్తీనుస్తేఽపకర్షాణి || ౧ || తానిహ వాపీతాని చిత్తైకాయ నాని చిత్తాత్పాని చి-
త్తే ప్రతిష్ఠితాని తస్మాద్యద్యదివిహువిదచిత్తోభవతినాయవస్తీత్యేవై సమాహు-
ర్యదయం వేదయద్వాయం విద్యాన్వేత్యమచిత్తస్యాదిత్యథయద్యల్ప విచిత్ర-
వాన్ భవతి తస్మా ఏవోతశుక్రావస్తే చిత్తగ్ హ్యేవై షామేకాయ నంచిత్ర-
మాత్మాచిత్తం ప్రతిష్ఠాచిత్తముపాస్వేతి || ౨ || సయస్చిత్తం బ్రహ్మేత్యుపా-
స్తే చిత్తాన్వై స లోకాన్ ధృవాన్ ధృవః ప్రతిష్ఠితాన్ ప్రతిష్ఠితోఽవ్యధమా-
నానవ్యధమానోఽభిసిధ్యతి యావచ్చిత్తస్య గతంతత్రాస్య యథా కామచా-
రోభవతి యస్చిత్తం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽన్తిభగవచ్చిత్తాద్భూయ ఇతి చిత్తా-
ద్వాపభూయోస్తీతి తస్మేభగవాన్ బ్రవీత్సేతి || ... .. ౩ ||

—*అథ పశుః ఖడ్గః*—

ధ్యానం వాచచిత్తాద్భూయో ధ్యానతీవ పృథివీ ధ్యానతీవాస్త్రీక్షం
ధ్యానతీవ ద్యౌర్ధ్యానస్తీవాపో ధ్యానస్తీవ పర్వతా ధ్యానస్తీవ దేవమ-
నుష్యాస్తస్మాద్య ఇహ మనుష్యాణాం మహత్తాం ప్రాప్నువంతి ధ్యానాపా-
దాగ్ శా ఇవైవ తేభవంత్యథయేఽల్పః కలహిసంవిశునాడవవాదినస్తేఽథ
యోనిభిశ్చ ధ్యానాపాదాగ్ శా ఇవైవ తేభవంతి ధ్యానముపాస్వేతి || ౧ || స

యోధ్యానం బ్రహ్మేత్యపాస్తేయావద్యానస్యగతంతత్రాస్యయథాకా
మచారోభవతియోధ్యానం బ్రహ్మేత్యపాస్తేస్తిభగవోధ్యానాద్భుయశ్చ
తిధ్యానాద్వావభూయోస్తీతితస్తేభగవాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౨

—*అథసప్తమఃఖండః*—

విజ్ఞానంవావధ్యానాద్భుయోవిజ్ఞానేననాముక్త్యేదంవిజానాతియ
జుర్వేదగ్ సామవేదమాధర్వణంచతుర్థయః హసపురాణం షడ్చమంవేదా
నాంవేదంపితృగ్ రాశిం దైవనిధింవాకోవాక్యమేకాయనం దేవవిద్యాం
బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాంక్షత్రవిద్యాంనక్షత్రవిద్యాగ్ నర్మదేవజనవి
ద్యాందివంచస్యధివీచ వాయుఞ్చాకాశంచావశ్చతేజశ్చ దేవాగ్ శ్చమను
ష్యాగ్ శ్చవయాగ్ సిచత్యణవనస్తతీకౌశ్వావదాన్యాకీటపతక్లపిపీలికంధర్మం
చాధర్మంచసత్యంచాన్యతంచసాధుచా సాధుచష్పదయజ్ఞఞ్చాప్యదయజ్ఞ
ఞ్చాప్తంచరసఞ్చేమంచలోక మముంచవిజ్ఞానేనైవవిజానాతి విజ్ఞానము
పాస్తేతి॥ ౧ ॥ సయోవిజ్ఞానంబ్రహ్మేత్యపాస్తేవిజ్ఞానవతోవైసలోకాన్
జ్ఞానవతోభిసీత్యనియావద్విజ్ఞానస్యగతంతత్రాస్యయథాకామచారోభ
వతియోవిజ్ఞానంబ్రహ్మేత్యపాస్తే=స్తిభగవోవిజ్ఞానాద్భుయశ్చతివిజ్ఞానా
ద్వావభూయోస్తీతితస్తేభగవాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౨

—*అథఅష్టమఃఖండః*—

బలంవావవిజ్ఞానాద్భుయోవిహితంవిజ్ఞానవతామేకోబల వానా
కంవయతేసయదాబలిభవశ్యథోత్తాతాభవశ్యస్త్యిథోపరిచరితాభవతిపరి
చరన్నుపసత్తాభవశ్యవసీదన్తప్రాభవతిత్రోతాభవతిమన్తాభవతి బోధ్ధా
భవతికర్తాభవతివిజ్ఞాతాభవతి బలేనవైపృథివీతీష్ఠతిబలే నాంశరితంబలేన
ద్యాప్తలేనవృతాబలేననేవమనుష్యాబలేనపశవశ్చవయాగ్ సిచత్యణవన
స్తతయశ్శ్వావదాన్యాకీటపతక్లపిపీలికంబలేనలోక స్తిస్తతిబలముపాస్తేతి॥
౧॥ సయోబలంబ్రహ్మేత్యపాస్తేయావద్బలస్యగతంతత్రాస్యయథాకా
మచారోభవతియోబలంబ్రహ్మేత్యపాస్తే=స్తిభగవో బలాద్భుయశ్చతిబ
లాద్వావభూయోస్తీతితస్తేభగవాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౨

—*అథ నవమః ఖండః.*—

అన్నం వావ బలాద్భూయస్తస్మాద్యద్యపిదశరాత్రీర్నాన్నీయాద్యద్య
హజీవేదధవా౨ ర్రష్టా౨త్రోతా౨ మన్తా౨బోధా౨కర్తా౨విజ్ఞాతాభవ
త్యథాన్నస్యాయేర్రష్టాభవతిక్రోతాభవతిమన్తాభవతిబోధాభవతికర్తా
భవతివిజ్ఞాతాభవత్యన్నముపాస్వేతి॥ ౧॥ సయోన్నంబ్రహ్మేత్యుపాస్తే౨
న్నవతోవైసలోకా౯పానవతోభిసిధ్యతియావదన్నస్య గతంత్రాస్యయ
థాకామచారోభవతియోన్నంబ్రహ్మేత్యుపాస్తే౨ స్తిభగవో౨ న్నాద్భు
యిత్యన్నాద్వావభూయోస్తీతితన్నేభగవాన్బ్రహ్మేతి॥ ... ౨

—*అథ దశమః ఖండః.*—

ఆపోవాఅన్నాద్భూయస్తస్మాద్యదాసువృష్టిర్న భవతివ్యాధీయ
స్తేప్రాణా అన్నంకనీయోభవిష్యతీత్యథయదాసువృష్టిర్భవత్యా నందినః
ప్రాణాభవస్త్యన్నంబహుభవిష్యతీత్యాన ఏవేమామూర్తాయేయంపృథి
వీయదంతరిక్షంయద్యోగ్యస్సవ్వతాయదేవమనుష్యానుత్పత్యవశ్యయాగ్
సిచత్యువనస్పతయశ్శిష్టవదాన్యాకీటపత్యపిపిలికమాప ఏవేమామూర్తా
అపడపాస్వేతి॥ ౧॥ సయో౨పౌబ్రహ్మేత్యుపాస్తతపో౨తిసర్వాస్తామాగ్
స్తృప్తిమా౯ భవతియావదపాన్లతంత్రాస్యయథాకామచారో భవతి
యో౨పౌబ్రహ్మేత్యుపాస్తే౨ స్తిభగవో౨ దోభ్యేభూయిత్యదోభ్యేవావ
భూయోస్తీతితన్నేభగవాన్బ్రహ్మేతి॥ .. ౨

—*అథ ఏకాదశః ఖండః.*—

తేజోవాఅదోభ్యేభూయస్తద్వాఏతద్వాయమాగృహ్యకాశమభిత
వతితదాహుర్నిశోచతి నితవతివర్షిష్యతివాఇతి తేజ ఏవతత్పూర్వం దన్యయి
త్వా౨థావస్సృజతేతదేతదూర్ధ్వాభిశ్చ తిరస్సేభిశ్చవిద్యుర్భిష్వాదాశ్చర
న్నితస్మాదాహుర్విద్యోతతేస్తనయతివర్షిష్యతివాఇతి తేజఏవతత్పూర్వందన్య
యిత్వా౨థావస్సృజతేతేజడపాస్వేతి॥ ౧॥ సయస్తేజో౨బ్రహ్మేత్యుపా
స్తేతేజస్వీవైసతోవైసలోకా౯ ఛాస్వతో౨వహతతమసాగ్నభి సిధ్యతి
యావత్తేజసోగతంత్రాస్యయథాకామచారోభవతియస్తేజో౨బ్రహ్మే

త్యుపాస్తే స్తిభగవస్తేజసాఘాయ ఇతి తేజసావావభూయోస్తి తితస్తేభగ
వాక్ బ్రవీష్వితి॥ ౨

—*అథ ద్వాదశః ఖండః*—

ఆకాశోవావతేజసాఘాయానాకాశేవై సూర్యాచన్ద్రమసాశుభా
విద్యున్నతు త్రాణ్యగ్నిరాకాశేనాహ్వయత్యాకాశేనశృణోత్యాకాశేన
ప్రతిశృణోత్యాకాశేరమతతకాశేనరమత ఆకాశేజాయతతకాశమభిజా
యతతకాశముపాస్తేతి॥ ౧॥ సయతకాశంబ్రహ్మేత్యుపాస్తతకాశవతో
వైసలోకాప్రకాశవతో సంబాధానురుగాయవతో భిసిధ్యతియావ
దాకాశస్యగతంత్రాస్యయథాకామచారోభవతియ ఆకాశంబ్రహ్మే
త్యుపాస్తే స్తిభగవతకాశాద్భూయ ఇత్యాకాశాద్వావభూయోస్తి తితస్తే
భగవాక్ బ్రవీష్వితి॥ ౩

—*అథ త్రయోదశః ఖండః*—

స్త్రోవాతకాశాద్భూయస్తస్మాద్యద్యపిబహవతీరన్నస్త్రన్తోవైవ
తేకంచనశృణుయర్ష మన్వీరన్న విజాసీర్ణయదావావతేన్నరే యరథశృ
ణుయరథమన్వీరన్నథ విజాసీర్ణస్త్రోవైపుత్రాన్విజానాతి స్త్రైణప
శూన్స్త్రరముపాస్తేతి॥ ౧॥ సయస్త్రరంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేయావత్తేనరస్యగ
తంత్రాస్యయథాకామచారోభవతియస్త్రరంబ్రహ్మేత్యుపాస్తే స్తి
భగవస్త్రరాద్భూయఇతిస్త్రరాద్వావభూయోస్తి తితస్తేభగవాక్ బ్రవీష్వితి॥

—*అథ చతుర్దశః ఖండః*—

ఆశావావస్త్రరాద్భూయస్యాశేధోవైస్త్రోషన్తాన్సధీతేకర్షణికు
రుతేపు త్రాగ్ శ్చవశూగ్ శ్చేచ్ఛతఇమంచలోకమముఞ్చేచ్ఛతఆశాముపా
స్తేతి ॥ ౧ ॥ సయతశాంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేతతయాస్యసర్వేకామాస్సమృ
ద్ధ్యంత్యమోఘాహస్యాశిదోభవస్తియావదాశాయగతం త్రాస్యయ
థాకామచారోభవతియతశాంబ్రహ్మేత్యుపాస్తే స్తిభగవ ఆశాయాఘా
యఇత్యాశాయావావభూయోస్తి తితస్తేభగవాక్ బ్రవీష్వితి॥ ... ౨

—*అథవచ్చదశఃఖండ్రిః*—

ప్రాణోవాతశాయాభూయాస్యథావాతరానాభౌసమద్విత్వేవ
మస్త్రిక్ ప్రాణేనర్వగ్ సమద్విత్వం ప్రాణః ప్రాణేనయాతి ప్రాణః ప్రా
ణందదాతి ప్రాణాయదదాతి ప్రాణోహపితా ప్రాణోమాతా ప్రా
ణోభ్రాతా ప్రాణస్సవసా ప్రాణజాత్యః ప్రాణోబ్రాహ్మణః॥ ౧ ॥
సంఘాతరం వామాతరంవాభ్రాతరంవాస్వసారంక్షాచార్యంవాబ్రా
హ్మణంవాకింజీర్ణృశమివప్రత్యాహధిక్రావస్త్విత్వేనమాహుపితృహం
వైత్వమసిమాతృహంవైత్వమసిభ్రాతృహంవైత్వ మసిస్వసృహంవైత్వమస్యాచా
ర్యహంవైత్వమసిబ్రాహ్మణహంవైత్వమసి॥ ౨ ॥ అథయద్యప్యేనానుత్కా
స్తప్రాణా శూలేనసమాసంవృత్తినందహేనైవైవనంబ్రూయః పితృ
హసీతినమాశృసూసీతినభ్రాతృహంసీతినస్వసృహంసీతినాచార్యహంసీతినబ్రా
హ్మణహంసీతి॥ ౩ ॥ ప్రాణోహ్యేవైతానిసర్వాణిభవతిసవాఏషవంపశ్య
న్నేవంమన్వానవివంవిజానన్నతివాదీభవతితత్త్వేద్బ్రూయిరతివాద్యస్తీత్య
తివాద్యస్తీబ్రూయాన్నాపహ్నునీతి॥ ౪

—*అథోదశఃఖండ్రిః*—

ఏషతువాతపదతియస్సత్యేనాతిపదతిసోహంభగవస్సత్యేనాతివదా
నీతినశ్యంత్వేవవిజ్ఞానీతవ్యమితిసశ్యంభగవోవిజ్ఞానఇతి॥ ... ౧

—*అథసప్తదశఃఖండ్రిః*—

యదావైవిజానాశ్యథసశ్యంభగవినావిజానన్సశ్యంవదతివిజానన్నే
వసశ్యంభగవోవిజ్ఞానస్తేవవిజ్ఞానీతవ్యమితివిజ్ఞానంభగవోవిజ్ఞానఇతి॥ ౧

—*అథఅష్టదశఃఖండ్రిః*—

యదావైవిజానాశ్యథవిజానానామత్వావిజానాతిమస్తేవవిజానా
తిమస్తేవవిజ్ఞానీతవ్యమితింభగవోవిజ్ఞానఇతి॥ ... ౧

—*అథఏకోనవింశతిఖండ్రిః*—

యదావైత్తథధాత్యథమనుతేనాత్తథధత్తనాతేత్తథధనేవమనుతే
త్తథాత్వేవవిజ్ఞానీతవ్యమితిత్తథాంభగవోవిజ్ఞానఇతి॥ ... ౧

—*అథవింశః ఖండః*—

యదావైనిస్త్యత్యథత్ర ద్దధాతినానిస్త్యచ్ఛ్చద్దధాతినీస్త్యన్నేవత్ర
ద్దధాతినీష్టాత్వేవవిజిజ్ఞాసితవ్యేతినిష్టాంభగవోవిజిజ్ఞాసతి॥ ... ౧

—*అథఏకవింశః ఖండః*—

యదావైకరోత్యథనిస్త్యతినాన్యత్వానిస్త్యతీకృతైవనిస్త్యతీకృతి
స్త్యేవవిజిజ్ఞాసితవ్యేతికృతింభగవోవిజిజ్ఞాసతి॥ ... ౧

—*అథద్వావింశః ఖండః*—

యదావైసుఖంలభతేఽథగరోతినాసుఖం లభ్యాకరోతిసుఖమేవల
భ్యాకరోతిసుఖంత్వేవవిజిజ్ఞాసితవ్యమితిసుఖంభగవోవిజిజ్ఞాసతి॥ ౧

—*అథత్రయోవింశః ఖండః*—

యోవైభూమాతత్సుఖంనాత్వేసుఖమస్తిభూమైవసుఖంభూతాత్వేవ
విజిజ్ఞాసితవ్యేతిభూమానంభగవోవిజిజ్ఞాసతి॥ ... ౧

—*అథచతుర్వింశః ఖండః*—

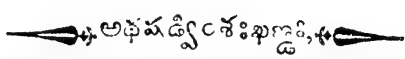
యత్రనాన్యత్వేత్యతినాన్యచ్ఛ్చరోతినాన్యద్విజానాతినభూమాఽ
తయత్రాన్యత్వేత్యత్యచ్ఛ్చరోత్యన్యద్విజానాతీతదల్పంయోవైభూమా
తదమృతమథయదల్పతస్తర్క్యగ్ సభగవంకన్తిక్రతీస్థితేతిస్వేమహిమ్ని
యదవాసమహిమ్ని॥ ౧ ॥ గోలశ్వమిహమహిమేత్యాచక్షతేహస్తిహిర
ణ్యందాసభ్యాంబ్రహ్మత్రాత్రాయతనాసీతి * నాహమేవంబ్రవీమిబ్రవీమి
తిహూవాచాన్యోహ్యన్యన్తిక్రతీస్థితేతి॥ ... ౨

—*అథపంచవింశః ఖండః*—

సవీవాధస్తాత్సడపరిష్టాత్సపశ్చాత్సపురస్తాత్సదక్షిణతస్పడత్తరతస్స
వీవేదగ్ సర్వమిత్యథాతోఽహజాగ్రాదేశవీవామేవాధస్తాదహముపరి
ష్టాదహంపశ్చాదహం పురస్తాదహందక్షిణతోఽహముత్తరతోఽహమేవే
దగ్ సర్వమితి॥౧॥ అథాతతత్వాదేశవీవాదైవాధస్తాదాత్వోపరిష్టాదాత్వా

* నాహమేవంబ్రవీమితిసహూవాచేతిర్గ్రామానుజీయపాఠః.

వశ్చాదాత్మాపురస్తాదాత్మాదక్షిణతతత్త్వోత్తరతతత్త్వైవేదగ్ సర్వమితి సవా
 ఏష ఏవంపశ్యన్నేవం మన్వాన ఏవం విజానన్నాత్మరతిరాత్మక్రీడ ఆత్మమిధున
 ఆత్మానందస్సస్వరాజ్యవతి తస్య సర్వేషు లోకేషు కామచారోభవతి అథయే
 న్యధాతో విదురన్యరాజానస్తేషు య్యులోకాభవన్తి తేషాం సర్వేషు లోకేషు
 కామచారోభవతి॥ ౨

తస్య హవా ఏతస్యైవంపశ్యత ఏవం మన్వానస్యైవం విజానత ఆత్మతః
 ప్రాణ ఆత్మత ఆత్మాత్మ తస్యైవంపశ్యత ఆకాశ ఆత్మత స్తేజ ఆత్మత ఆప ఆత్మత
 ఆవిర్భావతి రోభావావాత్మతోన్నమాత్మతోబలమాత్మతోవిజ్ఞానమాత్మతో
 ధ్యానమాత్మతశ్చిత్తమాత్మతస్సంకల్పమాత్మతోమన ఆత్మతోవాగాత్మతోనా
 మాత్మతోమం ప్రాణాత్మతః కన్యాన్యాత్మత ఏవేదగ్ సర్వమితి॥ ౧॥ తదేషణ్లో
 కేన పశ్యోమ్యుత్పంపశ్యోనరోగం నోతద్గుణతాం సర్వగ్ హవశ్యగ్పశ్యతి
 సర్వమాప్నోతి సర్వశిథి న ఏకధాభవతి త్రిధాభవతి పంచధా సప్తధా నవ
 ధావైవ పునశ్చైకాదశ స్త్రుతః । శతంచదశచైకశ్చ సహస్రైశ్చ చవిగ్ శ
 తిః ఆహారశుద్ధాసత్త్వశుద్ధిస్సత్త్వశుద్ధాధురీవాస్త్రుతిః । స్త్రుతిలక్ష్మే సర్వ
 స్థీనాం విప్ర మోక్షం తస్మై శ్చుతికమాయాయ తపస్కపారం దన్యాయ తిథగ
 వాక్ సనత్కుమారస్తగ్ స్కంద ఇత్యాచక్షతే తగ్ స్కంద ఇత్యాచక్షతే॥ ౨॥

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది - సప్తమః ప్రపాఠకస్సమాప్తః.

హరిః ఓమ తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

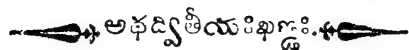
శ్రీ గురుభ్యోనమః.

ఛాన్ద్ గోప్య పనిషత్ - అష్టమః ప్ర పాఠకః

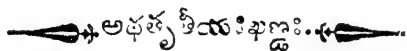
అథ ప్ర థమఃఖండః.

హరిఃఓమ్॥ అథయదిదమస్మిక్ బ్రహ్మపురేదహరంపుణ్డరీకంవేత్సద
హరోస్తిన్నంతరాకాశస్తస్మిన్యదస్తస్తదస్వేష్టవ్యంతద్వా విజిజ్ఞాసితవ్యమి
తి॥ ౧ ॥ తత్తద్బ్రహ్మైర్విదమస్మిక్ బ్రహ్మపురేదహరంపుణ్డరీకంవేత్స
దహరోస్తిన్నంతరాకాశఃకింతదత్రవిద్యతేయదస్వేష్టవ్యంయద్వావవిజిజ్ఞా
సితవ్యమితి॥ ౨ ॥ సబ్రూయాద్యావానావాయమాకాశస్తావానేయోస్తర్వ
దయతకాశఃకేలస్మిక్ ద్యావాపృథివీలస్తరేవసమాహితేడధావగ్నిశ్చవా
యశ్చసూర్యావస్తమిసాశ్రుభావిద్యున్నక్షత్రాణియచ్ఛాస్యేహస్తియ
చ్ఛనాస్తిసర్వంతదస్మిక్ సమాహితమితి॥ ౩ ॥ తంచేద్బ్రహ్మైర్విద
దంబ్రహ్మపురేసర్వగ్ సమాహితగ్ సర్వాణిచఘాతాని సర్వేచకామాయ
నైసజ్జరావాప్తోతి ప్రధ్వగ్ సలేవాకింతతోఽతివిష్యతదితి॥ ౪ ॥ సబ్రూయా
న్నాస్యజరయైతజ్జీర్ణతినవధేనాస్యహస్యతవతత్సత్యంబ్రహ్మపురమస్మిక్ కా
మాస్సమాహితావపతత్కౌచహతపాష్టావిజరోవిష్యత్సర్వశోకోవిజఘ
తోఽపిపాసస్సత్యకామస్సశ్యసజ్జ-ల్పాయథాహ్యేవహప్రజాఅన్వావి
శంతియథానుశాసనం యంయమస్తమభికామాభవస్తయంజనవదం యం
క్షేత్రభాగస్తంతమేవోనబీవన్తి॥ ౫ ॥ * తద్యథేహకర్మజితోలోకఃక్షీయత
వీవమేవాముత్రపుణ్యజితోలోకఃక్షీయతేతద్యథహత్త్వానమననువిద్యవ్రజం
త్యేతాగ్ శ్చసత్యాక్ కామాగ్ స్తేషాగ్ సర్వేషులోకెష్వ కామచారోభవ
త్యథయథహత్త్వానమనువిద్యవ్రజన్తేతాగ్ శ్చసత్యాక్ కామాగ్ స్తేషాగ్
సర్వేషులోకెషు కామచారోభవతి॥

* కర్మజితోలోకః, పుణ్యజితోలోకః, ఇతిర్జ్జరామానుజీయపాఠః.

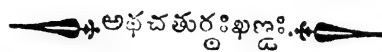

సయదిపితృలోక కామోభవతినజ్జుల్పా దేవాస్యపితరస్సముత్తిష్ఠన్తి
తేనపితృలోకేనసంపన్నోమహీయతే॥ ౧ ॥ అథయదిమాతృలోక కామో
భవతినజ్జుల్పా దేవాస్యమాతరస్సముత్తిష్ఠన్తి తేనమాతృలోకేనసంపన్నోమ
హీయతే॥ ౨ ॥ అథయదిభ్రాతృలోక కామోభవతినజ్జుల్పా దేవాస్యభ్రాత
రస్సముత్తిష్ఠన్తి తేనభ్రాతృలోకేనసంపన్నోమహీయతే॥ ౩ ॥ అథయదిస్వ
స్థులోక కామోభవతినజ్జుల్పా దేవాస్య స్వస్థారస్సముత్తిష్ఠన్తి తేనస్వ స్థులో
కేనసంపన్నోమహీయతే॥ ౪ ॥ అథయదిసఖిలోక కామోభవతినజ్జుల్పా
దేవాస్యసఖాయస్సముత్తిష్ఠన్తి తేనసఖిలోకేనసంపన్నోమహీయతే॥ ౫ ॥ అ
థయదిగన్ధమాల్యలోక కామోభవతినజ్జుల్పా దేవాస్యగన్ధమాత్యేసముత్తిష్ఠ
త్తస్సేనగన్ధమాల్యలోకేనసంపన్నోమహీయతే॥ ౬ ॥ అథయద్యన్నపానలో
క కామోభవతినజ్జుల్పా దేవాస్యాన్నపానేసముత్తిష్ఠత్తస్సేనాన్నపానలో
కేనసంపన్నోమహీయతే॥ ౭ ॥ అథయదిగీతవాదిత్ర లోక కామోభవతినం
కల్పా దేవాస్యగీతవాదిత్రైసముత్తిష్ఠత్తస్సేనగీతవాదిత్రలోకేన సంపన్నోమ
హీయతే॥ ౮ ॥ అథయదిస్త్రీలోక కామోభవతినజ్జుల్పా దేవాస్యస్త్రీయ
స్సముత్తిష్ఠన్తి తేనస్త్రీలోకేనసంపన్నోమహీయతే॥ ౯ ॥ యంయమస్తమ
భి కామోభవతయి బామయ తేనోస్య సజ్జుల్పా దేవసముత్తిష్ఠతి తేన సంప
న్నోమహీయతే॥ ౧౦

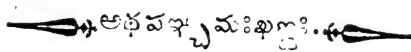
తజ్జమేనత్యాః కామా అన్య తాపిధానాస్తేషాగ్ సత్యానాగ్ సతామ
నృతమపిధానంయోయోహ్యసైత్యతఃపైత్రిసతమహదగ్ననాయలభతే॥ ౧॥
అథయేచాన్యేహజీవాయేచప్రేతాయచ్చన్యదిచ్ఛన్న లభతేనర్వంతదత్ర
గత్వావిందతే॥ ౨ ॥ త్రహ్యసైత్యతేనత్యాః కామా అన్య తాపిధానాస్తద్యథా
హిరణ్యనిధిం నిహితమక్షేత్రజ్ఞాడవద్యుపరిసంచరన్తోన విద్యేయురేవమేవే
మాస్సర్వాః ప్రజాఅహరహగ్జ్ఞాచ్ఛత్యవతంబ్రహ్మలోకంనవిస్తంత్యన్తేన
హిప్రత్యుథాః॥ ౩ ॥ సనాదీషుఆత్మాహృదితస్యైతదేవసంక్తగ్ హృద్య

యమితత్త్వాద్భద్రయమహరహర్వాషవంవిత్స్వగ్గంలాకమే॥ ౩ ॥ అథ
యవషసంప్రసాదోఽస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయవరంజ్యోతిరుపసంపద్యస్వే
నరూపేణాభినిష్పద్యత ఏషఆత్మేతిహేనావాచైతదమృతమభయమే తద్భ్ర
హ్మేతితస్యహవావతస్యబ్రహ్మణోనామసత్యమితి॥ ౪ ॥ “తానిహవావతా
నిత్రీణ్యతురాణిసతీయమితద్యత్సత్తదమృతమభయత్తితన్తర్త్యమభయద్యం
తేనోభేయచ్ఛతియదనే నోభేయచ్ఛతితస్మాద్భయహరహర్వాషవంవిత్స్వ
గ్గంలాకమేతి॥ X

అథచతుర్థఃఖండః.

అథయతత్త్వాససేతుర్విద్యుతిరేషాంలాకానామ సమ్యేదాయచైతగ్
సేతుమహారాత్రేతరతోనజరానమృత్యుర్నతోకోన సుకృతంనదుష్కృ
తగ్నర్వేపాప్తానోఽతోనివర్తన్తేఽవహతపాప్తాహ్యేషబ్రహ్మలాకః॥ ౧
తస్మాద్వా ఏతగ్సేతుంతీర్తావృత్తస్సన్ననర్థోభవతివిధస్సన్న విధోభవత్య
వతాపీనన్ననువతాపిభవతితస్మాద్వా ఏతగ్సేతుంతీర్తావాపీనక్రమహ
రేవాభినిష్పద్యతేసకృత్పహోహ్యేవైషబ్రహ్మలాకః॥ ౨ ॥ తద్యవవైషం
బ్రహ్మలాకం బ్రహ్మచర్యేణానువిస్తన్తిరేషామేవైష బ్రహ్మలాకస్తేషాగ్న
ర్వేషలాకేషకామచారోభవతి॥ ౩

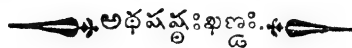

అథపంచమఃఖండః.

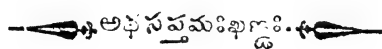
అథయద్యజ్ఞిత్యాచక్షతేబ్రహ్మచర్యమేవతద్భ్రహ్మచర్యేణాహ్యేవ
యోజ్ఞాతాతంవిస్తతేఽథయదిష్టమిత్యాచక్షతేబ్రహ్మచర్యమేవతద్భ్రహ్మ
చర్యేణాహ్యేవేష్టావత్త్వాసమనువిస్తతే॥ ౧ ॥ అథయత్సత్త్వాయమిత్యాచ
క్షతేబ్రహ్మచర్యమేవతద్భ్రహ్మచర్యేణాహ్యేవసతతస్సన్త్రాగింవిస్తతేఽ
థయన్తాసమిత్యాచక్షతేబ్రహ్మచర్యమేవతద్భ్రహ్మచర్యేణాహ్యేవాత్త్వాస
మనువిద్యమనుతే॥ ౨ ॥ అథయదనాశకాయసమిత్యాచక్షతేబ్రహ్మచర్యమే
వతదేషహ్యత్త్వాసనశ్యతియంబ్రహ్మచర్యేణానువిస్తతేఽథయదరణ్యాన
నమిత్యాచక్షతేబ్రహ్మచర్యమేవతదరశ్చహవైశ్యశ్చిద్రహ్మ బ్రహ్మలాకత్య

“త్రీణ్యతురాణిసతీయమితీర్క్తరామానుజీయపాఠః.

తియస్యా మితోదివితదైరంమదీయగ్ సరస్తదశ్వత్థస్సోమ సవనస్తవవరాజి
తాపూర్వక్రిష్ణాణః ప్రభువిమితగ్ హిరన్మయం॥ ౩ ॥ తద్యవైతావరంచ
ణ్యంచాల్లవౌ బ్రహ్మలోకే బ్రహ్మచర్యేణానువిస్తన్తి తే మామేవైవ బ్రహ్మలో
కస్తేమాగ్ సర్వేషులోకేషు కామచారోభవతి॥ ... ౪

అథ యావత్ హృదయస్య నాడ్యస్తాః పిఙ్గళస్యాణి ముస్తిష్ఠన్తి శుక్లస్య
నీలస్య పీతస్య లోహితస్యేత్యసావా ఆదిత్యః పిఙ్గళ ఏష శుక్ల ఏష నీల ఏష పీత ఏష
లోహితః॥ ౧॥ తద్యథా మహావధ ఆతత ఉభౌ గ్రామాగచ్ఛతీ మఞ్చాఞ్చ ముఞ్చాఞ్చ
వమేవైతా అదీత్యస్య రక్తయ ఉభౌ లోకౌగచ్ఛన్తి మఞ్చాఞ్చ ముఞ్చాఞ్చ ముఞ్చాదా
దిత్యాశ్చక్రితాయంతేతా ఆసునాడీషు సృప్తా ఆభ్యోనాడీభ్యః ప్రతాయన్తే
తేఽముష్మిన్నాదిత్యే సృప్తాః॥ ౨ ॥ తద్యత్రైత్రితత్సప్తసమస్తస్యంత్ర సన్న
స్స ఏషుంస విజానాత్యానుతదానాడీషు సృప్తోభవతి తన్న కశ్చ న పాప్తాస్సు
శతీతేజసా హితదా సంపన్నోభవతి॥ ౩॥ అథ యత్రైత్రితదబలిమానం సీతోభ
వతి తమభిర ఆసీనా ఆహుర్జానా సిమాంజానా సిమామితి సయావదస్తా చ్చరీ
రాదనుత్కాగ్రీవోభవతి తావజ్జానాతి॥ ౪॥ అథ యత్రైత్రితదస్తా చ్చరీరాదు
త్కాగ్రీమత్యథైతైరేవ రక్షిభిరూర్ధ్వమాక్రమతే న ఓమితి వా ఓమితి వా హేనా
ద్వామీయతే సయావత్తి ప్యేత్తనస్తావదాదిత్యః చ్చత్యేతదైవ ఫల లోక ద్వా
రం విదుషాం ప్రపదనం సీరోఽహోఽవిదుషాం॥ ౫॥ తదేష శ్లోకః శతం చైకాచ
హృదయస్య నాడ్యస్తాసాం మూర్ధాన మభినిస్సృతైకా తయోర్ధ్వమాయన్న
మృతస్య మేతి విషజ్జన్యా ఉత్క్రమిణేభవన్త్యుక్తగ్రమిణేభవన్తి॥ ౬

యతత్త్వాఽవహత పాప్తా విజగో విమృత్యర్చికో విజఘతోఽపి పా
సస్సత్య కామస్సత్య సజుల్పస్సో నేష్టవ్యస్స విజజ్ఞానీతవ్యస్స సర్వాగ్ శ్చ లో
కా నాప్తోతి సర్వాగ్ శ్చ కామాన్యస్తమాత్మాన మనువిద్య విజానాతీతి శాస్త్ర
జాపతిరువాచ॥ ౧ ॥ తద్దోభయే దేవాసురానుబుబుధిరేతే హేనుర్హంత

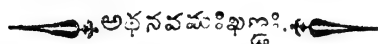

తమాత్మా నమస్విచ్చా మాయమాత్మా నమస్విష్యసర్వాగ్ శ్చలోకానాప్నోతి
సర్వాగ్ శ్చ కామానితీర్థో హైవ దేవానామభిప్రవన్త్రా జవిరోచనోఽను
రాణాంతాహసంవిదానావేవ సమిత్పాణీప్రజావతిసుకాశమాజన్మతుః॥ ౨ ॥
తౌహద్వాత్రిగ్ శతం వర్షాణి బ్రహ్మచర్య మూషతస్తౌహ ప్రజావతిరు
వాచకిమిచ్చంతావవాస్తమితౌహూచతుర్య ఆత్మావహతపాష్టా విజరౌవి
మృత్యుర్విశోకౌ విజిఘతోఽపిపాసస్సత్య కామస్సత్యసజ్జుస్సాన్వేష్టవ్య
స్సవిజిజ్ఞాసితవ్యస్ససర్వాగ్ శ్చలోకానాప్నోతి సర్వాగ్ శ్చ కామాన్యస్త
మాత్మా నమసువిద్యవిజానాతీతిభగవతో వచోవేదయన్తేతమిచ్చంతావవాస్త
మితి॥ ౩ ॥ * తౌహ ప్రజావతిరువాచయవదోఽపి ణిపురుషోద్భవ్యతవషఆ
త్మేతి హూవాచైతదమృతమభయమేతద్భ్రష్టేత్యథయోయంభగవాన్సువ
రిభ్యాయతేయశ్చాయమాదర్శేకతవషవృత్త్యేష ఉపవైషసన్వేష్టవ్యస్తేషుపరి
భ్యాయత ఇతి హూవాచ॥ ౪

—*అథ అష్టమఃఖండః*—

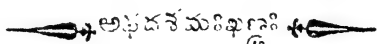
ఉదశరావ ఆత్మానమవేక్ష్యయాత్మనోనవిజానీతస్తన్నేప్రబ్రూత
మితౌహూదశరావేవేత్సాంచక్రా తేతౌహ ప్రజావతిరువాచకింపశ్య
థగితౌహూచతుస్సగ్వమేవేదమావాంభగవ ఆత్మానంపశ్యావ ఆలోషభ్య
ఆనభేభ్యఃప్రతిరూపమితి॥ ౧ ॥ తౌహ ప్రజావతిరువాచసాధ్వలంకృతౌసు
వసనౌపరిష్కృతౌభూత్వోదశరావేవేత్సేథామితహసాధ్వలంకృతౌసు
వసనౌపరిష్కృతౌభూత్వోదశరావేవేత్సాంచక్రా తేతౌహ ప్రజావతి
రువాచకింపశ్యథగితీ ॥ ౨ ॥ తౌహూచతుర్యధైవేదమావాంభగవస్సాగ్వ
లంకృతౌసువసనౌపరిష్కృతౌస్వపవమేవేమాభగవస్సాగ్వలంకృతౌసువస
నౌపరిష్కృతౌవిత్యేష ఆత్మేతి హూవాచైతదమృతమభయమేతద్భ్రష్టే
తౌహ శాస్త్రహృదయాప్రవవ్రజతుః॥ ౩ ॥ తౌహస్వీత్యప్రజావతిరువా
చఅనుపలభ్యాత్మానమనువిద్యప్రజతోయతరవీతదుపనివదోభవిష్యంతిదే
వావాఽనురావాతేపరాభవిష్యంతీసహశాంతహృదయ ఏవవిరోచనోఽను

సురాజగమతేభ్యోహైతాముపనిషదంప్రోవాచాత్మైవేహమహాయా ఆ
త్మాపరిచర్య. ఆత్మానమేవేహమహాయన్నాత్మానంపరిచరన్నభౌలోకావ
వాప్నోతీమజ్చాముఖ్యైః॥ ౪॥ తస్మాదవ్యద్యేహందదానమశ్రద్ధధానమయ
జమానమాహురాసురోబతేత్యసురాణాగ్ హ్యేషోపనిషత్ప్రేతస్యశరీరం
భిక్షయావసనే నాలంకారేణేతీసగ్ సుకర్మద్యై తేనవ్యాముంలాకంజేప్య
స్తోమస్యచై॥ x

అథనవమఃఖండః.

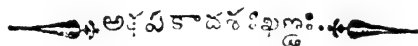
అథసోద్యోగై ప్రాప్యేవదేవానేతద్భయందదర్యయధైవఖల్వయ
మస్మిన్ శరీరేసాధ్వలంకృతేసాధ్వలంకృతోభవతి సువసనేసువసనంపరిష్కృ
తేపరిష్కృతంఏవమేవాయమస్మిన్నస్థేభ్యోభవతి స్రామే స్రామఃపరిష్కృ
తేపరిష్కృతంప్రైవశరీరస్య నాశమస్వేషనశ్యతీనాహమశ్రభోగ్యంపశ్యా
మితి॥ ౧॥ ససమిత్యాది పునరేయామితగ్ హ ప్రజాపతిరువాచమఘవస్య
చ్చాంతహృదయః ప్రాప్తా జీస్సాధ్వంవిరోచనేనకమిచ్ఛన్సునరాగమగ్గతీస
హూవాచయధైవఖల్వయంఘగవనోన్మిచ్ఛాచరీరేసాధ్వలంకృతేసాధ్వలం
కృతోభవతి సువసనేసువసనంపరిష్కృతేపరిష్కృతంఏవమేవాయమస్మిన్న
స్థేభ్యోభవతి స్రామే స్రామఃపరిష్కృతేపరిష్కృతంప్రైవశరీరస్య నాశమస్వే
షనశ్యతీనాహమశ్రభోగ్యంపశ్యామితి॥ ౨॥ ఏవమేవైవమఘవన్నితిహూ
వాచైతస్తేవతేఘాయోనువ్యాఖ్యాస్యామివసావరాణిద్వాత్రిగ్ శతం
వర్షాణీతిసంవరాణిద్వాత్రిగ్ శతంవర్షాణ్యవాసతస్తైహూవాచ॥ ౩

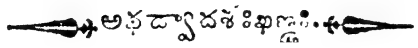
అథదశమఃఖండః.

యఏవస్వప్నేనుహీయమానశ్చరత్యేషఆత్మైతిహూవాచైతదమృత
నభయమేతద్భ్రష్టేతిసహశాంతహృదయః ప్రవత్రాజసహ స్రాప్రైవ
దేవానేతద్భయందదతద్యద్యపీడగ్ శరీరమన్ధంభవత్యనన్ధస్సభవతియచ
స్రామమ స్రామోనవైసోస్యదోషేణదుష్యతి॥ ౧॥ సవదేనాస్యహస్యతే
నాస్యస్రాస్యో స్రామోఘ్నంతిత్వేవైసంవిచ్ఛానయస్తేవాస్మిన్నేవేతేవ

భవత్యపిరోదితీవనాహమత్ర భోగ్యంపశ్యామితి॥ ౨॥ ససమిత్పాణిఃపునరే
యాంతుతగ్ హస్ర జావతిరువాచమఘవస్యచ్ఛాంతహృదయః ప్రా వ్రాజీః
కిమిచ్ఛన్సునరాగమగ్గతీసహూవాచతద్యద్యపీదంభగవశ్శరీరమంధంభవత్య
సంధస్సభవతియది స్రా మమ స్రా మోనైవైపోస్యదోషేణదుష్యతి॥ ౩॥ సవ
ధేనాస్యహస్యతేనాస్య స్రా మ్యేణ స్రా మోఘ్న నిత్యేవైసంవిచ్ఛాదయంతి
వాప్రియవేత్తైవభవత్యపిరోదితీవనాహమత్ర భోగ్యంపశ్యామి త్యేవమేవై
మఘవన్నితిహూవానైతంత్యేవతేఘాయోనువ్యాఖ్యాస్యామివసావరా
ణిద్వాత్రిగ్ శతంపద్మాణీతి సహపరాణిద్వాత్రింశతంపద్మాణ్యవాసతస్త్వై
హూవాచ॥ ౪

తద్యత్రైతస్సన్దస్సమస్తస్సంప్ర సన్నస్సప్తంసవిజానాత్యేవతత్త్వే
తిహూవానైతదమృతమభయమేతద్భ్రష్టేతిసహశాంతహృదయః ప్రవ
వ్రాజసహః ప్రాప్యైవదేవానేతద్భయందదర్శనాహఖిల్వయమేవగ్ సం
ప్రత్యాత్మాసంజానాత్యయమహమస్తీతి నో ఏవేమానిభూతానివినాశమేవా
పీతోభవతినాహమత్ర భోగ్యంపశ్యామితి॥ ౨॥ ససమిత్పాణిఃపునరేయా
ంతుతగ్ హస్ర జావతిరువాచమఘవస్యచ్ఛాంతహృదయః ప్రా వ్రాజీఃకిమి
వేచ్ఛన్సునరాగమగ్గతీసహూవాచనాహఖిల్వయంభగవదీవగ్ సంప్రత్యా
త్మాసంజానాత్యయమహమస్తీతి నో ఏవేమానిభూతానివినాశమేవాపీతోభ
వతినాహమత్ర భోగ్యంపశ్యామితి॥ ౨॥ ఏవమేవైవమఘవన్నితిహూవాచ
వీతన్త్యేవతేఘాయోనువ్యాఖ్యాస్యామి నో ఏవాస్యత్రైతస్సాద్వసావరా
ణిపఞ్చపద్మాణీతిసహపరాణిపఞ్చపద్మాణ్యవాసతాన్యేకశతగ్ సంపేదు
రేతత్తద్యదాహురేకశతగ్ హవైవద్వాణిమఘవాన్ప్రజాపతౌబ్రహ్మచర్యము
వాసతస్త్వైహూవాచ॥ ౩

మఘవన్త్యర్థ్యంవాగ్దదగ్ శరీరమాత్తంమృత్యునాతదస్యామృతస్యాశ
రీరస్యాత్మోధిస్తానమాహోవైసశరీరః ప్రియాప్రియాభ్యాంసహవైసశరీ

రస్యసతః ప్రియాప్రియయోరవహతిరస్త్వశరీరంవా వసంతంప్రియాప్రి
యేస్పృశతః॥ ౧ ॥ అశరీరోవాయురభ్రంవిద్యుత్ స్తనయిత్తు రశరీరాణ్యే
తానితద్యధైతాస్య ముష్మాదాకాశాత్సముత్థాయవరంజ్యోతిరుపసమ్పద్య
స్వేనరూపేణాభినిష్పద్యంతే ఏవమేవైషసమ్ప్రసాదోఽస్మాచ్ఛరీరాత్సము
త్థాయవరంజ్యోతిరుపసమ్పద్యస్వేనరూపేణాభినిష్పద్యంతే॥ ౨ ॥ * సఉత్త
మఃపురుషః సతతవర్యేతిపక్షతీగ్రహణమమాణఃస్త్రీభిర్వా యానైర్వా
జ్ఞాతిభిర్వానోపజనగ్న్తరన్నిదగ్ శరీరగ్ సయథాప్రయోగ్యుచరణేయైర్క్
వీవమేవాయమస్తిఞ్చరీరే ప్రాణోయుక్తః॥ ౩ ॥ అథయత్రైతదాకాశమ
నువిష్ణుంచతుస్సచాతుషఃపురుషోదర్శనాయచతురథయోవేదేదంబిఘ్న
ణీతిసతత్త్వాగ్నాయధూమిమధయోవేదేదమభివ్యాహరాణీతిసతత్త్వాభివ్యా
హరాణువాగధయోవేదేదగ్ శృణ్వానీతిసతత్త్వాశ్రవణాయశోత్రం॥ ౪ ॥
“ అథయోవేదేదంమన్వానీతిసతత్త్వామనోఽస్యవైషంచతుః సవాఏషవీతేన
వైవేషచతుషామనైశాన్కామాస్పశ్య౯రమతేయవీలేబ్రహ్మలోకే॥ ౫ ॥
తంవాఏతందేవాతత్త్వానముపాసతేతస్మాత్తేషాగ్ సర్వేచలోకాతత్త్వాస్స
ర్యేచకామాస్స సర్వాగ్ శృలోకానాంహృతీసర్వాగ్ శృ కామాస్యస్తమా
త్త్వానమనువిద్యవిజానాతీహప్రజాసతిరువాచప్రజాపతీరువాచ॥ ౬

—*అథత్రయోదశఃఖండ్వాః*

శ్యామాచ్ఛబళంప్రవద్యేశబళాచ్ఛాచ్ఛమంప్రవద్యేఅశ్వశ్చవరోమా
ణినిధూయపాపంచన్ద్రశ్చవరాహూర్ముఖాత్ప్రముచ్యధూత్వాశరీరమకృ
తంకృతాత్తాబ్రహ్మలోకమభిసంభవామీశ్యభిసంభవామితి॥ ... ౧

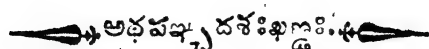
—*అథచతుర్దశఃఖండ్వాః*

ఆకాశోవైనామనామరూపయోర్నిర్వహితాతే యదంతరాతచ్ఛ్రీ
త్తదమృతగ్ సతత్త్వాప్రజాపతేస్సభాంవేత్సప్రవద్యే యశోహంభవామి

* సఉత్తమఃపురుషఃఇతిశాబ్దః-రఃపాఠః.

“ మనోస్యదివ్యం చతుస్సవాఏషవీతేనదివ్యేన చతుషేతిశ్చ కామా
నుషీయపాఠః.

బ్రాహ్మణానాం యశోరాజ్ఞాం యశోవిశాం యశోహమను ప్రావస్య సహ
మాం యశసాం యశః శ్వేతమదత్కమదత్కగ్ శ్వేతం చిన్దమాభిగాంచిన్ద
మాభిగాం॥

తద్దైతద్భ్రష్టత్రజాపతయ ఉవాచ ప్రజాపతిర్ననవేమనుః ప్రజా
భ్యః ఆచార్య కులాద్యేదమధీత్యయథావిధానంగురోః కర్తాతిశేషేణాభిన
మావృత్యకుటుంబేషుచాదేశేనాస్వాధ్యాయమధీయానోధాన్తికాన్విదధదాత్మ
నిసర్వేన్ద్రియాణి సమ్ప్రతిష్ఠాప్యాహిగ్ సంత్యర్షభూతాన్యన్యత్రతీర్థేభ్య
స్సఖిశ్వేవంవర్తయన్యావదాయషం బ్రహ్మలోకమభినమ్నద్యతేనచపునరా
వర్తతేనచపునరావర్తతే॥ ౧॥ ఆప్యాయస్తుమహంగానివాక్పాఠశ్చక్షు
శ్చోత్త్రమథోబలిమిన్ద్రియాణిచసర్వాణిసర్వం బ్రహ్మపనిషదంమాహ
మ్బ్రహ్మనిరాకుర్యాంమామా బ్రహ్మనిరాకరోదనిరాకరణమస్తస్త్వనిరాకర
ణంమేఽస్తుతదాత్మనినిరతేయ ఉపనిషత్సద్భర్తాస్తేమయిసస్తుతేమయిసస్తు॥

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది - అష్టమః ప్రపాఠకస్సమాప్తః.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ శత్రుత్.

కృతస్తాఅబ్రవీద్యథాయతనం ప్రవిశతేతి॥ ౩ ॥ అగ్నిర్వాగ్భుత్వాముఖం
 ప్రావిశద్వాయఃప్రాణోభూత్వానాసికేప్రావిశదాదిత్యశ్చక్షుర్భు
 త్వాఽక్షిణీప్రావిశదిశశ్శ్రోత్రంభూత్వాకర్ణాప్రావిశన్నోషధివనస్స
 తయోలోమానిభూత్వాత్వచమ్పూవిశంశ్చస్త్రీమామనోభూత్వాహృద
 యంప్రావిశత్పుత్యురపానోభూత్వానాభింప్రావిశదాపోరేతోభూ
 త్వాశిశ్నంప్రావిశ॥ ౪ ॥ తమశనాయాపిపాసేఅబ్రుతామావాభ్యా
 మధిప్రజానీహీతిసతే అబ్రవీదేతాస్వేవవాందేవతాస్వాభజాష్యేతాసు
 థాగ్నిన్యాకరోమితితస్మాద్యన్యైకస్యైవదేవతాఽయైహవిగ్నహ్యతే థాగ్ని
 న్యావేవాస్యామశనాయాపిపాసేభవతః॥ x

—*అథతృతీయఃఖండః*—

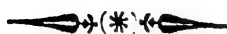
సశుక్షతేమేనులోకాశ్చలొకపాలాశ్చన్నమేభ్యస్సృజాతితి॥౧॥సో
 ౨సోఽభ్యతపస్తాభ్యోఽభితస్తాభ్యోమూర్తిరజాయత యావైసామూర్తిర
 జాయతాన్నంవైతత్॥ ౨॥ తదేతదభిస్సప్తంసతప్తరాజ్జత్యజ్ఘాంసతద్వా
 చాజిఘ్నతస్తన్నాశకోద్వాచాగృహీతుంసయధ్దైవదాచా౨౧ హైవ్యద
 భివ్యాహృత్యహైవాన్నమత్రస్యత్॥ ౩॥ తత్ప్రాణేనాజిఘ్నతస్తన్నాశ
 కోత్ప్రాణేనగృహీతుంసయధ్దైవతత్ప్రాణేనా౧౧ హైవ్యదభిప్రాణ్యహై
 వాన్నమత్రస్యత్॥ ౪॥ తచ్ఛత్రుషా౨జిఘ్నతస్తన్నాశకోచ్ఛత్రుషా౧౧
 హీతుంసయధ్దైవచ్ఛత్రుషా౨౧ హైవ్యద౨౨హైవహైవాన్నమత్రస్యత్॥
 ౫॥ తచ్ఛ్రోత్రేణాజిఘ్నతస్తన్నాశకోచ్ఛ్రోత్రేణగృహీతుంసయధ్దైవ
 త్శ్రోత్రేణా౧౧ హైవ్యస్ఫురిత్యాహైవాన్నమత్రస్యత్॥ ౬॥ తత్త్వ
 చా౨జిఘ్నతస్తన్నాశకోత్త్వచాగృహీతుంసయధ్దైవత్త్వచా౨౧ హైవ్య
 త్సృష్టౌహైవాన్నమత్రస్యత్॥ ౭॥ తన్మనసా౨జిఘ్నతస్తన్నాశకో

స్తనసాగృహీతుం సయధైస్తనస్తనసా గ్రహౌష్యధ్యాత్వాహౌ వాస్తమత్ర
 ప్యుత్ ॥ ౮ ॥ తచ్చిశ్చేనాజిఘ్నతత్తన్నాశక్తోచ్చిశ్చేనగృహీతుంసయధై
 నచ్చిశ్చేనాగ్రహౌష్యద్విసృజ్యహౌవాస్తమత్ర ప్యుత్ ॥ ౯ ॥ తదపానేనా
 జిఘ్నతత్తదావయత్సపదోఽన్నస్యగ్రహాయద్వాయరన్నాయర్వాపష
 యద్వాయుః ॥ ౧౦ ॥ సకుక్షతకథన్నివదంమద్యుతేన్యాదితికుక్షతకతరేణ
 ప్రపద్యాఇతిసకుక్షతయదివాచాభివ్యాహృతంయదిప్రాణేనాభిప్రా
 ణితంయదిచక్షుషాదృష్టంయదిశ్రోత్రేణశ్రుతంయదిత్వచాస్పృష్టంయది
 మనసాధ్యాతంయద్యపానేనాభ్యపానితంయదిశిశ్నేనవిస్పృష్టమథకోఽహ
 మితి ॥ ౧౧ ॥ సఏవమేవసీమానంవిదారైతయాద్వారాప్రాప్త్యతస్మైషా
 విదృతిగ్నామద్వాస్తదేతన్నాస్తనంతస్యత్రయ ఆవసథాఃత్రయస్సప్తపా
 లయమావసథోఽయమావసథోఽయమావసథఇతి ॥ ౧౨ ॥ సజాతోభూ
 తాన్యభివైశ్యత్ కిమిహాన్యంవావదిషదితిసఏతమేవపురుషంబ్రహ్మతతమమ
 వశ్యదిదమదర్శమిశీ ॥ ౧౩ ॥ శస్తాదిదన్దోగ్రీనామేదన్దోగ్రీహవైనామతమిద
 న్దగ్రింస్తన్తమిన్దగ్రిమిత్యాచక్షతే పరోక్షేణపరోక్షప్రియాఇవహిదేవాః ప
 రోక్షప్రియాఇవహిదేవాః ॥ ... ౧౪

ఇత్యైత రేయేద్వితీయే ఆరణ్యకే చతుర్థోధ్యాయః.

ఉపనిషత్సుప్రథమోధ్యాయః.

ఓం తత్సత్.

శ్రీ

వి త రే యో ప ని ష త్ .

—*ద్వితీయాధ్యాయే ప్రథమఃఖండః*—

పురుషేహవాతయమాదితోగర్భోభవతియదేతద్రేతస్తనేతత్సర్వే
భ్యోఽన్తేభ్యస్తేజస్సంభృతమాత్మన్యేవాత్మానందిభర్తితద్యదాస్త్రియాంసి
ఞ్చత్వధైతజ్జనయతితదస్యప్రథమంజన్త॥ ౧

—*అథద్వితీయఃఖండః*—

తత్ స్త్రియాత్యభూయంగచ్ఛతియథాస్వమజ్గంతథాతస్త్వాదేనాం
సహిసస్తిసాస్యైతమాత్మానమత్రగతంభావయతి॥౧॥ సాభావయిత్రీభా
వయితవ్యాభవతితం స్త్రిగర్భంబిభర్తిసోఽగ్రవవకుమారంజన్తనోఽగ్రేఽ
ధిభావయతి సయతకమారంజన్తనోఽగ్రేఽధిభావయత్యాత్మానమేవత
దభవయత్యేషాంలోకాసాం సస్తత్యావసంస్తతాహీమే లోకాస్తదస్య
ద్వితీయంజన్త॥ ౨

—*అథతృతీయఃఖండః*—

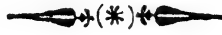
సోఽస్యాయమాత్మాపుణ్యేభ్యఃకర్మభ్యఃప్రతినిధీయతేఅథాస్యాయ
మితరతత్త్వాకృతకృత్యోవయోగతఃపైత్రిసంభవఃప్రయన్తేవపునర్జాయతే
తదస్యతృతీయంజన్తశదుక్తమృషిణా॥ ౩

—*అథచతుర్థఃఖండః*—

గర్భేషుసన్నన్వేషామవేదమహంజేవానాంజనిమానివిశ్వాకథంమా
పురతయసీగరతున్నధశ్శేషోజవసానిరదీయమితిగర్భవైతచ్ఛయానోవా

మదేవవీరమువాచ॥౧॥సవీరంవిద్వానస్తాచ్చరీరభేదాదూర్ధ్వఉతక్రమ్యా
ముష్టికస్వర్గేలోకేసర్వాకామానాప్త్యామృతస్సమభవత్సమభవత్॥౨॥

ఇత్యైతరేయేద్వితీయేఆరణ్యకేషణ్మహాధ్యాయః.

ఉపనిషత్సద్వితీయోధ్యాయః.

ఓం తత్సత్.

(3)

అడవి రోడ్డు వద్ద ఉన్నది.

—॥ తృతీయాధ్యాయే ప్రథమఃఖండః ॥—

కో-యమా త్వేతివయముపాస్తపేకతరస్సతత్తయేనవారూపం
 పశ్యతియేనవాశబ్దంశృణోతియేనవాగన్ధానాజిఘ్రీతియేనవావాచం వ్యాక
 రోతియేనవాస్వాదుచాస్వాదువవిజానాతి॥౧॥ యదేతద్ధృవయంమనవైచి
 తత్సజ్ఞానమాజ్ఞానం విజ్ఞానం ప్రజ్ఞానం మథాదృష్టిర్మృత్తత్త్వనీమా జాతి
 స్సన్నితసజ్జాత్యః క్రతురసుఃకామోనశశ్చతసర్వాణ్యేవైతానిప్రజ్ఞానస్య
 నామధేయానిభవన్తి॥౨॥ సవిపబ్రహ్మపపణ్యవ్రవిపప్రజాపతిరేతేనగ్వేదేవా
 భిమానిచపశ్చిమహాభూతానిపృథివీవాయురాకాశలోకోన్మృతీషీణ్యేతా
 నీమానిచక్షుర్ద్రమిశ్రాణేవవిజానీతరాణిచేతరాణిచాణ్డజానిచః సుజాని
 చస్వేదజానిచోద్భిజ్జానిచాశ్వాగావంపురుషాహస్తిరోయన్త్యేషంప్రా
 ణజ్గరుంచపతత్రిచయచ్ఛసావరంసర్వం తత్ప్రజ్ఞానేత్రంప్రజ్ఞానేత్రతి
 ష్ఠితంప్రజ్ఞానేత్రోలోకఃప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠాప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ॥ ౩॥ సవితేనై
 వప్రజ్ఞానాత్మనాస్తాన్లోకాదత్కృమ్యాముస్మిన్ స్వగేలోకసర్వాన్
 కామానాస్త్వాన్-స్యతస్సమభవత్సమభవదీహ్యమ్॥౪॥ హరిఃటం॥ *

శ్రద్ధాపూరితము దీక్షితులయొక్క కృతకష్టాంతర్యామి.

ఉచితమున శ్రీమదాచార్యులు.

දි. 5. 1950.

10898

